الأحاديث القدسيّة

ZBIRKA

HADISI KUDSIJA

s komentarima imama
En-Nevevija i El-Kastalanija

Tuzla, 2011./1432 h. g.

Naslov originala:

الأحاديث القدسيّة

El-Ehadisul-kudsijjeh

ZBIRKA HADISI KUDSIJA

s komentarima En-Nevevija i El-Kastalanija

ZBIRKA

HADISI KUDSIJA

s komentarima imama
En-Nevevija i El-Kastalanija

PRIJEVOD I NAPOMENE UZ TEKST:
Muhamed Halilkanović

1

Tuzla, 2011./1432. h. g.

Dr. Sead Seljubac

Putokazi srcu

Knjiga *Zbirka hadisi kudsija* je najobimnije djelo te vrste koje je do sada prevedeno na bosanski jezik. Imali smo priliku čitati zbirke koje sadrže četrdeset hadisi kudsija, odabranih od naših alima, ali da djelo sadrži četiri stotine hadisi kudsija, takvo nešto još nismo imali.

Ovo je djelo rezultat rada ekipe ljudi koja je sebe nazvala Uređivački kolegij. Oni su odabrali hadise iz sedam velikih zbirki, usaglasili način njihovog iznošenja, vrednovanja i komentiranja, odabrali autoritativne komentatore i ponudili izuzetno vrijedno djelo. Prevodilac je imao želju da bosansko-hercegovačka javnost ima djelo ove vrste i odvažio se prevesti ga, mada mu je to prvi prevodilački rad. Radio je uz konsultacije s brojnim iskusnijim kolegama, razmjenjujući ideje i tražeći rješenja za dileme na koje je nailazio u toku prevođenja. U konačnoj formi knjiga je dobila svoj izgled sa kojim će, nadamo se, njeni čitaoci biti zadovoljni i kojim će se moći maksimalno okoristiti.

Četiri stotine hadisi kudsija je raspoređeno u četrdeset poglavlja, a obuhvataju različitu tematiku. Teme su, uslovno rečeno, raspoređene u grupe hadisa koji su međusobno labavo vezani. Kad to kažemo onda mislimo da se, naprimjer, u oblasti komunikacije sa Stvoriteljem, a ti su hadisi odmah na početku knjige, nalaze oni koji govore o spominjanju Uzvišenog putem različitih formi; o lijepom mišljenju o Njemu; ili o ljubavi Uzvišenog prema iskrenim i odanim Njegovim robovima; o evlijama; o skrušenosti i strahopoštovanju prema Stvoritelju i sl.

Nakon toga nailazimo na dio knjige koji govori o vanjskim pokazateljima čovjekove spremnosti na pokornost Bogu, iskazanoj namazima, održavanjem rodbinskih veza, dijeljenjem imetka s onima kojima je nužan, postom, hadždžom itd.

Ima dijelova čiji su sadržaji naizgled nevezani jer, naprimjer, govore o saburu i odmazdi; o Allahovom rahmetu i podsticaju na dobročinstvo; o Allahovoj opskrbi i samoubistvu i sl.

Stotinjak zadnjih strana knjige su rezervirane za hadisi kudsije vezane za Ahiret, a govore o Sudnjem danu; proživljenju; šefa'atu; Džehennemu i Džennetu; o viđenju Uzvišenog Rabba...

Uređivački kolegij se odlučio da kod hadisi kudsija čije su verzije u različitim hadiskim zbirkama nešto drukčije nastoje ukazati na razlike, ponekad ponavljajući hadise u cijelosti, a ponekad navodeći samo dijelove u kojima je razlika primijetna. Čitaocu se može činiti da su ta ponavljanja suvišna, ali pažljiviji osvrt na njih donosi značajne zaključke o međusobnom dopinjavanju različitih verzija istog hadisa.

Kada je riječ o komentarima hadisa, oni su veoma važan dio knjige, jer pomažu razumijevanju hadisa iz više uglova. Jezička analiza pojmova, sadržanih u hadisima, ukazuje na način korištenja tih pojmova u vremenu i sredini u kojoj se hadisi izriču, i na njihovo značenje. Bez toga je, na mnogim mjestima, nemoguće pravilno i u potpunosti razumjeti smisao tih pojmova u kontekstu u kojem se nalaze. Osim toga, komentari pomažu da se smisao hadisa u cijelosti doživi mnogo dublje nego je to moguće bez komentara. Pri tom, komentatori El-Kastalani i En-Nevevi su izvrstan izbor. Njihovi komentari su sasvim dovoljni, mada su kao izvori za komentare korišteni i neki tefsiri.

Sam prevodilac je značajno doprinio lakšem razumijevanju ponuđenog sadržaja knjige svojim pojašnjenjima pojmova ili osvrtima na različita mišljenja među alimima o nekom pitanju koje se u hadisu spominje. Na kraju knjige prevodilac nudi i pojmovnik za one koji nisu dovoljno upoznati s islamskom terminologijom uopće ili hadiskom posebno.

Hadisi kudsije koje susrećemo u ovoj knjizi su odabrani uz primjenu prilično širokog kriterija. Uvršteni su među njih oni u kojima su riječi Uzvišenog prisutne od početka do kraja hadisa

kao i oni u kojima se Njegove riječi navode kao manji dio ukupnog teksta hadisa. To je omogućilo da u knjizi dobijemo ovako veliki broj hadisa.

Značaj prijevoda knjige „Zbirka hadisi kudsija“ za bosanskog čitaoca je, između ostalog, u sljedećem:

- Hadisi kudsije su izdvojeni iz zbirki drugih vrsta hadisa i ponuđeni na jednom mjestu, što omogućava čitaocu da ih doživi na direktniji i neposredniji način;
- Hadisi kudsije vjerničkoj duši nude mnoštvo detalja koji joj pomažu da nađe najkraći put do Rabbove blizine;
- Zbirka od četiri stotine hadisi kudsija na jednom mjestu će ponukati čitaoce, posebno mlađe, da se i sami počnu interesovati za ovu kategoriju hadisa, tragaju za njima, prave poređenja, dopunjuju podatke koje posjeduju, prave vlastite zbirke po nekim drugim kriterijima sabrane;
- Ova zbirka nudi neke hadise koji se rijetko mogu čuti ili pročitati na bosanskom jeziku što knjizi daje dodatnu vrijednost.

Uz čestitke prevodiocu za ustrajan rad na prevođenju knjige i njenoj obradi, iskreno se nadam da će ona naći svoje mjesto u bibliotekama bosanskih muslimana, u njihovim srcima i praksi.

(Iz recenzije)

Mr. Osman Kozlić

Iz recenzije

Hadisi kudsij

Zbirka hadisa koja sadrži skoro četiri stotine hadisi kudsija poredanih po temama, a koju je u bosanski jezik pretočio Muhamed Halilkanović, biće svakako zanimljivo štivo za sve uzraste. To je zbirka hadisa koja će ponajprije dobro doći imamima, vjeroučiteljima, učenicima i studentima, ali i svima onima koje budu zanimale vjerske teme odnosno vjerski stav o svakodnevnim životnim pitanjima.

Hadis je drugi izvor islamskog učenja i mnogi vjerski propisi upravo su na hadisu zasnovani. Hadisi kudsij je posebna i specifična vrsta hadisa ili svetog Božijeg govora kojeg Muhammed, a.s., prenosi svojim riječima od Uzvišenog Allaha. Oni uglavnom govore o samoj suštini ibadeta, o svijetu gajba (nevidljivog), o Allahovoj milosti i mudrosti, o odnosu čovjeka prema Bogu odnosno čovjekovom odnosu prema drugim stvorenjima.

Do sada smo na bosanskom jeziku imali nekoliko pokušaja izbora hadisi kudsija, poput 70 hadisi kudsija koje je priredio i preveo Fikret ef. Pašanović. Ovo je poprvi put da imamo u jednu zbirku sakupljene sve hadisi kudsije, uz to i veoma kvalitetno protumačene od strane Stručnog kolegija ili grupe autora, a koju je na bosanski jezik preveo Muhamed Halilkanović.

Ne propuštamo priliku da ukažemo na jednu vrlo važnu činjenicu, a to je da su svi hadisi navedeni u ovoj zbirci dobro provjereni i poznati, hadisi koje bilježe najpoznatiji autoriteti hadiske nauke, Imami Malik, Buharija, Muslim i drugi poznati sakupljači hadisa. Također, hadisi ove zbirke su tematski

poredani i njihovo značenje protumačeno od strane najpoznatijih komentatora poput Nevevija, Kastalanija, Ibn Hadžera i drugih znalaca hadiske i tesfsirske nauke.

Na kraju želim čestitati prevodiocu i izdavaču na veoma kvalitetnom prijevodu ovog djela na bosanski jezik odnosno odabiru ovakve vrste literature i njenom prezentiranju našoj široj čitalačkoj publici. Zbog svega navedenog ovu knjigu najtoplije preporučujem kako mlađim tako i starijim uzrastima.

U Tuzli, 30. 07. 2010.

S imenom Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Napomene prevodioca

Neka je najveća hvala Allahu, Gospodaru svjetova, i neka je Allahov blagoslov i mir na posljednjeg Allahovog poslanika, Muhammeda, njegovu časnu porodicu i njegove ashabe do Dana sudnjeg!

Dok sam još bio u medresanskim klupama, prvi put sam čuo za hadisi kudsij, hadis koji se od Poslanikovih, s.a.v.s., hadisa razlikuje po tome što je svojim značenjem od Uzvišenog Allaha, a izrazom od Poslanika. Tada sam i poželio da pronađem ili zbirku koja ih sve, ili bar većim dijelom obuhvata, a koja je prevedena na naš jezik ili da pronađem neku na arapskom jeziku i prevedem je na naš jezik. Kasnije sam pronašao dvije manje zbirke ovih hadisa, prevedene na naš jezik, a koje su obuhvatale, manje-više, poznate hadisi kudsije. No, u njima nisu bile navođene ni zbirke u kojima se ti hadisi nalaze, niti su imale komentare i pojašnjenja. Za Ramazanski bajram 1998. godine sam, kao hediju, dobio ovu zbirku. Od tada su trajali moji napori na njenom prevođenju.

Ono što me posebno privuklo kod ove zbirke jeste to što ona sadrži podatke u kojoj se zbirci nalazi svaki hadis, kao i komentare za većinu njih. A upravo to daje značaj i vrijednost ovoj zbirci, jer čitaocu daju pojašnjenja za sve nejasnoće koje bi se tokom čitanja određenog hadisa mogle pojaviti, kao i smjernice kako se određeni hadis u duhu islamskog vjeroučenja treba razumjeti. Zbog toga preporučujem čitaocima da obrate pažnju na komentare hadisa i da ih, prilikom čitanja, ne izostavljaju, kao ni hadise koji se ponavljaju.

Na ovom mjestu želio bih posebno istaći da je ovo moj prvi prijevod s arapskog jezika. S obzirom na to da je ovo jako osjetljiva materija, koja svojim većim dijelom zadire u akaidsku i hadisku tematiku, a manjim u fikhsku i tefsirsku, molio bih sve one koji su upućeniji u ta područja da ukažu na eventualne propuste, načinjene prevođenjem, na čemu ću im biti zahvalan.

Dragi čitaoče, neka Allah dadne da se znanjem ovog djela okoristiš, da njime srce tvoje smiri i tvoje korake ka dobru, a ostavljanju zla učvrsti.

Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Koji je ovu moju želju ispunio. Na kraju bih se zahvalio i svima onima koji su na bilo koji način pomogli u prevođenju i izdavanju ovog djela, da ih sve Uzvišeni nagradi najboljom nagradom.

Divan li je Gospodar Koji se na izdisaju noći odaziva Svome uplakanom i, grijesima izmorenom, robu, koji ponizno vapi za oprostom i kojem se On obraća: ***Ima li nekog da traži oprosta da mu oprostim?!*** Pa zar drugog gospodara da tražimo?

بسم الله الرحمن الرحيم

S imenom Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Predgovor

Najveća zahvala se upućuje Allahu, Gospodaru svjetova, a mutekijama/bogobojaznima pripada sretan ishod. I neka je salavat i selam na najboljeg poslanika i posljednjeg vjerovjesnika Muhammeda, na njegovu časnu porodicu i ashabe i na njihove sljedbenike u dobru do Dana sudnjeg!

Ova knjiga sadrži hadisi kudsije zabilježene u sljedećim hadiskim zbirkama:

- **Muvetta'**[1] imama Malika, imama Medine, Allah mu se smilovao,
- **Sahih**[2] imama muhadisa Muhammeda b. Isma'ila el-Buharija, Allah mu se smilovao,
- **Sahih** Ebu el-Husejna Muslima b. el-Hadždžadža el-Kušejrija en-Nejsaburija, Allah mu se smilovao,
- **Džami'**[3] imama Ebu 'Isaa et-Tirmizija, Allah mu se smilovao,

---

1 Muvetta' u prevodu znači: Poravnata staza; navedena zbirka obuhvata oko 700 hadisa, a osim toga u njoj su sadržana i mnoga fikhska pitanja. Sve ostale zbirke, osim Muvetta'a, koje se ovdje spominju a iz kojih su povađeni hadisi kudsije koje sadrži ova zbirka, spadaju u El-Kutubus-Sitte (الكتب السنة), tj. šest glavnih i najpoznatijih hadiskih zbirki. Neki islamski učenjaci iz ovih šest zbirki izbacuju Sunen Ibn Madždže, te kažu da je svega pet glavnih i poznatih zbirki. Drugi pak u ovu skupinu na mjesto Ibn Madždžeovog Sunena uključuju Muvetta' imama Malika, a neki Sunen Ed-Daremijin.(op.prev.)

2 Naziv Sahih nose one zbirke čiji su autori sabirali samo vjerodostojne (sahih) hadise poredavši ih po poglavljima.(op.prev.)

3 Naziv Džami' nose one zbirke kod kojih su autori u njih unosili poglavlja iz svih

- **Sunen**[4] imama Ebu Davuda es-Sidžistanija, Allah mu se smilovao,
- **Sunen** imama Ebu Abdurahmana Ahmeda ibn Šu'ajba en-Nesaija, Allah mu se smilovao,
- **Sunen** imama Ibn Madždže el-Kazvinija, Allah mu se smilovao.

Način izbora i rasporeda hadisa

U izboru ovih hadisa upotrebljavana je sljedeća metoda: hadis koji se ponavlja na različitim mjestima 'uređivački kolegij'[5] je samo jednom navodio, ako se u njemu ne razlikuju rivajeti, a prenosi se od istog ashaba. U slučaju kada se predaje razlikuju, makar bile i iz iste zbirke, nekim dodatkom, izostavljanjem, zamjenom izraza, ili ako hadis prenosi i drugi ashab, neophodno je bilo spomenuti i druge predaje, i to sve njih, ili navesti ono što se u njima javlja kao dodatak ili ono što je izostavljeno.

Komentiranje hadisa

Zamolili smo Allaha da nam omogući da komentare ovih hadisa uzmemo iz El-Kastalanijevog komentara El-Buharijine zbirke hadisa. Savremenici ovoga komentatora, naročito muhadisi, uvažavali su ga, kao i oni poslije njih. Također smo se koristili i komentarom Muslimovog Sahiha od prvaka i uzora među učenjacima imama En-Nevevija, Allah mu se smilovao, jer njegov stav predstavlja polaznu osnovu za učenjake i izvor za autore i istraživače. A njegov stav je jak argument, kojem se povinuje i protivnik.

---

oblasti islamskih nauka, npr. spomenuli su hadise koji se odnose na vjerovanje, sva poglavlja fikha (islamskog prava), zatim one hadise koji se odnose na tefsir pojedinih Kur'anskih ajeta, hadise koji se odnose na Poslanikov s.a.v.s. životopis itd. (op.prev.)

4 Naziv Sunen nose one zbirke kod kojih su autori uzimali za osnovu poglavlja fikha (islamskog prava) i sabirali hadise koji se na njih odnose.(op.prev.)

5 Tijelo koje je načinilo izbor i sabralo hadise iz nabrojanih zbirki.(op.prev.)

Sadržaj komentara nekih hadisa ponekad je zahtijevao da konsultiramo i tefsirska djela, a nekada i jezička ili djela iz neke druge naučne oblasti. Iz El-Kastalanijevog komentara smo nekada preuzimali citate u cjelosti, a nekada bismo sadržaj saže*l*i, bilo da se radi o jednom ili više različitih mjesta u knjizi, ukoliko se hadisi ponavljaju. Većinu hadisa smo preuzimali s više od jednog mjesta.

Veći dio preuzetih sadržaja iz En-Nevevijevog komentara smo naveli u cjelosti, jer je njegov komentar primjer vrhunske konciznosti i jasnog značenja.

Obrazac redanja hadisa

Nakon što bismo završili s komentiranjem hadisa, željeli smo načiniti i njihove registre. Našli smo hadise zabilježene bez posebnog reda, što je otežavalo njihovo istraživanje, pa nas je Uzvišeni Allah nadahnuo da ih rasporedimo po grupama. Svaka grupa sadrži hadise koji se za nju vezuju i koji joj pripadaju. Naveli smo prvo svaki hadis i njegov broj, pa čitaocu ostaje samo da prepozna grupu za koju je traženi hadis[6] vezan, a zatim da ga potraži na određenom mjestu.

---

6 Riječ hadis (الحديث) u arapskom jeziku znači vijest i govor uopće. Također, ona u arapskom jeziku označava nešto što je postalo, što nije stalno. Po svom smislu ona je sasvim suprotna riječi kadim. Zbog toga se za Kur'an kaže da je kadim, to znači da je oduvijek i nije postao a za Muhammedove a.s. riječi i djela se kaže hadis, što znači da su nastala i nisu oduvijek. U hadiskoj znanosti termin hadis ima posebno značenje te se on ovako definiše: „Hadis je ono što je Muhammed s.a.v.s. rekao, uradio ili vidio da neko nešto čini pa svojom šutnjom to odobrio i dotičnog ne opomenuo.“ Pored toga, izraz hadis se odnosi i na vijesti koje govore o Poslanikovim s.a.v.s. svojstvima, odnosno kakav je on bio po svojim vanjskim i duševnim osobinama. Shodno navedenom, hadis se dijeli na četiri vrste:

El-Hadisul-kavli -je ono što je Poslanik s.a.v.s. rekao, kao npr. hadis koji glasi: „Musliman je samo onaj od čijeg jezika i ruku su mirni i sigurni ostali muslimani.“ Ove vrste hadisa ima najviše.

El-Hadisul-fi'li -je ono što je Poslanik s.a.v.s. radio, kao npr. hadis: „Poslanik je obilazio siromašne muslimane, posjećivao ih i pratio, i prisustvovao njihovim dženazama.“

El-Hadisut-takriri -je ono što je Poslanik s.a.v.s. vidio ili čuo da čini jedan musliman, pa to šutnjom odobrio i dotičnog ne opomenuo, kao npr. hadis koji glasi: „Priča Džabir b. Semure: „Sjedio sam sa Poslanikom s.a.v.s. više od stotinu puta, pa

Knjiga obuhvata četiri stotine hadisa, računajući i one koji se ponavljaju, one kod kojih su različiti rivajeti[7] ili ashab[8] koji ga prenosi od Poslanika, s.a.v.s..

---

bi njegovi drugovi jedan drugome recitovali pjesme i spominjali štošta iz predislamskog doba, a on bi šutio i po kadkad se s njima osmjehnuo."
četvrtu vrstu hadisa čine oni koji svojim tekstom govore o Poslanikovim s.a.v.s. tjelesnim i duševnim osobinama i svojstvima, kao npr. hadis koji glasi: „Poslanik s.a.v.s. je bio najljepši čovjek po izgledu, i najljepši po ćudi i vladanju."; kao i hadis: „Poslanik s.a.v.s. bi dugo šutio a malo se smijao."
Pored termina hadis, u hadiskoj znanosti od iste važnosti su i termini: sunnet, haber i eser. Riječ sunnet u arapskom jeziku znači postupak i način vladanja, dok se u islamskim naukama ovom riječju označava Poslanikov s.a.v.s. postupak i način njegova vladanja. Terminom sunnet nekada se označava i cjelokupan Poslanikov s.a.v.s. hadis pa se tako kaže: „Prvi vjerski izvor je Kur'an, a drugi sunnet." U fikhu terminom sunnet se označava ono što je vjerom preporučeno i lijepo činiti, a nije stroga vjerska dužnost.. Riječ haber u arapskom jeziku znači vijest, dok se u hadiskoj nauci nakada upotrebljava kao sinonim terminu hadis, a nekada ima općenitije značenje koje ima i termin eser. Riječ eser u arapskom jeziku znači trag, ostatak i vijest, dok u hadiskoj nauci ima općenitije značenje nego li termin hadis. Zato se kaže: „Svaki je hadis eser, a svaki eser nije hadis." Shodno tome, termin eser bi značio vijesti koje se odnose na Poslanika s.a.v.s., ashabe r.a., tabi'ine i druge ljude. U ovom kontekstu nekada se koristi i termin haber. (Uvod u tefsirku i hadisku nauku, H.Mehmed Handžić, II izdanje Sarajevo 1972., str.65-67)

7 Riječ rivajet u arapskom jeziku znači priča, pripovijetka, navod, citat, predanje itd. dok se u hadiskoj nauci terminom rivajet označava lanac prenošenja, odnosno pripovijedanja hadisa od Poslanika s.a.v.s. i obuhvata sve prenosioce, od prvog ashaba koji ga je čuo, pa sve do onoga ko je taj hadis zabilježio, sa svim prenosiocima i tačno na onaj način na kojim mu je prenesen dotični hadis. Termin rivajet se u hadiskoj nauci koristi kao sinonim terminu isnad, a i jedan i drugi imaju isto značenje. Lice koje na gore spomenuti način prenosi i pripovijeda hadis zove se ravijom, dok se lanac ljudi preko kojih se jedan hadis pripovijeda, odnsono prenosi naziva senedom tj. oslonac, a sama vijest ili sadržaj hadisa koji se na takav način prenosi naziva se metn tj. tekst. Sened nekog hadisa ima važnu ulogu u hadiskoj nauci iz razloga što se po senedu, odnosno po vjerodostojnosti, pobožnosti i učenosti ljudi koji određeni hadis prenose na gore spomenuti način razlikuje vjerodostojni hadis od slabog, i od onih koji nisu vjerodostojni. O važnosti seneda istaknuti islamski učenjak 'Abdullah b. Mubarek kaže: „Sened je od vjere. Da nije seneda što bi ko htio to bi i pričao." (op.prev.)

8 Riječ ashab (أصحاب; صحابة) u arapskom jeziku predstavlja množinu od riječi sahabijj (صحابي) a znači drug, prijatelj, saputnik, pratilac, pristalica, sljedbenik; dok se u hadiskoj nauci tim terminom označava svaki čovjek savremenik Muhammeda s.a.v.s. koji ga je za njegova života vidio ili s njim bar na kratko razgovarao bivši tada musliman i ostavši takav do svoje smrti. Shodno navedenoj definiciji u ashabe spada i slijepo lice, ako je bilo musliman za vrijeme Poslanikova s.a.v.s. života i s njim razgovaralo, kao što je slučaj sa sahabijom Ibn Ummi Mektumom koji je bio

Knjigu smo započeli uvodom, pojašnjavajući u njemu značenje sintagme *hadisi kudsij*, kao i razliku između tih izreka i Kur'ani Kerima[9],

slijep. U ashabe spada i lice koje nije bilo punoljetno za vrijeme Poslanikova života, kao što je slučaj Hasana, Husejna i 'Abdullaha b. Zubejra, ali veliki broj hadiskih učenjaka u ashabe ne ubraja malu djecu koja su se za vrijeme Poslanika s.a.v.s. rodila i kojima je on dovu učio i koje je blagoslovio, kako je to bio običaj. S druge strane, sahabijom se ne smatra lice koje je razgovaralo sa Poslanikom s.a.v.s. a koje je nakon njegove smrti prešlo na islam. Zatim ni lice koje je bilo musliman za Poslanikova s.a.v.s. života ali ga je vidjelo tek poslije njegove smrti, tj. nije ga vidjelo živa. Zatim, ni lice koje je bilo musliman za vrijeme Poslanikova s.a.v.s. života i susrelo se s njim ali je još za života Poslanikova ili nakon njegove smrti izašlo iz vjere islam, mada je među hadiskim učenjacima sporno pitanje da li je on sahabija ako se poslije smrti vrati u islam. Kada su u pitanju učenjaci usuli fikha oni sahabijom smatraju samo onog čovjeka koji se dulje vrijeme družio sa Poslanikom s.a.v.s., tako da se može nazvati njegovim drugom, shodno običaju upotrebe ove riječi u arapskom jeziku. U hadiskoj nauci svi ashabi se u pripovijedanju hadisa smatraju pouzdanim-adl, u čemu se slažu svi islamski učenjaci, te se stoga u hadiskoj nauci prihvata hadis svakog sahabije. Tačan broj ashaba, s obzirom šta se uzima kao kriterij određenja ovog pojma, nije poznat, i među islamskim učenjacima nema jedinstvenog stava oko toga. Među najučenije Poslanikove ashabe kojima su se i drugi ashabi obraćali u naučnim pitanjima spadaju: h. Omer, h. Alija, h. Ubej b. Kab, h. Zejd b. Sabit, h. Ebu Derda' i h. Ibn Mes'ud, a najviše se fetva sačuvalo od h. 'Abdullaha b. 'Abasa. I ashabi se međusobno razlikuju u prednosti, te tako i sam Kur'an daje prednost onima koji su ranije primili islam. Najodličniji među njima su prva četvorica halifa el-Hulefair-rašidin, ostali od ašerei mubeššere -desetorice kojima je još za života obećan džennet, zatim oni koji su učestovali u pobjedi na Bedru itd. Neki hadiski učenjaci su ih svrstali u deset kategorija (طبقات) kao što je to učinio Ibn Sa'd, a neki u dvanaest kao što je to učinio Hakim. Posljednji čovjek od ashaba bio je Ebu Tufejl 'Amir b. Vasil el-Lejsi r.a., koji je umro u Meki 100. ili 110. godine po Hidžri. Prije njega posljednji je umro sahabija Enes b. Malik r.a. u Basri 93. godine po Hidžri. (op.prev.)

9 Arapska riječ kur'an (قران) je po svom obliku infinitiv -masdar, koji u našem jeziku prevodimo glagolskom imenicom. Izvedena je od arapske riječi kare'e (قرأ) u značenju sakupiti ili od istog korijena u značenju čitati. Korijen ove arapske riječi čine tri konsonanta: ق ر ء . U svim oblicima koji se izvode iz ovog korijena proteže se jedno zajedničko značenje a to je sakupiti. Upravo na ovome jedna grupa autora temelji svoj stav da značenje riječi Kur'an treba tražiti u izvornom značenju korijena riječi od koje je nastala, pa tako je Kur'an knjiga koja se čita, ili kako mi obično kažemo uči, te je s toga i nazvana Kur'anom, tj. čitanjem. Vezujući se za naprijed rečeno, neki islamski učenjaci smatraju da je Kur'an nazvan tim imenom zato što u sebi sakuplja i sadrži ajete, sure, zapovijedi, zabrane, obećanja, prijetnje, vijesti o prošlim narodima itd. Po ovom bi mišljenju riječ Kur'an u slobodnom prevodu na naš jezik značila zbirka. Prema rečenom riječ kur'an bi imala značenje sakuplanje/zbirka ili čitanje/učenje. Oba ova izraza sadržana su i naznačena u sljedećem Kur'anskom ajetu: „Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije

te njih i Poslanikovog, s.a.v.s., hadisa, a kako bi korist bila upotpunjena.

Poslije toga smo naveli kratke biografije svih autora iz čijih zbirki smo izabrali hadise, nadajući se da će nas Uzvišeni Allah podržati u tome da se ugledamo na njih. Oni su zvijezde-vodilje, svjetiljke dunjaluka i čuvari suneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Oni su se odrekli dunjaluka i posvetili svoje živote čuvanju Muhammedovog, s.a.v.s., sunneta, njegovoj odbrani i iščišćavanju

---

zapamtio, Mi smo dužni da saberemo da bi ga ti čitao. A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo." (sura El-Kijame, 16-19). Prema nekim autorima riječ Kur'an je vlastito ime posljednje Allahove Objave ljudima. Kur'an je ime koje nije izvedeno, nego je Allah dž.š. Svoju posljednju Objavu tako nazvao- slično imenima ranijih objava- Tevrat, Zebur i Indžil. Treći je stav autora koji ne smatraju da je u riječi kare'e, odnosno u korijenu ove riječi, hemze (ء), nego da je ona izvedena od sasvim drugog korijena, i to:- ق ر ن- قرآن - قرائن - مقارنة - يقارن - قارن. Pokazuje se da u osnovi ove riječi nema hemzeta. Ako je značenje riječi kur'an uzeto od ovog korijena, onda riječ kur'an znači: sličnost; bliskost; uporedivost; a misli se da su riječi i ajeti međusobno slični i uporedivi. Postoji više definicija Kur'ana, u zavisnosti od toga šta pojedina znanost u definisanju pojma Kur'an uzima kao polazište i čime se ona bavi. Tako teoretičari usula, fikha i lingvisti pojam Kur'an definiraju kao: „Spušteni (objavljeni) Izraz Vjerovjesniku Muhammedu s.a.v.s. od početka sure el Fatiha do kraja sure en Nas." U nauci Ilmul kelam, pojam Kur'an se definira kao: „Vječni i nestvoreni Allahov govor kojeg je nužno izdvojiti od nastalog (stvorenog) ili osobina nastalog." Osobina Kur'ana kao i sama njegova suština, je savršenstvo Allahova posljednjeg izraza upućenog preko čovjeka – poslanika ljudima. Najčešće se definira kao: „Allahov govor"; „Objavljeni izraz"; „Objavljeni Allahov govor"; „Spušteni Allahov govor"; spušten od višeg ka nižem – od Allaha, Gospodara svjetova, Poslaniku s.a.v.s. Allahov govor znači da u definicuju ne ulazi ništa što nije Allahova Riječ/Govor, a spuštena, odnosno objavljena Riječ/Govor iz definicije izdvaja onaj Allahov govor koji nije objavljen ljudskom rodu. Tako se u Kur'anu naglašava da Allah dž.š., govori i posjeduje i riječi koje nije objavio ljudima: „Reci: „Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kada bismo se pomogli još jednim sličnim." (sura El-Kehf, 109); ,,Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi. Allah je uistinu silan i mudar." (sura Lukman, 27) Kada se Kur'an definira kao Allahov Izraz onda se naglašava da je Kur'an Allahova riječ/govor i po značenju i po izrazu. (Tefsir I, II, -Uvod u nauku tefsira, Zijad Ljevaković, Bemust, Sarajevo 2003, str.45-46) Čitanje, odnosno učenje Kur'anskog teksta je Allahu milo i vjerom preporučeno djelo – ibadet. To je knjiga koja je potpuno sačuvana i do nas došla pouzdanom predajom – tevaturom. Zbog toga u njenu autentičnost i ispravnost nikako ne sumnjamo. Napisana je u Mushafu koji je cijelu sadrži. Jednostavnim riječima kazano Kur'an je posljednja Allahova Objava svim svjetovima objavljena preko Džibril a.s. Allahovom poslaniku Muhammedu s.a.v.s. (po.prev.)

od nečistih umetanja i slabosti – neka je Allah zadovoljan s njima i učini ih zadovoljnim, i neka se muslimani okoriste njihovim znanjem. Amin!

Molimo Allaha za podršku i pomoć za uspjeh, kao i da ovo naše djelo bude zarad Njegova zadovoljstva, jer zaista je On Velikodušan, Plemenit i Jedini Koji je dostojan da udovolji. A dovoljan nam je On i divan li je On Opskrbitelj.

Napomene vezane za hadisi kudsije

1. Značenje hadisi kudsija,
2. Razlika između Kur'ana i hadisi kudsija,
3. Razlika između hadisi kudsija i Vjerovjesnikovog hadisa, Kur'ana i Kitaba prijašnjih poslanika, da je na sve njih najbolji salavat i selam.

Napomene su preuzete iz El-Munavijevog djela *El-Ittihafatus-sennije fil-ehadisil-kudusijje (Veličanstveni darovi o svetim hadisima),* koje je on spomenuo završavajući svoju knjigu, a također i ono što navodi Džemaluddin el-Kasimi ed-Dimeški o tome u svome djelu *Kava'idut-tahdis min fununi mustalehil-hadis (Pravila prenošenja hadisa iz terminologije hadisa).*

I jedan i drugi su naveli zadnje što im je bilo dostupno na ovu temu, a uređivački kolegij nije bio u mogućnosti, tokom pisanja ovog djela, da nađe više od ova dva djela, te je prenio ono što je napisano u njima, oslanjajući se na veličinu i ugled ove dvojice imama, Uzvišeni Allah im se smilovao.

Ako bi nam došlo do ruku nešto što bi se moglo dodati na ova dva djela i sadržaj u njima do kraja našeg rada, mi ćemo to dodati na kraju ove knjige, uz Allahovu pomoć.

Uređivački kolegij počinje s onim što navodi autor *El-Ittihafatus-sennije fil- ehadisil-kudusijje*: završnica u pojašnjenju pojma *hadisi kidsij*:- القُدْسُ (el-kudsu) s dvije damme (ـُ) i sukunom na drugom (ـْ), što znači: 'čistoća'. 'El-Erdul-mukaddese' znači 'sveta (čista)

zemlja'[10], a odatle je i 'sveta (čista) kuća'- بيت المقدس poznata kao *El-Mesdžidul-Aksa -Hram Najudaljeniji*[11]. *Tekaddesellahu*- تقدس الله znači 'daleko od bilo koje mahane' i On je *El-Kuddus* -القُدُّوس –Sveti. Ovako je navedeno u djelu *El-Misbah.*

Hadisi su opisani pojmom 'kuds' القدس, zbog toga što se njihovo značenje direktno veže za Jedinog Allaha, prema definicijama hadisi kudsija. To je sve ono o čemu je Allah obavijestio svog Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilo nadahnućem ili snom, a ovaj to iskazao svojim riječima. Kur'an je različit od tih izreka, jer su kur'anske riječi objavljene direktno od Allaha, bez mogućnosti prenesenog značenja ili unošenja u njih Poslanikovog, s.a.v.s., vlastitog izraza.

'Ali el-Kari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, kaže: „Hadisi kudsij je ono što je prenio Prvak prenosilaca – neka su na njega najljepši salavati i najbolji selami – od Allaha, Slavljenog i Uzvišenog, nekada posredstvom Džibrila, a.s., a nekada putem objave, nadahnuća ili snoviđenja. Njemu se ostavlja mogućnost da odabere na koji način i kojim riječima će to prenijeti ljudima. Te izreke se razlikuju od Kur'ana Hvaljenog i Furkana Slavnog,

---

10 Upotrebu ove sintagme nalazimo u Kur'anu prilikom Musaovog a.s. obraćanja svome narodu: "O narode moj, uđite u Svetu zemlju (El-Erdul-mukaddesa), koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni." (sura El-Maida, 21.) To je naziv za područje nekadašnjega Šama, kojem pripada i Jerusalem. (op.prev.)

11 Upotrebu ove sintagme nalazimo u provom ajetu sure El-Isra' u kojem Uzvišeni Allah kaže: "Hvaljen neka je Onaj Koji je noću prenio Svoga roba iz Hrama Svetoga do Hrama Najudaljenijega-El Mesdžidul Aksa." Ovo je prevod od dr. Enesa Karića koji u napomeni vezanoj za prevod ove sintagme ističe: „Sintagmu: المسجد الاقصى ovdje prevodimo riječima 'najudaljeniji Hram' zato što u mnogim kometarima Kur'ana stoji, kao npr. kod Nesefija (II,306), da u to doba iza jerusalemskog Hrama na zapad nije bilo drugih (monoteističkih) hramova." (Kur'an s prijevodom na Bosanski jezik, prijevod dr. Enes Karić, izdavač Bosanska knjiga, 1995 Sarajevo). Također, En-Nesai, Uzvišeni Allah mu se smilovao, navodi od 'Abdullaha b. 'Amra r.a. hadis Allahovog Poslanika s.a.v.s. u kojem on kaže: „Kada je Sulejman sin Davudov sagradio Bejtul-makdis, zamolio je Allaha u tri navrata, tražeći od uzvišenoga Allaha mudrost, vlast kakvu niko neće imati nakon njega, te je zatražio od Allaha kada je završio s gradnjom džamije da joj priđe samo onaj ko hoće da klanja te da ga Allah očisti od grijeha kao na dan kada ga je mati rodila, i sve mu je to dato." (op. prev.)

jer je objavljivanje Kur'ana bilo jedino posredstvom Er-Ruhu el-Emina. Osim toga, kur'anski tekst je uslovljen doslovnošću, koja je zabilježena u Levhi mahfuzu[12], bez ikakve mogućnosti mijenjanja, a zatim prenesen mutevatir[13] predajom za sva vremena i generacije. To razlikovanje pojmova je iznjedrilo mnoga rješenja i propise od kojih su najpoznatiji:

- neispravnost namaza na kojem se uči hadisi kudsij,
- dozvola doticanja i čitanja hadisi kudsija džunubu[14] ili

---

12 Levhi mahfuz (Ploča pomno čuvana) je tijelo koje se nalazi iznad sedmog neba u kojem je napisano sve što će biti do Sudnjeg dana. Kur'an je spušten u noći El-Kadr iz Levhi mahfuza na ovozemaljsko nebo. Postoje različita tumačenja u vezi s Levhi mahfuz. Neki učenjaci smatraju da se nalazi ispod Arša, drugi da se nalazi s njegove desne strane, a neki da se nalazi na Israfilovom čelu. Zbog toga trebamo vjerovati u postojanje Levhi mahfuza bez upuštanja u raspravu o njegovoj suštini. Et-Taberani navodi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah je stvorio Levhi mahfuz od bijelog bisera. Njene stranice su od rubina. Trag Pera u njoj je svjetlost. Allah 360 puta pogleda u nju svakoga dana. On stvara, opskrbljuje, oduzima život, daje život, uzvisuje, ponižava i čini što hoće." (op.prev.)

13 Arapska riječ mutevatir ima značenje uzastopan; neprekidan; sukcesiavan, a dolazi od arapkske riječi tevatur- neprekidno pristizati (vijest). U hadiskoj nauci se hadisi s obzorom na način na koji su prenešeni do nas, odnosno na osnovu svojih seneda, dijele na mutevatir i ahad. Terminom mutevatir se označava ona predaja koju iz svake generacije prenosi toliki broj ljudi na potpuno isti način da ne ostavlja mogućnosti ikakve sumnje u vjerodostojnost onog što se prenosi. U usuli fikhu izrazom mutevatir se označaa ona predaja/hadis koja daje potpuno uvjerenje. Uslov je da se u svakoj generaciji pripovjedača dotične predaje/hadisa nađe toliki broj ljudi i da se ono što se na taj način pripovijeda bude osnivalo na viđenju očima ili slušanju ušima. Mutevatir se dijeli na dvije vrste: el-mutevatirul-lafzi, to je ona predaja kod koje su same riječi mutevatir, kao npr. hadis: „Ko na mene hotimično slaže nek sebi pripremi mjesto u vatri." Druga vrsta je el-mutevatirul-me'anevi, to je ona predaja kod koje je sadržaj hadisa mutevatir makar same riječi i ne bile takve, kao npr. dizanje ruku za vrijeme dove. To se spominje u blizu stotinu predaja, iako te predaje ne govore o jednom slučaju nego o različitim situacijama u različitim prilikama i različitim riječima. Kod mutevatir predaja ne postoji jedinstven stav islamskih učenjaka po pitanju koliki broj ljudi je potreban u svakoj generaciji, jer se to razlikuje prema prilikama i okolnostima svake predaje posebno. Ahad hadis je onaj koji ne zadovoljava kriterije mutevatir hadisa i dijeli se na: mešhur (raširen, poznat)- to je hadis koji u svim generacijama ima tri ili više prenosilaca ali ne dostiže stepen mutevatira; aziz (jak, dostojanstven) je onaj hadis kojeg u svim generacijama prenosi dva ili tri prenosioca; garib (usamljen, čudan) je hadis kojeg u svim generacijama, ili bar u jednoj prenosi samo jedan prenosilac. Sve vrste ahad hadisa mogu biti sahih, hasen ili daif. (op.prev.)

14 To je osoba koja se onečistila izbacivanjem sperme u snu, nadraživanjem ili

osobama koje imaju mjesečnicu (hajz) ili postporodiljsko čišćenje (nifas),

- nevezanost nadnaravnosti (mu'džize)[15] za njih, neproglašavanje nevjernikom osobe koja ih zaniječe.

Smisao razlikovanja Kur'ana od hadisi kudsija

El-Mevla el-Keremani je u uvodu djela *Kitabus-savm* napisao: „Kur'an je nadnaravni i nedostižni izraz, spušten posredstvom Džibrila, a.s., a ovaj (hadisi kudsij) nije mu'džiza i bez posrednika je, a naziva se el-hadisul-kudsi, el-hadisul-ilahi i el-hadisur-rebbani." Zatim je kazao: „Možeš pitati: 'Zašto svi hadisi nisu takvi, jer *on ne govori po hiru svome'* (Sura En-Nedžm, 3)'?"

Na to ću ti odgovoriti: Razlika je u tome što je hadisi kudsij vezan za Uzvišenog Allaha i prenesen od Njega, za razliku od svih drugih hadisa.

On se razlikuje po tome što riječ el-kudsi- القدسي označava ono što se vezuje za Uzvišenost Njegovog Bića/Zata i svetost i ljepotu Njegovih svojstava/sifata.

snošajem, ili koja je doživjela sladostrašće na jedan od pomenutih načina.(op. prev.)

15 Mu'džiza je nadnaravna stvar, pojava ili postupak koju Allah daje svojim vjerovjesnicima i poslanicima i koja je služila kao izazov ljudima kojima je poslan, i može se desiti i sprovesti na traženje, ili naroda da bi se potvrdilo poslanstvo, ili poslanika da bi potvrdio svoje poslanstvo i svoju istinitost. Mu'džize se dijele na: hisijje-osjetilne i aklijje-razumske/spoznajne. Većina mu'džiza ranijih poslanika a.s. su bile osjetilne, dok su mu'džize Muhammeda s.a.v.s. od ove druge vrste. Kur'an je najveća mu'džiza Muhammeda s.a.v.s. i kao takav je poslan svim generacijama i svim stvorenjima do Kijametskog dana, dok su mu'džize ranijih poslanika a.s. bile trenutne te su ih mogli vidjeti, čuti ili osjetiti samo oni koji su živjeli u njihovom vremenu i bili prisutni. Mu'džiza se razlikuje od kerameta i istidradža. Keramet je nešto nadnaravno i Allah ga daje određenim svojim robovima, ali nema težinu mudžize; to je počast koju Allah ukazuje tom svom robu, i služi da bi potvrdila njegovo mjesto kod Allaha i pokazuje se kada Allah hoće, a ne na traženje dotičnog. Istidradž je nadnaravno i neuobičajeno djelo koje čini određeni čovjek a rezultat je šejtanskog djelovanja. Razlikuje se od kerameta jer se nalazi kod nekoga ko svojim životom i postupcima ne ispunjava uobičajena svojstva vjernika.(op.prev.)

Et-Tibi je rekao: „Kur'an je govor prenesen preko Džibrila, a.s., Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Hadisi kudsij je Allahovo dostavljanje značenja Vjerovjesniku, s.a.v.s., putem nadahnuća ili snoviđenja, nakon čega je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upotrebljavajući vlastiti jezički izraz, obavijestio o tome svoj ummet. A ostali hadisi se ne vezuju za Allaha i ne prenose se od Njega." Ovako je napisano u djelu *Kitabul-fevaid* Hufida et-Teftazanija.

Još o razlikama između Kur'ana i hadisi kudsija

Šejh Muhammed 'Ali Faruki u djelu *Keššaful-istilahati vel-fununi,* kada tumači vrste hadisa i njihove podjele, kaže: „Hadis je ili Vjerovjesnikov ili Božanski (إلهي), a još se naziva i el-hadisul-kudsi. El-hadisul-kudsi je onaj kojeg Vjerovjesnik, s.a.v.s., prenosi od svoga Gospodara, dž.š., a Vjerovjesnikov, s.a.v.s., jeste onaj koji nije takav." Ovo se razumije iz onog što navodi Ibn Hadžer u djelu *El-Fethul-mubin* u komentaru 24. hadisa.

El-Halebi u prvom poglavlju djela *Hašijetut-telvih,* tumačeći značenje pojma Kur'an, kaže: „Božanski hadisi (الأحاديث الالهية) su oni koje je objavio Uzvišeni Allah Vjerovjesniku, s.a.v.s., u noći Miradža, a nazivaju se tajnama objave."

Rekao je Ibn Hadžer: „Neophodno je pojašnjenje razlike između Objave koja sa uči/recitira, a ona je Kur'an, i objave prenesene od Poslanika, s.a.v.s., koju je on prenio od svog Gospodara, dž.š., a što je ono što se uzima kao Božanski hadis الأحاديث الالهية i naziva el-kudsi. Njih ima više od stotinu, a neki su ih skupili u veliku zbirku". On kaže: „Znaj da se govor koji se pripisuje Uzvišenom dijeli na nekoliko vrsta:

Prva i najčasnija vrsta je Kur'an, koji se od ostalih razlikuje po svojoj nadnaravnosti i po činjenici da će ostati nedostižan do kraja vremena, sačuvan od mijenjanja i zamjene; po zabrani njegovog doticanja osobi bez abdesta, kao i učenja osobi koja je džunub; po zabrani njegovog parafraziranja[16]; po obaveznosti u

[16] Ova zabrana odnosi se na mijenjanje izvornog arapskog teksta Kur'ana na način da mu se nešto oduzima ili dodaje prilikom učenja/recitiranja i citiranja. Naime,

namazu; po nazivu *Kur'an*; po tome što za svako njegovo slovo (harf) sljeduje deset sevaba; po zabrani njegove prodaje (po Ahmedu, dok je mekruh kod nas) i po terminologiji njegovog jednog dijela kao ajeta (rečenica, stavak) ili kao sure (poglavlje).

Druge (objavljene) Knjige/Kitabi[17] i hadisi kudsij se ne mogu opisati niti jednim od navedenih kur'anskih epiteta. Dozvoljeno je, naprimjer, da ih dotiče i čita svako. Dozvoljeno je i njihovo prenošenje (citiranje) po smislu i značenju. Te knjige se ne upotrebljavaju u namazu, čak ga i kvare, i ne zovu se Kur'anom. Osobi koja ih čita ne daje se za svako slovo (harf) deset sevaba. Nije zabranjeno, niti pokuđeno po idžma'u[18], prodavati ih, niti se

---

Kur'an se uči/recitira doslovno, onako kako je objavljen, a ne po značenju, ili prijevodu, ili po smislu. (op. prev.)

17 Misli se na: Tevrat, Zebur i Indžil (op.prev.)

18 U arapskom jeziku idžma' može značiti: nijjet, odluku, podudarnost ili jednoglasnost. Terminološki, idžma' se definira na sljedeći način: "Jedinstven stav (konsenzus) mudžtehida jednog vremena, nakon smrti Poslanika, a.s., o određenom šeri'atskom pitanju." Da bi idžma' bio punovažan, moraju se ispuniti sljedeći uvjeti: a) da u vrijeme pojave pitanja postoji više mudžtehida, a ako nema mudžtehida ili je samo jedan, ne može se ustanoviti idžma'; b) da svi mudžtehidi imaju jedinstven stav o određenom pitanju, a ako bi se određeni mudžtehidi izdvojili sa svojim stavom, kao, naprimjer, da to urade mudžtehidi Mekke, Medine ili Kufe, nema idžma'a; c) da se njihova jedinstvenost ustanovi nakon iznošenja mišljenja pojedinačno. Da je idžma' izvor šeri'atskog prava potvrđuju: a) Kur'an, kako god je Uzvišeni Allah, dž.š., u Kur'anu naredio vjernicima da slijede Allaha, zatim Poslanika, a.s., isto tako je naredio da slijede predvodnike, izabranike u općim poslovima: "O, vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. Ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje, i za vas rješenje ljepše." (sura En-Nisa, 59) Naredba u ovom ajetu se odnosi na muslimansko vođstvo općenito, nosioce islamske vlasti. Kada se usaglase mudžtehidi o određenom pitanju, onda je vadžib svakom muslimanu da ih slijedi i izvršava ono što mu se odredi. Potvrdu za to nalazimo u kur'anskom tekstu: "A da se oni s tim obrate Poslaniku ili predstavnicima svojim, saznali bi od njih ono što žele saznati." (sura En-Nisa, 83) Allah, dž.š., upozorava one koji se suprotstavljaju Poslaniku, a.s., i slijede put onih koji nisu vjernici: "Onoga koji se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je Pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustićemo da čini šta hoće, i bacićemo ga u Džehennem, a užasno je on boravište." (sura En-Nisa, 115) b) Sunnet; Od Poslanika, a.s., prenosi se veliki broj hadisa, koji potvrđuju ispravnost saglasnosti Ummeta: "Moj Ummet se neće složiti oko greške (neće svi pogriješiti)." "Allah, dž.š., neće ujediniti moj Ummet na zabludi." **Vrste idžma'a:** Učenjaci usula idžma' dijele na dvije vrste: 1) jasni idžma (idžma' sarih), koji postoji kada se mudžtehidi jednog vremena izjasne i istaknu svoje stavove te

njihovi dijelovi terminološki određuju ajetom ili surom, također po idžma'u.

Druga vrsta su izvorne (objavljenje) Knjige/Kitabi drugih vjerovjesnika, a.s., prije mijenjanja i iskrivljavanja njihova sadržaja.

Treća vrsta su hadisi kudsije. To je govor prenesen pojedinačno od Muhammeda, s.a.v.s., s njegovim vezivanjem za njegovog Gospodara, pa je to govor Uzvišenog i vezuju se najčešće za Njega. I pripisivanje Bogu toga govora je prisvojno, jer je On izvor, a vezuje se za Vjerovjesnika, s.a.v.s., jer je prenosilac od Allaha, za razliku od Kur'ana, koji se ne vezuje ni za koga drugog osim za Uzvišenog. Za Kur'an se kaže: „Uzvišeni Allah kaže", a za hadisi kudsij: „Kazao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u onome što prenosi od svoga Gospodara".

Postoje razilaženja u nauci u pitanju ostatku sunneta: je li on cijeli objava ili nije. Ajet *'On ne govori po hiru svome.'* (sura En-Nedžm, 3) podržava prvo mišljenje. Tu su i riječi Poslanika, s.a.v.s.: *Meni je dana Knjiga i još toliko.* Takvi hadisi nisu ograničeni na jedan način objave[19], nego je moguće da oni budu

se slože o određenom šeri'atskom pitanju. Njihovo isticanje dotičnog stava može biti putem fetve ili presude, odnosno riječju ili djelom. 2) prešutni idžma' (idžma' sukuti), koji postane kada neki mudžtehid ili grupa mudžtehida jednog vremena istakne i iznese svoj stav o određenom šeri'atskom pitanju, a ostali prešutno odobre takav stav. Idžma' je treći izvor šeri'atskog prava dok su prva dva izvora Kur'an i sunet. Pored toga u izvore šeri'atskog prava spada i kijas. ("FIKH, udžbenik za medrese" Izdavač: El-kalem, Sarajevo, 2001. god.)

19 Riječ vahj (-وحي -objava) u arapskom jeziku ima sljedeća značenja: nekome nešto pokazati, otkriti; tajni glas, nadahnuće; stavljanje u dužnost. Kur'an ističe pet vrsta vahja i to: 1. onaj vahj koji se stavlja bezdušnim bićima; 2. vahj koji se odnosi na životinje; 3. vahj koji se upravlja svim ljudima; 4. vahj koji se upravlja samo Allahovim Poslanicima; i 5. vahj koji se upravlja melekima. Vahj koji se upućuje samo ljudima se može podijeliti u tri vrste shodno riječima Uzvišenog: „Nije čovjeku dato da Bog s njim razgovara nego samo putem vahja, ili iza zastora, ili da Bog pošalje svog izaslanika meleka, da ovaj prema previšnjoj volji objavi ono što Bog hoće." (sura Eš-Šura, 51) Od ove tri vrste prva se zove vahjun, što znači stavljati neki osjećaj u srce, drugi način vahja jeste govor iza zastora, a u ovu vrstu vahja spadaju i dobri snovi, i treća vrsta vahja jeste da Bog pošalje Svoga poslanika Džibrila a.s. Svome odabraniku između ljudi, i da ovaj veliki melek stavi, na srce i jezik, i značenje i govor zajedno. Ovome se kaže vahjun metluvvun (čitana i potpuna objava). Ovim se načinom objavljuje značenje sa riječima. Kur'an je na

spušteni na bilo koji od načina objave, kao snoviđenje, nadahnuće ili posredstvom meleka.

Prenosioci hadisi kudsija koriste se dvama načinima da definiraju vrstu hadisa o kojoj se radi. Prvi je formulacija: „Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u onome što prenosi od svog Gospodara". Ovako su prenosili pripadnici selefa[20]. Drugi način je da prenosilac naglasi: „Kazao je Uzvišeni Allah u onome što od Njega prenosi Njegov Poslanik, s.a.v.s.". I jedna i druga forma ima isto značenje.

U djelu *El-Fevaid* Hamiduddin kaže: „Razlika između Kur'ana i hadisi kudsija je u šesterome:

1. Kur'an je mu'džiza, a hadisi kudsij nije.
2. Namaz je jedino ispravan kada se u njemu uči nešto iz Kur'ana, što se ne odnosi na hadisi kudsij.
3. Osoba koja poriče Kur'an postaje nevjernikom, za razliku od one koja poriče hadisi kudsij i koja se ne smatra nevjernikom.
4. Za prenošenje Kur'ana bilo je neophodno postojanje Džibrila, a.s., kao posrednika između Vjerovjesnika, s.a.v.s., i Uzvišenog Allaha, što nije nužno kod hadisi kudsija.

---

ovaj način objavljen Pejgamberu s.a.v.s. i ovaj način objave je svojstven samo za Allahove poslanike i odabranike i on je najjasniji način objave, dok prva dva načina objave mogu dobivati i drugi ljudi, a prvi način objave može dobiti i nevjernik za što je primjer egipatski vladar koji je živio u doba Jusufa a.s. a koji nije vjerovao u jedinstvo Boga, za kojeg Allah dž.š. u Kur'anu kaže: „Vladar reče: „Ja sam uistinu vidio u snu sedam debelih krava gdje pojedoše sedam mršavih, i vidio sam sedam zelenih klasova i sedam suhih. O ljudi, protumačite mi ovaj moj san, ako ste vi oni koji snove tumače." (sura Jusuf, 43.). Vahj je, dakle, poseban vid obraćanja Allaha dž.š. nebesima, Zemlji, melekima, ljudima ili životinjama ali to ne znači da Allah dž.š. nema i druge vidove obraćenja, naredbi ili govora. Kada Allah dž.š. komunicira sa odabranim ljudima putem vahja to također ne znači da oni nemaju i druge oblike komuniciranja. Isto tako se može reći za neke oblike komunikacija između šejtana i njihovih prijatelja i sljedbenika među ljudima. Allahova objava (el-vahj) poslanicima se može definirati kao: Govor (Riječ) Uzvišenog Allaha objavljena (spuštena) nekom od Allahovih poslanika. Šejh Muhammed Abduhu ovaj termin definiše kao: „Čista spoznaja /sigurno saznanje el jekin/ koje određena osoba osjeti u sebi sa sigurnim saznanjem (jekinom) da je spoznaja od Allaha, bilo da se spoznaja dogodila uz posredovanje ili bez njega." (Tefsir I,II,-Uvod u nauku tefsira, Zijad Ljevaković, izdavač Bemust, Sarajevo 2003, str.27-28)

20 Selefom se nazivaju prve tri generacije muslimana: ashabi, tabi'ini i generacija poslije njih, tebeitabi'in.(op.prev.)

5. Govor Kur'ana mora biti doslovno citiran od Allaha[21], za razliku od hadisi kudsija, za čiji je sadržaj dozvoljeno da bude parafraziran od Vjerovjesnika, s.a.v.s.
6. Kur'an smije doticati samo čista osoba, a hadisi kudsij i nečista."

Ovaj autor je još kazao: „Iz ovoga je nastala i razlika između hadisi kudsija i dokinutih[22] ajeta, shodno onom što smo prenijeli i što je poznato iz djela *El-Itkan,* jer se i taj derogirani dio Kur'ana zove ajetom i Kur'anom. A Allah najbolje zna."

---

21 Misli se na izvorni arapski tekst Kur'ana a ne na citiranje njegovog prijevoda. (op.prev.)

22 Iako među islamskim učenjacima postoje različiti stavovi oko pitanja postojanja derogacije u Kur'anu ona je ipak od većine njih prihvaćena. Izraz koji se koristi za određenje derogacije u Kur'anu jeste nesh (النسخ). Ovaj izraz za derogaciju uzet je od istovjetnog termina upotrijebljenog u slijedićim ajetima: „Mi nijedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može?" (Sura El-Bekare, 106.); „Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječ Svoju učvrstio – Allah sve zna i mudar je-„ (Sura El-Hadž, 52); „Ova Knjiga Naša o vama će samo istinu reći, jer smo naredili da se zapiše sve što ste radili." (Sura El-Džasije, 29.). Terminom nasih označava se onaj Kur'anski ajet koji sadrži šeri'atsku odredbu koja je stavila van snage privremenu odredbu sadržanu u mensuh ajetima, a s druge strane mensuh ajeti su oni koji su sadržavili određenu šeriatsku odredbu koja je važila samo odeđeno vrijeme. Riječ nesh (النسخ) u arapskom jeziku kreće se u okviru slijedeća tri značenja: 1. izbrisati, potrti, ukloniti; 2. zamjena, alternativa, i transformacija; 3. prenošenje sa mjesta na mjesto. Terminološki se definira kao: Dokidanje šeri'atske odredbe šeriatskim argumentima. Kada se događa derogacija moraju se ispuniti slijedeći uvjeti: 1. da derogirani ajet bude šeri'atska odredba; 2. da derogiranu odedbu ukida šeri'atski argument; 3. da šeri'atski argument kojim se ukida šeriatska odredba vremenski, po objavljivanju, slijedi iza odredbe koju ukida; 4. da između dokidajuće odredbe i odredbe koja je dokida postoji neusaglasiva kontradiktornost. Iz svega rečenog razumije se da derogacija i dokidanje ne mogu postojati u ajetima koji govore o suštini vjerovanja, Allahovim svojstvima, kazivanjima o prijašnjim poslanicima i njihovim narodima. Jednom riječu kazano derogacije može postojati samo u ajetima šeriatsko-pravne naravi u kojima se nešto naređuje ili zabranjuje. (Tefsir I,II,-Uvod u nauku tefsira, Zijad Ljevaković, izdavač Bemust, Sarajevo 2003, str.87)

Fragmenti iz dijela *Kavaidut-tahdis* Džemaluddina el-Kasimija ed-Dimeškija

Značenje pojma hadisi kudsij

El-'Alame eš-Šihab b. Hadžer el-Hejsemi u djelu *Komentar Nevevijeve zbirke četrdeset hadisa* komentirao je i dvadeset i četvrti hadis te zbirke. U njemu Ebu Zerr el-Giffari, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., riječi Gospodara Uzvišenog i Slavnog: *„O Moji robovi, Ja sam uistinu zabranio nepravdu Sebi i učinio je zabranjenom među vama, pa ne činite jedni drugima nepravdu."* El-Hejsemi doslovno kaže:

„Uzet ćemo u obzir korist i njihov veliki utjecaj u razlikovanju između objave koja se recitira, što je Kur'an, i objave od Poslanika, s.a.v.s., koju on prenosi od svog Gospodara, što se uzima kao el-hadisul-ilahi (Allahov hadis) i naziva se el-kudsi. Tih hadisa ima nešto više od stotinu, a neki su ih sakupili u veliko djelo. I ovaj hadis Ebu Zerra je jedan od njih.

Znaj da se govor vezan za Uzvišenog dijeli na tri vrste:

Prva i najčasnija je Kur'an, koji se od drugih vrsta razlikuje svojom svekolikom nadnaravnošću, činjenicom da je trajna mudžiza i da je sačuvan od mijenjanja i izmjena. Zatim, od drugih vrsta se razlikuje i zabranom vjernicima da ga dotiču bez

abdesta, da ga uče kada su u stanju džunupluka, da ga citiraju po smislu i značenju; zatim po obaveznosti njegova učenja u namazu; po njegovom imenovanju riječju „Kur'an"; po tome što se za izgovaranje njegova svakog fonema (harfa) dobiva nagrada od deset sevapa; po zabrani njegove prodaje (po Ahmedu, a kod nas je mekruh) i po nazivanju njegovih dijelova ajetima i surama. Druge (objavljene) Knjige/Kitabi i hadisi kudsij ne sadrže ništa od navedenog, pa je svakome dozvoljeno da ih dotiče i čita i da ih citira po smislu i značenju, kao što nije dozvoljeno učiti ih na namazu, jer će biti pokvaren. Zatim, te (objavljene) Knjige/Kitabi i hadisi kudsij se ne imenuju Kur'anom, ne daje se njihovom čitaču za svako slovo (harf) deset sevapa, nije zabranjena niti je mekruh njihova prodaja, kao što se ne naziva nešto od njih ajetom ili surom.

Druga vrsta govora Uzvišenog su (objavljene) Knjige/Kitabi drugih vjerovjesnika prije njihovog mijenjanja.

Treća vrsta je hadisi kudsij, a to je ono što nam je preneseno pojedinačno od Poslanika, s.a.v.s., i što se veže za njegova Gospodara. To je govor Uzvišenog i vezuje se za Njega najčešće. To pripisivanje hadisi kudsija Bogu je prisvojno, jer je On izvor. S druge strane, vezuje se i za Vjerovjesnika, s.a.v.s., kao prenosioca od Allaha. Tako nije s Kur'anom, jer se Kur'an ne vezuje ni za koga drugog osim za Uzvišenog. Tako se kaže za Kur'an: „Kazao je Uzvišeni", a za hadisi kudsij: „Kazao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ono što prenosi od svog Gospodara".

Postoje razmimoilaženja u nauci o tome je li cjelokupan sunnet objavljen, ili nije. Ajet *'On ne govori po hiru svome'* (sura En-Nedžm, 3) podržava stajalište da je sunnet objava, čemu se može pridodati i izjava Allahovog poslanika, s.a.v.s.: *„Zar meni nije dana Knjiga i još toliko?"* Takvi hadisi nisu ograničeni na jedan način objave, nego je dozvoljeno da oni budu spušteni na bilo koji način objavljivanja, kao što je objavljivanje putem sna, spuštanjem na srce ili posredstvom meleka.

Dva su oblika njihovih prenošenja. Jedan od njih je kada prenosilac kaže: „Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ono što prenosi od svog Gospodara." Ovo je stav selefa, zbog čega mu En-Nevevi, Allah mu se smilovao, daje prednost.

Drugi način je kada prenosilac kaže: „Kazao je Uzvišeni Allah ono što od Njega prenosi Njegov poslanik, s.a.v.s." Značenje je ovdje isto.

U djelu *El-Kullijja* Ebu el-Bikaa o razlici između Kur'ana i hadisi kudsija stoji „da je Kur'an, i svojim tekstom i svojim značenjem, od Uzvišenog Allaha prenesen jasnom objavom, dok je kod hadisi kudsija tekst od Poslanika, s.a.v.s., a značenje od Uzvišenog Allaha, preneseno putem nadahnuća ili snoviđenja."

Neki kažu: „Kur'an je svojim tekstom mu'džiza i govor spušten posredstvom Džibrila, a hadisi kudsij nije mu'džiza i bez posrednika je. Ono što je takvo naziva se još i kao: hadisi kudsi, ilahi ili rebbani."

Et-Tibi je rekao: „Kur'an je tekst spušten preko Džibrila, a.s., Vjerovjesniku, s.a.v.s., a kudsi (hadis) je Allahovo dostavljanje značenja putem nadahnuća ili snoviđenja, o čemu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., obavijestio svoj ummet upotrebom vlastitiog jezičkog izraza, dok se ostali hadisi ne dovode u vezu s Uzvišenim Allahom i ne prenose se od Njega Uzvišenog". To je završetak onoga što je naveo Ibn Hadžer el-Hejsemi.

Zatim, on navodi sufijsko kazivanje od sejjida Ahmeda b. el-Mubareka u djelu *El-Ibriz fi sureti es'ileti li šejhihi es-sejjid Abdilaziz ed-Debbag* i odgovore koje je naveo od njega. Ko želi, može ih naći u navedenom djelu. A Allah najbolje zna.

Kratke biografije autora hadiskih zbirki iz kojih su preuzeti hadisi kudsije u ovom djelu

Imam Malik, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu ‘Abdullah Malik b. Enes el-Asbehi. Bio je imam grada Medine. Rođen je 95 god. po Hidžri, a umro je u Medini 179 god. po Hidžri u 84. godini života. Bio je imam Hidžaza, kao i imam svih ljudi u fikhu i hadisu. Na ponos mu služi to što je imam Eš-Šafi’, Allah mu se smilovao, bio jedan od njegovih učenika. On sam je učio od Ibn Šihaba ez-Zuhrija, Jahje b. Se’ida el-Ensarija, Nafi’a, Ibn Omerovog oslobođenog roba, neka im se Allah obojici smiluje, i dr. Od njega je učilo mnogo ljudi koji se ne mogu pobrojati. Među njima su Eš-Šafi’, Allah mu se smilovao, Muhammed b. Ibrahim b. Dinar, Ibn ‘Abdurrahman el-Mahzumi i ‘Abdulaziz b. Ebi Hazim, kao učenjaci njegovog ranga. Zatim, Me’an b. ‘Isa el-Kazzaz, ‘Abdulmelik Ibn ‘Abdulaziz el-Madžešun, Jahja b. Jahja el-Endelusi, ‘Abdullah b. Mesleme el-Ka’nebi, ‘Abdullah b. Vehb, ‘Asbe’ b. el-Feredž, učitelji el-Buharija, Muslima, Ebu Davuda, Et-Tirmizija, Ahmed b. Hanbela, Jahje b. Me’ina i drugih hadiskih učenjaka. Et-Tirmizi u svom *Džami’u* bilježi od Ebu Hurejre, r.a., hadis: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Ljudi će gotovo sjeći jetre od deva tražeći znanje*

i neće naći nikoga učenijeg od učenjaka iz Medine. Et-Tirmizi kaže da je hadis hasen. 'Abdurrezzak i Sufjan b. 'Ujejne kažu da se pod tim aludira na Malik b. Enesa. Malik, Allah mu se smilovao, kaže: „Rijetko je neko od onih koje sam učio umro, a da nije došao kod mene i pitao me nešto." Jednog dana je citirao hadise koje je čuo od Rebia' b. 'Abdurrahmana i prisutni zatražiše još hadisa od ovoga prenosioca, na što Malik reče: „Što ćete uraditi s Rebi'om koji spava u tom ćošku?" Kada su otišli Rebi'i, neko ga je upitao: „Jesi li ti Rebi'a od kojeg Malik prenosi hadise?" On reče: „Jesam." Oni su ga pitali: „Kako se Malik mogao okoristiti tobom, a ti nisi koristan sam sebi?!" On odgovori: „Zar ne znate da je miskal rahatluka bolji od tovara znanja?"

Malik, Allah mu se smilovao, ukazivao je krajnje poštovanje prema nauci. Kada je htio da citira hadis, uzeo bi abdest, sjeo s ozbiljnošću i dostojanstvom i namirisao se. Bio je jako poštovan. Neko od stanovnika Medine je kazao za njega: „Ne bi odgovorio, ali iz poštovanja nije bio ponovo upitan A oni koji su pitali bili su oborenih glava." Uljudnost, ozbiljnost i dostojanstvo veličine bogobojaznosti krasili su ga. Bio je autoritet, a nije bio na vlasti. Jahja b. Se'id el-Kattan kaže: „Među ljudima nema nikoga s ispravnijim hadisima od Malika."

Eš-Šafi', Allah mu se smilovao, rekao je: „Kada se spomenu učenjaci, Malik je zvijezda." Prenosi se da mu je halifa el-Mensur zabranio citiranje hadisa koji govori o razvodu braka pod prisilom. Halifa je poslao uhodu da ga pita o tome, a on mu je odgovorio pred grupom ljudi: „Nema razvoda braka pod prisilom." Zbog toga je izbičevan, ali nije prestao citirati ovaj hadis.

Kada je Er-Rešid bio na hadždžu, slušao je njegovo djelo *Muvetta'*. Tada mu je dao tri hiljade dinara i rekao: „Trebalo bi da kreneš s nama, jer sam odlučio da sve ljude privolim da prihvate *Muvetta'*, kao što je Osman, r.a., privolio ljude da prihvate jedinstvenu verziju Mushafa." Malik mu je odgovorio: „Ne možeš ljude privoliti na *Muvetta'*, jer su se ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nakon njegovog preseljenja na Ahiret razišli po svim krajevima i danas kod stanovništva svakog kraja ima nekog znanja. Poslanik, s.a.v.s., kazao je: *Razilaženje mog ummeta je milost.* Moj odlazak s tobom ne dolazi u obzir, jer je Poslanik,

s.a.v.s., rekao: *Medina je bolja za njih, kada bi oni znali.* Ovo su tvoji dinari, ništa ne nedostaje. Neću dati prednost dunjaluku nad gradom Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Eš-Šafi' kaže: „Vidio sam pred Malikovim vratima krdo horosanskih konja i egipatskih mazgi od kojih nikad nisam vidio ljepše. Rekao sam mu: Kako su samo lijepi! On mi je odgovorio: 'Ja ti ih poklanjam.' Na to sam mu rekao: Ostavi sebi makar jednu životinju za jahanje. On mi je odgovorio: 'Stid me je Uzvišenog Allaha da kopitom životinje gazim zemlju u kojoj počiva Allahov Poslanik, s.a.v.s."

Njegove vrline se ne mogu nabrojati. Neka mu se Allah smiluje. Amin.

Imam El-Buhari, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu 'Abdullah Muhammed b. Isma'il b. Ibrahim b. el-Mugire b. Berdžije el-Džu'fi el-Buhari. Nadimak el-Džu'fi je dobio zbog toga što je el-Mugire, otac njegovog djeda, bio vatropoklonik, koji je primio islam preko Jemana el-Buharija el-Džu'fija, po kome je prozvan. El-Džu'fi je ime pretka jednog plemena u Jemenu.

Rođen je u petak, šeste noći ševala 194. god. po Hidžri, a umro je u noći uoči Ramazanskog bajrama 256 god. Nedostajalo mu je trinaest dana da napuni šezdeset i dvije godine života. Nije ostavio iza sebe muškog potomka. U traganju za znanjem obišao je hadiske učenjake svih krajeva i zapisivao je od svih hafiza hadisa, kao što su Mekki b. Ibrahim el-Belhi, 'Abdullah b. Osman el-Mervezi, 'Ubejdullah b. Musa el-'Abesi, Ebu Nu'ajm el-Fadl b. Dekin, 'Ali b. el-Medjeni, Ahmed b. Hanbel, Jahja b. Me'in i drugi, neka im se Allah smiluje.

Od njega je hadis učilo mnogo ljudi. El-Fireberi kaže: „El-Buharijevu knjigu je slušalo devedeset hiljada ljudi i niko od njih, osim mene, nije ostao da je prenosi. Počeo je učiti nauku sa deset godina, a sa jedanaest je ispravljao učitelje."

El-Buhari, Allah mu se smilovao, kaže: „Odabrao sam hadise za svoju zbirku između približno šest stotina hiljada hadisa i nisam u nju dodao niti jedan hadis, a da nisam prije toga klanjao dva rekata.“

Kada je stigao u Bagdad, došli su mu hadiski učenjaci da ispitaju njegovo znanje. Uzeli su stotinu hadisa, pomiješali njihove tekstove i senede, dali ih deseterici ljudi i naredili im da mu ih citiraju. Prvi od njih je ustao i pitao ga za jedan od tih hadisa, na što je on rekao: „Ne znam ga.“ Onda ga je upitao za drugi i odgovor je bio isti. Tako je bilo sa svih deset hadisa. El-Buhari je odgovarao: „Ne znam ga.“ Onda je ustao drugi čovjek od one deseterice i situacija je bila ista kao i sa prvim, a potom i s ostalima. El-Buhari je odgovarao samo riječima: „Ne znam ga.“ Učenjaci su zaključili da on svojim negiranjem, ustvari, pokazuje svoje poznavanje hadiske nauke, ali drugi to nisu znali. Kada su završili, El-Buhari se okrenuo prvom od njih i rekao: „Tvoj prvi hadis glasi ovako, drugi ovako“ i sve po redu do desetog hadisa. Vratio je svaki tekst njegovom senedu i svaki sened njegovom tekstu. Onda je to isto uradio i s ostalima. Ljudi mu priznaše izuzetno pamćenje hadisa i njegovu vrijednost.

Imam Muslim, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu el-Husejn Muslim b. el-Hadždžadž b. Muslim el-Kušejri en-Nejsaburi. Rođen je 204. god. po Hidžri. Preselio je na Ahiret šest dana prije kraja redžepa 261 god. u pedeset i sedmoj godini života. Obišao je sve krajeve islamskog svijeta tražeći znanje. Učio je hadis od Jahje b. Jahja, Kutejbe b. Se'ida, Ishaka b. Rahevejha, Ahmeda b. Hanbela, el-Ka'nebija, Harmele b. Jahja i drugih učenjaka te nauke. Dolazio je u Bagdad više puta, podučavao hadisu u njemu i od njega je učilo mnogo ljudi. U poznavanju vjerodostojnosti hadisa bio je ispred svih svojih savremenika.

Rekao je: „Napisao sam *el-Musned* odabirući između tri stotine hiljada hadisa koje sam čuo.“ El-Hatib el-Bagdadi kaže: „Muslim je slijedio El-Buharijevu metodu: imao je uvid u njegovo znanje i krenuo je njegovim putem.“

Neka im se Allah smiluje. Amin.

Imam Ebu Davud, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Sulejman b. el-Eš'aš b. Ishak el-Esdi es-Sidžistani. Putovao je, tražeći nauku, obišao mnoge krajeve i sakupio mnogo hadisa. Napisao je mnogo knjiga. Zapisivao je hadise od stanovnika Iraka, Šama, Egipta i Horasana. Rođen je 202 god. po Hidžri, a umro je u Basri šesnaeste noći ševala 275 god. Učio je hadis od učitelja El-Buharije i Muslima, kao što su Ahmed b. Hanbel, Osman b. Ebi Šejbe, Kutejbe b. Se'id i drugi učenjaci hadisa. Od njega su učili njegov sin 'Abdullah, Ebu 'Abdurrahman en-Nesai, Ebu 'Ali el-Lu'lui i drugi. Svoju knjigu *Sunen* je pokazao Ahmedu b. Hanbelu i on ju je odobrio i preporučio.

Ebu Davud, Allah mu se smilovao, rekao je: „Zapisao sam od Allahovog poslanika, s.a.v.s., pet stotina hiljada hadisa i od njih sam odabrao četiri hiljade i osam stotina i sakupio ih u ovoj knjizi. Spomenuo sam ono što je vjerodostojno i ono što mu sliči ili mu je blisko. Od svega toga, čovjeku su u njegovoj vjeri dovoljna četiri hadisa:

Djela se vrednuju prema nijetima.

Znak lijepog islama kod čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče.

Niko neće biti pravi vjernik sve dok svom bratu ne bude želio što i sebi. i

Halal je jasan i haram je jasan."

Ebu Davud, Allah mu se smilovao, bio je na najvišem nivou znanja i pobožnosti. Prenosi se da je imao jedan veliki džep i jedan mali, pa su ga upitali: „Što je to?" On je odgovorio: „Veliki je za knjige, a drugi nije potreban."

El-Hattabi kaže: „O vjeri nije napisana knjiga kao što je *Sunen* Ebu Davuda. Prihvaćena je od svih ljudi, bez obzira na njihove razlike u mezhebima."

Ebu Davud kaže: „U svojoj knjizi nisam spomenuo hadis kojeg su ljudi jednoglasno odbacili."

Ibn el-E'arabi kaže: „Kada bi čovjek od nauke imao samo Mushaf i ovu knjigu – Sunen Ebu Davuda – ne bi mu bilo

potrebno ništa drugo. Učenjaci hadisa prije Ebu Davuda su pisali *džami'e, musnede* i sl., i te knjige su u sebi sadržavale sunene, propise, habere, kazivanja, oporuke i edebe, i niko od njih nije težio sabiranju i pronalaženju samo sunena, niti je neko uspio ono što je uspio Ebu Davud."

Ibrahim el-Harbi kaže: „Kada je Ebu Davud pisao ovu knjigu, hadis mu je učinjen mehkim, kao što je gvožđe učinjeno mehkim Davudu, a.s."

Imam Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu 'Isa Muhammed b. 'Isa b. Sevre et-Tirmizi. Rođen je 200. godine po Hidžri, a umro je u Et-Tirmizu, u ponedjeljak, 13. redžepa 279 god.

Bio je jedan od učenjaka hafiza hadisa. Imao je priliku da uči od najvećih učenjaka, kao što su Kutejbe b. Se'id, Muhammed b. Beššar, 'Ali b. Hadžer i dr. Od njega su učili mnogi i napisao je mnogo knjiga o hadisu. Njegova zbirka *Es-Sahih* je njegovo najbolje djelo, najkorisnija je za čitaoce i s najmanje ponavljanja.

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, rekao je: „Izložio sam ovu knjigu učenjacima Hidžaza, Iraka i Horasana i svi su je odobravili i hvalili. Onaj ko je ima u svojoj kući kao da u njegovoj kući Poslanik govori."

Imam Ebu 'Abdurrahman en-Nesai, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu 'Abdurrahman Ahmed b. Šu'ajb b. 'Ali b. Bahr en-Nesai. Rođen je 215 god. po Hidžri, a umro je u Mekki 303. god. Jedan je od učenjaka, imama i hafiza. Učio je od Kutejbe b. Se'ida, 'Ali'a b. Hašrema, Ishaka b. Ibrahima, Muhammed b. Beššara, Ebu Davuda es-Sidžistanija i dr. Od njega je učilo mnogo ljudi i napisao je mnogo knjiga iz hadisa. Bio je

šafijskog mezheba i prakticirao je u obredima mezheb imama Eš-Šafi'a, Allah mu se smilovao. Bio je jako pobožan.

'Ali b. Omer hafiz kaže: „Ebu 'Abdurrahman en-Nesai je u ovoj nauci ispred svih svojih savremenika. Sa njim se jednom sastala grupa šejhova i hafiza, među kojima je bio 'Abdullah b. Ahmed b. Hanbel u Tarsusu i svi su se složili oko njegovog izbora. Neki emir ga je upitao za njegovu zbirku *Sunen*: 'Je li on sav vjerodostojan?' Odgovorio je: 'Ima u njemu sahiha i hasena i onoga što im je blizu.' 'Onda nam izaberi i napiši od njega samo ono što je sahih', rekao je emir. Onda je ovaj napisao *El-Mudžteba* u kojem je izostavio svaki hadis oko čije ispravnosti je bilo spora."

Autor *Tejsirul-vusula,* od koga sam prenio ove biografije, kaže: „Ovo je samo mali dio mnogobrojnih životnih situacija ovih imama, koje ukazuju na njihovu veličinu i njihov visok rang u ovoj nauci."

Neka je Allah zadovoljan sa svima. Amin.

Imam Ibn Madždže, el-Kazvini, autor *Sunena*, Allah mu se smilovao

Njegovo puno ime je Ebu Abdullah Muhammed b. Jezid b. Madždže. Autor je poznate knjige *Sunen*, koja ukazuje na njegovu praksu i djelo, njegovo duboko i opširno poznavanje i slijeđenje sunneta u temeljima i pojedinostima. Sadrži trideset i dvije knjige, hiljadu i pet stotina poglavlja i četiri hiljade hadisa. Svi su dobri, osim neznatnog broja. Ibn Madže je napisao i opsežan tefsir i potpunu historiju od vremena ashaba do njegovog vremena. Od njega su prenosili velikani poput Ibn Sibevejha, Muhammed b. 'Isa es-Saffar, Ishak b. Muhammed i 'Ali b. Ibrahim.

Umro je, Allah mu se smilovao, osam dana prije kraja ramazana 273. godine u šezdeset i četvrtoj godini života. Neka mu se Uzvišeni Allah smiluje. *(El-Bidaje ven-nihaje*, 11/52)

بسم الله الرحمن الرحيم

S imenom Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Poglavlje I

Vrijednost spominjanja Allaha i izjavljivanja *tevhida*[23]

---

23 Riječ tevhid (توحيد) predstavlja infinitiv od glagola vehhade (وحّد)- b. jedan, jedini, a u teološkom smislu izraz tevhīd znači nijekanje bilo kakvog božanstva osim Allaha i priznavanje Allaha kao jedinog boga. Postoje tri vrste tevhida koje ulaze u sastav značenja imana-vjerovanja, i to: et-tevhidur-rububijje a znači čvrsto ubjeđenje da je Allah dž.š. Tvorac i Gospodar svega i da drugog gospodara osim Njega nema. Riječ rabb u arapskom jeziku znači vlasnik; ravnatelj. A Allahov rubūbijjet nad Njegovim stvorenjima znači da ih je samo i jedino On stvorio, da je samo On njihov Gospodar i da ih samo On održava i njima upravlja. Tako kaže Allah dž.š. u Kur'anu: „Samo On stavra i održava/upravlja. Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova" (sura El-E'araf, 54). U ovu vrstu tevhida ulazi i vjerovanje u Allahovo dž.š. određenje- kada' i kader. Druga vrsta tevhida je et-tevhidul-uluhijje a to je čvrsto ubjeđenje da je samo Allah dž.š. istinski Bog i da drugog božanstva osim Njega nema i da je jedino On dostojan upućivanja svih vrsta ibadeta (obožavanja) kako kaže Allah dž.š. u Kur'anu: „Džine i ljude sam stvorio samo da Me obožavaju." (sura Ez-Zarijat, 56). Riječ ilah (bog) u arapskom jeziku upotrebljava se u značenju riječi me'luh – onaj ko se obožava; onaj kome se ibadet čini. Za ovu vrstu tevhida Ibn Tejmije veli: „Po ovoj vrsti tevhida se razlikuje onaj koji iskreno obožava Allaha dž.š. (muvehhid) od mušrika." tj. onog koji uz Allaha obožava i druge. I treća vrsta jeste et-tevhidul-esma'i ves-sifat a znači čvrsto ubjeđenje da Allah dž.š. ima sva svojstva i imena savršenstva i da je On daleko od svih atributa nepotpunosti i da se On Svojim svojstvima odlikuje nad svim stvorenim, kako kaže Allah dž.š. u Kur'anu: „Ništa Mu ni slično nije ." (sura Eš-Šura', 2), a El-Kurtubi tumačeći ovaj ajet kaže: „Ovdje se govori da Allahu dž.š. u Njegovoj uzvišenosti, veličanstvenosti, vlasti, lijepim imenima i uzvišenim svojstvima ne sliči niko od Njegovih stvorenja, niti se bilo ko od njih može s Njim porediti. Takođe, i svojstva Allaha dž.š. koja su

HADIS
O značaju zikra iz El-Buharijevog *Sahiha*

iz poglavlja *Milost Uzvišenog Allaha,* 8. džuz, str. 86-87

﴿١﴾ عن أبي هريرة-رضي الله عنه- قال: قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم-: ﴿إنَّ للَّه مَلائكةً، يَطوفونَ في الطُّرُق، يَلْتَمسُونَ أَهْلَ الذِّكْر، فَإذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ الله تَنَادُوا: "هَلُمُّوا إلَى حَاجَتِكُمْ!"، قال: "فَيَحُفُّونَهم بأجْنحَتهم إلى السَّمَاءِ الدُّنْيَا"، قَالَ: "فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهم –وهو أَعْلَمُ بهم-: "مَا يَقُولُ عِبَادِي؟" قَالَ: "يَقُولُونَ: "يُسَبِّحُونك و يُكَبِّرُونك، و يَحْمَدُونك و يُمَجِّدُونك."، فيقول: "هَلْ رَأَوْنِي؟"، قال: "فَيَقُولُونَ: "لاَ، وَ الله مَا رَأَوْكَ."، قال: "فيقول: "و كيف لو رَأَوْنِي؟! قال: "يقولون: "لو رَأَوْكَ كانوا أَشَدَّ لك عِبَادَةً، و أَشَدَّ لك تَمْجِيدًا و تَحمِيدًا و أَكْثَرَ تَسْبِيحا، قال: "فيقول: "فَمَا يَسْأَلُونَنِي؟"، قال: "يَسْأَلُونَكَ الجَنَّةَ."، قال: "يقول: "و هل رَأَوْهَا؟" ،قال: "يقولون: "لاَ، و الله يا رَبِّ ما رَأَوْهَا."، قال: "فَكَيْفَ لو أنَّهم رَأَوْهَا؟!" ،قال: "يقولون: "لو أنَّهم رَأَوْهَا كانوا أَشَدَّ عليها حِرْصًا، و أَشَدَّ لها طَلَبًا، و أَعْظَمَ فيها رَغْبَةً."، قال: "فَمِمَّ يَتَعَوَّذُونَ؟!" ،قال: "يقولون: "من النَّار." ،قال: "يقول: "و هل رَأَوْهَا؟!" ،قال: "يقولون: "لاَ، و الله يا رَبِّ، ما رَأَوْهَا." ،قال: "يقول: "فَكَيْفَ لو رَأَوْهَا؟!" ،قال: "يقولون: "لو رَأَوْهَا كانوا أَشَدَّ منها فِرَارًا، و أَشَدَّ لها مَخَافَةً." ،قال: "فيقول: "أُشْهِدُكُم أنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُم!" ،قال: "يقول مَلَكٌ مِنَ المَلائكة:

u Kur'anu i sunetu spomeuta, a ona su zajednička po izgovoru u odnosu na Allaha dž.š. i stvorenja, uopće ne sliče u svome stvarnom značenju, jer svojstva Onoga koji je oduvijek nisu kao svojstva onih koji su stvoreni." Ova vrsta tevhida se temelji na tri principa, prvo, vjerovanje da Allah dž.š. ne sliči stvorenjima i da je daleko od svake manjkavosti; drugo,vjerovanje u Allahova dž.š. imena i svojstva koja su spomenuta u Kur'anu i sunetu, bez ikakvog oduzimanja ili dodavanja, bez iskrivljenja ili nijekanja, i treće, prekidanjem svake želje za pokušajem spoznaje istinskog značenja tih svojstava. (Iman, autor dr. Muhammed Nu'ajm Jasmin, Zagreb 1995, prevod mr. Zuhdija Adilović, str.10-25) (op.prev.)

"فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ، إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ." قال: "هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ."﴾

[*1*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., hadis: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: Uistinu Allah ima meleke koje je zadužio da kruže (zemljom) u potrazi za onima koji Ga spominju, te kada nađu grupu takvih dozivaju jedni druge riječima: „Požurite onome što tražite!", pa ih natkriju svojim krilima do zemaljskog neba, upita ih Njihov Gospodar, a On zna o tim ljudima bolje nego meleki:
- Šta kažu Moji robovi?
Oni će odgovoriti:
- Slave Te i veličaju, zahvaljuju Ti i uzdižu Te.
- Jesu li Me vidjeli?
- Ne, tako nam Tebe, nisu Te vidjeli.
- A kako bi tek (zahvaljivali) da su Me vidjeli!
- Da su Te vidjeli, još bi Ti se više pokoravali i uzdizali Te, zahvaljivali Ti i još bi Te više slavili!
- A šta traže od Mene?
- Džennet.
- A jesu li ga vidjeli?
- Ne, tako nam Tebe, Gospodaru, nisu ga vidjeli.
- A kako bi ga tek (tražili) da su ga vidjeli!
- Da su ga vidjeli, još bi više za njim žudili, za njega molili i, najviše od svega, njega željeli.
- A od čega traže utočište?
- Od vatre.
- Jesu li je vidjeli?
- Ne, tako nam Tebe, Gospodaru, nisu je vidjeli.
- Kako bi tek tražili (utočište) od nje da su je vidjeli!
- Da su je vidjeli, još bi više od nje bježali i još veći strah od nje osjećali.
- Budite svjedoci da sam im Ja već oprostio.
Jedan od meleka će reći:

- Među njima je čovjek koji nije njihov i koji je došao samo zbog neke svoje potrebe!
- Oni su grupa. Neće tužan ostati onaj što sjedi zajedno s njima!!

***

HADIS
O značaju zikra[24] iz Muslimovog Sahiha

iz poglavlja *Značaj mjesta na kojem se obavlja zikr*, 10. džuz iz glose El-Kastalanija

﴿٢﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال:
﴿ إنَّ لله تبارك و تعالى ملائكةً سَيَّارةً فُضْلا يَبْتَغُون مَجَالِسَ الذِّكْرِ فإذا وَجَدُوا مَجْلِسًا
فيه ذِكْرٌ قَعَدُوا مَعَهم و حَفَّ بَعْضُهم بَعْضًا بِأَجْنِحَتِهم حَتَّى يَمْلأُوا ما بَيْنَهم و بين
السَّماءِ الدُّنْيا فإذا انْصَرَفُوا عَرَجُوا و صَعِدُوا إلى السَّماءِ.» ،قال: «فَيَسْأَلُهم الله –
عزو جل– و هو أَعْلَمُ بهم– : «مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟» ،فيقولون: «جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ
لَكَ في الأرضِ يُسَبِّحُونك يُكَبِّرُونك و يُهَلِّلُونك و يَحْمَدُونك و يَسْأَلُونك.»
،قال: «و ما يَسْأَلُوني؟» ،قالوا: «يَسْأَلُونَك جَنَّتَك.» ،قال: «و هل رَأَوْا جَنَّتي؟»

---

24 Zikr je izgovaranje jezikom, uz osjećanje u srcu riječi koje upućuju na slavljenje Uzvišenog Allaha, Njegovo veličanje i zahvalu Njemu, odnosno zikr je sjećanje na Allaha srcem i zazivanje Njegovih lijepih Imena jezikom. Uzvišeni kaže u Kur'anu: "Uči od Knjige ono što ti se objavljuje, i obavljaj namaz. Uistinu namaz sprečava razvrat i zlo. A zikr činiti Allaha, to je najveće! A Allah zna ono što spravljate." (Sura El-Ankebut, 45.) Muslim bilježi predaju od Ebu Hurejre r.a. u kojoj Muhammed s.a.v.s. kaže: "Usamljenici (muferriduni) preuzeli su vodstvo." Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, ko su muferriduni?" On, alejhisselam, odgovori: "Oni muškarci i žene koji Allaha zikr čine dok su u izobilju." Sličnu predaju, govor Muhammeda s.a.v.s. bilježi i Ebu Davud prenoseći je od Ebu Derdaa: "Zar ne želite da vas obavijestim o najboljim djelima za vas?! Najčistijim u očima vašega Gospodara, koja vas podižu na veći stupanj; za vas boljim od dijeljenja zlata i srebra, boljeg od toga da susretnete neprijatelje i udarate njihove vratove a oni vaše?!" Ashabi rekoše: "Naravno da hoćemo, Allahov Poslaniče!" On, s.a.v.s., odgovori: "To je Allaha zikr činiti!"(op.prev.)

،قالوا: «لا، أى رَبِّ.» ،قال: «فَكَيْفَ لو رَأَوْا جَنَّتى؟»، قالوا: «يَسْتَجِيرُونك.»،
قال: « و مِمَّ يَسْتَجِيرُونى؟»، قالوا: «مِن نَارِك، يا رَبِّ.»، قال: «و هل رَأَوْا
نَارى؟»، قالوا: «لا.»، قال: «فَكَيْفَ لو رَأَوْا نَارى؟»، قالوا: «و يَسْتَغْفِرُونك.»،
قال: «فيقول: «قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ و أَعْطَيْتُهُم ما سَأَلُوا و أَجَرْتُهم مِمَّا اسْتَجَارُوا.»،
قال: «يقولون: «رَبِّ، فيهم فلانٌ عَبْدٌ خَطَّاءٌ، إنّما مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُم.» ،قال:
«فيقول: «و لَهُ غَفَرْتُ، هُمُ القَوْمُ لا يَشْقَى بهم جَليسُهم.»﴾

[2] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Zaista Uzvišeni i Slavljeni Allah ima meleke, odlikovanu grupu, koji tragaju za mjestima na kojima se obavlja zikr. Kada naiđu na takvo mjesto, sjednu s osobama koje to čine i natkrile ih svojim krilima, sve dok se ne ispuni prostor između zemlje i dunjalučkog neba. Kada se ljudi raziđu, meleki se uspnu nebesima, i tada ih Allah, dž.š., upita (a On zna bolje od njih):
- Odakle dolazite?
Oni će odgovoriti:
- Dolazimo od Tvojih robova na Zemlji, koji Te slave i veličaju, uzvisuju Te (izgovaraju La ilahe illellah), zahvaljuju Ti se i upućuju Ti dove.
- A za što Me mole?
- Mole Te za Tvoj Džennet.
- A jesu li ga vidjeli?
- Nisu, Gospodaru.
- Kako bi tek (molili) da su vidjeli Moj Džennet!
- I traže utočište kod Tebe.
- A od čega traže utočište?
- Od Tvoje vatre, Gospodaru.
- Jesu li vidjeli Moju vatru?
- Nisu.
- Kako bi tek (tražili utočište od nje) da su je vidjeli!
- I traže oprost od Tebe.
- Već sam im oprostio i dao ono što su tražili, a pružio sam im i utočište od onoga od čega su ga tražili.

- Gospodaru, među njima je čovjek, griješnik, koji je samo bio u prolazu i sjeo s njima.
- I njemu sam oprostio! Oni su grupa i neće tužan ostati onaj što sjedi zajedno s njima!

***

HADIS
O značaju zikra iz Et-Tirmizijevog Sahiha

iz poglavlja *Zaista Allah ima meleke koji putuju Zemljom,* 2. džuz, str.280

﴿٣﴾ عن أبى هريرة و أبى سعيد الخدرى –رضى الله عنهما– قالا: «قال رسول
الله –صلى الله عليه و سلم–:﴿»إنَّ لله ملائكةً سَيَّاحِينَ فى الأرض فَضْلاً عن
كُتَّابِ النَّاسِ، فإذا وَجَدُوا أَقْوَامًا يَذْكُرُون الله تَنَادَوْا: «هَلُمُّوا إلى بُغْيَتِكم!»
،فَيَجيئُون فيَحُفُّون بهم إلى سماءِ الدُّنيا، فيقول الله: «عَلَى أَيِّ شَيْء تركتُم عِبَادِى
يَصْنَعُون؟»، فيقولون: «تَرَكْناهم يَحْمَدُونك و يُمَجِّدُونك و يَذْكُرُونك.»، قال:
«فيقول: «فهل رَأَوْنى؟»، فيقولون: «لا.»، قال: «فَكَيْفَ لو رَأَوْنى؟»»، قال:
«فيقولون: «لو رَأَوْك لَكَانُوا أَشَدَّ لَكَ تَحْمِيدًا و أَشَدَّ تَمْجِيدًا و أَشَدَّ لَكَ
ذِكْرًا.»، قال: «فيقول: «و أَىَّ شيءٍ يَطْلُبُون؟» ،قال: «فيقولون: «يَطْلُبُون
الجَنَّةَ.»، قال: «فيقول: «و هل رَأَوْها؟»، قال: «فيقولون: «لا.»، قال: «فيقول:
«فَكَيْفَ لو رَأَوْها؟»»، قال: «فيقولون: «لو رَأَوْها كَانُوا أَشَدَّ لها طَلَبًا و أَشَدَّ
عليها حِرْصًا.»، قال: «فيقول: «مِنْ أَىِّ شَيْءٍ يَتَعَوَّذُون؟»، قالوا: «يَتَعَوَّذُون
مِنَ النَّارِ.»، قال: «فيقول: «و هل رَأَوْها؟»، فيقولون: «لا.»، فيقول: «فَكَيْفَ
لو رَأَوْها؟»، فيقولون: «لو رَأَوْها كَانُوا أَشَدَّ منها هَرَبًا و أَشَدَّ منها خَوْفًا و أَشَدَّ
منها تَعَوُّذًا.»، قال: «فيقول: «فإِنِّى أُشْهِدُكُمْ أَنِّى قَدْ غَفَرْتُ لَهُم!»، فيقولون:

«إِنَّ فيهم فُلانًا الخَطَّاءَ لَمْ يُرِدْهُمْ، إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ.»، فيقول: «هُمُ القومُ لا يَشْقَى لَهُم جَلِيسٌ.»﴾

[*3*] Od Ebu Hurejre i Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., prenosi se da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.:
Zaista Allah ima meleke koji putuju po zemlji, koji su drukčiji od pisara ljudskih djela. Kada oni pronađu grupe ljudi koji spominju Allaha, dozivaju jedni druge: „Požurite onome što tražite!" Tada im se približe i okruže ih sve do dunjalučkog neba.
Potom ih Allah pita:
- Šta su radili Moji robovi kada ste ih napuštali?
- Ostavili smo ih, kada su Ti zahvaljivali, slavili Te i spominjali Te.
- A jesu li Me vidjeli?
- Nisu.
- Kako bi tek (zahvaljivali) da su Me vidjeli!
- Da su Te vidjeli, još bi Ti se više zahvaljivali, slavili Te i spominjali.
- A šta traže?
- Oni traže Džennet.
- A jesu li ga vidjeli?
- Nisu.
- Kako (li) bi (ga) tek (tražili) da su ga vidjeli!
- Da su ga vidjeli, još bi ga više tražili i još više za njim žudjeli.
- A od čega traže utočište?
- Traže utočište od Vatre.
- A jesu li je vidjeli?
- Nisu.
- Kako bi tek (tražili utočište od nje) da su je vidjeli!
- Da su je vidjeli, još bi više od nje bježali, veći strah osjećali i više tražili utočište od nje.
- Budite svjedoci da sam im već oprostio.
- Među njima je čovjek, griješnik, koji nije želio sjediti s njima, nego je došao radi neke svoje potrebe.

- Oni su grupa i neće tužan ostati onaj ko sjedi zajedno s njima!

Et-Tirmizi je rekao: „Hadis je hasen-sahih"[25].

---

25 Većina hadiskih učenjaka hadise s obzirom na njihovu vjerodostojnost dijele na tri vrste: sahih, hasen i daif, a manji broj njih samo na dvije: sahih i daif, dok hasen hadise oni svrstavaju u kategoriju sahih hadisa. Sahih (vjerodostojan) hadis je onaj kojeg jedan od drugog pripovijedaju pošteni i sigurni ljudi, a uz to hadis nema nikakve skrivene mane niti se protivi jačem hadisu. Shodno navedenom proizilazi da su uvjeti da bi se neki hadis proglasio sahihom slijedeći:
da lanac prenosilaca (sened) bude sastavljen, neprekinut (اتصال السند);
da su pripovjedači dotičnog hadisa pošteni (العدالة), odnosno pobožni (التقوى) i pristojnog ponašanja (المروءة). Pod takvalukom se podrazumijeva da se osoba kloni činjenja velikih grijeha i ustrajavanja u činjenju malih grijeha;
da svaki pripovjedač bude hadis dobro upamtio (ضبط الصدر), ili ga bude zapisao pa to kod sebe čuvao da ne bi ko mijenjao i ispravljao hadis (ضبط الكتاب);
da hadis nema nikakvu skrivenu manu koja se na prvih mah ne može zapaziti a koja bi narušavala njegovu vjerodostojnost (عدم العلة);
da se pripovjedača tog hadisa ne protivi svojim pripovijedanjem od sebe jačem pripovjedaču (عدم الشذوذ).
Hadis koji ispunjava sve gore navedene uvjete se zove sahih li zatihi (صحيح لذاته), odnosno hadisom koji je vjerodostojan sam po sebi, dok hadis koji je sam po sebi dobar, hasen li zatihi (حسن لذاته) ali koji se prenosi do nas putem više predaja, zove se sahih li gajrihi (صحيح لغيره), odnosno vjerodostojan radi drugog. Hasen (dobar) hadis je svojom vjerodostojnošću blizak sahih hadisu, ali se od njega razlikuje po tome što kod njega pripovjedači nisu na onom glasu kakav je slučaj sa sahih hadisom. Ovakav hadis s naziva hasen li zatihi (حسن لذاته), odnosno dobar sam po sebi, a hasen li gajrihi (حسن لغيره), odnosno dobar radi drugog, je onaj hadis koji nema sve uvjete hasen hadisa ali se zbog većeg broja predaja izdiže na stepen hasen hadisa. Ono što je karakteristično za imama Et-Tirmizija jeste da on u svome Džami'u prilikom davanja ocjene hadisa, odnosno njegove kategorizacije, upotrebljava ova dva termina zajedno, odnosno u formi sahih hasen (صحيح حسن) ili hasen-sahih (حسن صحيح), čime on ističe sumnju da li je određeni hadis sahih ili hasen, ili da je prema jednom senedu sahih a prema drugom hasen, ili da ga neki od hadiskih učenjaka svrstavaju u sahih a drugi pak u hasen hadise. Bitno je napomenuti da se i sahih i hasen hadisi koriste kao vjerski argumenti, odnosno njima se mog dokazivati vjerska pitanja. Da'if (slab) hadis je onaj kod kojeg nedostaje makar jedan uslov koji se traži kod sahih i hasen hadisa. Ova vrsta hadisa se ne može koristiti kao vjerski argument niti se njime mogu dokazivati vjerska pitanja. (Uvod u tefsirsku i hadisku znanost, H.Mehmed Handžić, II izdanje, Sarajevo 1972, str.93-96)

Komentar hadisa od El-Kastalanija

Kakvi su meleki *koje je zadužio da kruže (zemljom) u potrazi za onima koji Ga spominju* vidi se iz predaje koju bilježi Muslim: *koji se stalno kreću po zemlji, tražeći mjesta na kojima se zikr obavlja.* To je mjesto na kojem se spominje Allah Uzvišeni. Oni *dozivaju: Požurite!*, tj. dozivaju jedni druge riječju *požurite*, zapravo, dođite onome što tražite, a to su vaše želje i htijenja vaša, kako je preneseno u nekim predajama. Oni *ih okruže svojim krilima,* tj. okruže svojim krilima one koji zikr čine i ispune prostor sve do zemaljskog neba i natkriju ih. U Muslimovoj predaji ima dodatak *odlikovanu grupu.*

U predaji koju bilježi Et-Tirmizi stoji da su oni *drukčiji od pisara ljudskih djela.* To znači: oni su drukčiji od meleka koji zapisuju dobra i loša djela i dodati su čuvarima i drugim melekima, zaduženim za ljude. Oni nemaju druge obaveze osim da posjećuju krugove zikra.

Kod El-Buharija stoji da ih *okruže svojim krilima,* a kod Muslima *okruže jedni druge svojim krilima.* Nema proturječja među ovim dvjema predajama, jer meleki kruže oko učesnika zikra, okružujući međusobno jedni druge i tako okružuju učesnike zikra svojim krilima.

Rečenica: *A On zna bolje nego oni* (tj. bolje od njih) umetnuta je, da bi se izbjegla zabluda neupućenih, a koju bi moglo izazvati to što Allah pita meleke. Ta mudrost, koja se očituje u tome što Allah pita meleke o robovima, dokaz je boljeg položaja čovjeka (potomka Ademovog) nad melekima, koji su pitali: *Zar će Ti namjesnik na njoj biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv prolivati?* (sura El-Bekare, 30.) Zapravo, oni sada svjedoče u korist potomaka Ademovih o tome da i oni, također, slave Allaha i veličaju Ga javno, iako imaju nagone. Meleki su čisti od nagona i promjena, pa je upravo to njihovo priznanje dokaz boljeg položaja potomaka Ademovih.

Rečenica: *Oni su grupa i neće tužan ostati ko sjedi zajedno s njima* znači da nema štete onome ko sjedi zajedno s njima, jer će Uzvišeni Allah oprostiti i onome ko prisustvuje njihovim skupovima zbog vlastite potrebe, bez želje za zikrom. On će to učiniti zbog toga što sam boravak na mjestima na kojima se obavlja zikr oživljava zamrla srca, pa će, nadati se, oživjeti srce i ovakvoga, iako on nije namjeravao pristupiti zikru. A Allahova je nagrada velika! U tome je ukazivanje na odličnost zikra i ibadeta, kao i samog prisustvovanja istom i odnosi se na sve vrste ibadeta: podučavanje nauci, učenje Kur'ana, veličanju Allaha i sl. Mjesto zikra je mjesto svjetla i života. A Allah zna najbolje!

HADIS

Kada kaže rob: „Nema boga osim Allaha“, Allah odgovori: „Istinu je kazao Moj rob.“

Navodi Ibn Madže u svom Sunenu, poglavlje Značaj izgovaranja riječi Nema boga osim Allaha, 2.džuz, str.219

﴿٤﴾ عن الأَغَرَّ أبى مسلم، أنه شهد على أبى هريرة و أبى سعيد الخدري —رضى الله عنهما— أنهما شَهِدَا على رسولِ الله —صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿«إذا قال العبدُ: «**لا إله إلا الله، و الله أكبرُ.**» قال: «يقول اللهُ —عز و جل— :»**صَدَقَ عَبْدِى، لا إله إلا أنا، و أنا الله أكبرُ.**» و إذا قال العبدُ: «**لا إله إلا الله وَحْدَهُ.**»، قال: «**صَدَقَ عَبْدِى، لا إله إلا الله أنا وَحْدِى.**» و إذا قال: «**لا إله إلا الله، وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَه.**»، قال: «**صَدَقَ عَبْدِى، لا إله إلا أنا و لا شَرِيكَ لِى.**» و إذا قال: «**لا إله إلا الله، لَهُ المُلْكُ و لَهُ الحَمْدُ.**»، قال: «**صَدَقَ عَبْدِى، لا إله إلا أنا، لِى المُلْكُ و لِىَ الحَمْدُ.**» و إذا قال: «**لا إله إلا الله، و لا حَوْلَ و لا قُوَّةَ إلا بِالله.**»، قال: «**صَدَقَ عَبْدِى، لا إله إلا أنا، و لا حَوْلَ و لا قُوَّةَ إلا بِى.**»﴾
قال أبو إسحاق: «ثم قال الأَغَرُّ شَيْئًا لَمْ أَفْهَمْه.» ،قال: «فَقُلْتُ لأبى جَعْفَر: «ما قال؟» فقال: ﴿»**مَنْ رُزِقَهُنَّ عِنْدَ مَوْتِه لَمْ تَمَسَّهُ النَّارُ.**»﴾

[4] Prenosi Ebu Ishak od El-Egarra Ebu Muslima, koji svjedoči da su Ebu Hurejre i Ebu Se'id el-Hudri, r.a., čuli da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
Kada kaže rob: „Nema boga osim Allaha i Allah je Najveći“, Allah, dž.š., kaže: „Istinu je rekao Moj rob. Nema boga osim Mene i Ja sam Allah Najveći.“
Kada rob kaže:
- Nema boga osim Allaha Jedinoga,
On kaže:
- Istinu je rekao Moj rob. Nema boga osim Mene Jedinoga.

Kada čovjek kaže:
- Nema boga osim Allaha Jedinoga i On nema sudruga,
Allah odgovori:
- Istinu je rekao Moj rob. Nema boga osim Mene i Ja nemam sudruga.
A kada on kaže:
- Nema boga osim Allaha. Njemu pripada sva vlast i Njemu pripada zahvala,
Allah kaže:
- Istinu je rekao Moj rob. Nema boga osim Mene i Meni pripada sva vlast i sva zahvala.
A kada čovjek kaže:
- Nema boga osim Allaha i nema snage ni moći osim Allahove,
Allah kaže:
- Istinu je rekao Moj rob. Nema boga osim Mene i nema snage niti moći osim Moje.
Ebu Ishak je nakon toga rekao: „Poslije ovih riječi nisam dalje razumio ono što je rekao El-Egarr, pa sam o tome pitao Ebu Džeʼafera. On mi je odgovorio:
- Ko bude opskrbljen njima na svojoj samrti, neće ga doticati vatra.

***

HADIS
O odličnosti onih koji zahvaljuju

Navodi ga En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Korist onih koji zahvaljuju, 2. džuz, str.220

﴿٥﴾ عن عبد الله بن عُمَرَ –رضى الله عنهما- أنَّ رسولَ الله –صلى الله عليه و سلم- حَدَّثَهم أنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ الله قال: ﴿«يا رَبِّ، لَكَ الحَمْدُ كما يَنْبَغِى لِجَلال وَجْهِك و لِعَظِيم سُلْطَانك.»، فَعَضَلَتْ بالمَلَكيْنِ، فَلَمْ يَدْريَا كَيْفَ يَكْتُبَانِهَا، فَصَعِدَا إِلى السّماءِ و قالا: «يا رَبَّنا، إنّ عَبْدَكَ قال مَقَالَةً لا نَدْرى كَيْفَ نَكْتُبُها؟»، قال الله -عز و جل- و هو أعلم بما قال عَبْدُه-: «ماذا قال عَبْدى؟»، قالا: «يا رَبِّ، إنّه قال: «يا رَبِّ، لَكَ الحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِى لِجَلَالِ وَجْهِكَ و عَظِيم سُلْطَانكَ.»، فَقَالَ الله –عز و جل- لَهُمَا: «اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدى، حَتَّى يَلْقَانِى فَأَجْزِيَهُ به.»﴾

[5] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Omera, r.a., da je njemu i grupi ashaba Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom pričao da je neki Allahov rob molio:
„O Gospodaru, Tebi pripada zahvala onako kako samo Tebi dolikuje i Veličanstvenosti Tvoje Vlasti.“
Dvojica meleka su se namučili, jer nisu znali kako da to zapišu. Popeli su se na nebo i upitali:
- Gospodaru naš, Tvoj rob je rekao nešto što mi ne znamo zapisati.
Allah, dž.š., a On najbolje zna šta je Njegov rob rekao, upita ih:
- Šta je rekao Moj rob?
- Gospodaru, zaista je on rekao: „O Gospodaru, Tebi pripada zahvala onako kako samo Tebi dolikuje i Veličanstvenosti Tvoje Vlasti.“
- Zapišite to onako kako je rekao Moj rob, sve dok Mi ne dođe da ga nagradim za to.

Komentar dvaju hadisa

Prvo: hadis *o značaju izgovaranja La ilahe illellah*

To znači da su Ebu Hurejre i Ebu Se'id el-Hudri, Allah Uzvišeni im se smilovao, obaviješteni od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o ovom hadisu, kojeg on prenosi od Allaha dž.š., a slučaj je da su njih dvojica sigurni u ono što su čuli od njega i o onom o čemu su obaviješteni od njega. I to je njihova istinita potvrda u koju nema sumnje, niti dvojbe. Oni snose odgovornost za krajnju grešku u njemu, ako bude neistinit, a njihov govor služi da bi se potvrdilo ono o čemu im je kazivano. Značenje hadisa leži u zadovoljstvu Allaha, dž.š., kada Njegov rob izgovara neki od zikrova, navedenih u hadisu, i u Njegovom potvrđivanju istinitosti onoga što rob izgovori. A rezultat Njegove potvrde istinitosti, Njegova zadovoljstva i Njegova nagrađivanja onoga ko izgovara te riječi jeste predivna nagrada i veličanstveno utočište. Smisao Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *Ko se bude opskrbio njima na svojoj samrti, neće ga doticati vatra* jeste u tome da će robu, ako je bio u trajnom uvjerenju u istinitost onoga što je izgovarao, one biti i poklonjene u smrtnom času, i riječju i uvjerenjem, pa će ga zbog toga Uzvišeni Allah spasiti od vatre. On je često govorio: *Nema boga osim Allaha i Allah je Najveći; Nema boga osim Allaha Jedinoga, Koji nema sudruga; Nema boga osim Allaha, Njemu pripadaju vlast i zahvala; Nema boga osim Allaha, i nema vlasti ni moći osim kod Allaha.*

Ove forme zikra bi trebalo da budu česte i da ih se što više izgovara. A Allah zna najbolje!

Drugo

Značaj onih koji zahvaljuju; Zaista je neki od Allahovih robova rekao: „O Gospodaru, Tebi pripada zahvala onako kako samo Tebi dolikuje i Veličanstvenosti Tvoje Vlasti" o čemu su se meleki namučili, ne znajući kako da to zapišu.

Bio je težak ovaj govor melekima, pa nisu znali koliko sevaba da upišu za njega onome ko ga je izgovorio, jer je njegova nagrada velika i ne zna je niko osim Uzvišenog Allaha. Ni njima dvojici nije kazao kolika je ona.

U *El-Kamusu* stoji: „Umorio ga je posao, postao mu je vrlo iscrpljujući, što znači da je ovaj govor bio težak njima dvojici."

HADIS
Učestalost govora Vjerovjesnika, s.a.v.s.: „Uzvišen neka je Allah, Njemu pripada zahvala, Allaha molim da mi oprosti i Njemu se kajem“

iz Muslimovog Sahiha, Knjiga o namazu, poglavlje Šta se izgovara na rukuima i sedždama., 3.džuz, str.128, glosa El-Kastalanija

﴿٦﴾ عن عائشة –رضى الله عنها– قالت: «كان رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم– يُكْثِرُ من قول: ﴿«سُبْحَانَ اللهِ و بِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُ اللهَ و أَتُوبُ إِلَيْهِ.»﴾، فَقُلْتُ: «يا رسولَ الله، أَرَاكَ تُكْثِرُ مِن قول سُبْحَانَ الله و بِحَمْدِه، أَسْتَغْفِرُ الله و أَتُوبُ إِلَيْه؟» فقال: »خَبَّرَنِى رَبِّى –عز و جل– أَنِّى سَأَرَى عَلامَةً فى أُمَّتِى، فإذا رَأَيْتُها أَكْثَرْتُ مِن قول: «سُبْحَانَ الله و بِحَمْدِه، أَسْتَغْفِرُ الله و أَتُوبُ إِلَيْه.» فَقَدْ رَأَيْتُها: («إذا جَاءَ نَصْرُ اللهِ و الفَتْحُ، و رَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فى دِينِ اللهِ أَفْوَاجًا، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَ اسْتَغْفِرْهُ، إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا.»)

و فى رواية لمسلم عنها زيادة: ﴿«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِى يَتَأَوَّلُ القُرْآنَ.»﴾

[6] Muslim, svojim lancem prenosilaca, bilježi od ‘Aiše, r.a., da je rekla: „Poslanik, s.a.v.s., često je izgovarao riječi: Uzvišen je Allah i Njemu pripada zahvala, oprost od Njega tražim i Njemu se kajem. Jednom sam mu rekla: Allahov Poslaniče, čujem te kako često izgovaraš riječi: Uzvišen je Allah i Njemu pripada zahvala, oprost od Njega tražim i Njemu se kajem. Na što je on odgovorio:

- Obavijestio me je Moj Gospodar da ću vidjeti znak u svom ummetu i uputio me da, kada ga vidim, često izgovaram riječi: Uzvišen je Allah i Njemu pripada zahvala, oprost od Njega tražim i Njemu se kajem.
- Vidio sam ga u ajetima: „Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu, i vidiš ljude kako u skupinama u Allahovu vjeru ulaze,

pa ti slavi i veličaj Gospodara svoga, i oprost od Njega traži.
Zaista On prima pokajanja. (Sura en-Nasr, 13-.)"
Muslim bilježi dodatak:
- Gospodaru, oprosti mi, Kur'an je proveden u djelo.

Druga Muslimova predaja

Allahov Poslanik, s.a.v.s., često je na svojim rukuima i sedždama izgovarao: Uzvišen Ti si, naš Gospodaru, i neka Ti je hvala. Gospodaru, oprosti meni. Kur'an je proveden u djelo. En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: „Rečenica: يتأول القرآن- (Kur'an je proveden u djelo) znači da je činio ono što mu je bilo naređeno u Allahovim riječima: Pa ti slavi i veličaj svoga Gospodara i oprost od Njega traži, zaista On prima pokajanja. Poslanik, s.a.v.s., izgovarao je i učio ovaj prekrasni govor često, kako bi proveo u djelo ono što mu je Allah naredio u ajetu. Radio je on to na rukuima i sedždama, jer su ta dva dijela namaza vrednija od drugih. On ih je izabrao da bi izvršio obavezu koja mu je naređena i da bi je upotpunio, a u trenucima kada je skrušenost prema Allahu najizrazitija.

Rečenica: Slavan je Allah znači: neovisan i slobodan od svakog nedostatka je Allah, kao i od svakog svojstva stvorenja. Njemu pripada zahvala znači: Tvojom hvalom Te slavim, tj. zbog Tvoje pomoći, Tvoje upute i Tvoje nagrade, Tvoje milosti i blagodarnosti prema meni, slavim Te, a ne zbog moje snage ili moje zasluge. U njima je zahvala Allahu na blagodatima i priznanje da su one od Allaha. Poslanikovo, s.a.v.s., traženje oprosta od Allaha, a već mu je oprošteno, jeste zbog njegovog iskrenog pokoravanja i njegove iskrene potrebe za Allahom. A Allah najbolje zna.

HADIS
Ko umre a posvjedoči da nema boga osim Allaha

Navodi ga Et-Tirmizi u svom Džami'u, poglavlje Ko umre a posvjedoči da nema boga osim Allaha

﴿٧﴾ عن عبد الله بن عمرو بن العاص —رضى الله عنهما— قال: «قال رسولُ الله —صلى الله عليه و سلم—: ﴿«إنَّ اللهَ سَيُخَلِّصُ رَجُلا من أُمَّتِي على رُءُوسِ الخَلائِقِ يَوْمَ القِيَامَةِ، فَيَنْشُرُ لَهُ تِسْعَةً و تِسْعِينَ سِجِلا، كُلُّ سِجِلٍّ مِثْلُ مَدِّ البَصَرِ، ثم يقول: «أَ تُنْكِرُ من هذا شَيْئًا؟! أَ ظَلَمَكَ كَتَبَتِي الحَافِظُونَ؟!»، فيقول: «لا، يا رَبِّ.»، فيقول: «أَ فَلَكَ عُذْرٌ؟»، فيقول: «لا، يا رَبِّ.»، فيقول: «بَلَى. إنَّ لَكَ حَسَنَةً، فَإنَّه لا ظُلْمَ عَلَيْكَ اليَوْمَ!»، فَتُخْرَجُ بِطَاقَةٌ فيها: «أَشْهَدُ أَنْ لا إله إلا اللهُ و أَشْهَدُ أَنَّ محمدًا عَبْدُه و رسولُه.»، فيقول: «احْضُرْ وَزْنَكَ!»، فيقول: «يا رَبِّ، مَا هَذِهِ البِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السِّجِلات؟»، فقال: «إنَّكَ لا تُظْلَمُ!»، قال: «فَتُوضَعُ السِّجِلاتُ في كِفَّةٍ، و البِطَاقَةُ في كِفَّةٍ، فَطَاشَتِ السِّجِلاتُ و ثَقُلَتِ البِطَاقَةُ فلا يَثْقُلُ مَعَ اسْمِ اللهِ أَحَدٌ.»﴾

[7] Prenosi se od 'Abdullaha b. 'Amra b. el-'Asa, r.a., da je rekao: „Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.:
- Zaista će Allah izdvojiti čovjeka iz mog ummeta pred svim ostalim stvorenjima na Sudnjem danu, pa će mu predočiti devedeset i devet knjiga. Svaka knjiga će biti velika onoliko dokle pogled doseže, a onda će upitati:
- Poričeš li što od ovoga? Jesu li bili nepravedni prema tebi Moji pisari čuvari?

Čovjek će odgovoriti:
- Nisu, Gospodaru.
- A zar nemaš opravdanje?
- Nemam, Gospodaru.
- Naprotiv, zaista tebi pripada nagrada i danas ti se nepravda neće učiniti!

Potom će On izvaditi list, a na njemu će pisati:
- Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

On će tada reći:
- Prisustvuj svome vaganju!
- Gospodaru, šta je ovaj list u odnosu na ove knjige?
- Zaista se tebi nepravda neće učiniti!

Potom će biti stavljene knjige na jedan tas, a list na drugi. Knjige će olakšati, a list otežati. No, ništa se ne može mjeriti s Allahovim imenom!

Rekao je 'Isa et-Tirmizi da je ovaj hadis hasen garib.

***

﴿٨﴾ ﴿«أَ لَكَ عَنْ ذَلِكَ حَسَنَةٌ؟» ،فَيَهَابُ الرَّجُلُ فيقول: «لا.»، فيقول: «بَلَى. إنَّ لَكَ حَسَنَات، و إنَّهُ لا ظُلْمَ عَلَيْكَ اليَوْمَ!»﴾

[*8*] Ibn Madždže u svom Sunenu navodi ovaj hadis od 'Abdullaha b. 'Amra b. el-'Asa, r.a., u poglavlju Za šta će se tražiti Allahova milost na Sudnjem danu. Njegov tekst je sličan tekstu kod Et-Tirmizija, izuzev što je dodano:
- Imaš li zbog toga nagradu?

Čovjek će se prestrašiti i odgovoriti:
- Nemam.

On će reći:
- Naprotiv, zaista tebi pripadaju nagrade i nikakva ti se nepravda danas neće učiniti.

***

HADIS
Budite svjedoci da sam Ja već oprostio Svome robu ono što se nalazi između dva kraja lista

Navodi imam Et-Tirmizi u svom Džami'u u Poglavlju o mrtvima, 1.džuz, str.183

On bilježi s lancem prenosilaca od:

﴿٩﴾ عن أنس بن مالك –رضى الله عنه–قال: قال رسولُ الله –سلى الله عليه و سلم–: ﴿«مَا مِنْ حَافِظَيْنِ رَفَعَا إلى اللهِ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ، فَيَجِدُ اللهُ فى أَوَّلِ الصَّحِيفَةِ و فى آخرِ الصَّحِيفَةِ خَيْرًا إلاَّ قَالَ اللهُ تعالى: «**أُشْهِدُكُمْ أَنِّى قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِى مَا بَيْنَ طَرْفَيِ الصَّحِيفَةِ**.»﴾

[*9*] Od Enesa b. Malika, r.a., prenosi se da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:
- Nema ničega od onog što dvojica čuvara donesu Allahu, što su sačuvali tokom noći ili dana, a nakon što Allah nađe na početku i na kraju lista dobro djelo, da se na to neće odnositi Allahove riječi:
- Budite svjedoci da sam Ja već oprostio Svome robu ono što se nalazi između dva kraja lista.

***

HADIS
Korist spominjanja Allaha i osjećanja strahopoštovanja prema Njemu

Navodi Ebu 'Isa et-Tirmizi, 2.džuz, str.98

﴿١٠﴾ عن أنس –رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال:
﴿«يقول الله: «أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِى يَوْمًا أَوْ خَافَنِى فِى مَقَامٍ.» ﴾

[*10*] Od Enesa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
Allah će reći:
- Izvadite iz vatre onoga ko Me je spomenuo nekada ili je strahovao od Mene negdje!

Ebu 'Isa et-Tirmizi je rekao da je ovaj hadis hasen garib.

***

HADIS
Srce koje se u potpunosti posvetilo robovanju Allahu i oslanjanju (التوكل)[26] na Njega

Navodi ga Et-Tirmizi u svom Džami'u s lancem prenosilaca u kojem se kaže:

﴿١١﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه- عن النبى- صلى الله عليه و سلم-:
﴿»إنَّ اللهَ تعالى يقول: «يا ابْنَ آدَمَ، تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلأْ صَدْرَكَ غِنًى و أَسُدَّ فَقْرَكَ، و إلا تَفْعَلَ مَلأْتُ يَدَيْكَ شُغْلا و لَمْ أَسُدَّ فَقْرَكَ.»﴾

[*11*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:
Zaista će Uzvišeni Allah reći:
- O potomče Ademov (čovječe)! Posveti se pokornosti samo Meni, napunit ću tvoja prsa bogatstvom i odstraniti od tebe siromaštvo. A ako to ne uradiš, napunit ću tvoje ruke brigom i neću odstraniti od tebe siromaštvo.

Ebu 'Isa et-Tirmizi je rekao da je ovaj hadis hasen garib.

***

26 Tevekkul (doslovno: oslanjanje, pouzdanje u Allaha) znači: pouzdati se u Allaha, čvrsto vjerovati da će se Njegova odredba apsolutno ispuniti i poduzeti potrebne mjere u svakom poslu. Rekao je Allahov Poslanik s.a.v.s.: "Kada biste se vi na Allaha oslanjali istinskim tevekkulom, vama bi opskrba stizala baš kao što stiže pticama, koje ujutro svoje gnijezdo napuste gladne, a navečer se u njega site vrate!" (Et-Tirmizi) Kako Isma'il Hakki u svome komentaru Kur'ana ističe. Ovaj hadis ne ukazuje na sjedenje (ljenčarenje), već upravo suprotno, tj. ukazuje na traganje za nafakom, jer se u hadisu spominju jutro i večer, što će reći da ptice ne sjede već povazdan nešto rade kako bi navečer imale puna gnijezda. Dakle, poruka je nedvosmislena: tevekkul slijedi nakon 'što ustanemo za nafakom', nakon što posijemo, uradimo, napišemo, izumimo. Pojam tevekkula u komentarima Kur'ana obično se tumači prepuštanjem svih stvari Uzvišenom Allahu, ili smirenošću srca i vezivanje za Uzvišenog Gospodara u svim stanjima (halovima). Kaže Uzvišeni u Kur'anu: "...u pogledu posla dogovaraj se s njima, a kada se odlučiš, pozdaj se u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se u Njega uzdaju!" (sura Ali Imran, 159) (op.prev.)

HADIS
O Allahovim riječima: „Pogledajte ovog Mog roba: proučio je ezan i klanja namaz iz strahopoštovanja prema Meni“

Navodi En-Nesai u svom Sunenu, poglavlje Ezan za onoga ko klanja sam, 2.džuz, str.20

﴿١٢﴾ عن عقبة بن عامر —رضى الله عنه— قال: «سَمِعْتُ رسولَ الله —صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿«يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِي غَنَم فى رَأْسِ شَظِيَّةِ الجَبَلِ، يُؤَذِّنُ بِالصَّلاةِ و يُصَلِّى، فيقول الله— عز و جل : «**انْظُرُوا إلى عَبْدِى هَذَا! يُؤَذِّنُ و يُقِيمُ الصَّلاةَ يَخَافُ مِنِّى. قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِى و أَدْخَلْتُه الجَنَّةَ.**»﴾

[*12*] Prenosi se od ‘Ukbete b. ‘Amira, r.a., da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže:
- Tvoj Gospodar se divi pastiru, koji na vrhu brda uči ezan za namaz i klanja. Gospodar tada kaže:
- Pogledajte ovog Mog roba: uči ezan i klanja namaz, iz strahopoštovanja prema Meni. Oprostio sam Svome robu i uvest ću ga u Džennet.

***

HADIS
Stvorio sam sve Svoje robove pravovjernim

Iz Muslimovog Sahiha, iz poglavlja Svojstva po kojima se prepoznaju stanovnici Dženneta i stanovnici vatre na dunjaluku, 10.džuz, str.314, i što se nalazi iza toga

﴿١٣﴾ عن عياض بن حمار المجاشعي –رضى الله عنه– أنَّ رسول الله –صلى
الله عليه و سلم– قال: ذات يوم فى خُطْبَته: ﴿«ألا إنَّ رَبِّى أَمَرَنِى أَنْ أُعَلِّمَكُم ما
جَهِلْتُم مِمَّا عَلَّمَنى يَومِى هذا: «**كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُه عَبْدًا حَلالٌ و إنِّى خَلَقْتُ عِبَادِى**
حُنَفَاءَ كُلَّهُم و إنَّهم أَتَتْهُم الشَّيَاطِينُ فاجْتَالَتْهُم عن دِينِهم و حَرَّمَتْ عليهم ما
أَحْلَلْتُ لَهُم و أَمَرَتْهُم أَنْ يُشْرِكُوا بِى ما لَمْ أُنزِلْ به سُلْطانًا.»، و إنَّ الله نَظَرَ إلى
أهلِ الأرض فَمَقَتَهم: عَرَبَهُم و عَجَمَهُم إلا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الكِتَاب ،و قال: «**إنَّما**
بَعَثْتُك لأَبْتَلِيك و أَبْتَلِيَ بك، و أَنْزَلْتُ عَلَيك كِتَابًا لا يَغْسِلُه الماءُ تَقْرَؤُه نائمًا
و يَقْظَانَ.»، و إنَّ الله أَمَرَنِى أَنْ أُحرِقَ قُرَيْشًا فَقُلْتُ: «**رَبِّ، إذا يَثْلَغُوا رَأْسِى**
فَيَدَعُوه خُبْزَةً؟»، قال: «**اسْتَخْرِجْهم كما اسْتَخْرَجُوك، واغزُهم نُغْزِك، و أَنْفِقْ**
فَسَنُنْفِقُ عَلَيْك، وبعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةً مِثْلَه، و قَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مَنْ
عَصَاكَ.» ،قال: «و أهلُ الجَنَّة ثلاثةٌ: ذو سُلْطَان مُقْسِطٌ. مُتَصَدِّقٌ مُوَفَّقٌ و رَجُلٌ
رَحِيمٌ، رَقِيقُ القَلْبِ لِكُل ذِى قُرْبَى و مُسْلِم، و عَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذو عِيَال.»– قال:
«و أهل النار خمسةٌ: الضَّعِيف الذي لا زَبْرَ له، الذين هم فيكم تَبَعًا لا يَبْتَغُون أهلا
و لا مالا، و الخَائِنُ الذي لا يَخْفَى له طَمَعٌ و إنْ دَقَّ إلا خَانَه و رَجُلٌ لا يُصْبِحُ و
لا يُمْسِى إلا و هو يُخَادِعُك عن أهلِك و مَالِك.» و ذَكَرَ البُخْلَ– أو الكَذِبَ، و
الشِّنْظِيرُ الفَحَّاشُ.»﴾
وَ لَمْ يذكر أبو غسان فى حديثه: «**و أَنْفِقْ فَسَــيُنفق عَلَيكَ**.»

[*13*] Muslim, svojim lancem prenosilaca, bilježi od 'Ijada b. Hammara el-Mudžaši'a, r.a., da je Allahov Poslanik,

s.a.v.s., jednom prilikom u svom govoru rekao:
- Moj Gospodar mi je naredio da vas podučim onome što ne znate, onome čemu me je On podučio danas, riječima:
- Sva dobra koja sam Ja podario robu su dozvoljena i zaista sam sve Svoje robove stvorio pravovjernim. Njima su dolazili šejtani, pa ih odvraćali od njihove vjere, zabranjivali im ono što sam Ja dozvolio i naredili im da Mi širk čine, o čemu Ja nisam poslao nikakav dokaz.

Allah je pogledao stanovnike Zemlje i zamrzio ih: Arape i nearape, osim grupe sljedbenika knjige i rekao:
- Poslao sam te kako bih te iskušao i da bih tobom druge na kušnju stavio. Objavio sam ti Knjigu, koju voda ne može saprati, a koju ti učiš u snu i kad si budan.

Allah mi je naredio da spalim Kurejšije. Na to sam Ga upitao: Gospodaru, što ako oni razbiju moju glavu i načine je kao kašu?
- Protjeraj ih odande odakle su oni tebe protjerali i bori se protiv njih. Mi ćemo se boriti zajedno s tobom. I udjeljuj, pa ćemo te Mi opskrbiti. I pošalji vojsku, Mi ćemo poslati pet istih i bori se s onim koji ti je pokoran protiv onoga koji ti je nepokoran.

Poslanik, s.a.v.s., nastavlja:
- Stanovnici Dženneta su trojica: pravedni vladar, koji milostinju udjeljuje i koji je na pravom putu; milostiv čovjek, blaga srca prema svakom svom rođaku i muslimanu; i čestit čovjek koji je pravedan prema svojoj porodici. Stanovnici vatre su peterica: slab i nemoćan, kojega je napustila razboritost, oni vas slijede i ne žele ni porodice ni imetka, varalica kojem nije nepoznata gramzivost i koji će uvijek prevariti, čovjek koji ne osvane i ne omrkne, a da ne nastoji da te prevari u porodici tvojoj, ili imetku tvom.

I spomenuo je škrtost, ili laž, i bludnika razvratnika.

Ebu Gassan u hadisu kojeg prenosi nije naveo dio: I udijeli da bi se tebi udjelilo.

***

﴿١٤﴾ «كلُّ مال نَحَلْتُه عَبْدًا حلالٌ.»﴿

[*14*] Ispričao nam je Muhammed b. Musenna el-'Anezi da je njima pričao Muhammed b. Ebi 'Adij, njemu Se'id, a ovome Katade, s ovim lancem prenosilaca, ne spominjući u svom hadisu: Sav imetak koji sam Ja podario robu je dozvoljen.

***

Navodi ga imam Muslim putem druge predaje u kojoj se kaže: „Pričao mi je 'Abdurrahman, njemu Bišr el-'Adevi, da im je pričao Jahja b. Se'id, njemu Hišam, učenik Ed-Distivaija, da je njima pričao Katade, njima Mutarref, a njemu 'Ijad b. Hammar, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao jednom prilikom govor... (do kraja hadisa)."

﴿١٥﴾ و حدثنى أبو عمار حسين بن حريث، حدثنا الفضل بن موسى، عن الحسين، عن مطرف. —حدثنى قتادة، عن مطرف بن عبدالله بن الشخير، عن عياض بن حمار، أخى بنى مجاشع قال: «قام فينا رسول الله —صلى الله عليه و سلم— ذات يوم خطيبا، فقال: ﴿«إنَّ رَبِّى أَمَرَنِى...» ﴾— و ساق الحديث بمثل حديث هشام عن قتادة، و زاد فيه: ﴿ «و أنَّ الله أَوْحَى إلى أن تَوَاضَعُوا حَتَّى لا يَفْخَرَ أَحَدٌ على أَحَد، و لا يَبْغِى أَحَدٌ على أَحَد.» ﴾—و قال فى حديثه: ﴿«و هم فيكم تَبَعًا لا يَبْغُون أهلا و لا مالا.»﴾ —فقلت: «فيكون ذلك يا أبا عبدالله؟» قال: «نعم، و الله لقد أَدْرَكْتُهم فى الجاهلية و إن الرجل لَيَرْعَى على الحَىِّ ما به إلا وَلِيدَتُهم يَطَؤُها.»

[*15*] Muslim, svojim lancem prenosilaca, bilježi od 'Ijada b. Hammara, pobratima Benu Mudžaši'a, da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao nam je govor jednom prilikom i kazao:

- Zaista mi je naredio moj Gospodar... (do kraja hadisa).
Tekst je sličan kao i hadis Hišama od Katade, osim što se u njemu još navodi:
- I objavio mi je Allah da budete međusobno ponizni, da se ne uznosite jedan nad drugim i da nepravdu ne činite jedni drugima.
Rekao je on u svom hadisu:
- A među vama su oni koji vas slijede, ne želeći porodicu ni imetak.
Ja sam rekao: O 'Abdullahu, je li se to desilo?
On odgovori:
- Da, tako mi Allaha, poznavao sam ih u džahilijetu, i zaista je čovjek čuvao stoku seljanima, nije imao ništa osim njihovih mladih koje je obljubljivao"

En-Nevevijev komentar hadisa iz Muslimovog Sahiha

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, komentirao je Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *Zaista mi je moj Gospodar naredio da vas podučim o onome što ne znate, a o čemu me je On podučio danas: Svaki imetak koji sam Ja podario robu je dozvoljen* (značenje riječi نحلته je *dao sam ga;* koja je u govoru ispuštena). Smisao hadisa je neodobravanje ljudske zabrane jedenja mesa deve koja je oslobođena od posla, deve (ili ovce) koja je rađala deset godina uzastopno, deve (ili ovce) kojoj je razrezano uho, rasplodnog mužjaka deve i dr. Ta zabrana ne može biti izrečena od ljudi samih, jer je sav imetak koji posjeduje čovjek dozvoljen, dokle god se pravom veže za njega. A u govoru Uzvišenog: *A Ja sam uistinu stvorio sve Svoje robove pravovjernim* misli se na muslimane, a kaže se: „Čisti od grijeha".

Rečeno je: „Oni koji su na ispravnom putu i pokajnici, jer su prihvatili Uputu."

O izjavi Uzvišenog: *A njima su dolazili šejtani i odvraćali ih od njihove vjere,* En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: „Ovako se izgovara u našem neshu: فاجتالتهم - sa džimom (ج), a ovako ga navodi El-Kadi u predaji od mnogih".

U predaji od hafiza Ebu 'Ali el-Gassanija stoji - فاختالتهم - sa ha'om (خ). Prvo je ispravnije i jasnije, tj.: „Zaveli su ih oni, uništili i udaljili od onoga u čemu su bili, pa su ih u laž odveli". Ovako su protumačili El-Hervi i drugi, a Šemr je rekao: „Čovjek bude zaveden nečim ako ga to zanese. A zavedeni su oni svojim imecima koje skupljaju sve dok ih oni ne unište."

El-Kadi kaže: „Riječ فاختالتهم je upotrijebljena s ha'om (خ), kako je navedeno u predajama od nekih prenosilaca, tj. 'držali su ih oni daleko od njihove vjere i odvratili ih od nje.'"

U Poslanikovoj, s.a.v.s., izjavi: *I Uzvišeni Allah je pogledao stanovnike Zemlje, te ih zamrzio: i Arape i nearape, osim grupe sljedbenika knjige,* mržnja (المقت) je u značenju *najžešćeg prezira.* Smisao postojanja ove mržnje je poznavanje njihovog prvobitnog stanja u kojem su bili prije slanja Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Smisao izuzimanja grupe sljedbenika knjige je u tome što su oni čvrsto ustrajali u svojoj pravoj vjeri, koja nije bila izmijenjena. Značenje Allahovih, dž.š., riječi: *Zaista sam Ja tebe poslao kako bih te iskušao i kako bih s tobom njih na kušnju stavio* je: da bih te ispitao onim što će ti se objaviti, što ćeš ustrajati u onom što ću ti narediti, da dostaviš objavu, kao i drugo od iskrenog zalaganja za Allaha, a i strpljivosti u ime Allaha Uzvišenog i drugo mimo toga. I da bih s tobom iskušao one kojima si poslan: neki od njih će prihvatiti vjerovanje i biti iskreni u svom slijeđenju, neki će izostati i suprostaviti se neprijateljstvom i nevjerovanjem, a neki će biti licemjeri.

Namjera je: da oni budu stavljeni u iskušenje, da bi ono što se nalazi u njihovim srcima postalo očevidno i jasno, a zaista će Allah Uzvišeni kazniti roba zbog toga što je uradio, a ne zbog toga što je On znao to prije nego je neko od njih to uradio. On, Slavni i Uzvišeni, zna svaku stvar prije nego što se ona desi. To je slično Allahovim riječima: *Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama* (sura Muhammed, 30), tj. da bismo znali one koji će to raditi s potpunim uvjerenjem, pa ćemo ih Mi nagraditi za ono što su radili.

Značenje izjava Uzvišenog: *Spustio sam ti Knjigu koju voda neće saprati, ti je učiš u snu i kad si budan* i *koju voda neće sprati* jeste: ona je čuvana u srcima do kojih ne može doprijeti njeno gubljenje, ostaje beskonačno tako što će je saopćavati sljedbenici od svojih prethodnika (selefa) jedni drugima.

O Njegovim riječima *Ti ćeš je učiti u snu i kada si budan* učenjaci kažu: „To znači da će ona biti sačuvana kod tebe i u stanju sna i onda kada si budan. Rečeno je i da ćeš je učiti lahko i tečno."

U dijelu teksta hadisa: *Pa sam upitao: Gospodaru, kada razbiju moju glavu i načine je kao kašu,* riječ *razbiju* (يثلغوا) je sa *sa'om* sa tri tačke i znači *zgnječe je oni i rasijeku je*, kao što se rasijeca hljeb, tj. razbiju.

U Poslanikovom, s.a.v.s., govoru u ovome hadisu: *A stanovnici Džen-neta su trojica: (1) pravedni vladar, koji milostinju udjeljuje i koji je na pravom putu, (2) milostiv čovjek, blaga srca prema svakom svom rodaku i muslimanu* (riječ *muslim* je vezana veznikom za riječ *rodbina) (3) i čestit čovjek koji je pravedan prema svojoj porodici.*

Poslanikove, s.a.v.s., riječi *Slab i nemoćan kojega je napustila razboritost* odnose se na osobu koja nema razuma pomoću kojeg bi bila razborita i koji bi je odvraćao od onoga što je nepoželjno. Kaže se: *Onaj ko ne posjeduje imetak* i znači i to da je on onaj koji ne posjeduje ništa što bi mu poslužilo kao podloga. *Ne teže oni,* tj. ne traže oni ni imetak ni porodicu, a možda je smisao u tome što su oni lijeni, ne zalažu se da bi stekli imetak ili porodicu. *A oni vas slijede* oni su poslušnici vlastima, koji nemaju svoj stav, bilo po pitanju vjere ili nečega drugog.

Skup riječi *nije nepoznata* u Poslanikovoj, s.a.v.s., izjavi: *Varalica kojem nije nepoznata gramzivost i koji će uvijek prevariti* upotrijebljen je u značenju *nije mu strana.* Lingvisti vele: „Kaže se: nepoznato mi je nešto - kada ga zanemarim i izgubim, kad ga zatajim i sakrijem. "Ovo je poznato pa se kaže da je važno za oba nesha.

Njegove riječi: *Pa je on spomenuo škrtost, ili laž* upotrijebljene su u većini verzija: *ili laž,* sa *ili,* a u nekima *i laž.* Prvo je upotrijebljeno u našoj verziji. Rekao je El-Kadi: „Predaje od većine naših učitelja su sa '*i*', osim Ibn Ebi Džc'aferova od Et-Taberija, koja je sa '*ili*'. Kazali su neki učitelji da je to možda ispravnije, jer je navođeno pet puta. Riječ *pokvarenjak* je pojasnio u hadisu, rekavši da je to bludnik, onaj koji ima pokvarenu narav.

U njegovim riječima: *Je li se to dogodilo, Ebu 'Abdullahu? Odgovori on: Da, tako mi Allaha, već sam ih upoznao u džahilijetu, i zaista je čovjek čuvao stoku seljanima, nije imao ništa osim njihovih mladih koje je obljubljivao,* Ebu 'Abdullah je Mutaref b. 'Abdullah, a onaj što pita je Katade. Negove riječi *već sam ih upoznao u džahilijetu* vjerovatno se odnose na konac njihove nevaljalštine i ostatke džahilijjeta koji su postojali, a islam ih nije promijenio. Inače, Mutaref b. 'Abdullah je bio mlad da bi doživio pravi džahilijjet[27] da bi ga mogao razumjeti.

A Allah zna najbolje. (*Iz En-Nevevijevog komentara)*

---

27 Džahilijjet je predislamsko doba Arapa, kada nije postojalo moralnih normi i kada se živjelo udovoljavajući prohtjevima, ne vodeći računa o tome da li je to dobro ili nije.(op.prev.)

Poglavlje II

Ispravno vjerovanje

HADIS
Čovjek/potomak Ademov proklinje vrijeme

Iz El-Buharijevog Sahiha, iz Knjiga tefsira (Sure El-Džasije), 6.džuz, str.133

﴿١٦﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه و
سلم–:»قال الله – عز و جل– : ﴿»يُؤْذِينِى ابْنُ آدَمَ، يَسُبُّ الدَّهْرَ، و أنا الدَّهْرُ
بِيَدِى الأَمْرُ أُقَلِّبُ اللَّيْلَ و النَّهارَ.»﴾

[*16*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi hadis od Ebu Hurejre, r.a.: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:
- Kaže Allah dž.š.:
- Neprijatnost Mi čini potomak Ademov! Proklinje vrijeme, a Ja sam vrijeme, u Mojoj ruci je odluka i Ja smjenjujem noć i dan.

***

Navodi ga El-Buhari, također, u poglavlju Ne proklinjite vrijeme, 8.džuz, str.41, Knjiga odgoja

﴿١٧﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– قال: « قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم–: «قال الله: ﴿«يَسُبُّ بَنُو آدَمَ الدَّهْرَ و أنا الدَّهْرُ بيَدِى اللّيلُ و النّهارُ.»﴾

[*17*] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Rekao je Allah, dž.š.:
- Ademovi potomci proklinju vrijeme. A Ja sam vrijeme i u Mojoj ruci su noć i dan.

El-Buhari, također, navodi ovaj hadis u Knjizi tevhida, poglavlje Govor Uzvišenog Allaha: Oni žele da izmijene Allahov govor (sura El-Feth, 15), iz Knjige tefsira

***

Ovaj hadis navode i Muslim i Ebu Davud u poglavlju Odgoj, a En-Nesai u poglavlju Tefsir. U Muslimovoj predaji stoji:

﴿١٨﴾ ﴿«يُؤْذِينِى ابْنُ آدَمَ، يقول: «يا خَيْبَةَ الدّهرِ!»، فإنّى أنا الدَّهْرُ، أُقَلِّبُ ليلَه و نهارَه.»﴾

[*18*] Neprijatnost Mi čini potomak Ademov, govoreći:
- Prokleto neka je vrijeme! - a Ja sam vrijeme i Ja smjenjujem noć i dan.

Ostale Muslimove predaje su istovjetne El-Buharijevim, pa ih nema potrebe navoditi.

Komentar hadisa

Iz El-Kastalanijevog komentara u tri poglavlja: 9. džuz, str.106, 10.džuz, str.434.

Rečenica: *Neprijatnost Mi čini potomak Ademov*, znači: Oslovio Me je obraćanjem koje bi uvrijedilo sagovornika kada bi ga čuo, zbog čega će biti izložen neprijatnosti svaki slušalac od takvoga sagovornika. Allah Uzvišeni je daleko od toga da bude povrijeđen od drugoga. Ovdje se apostrofira to da se osoba koja izgovori ove riječi izlaže neprijatnosti kod Allaha Uzvišenog.

Rečenicom: *Proklinje on vrijeme* misli se na situaciju kada nekoga zadesi kakva nedaća, a on na nju reagira uzvikom: *Prokleto vrijeme!* Kada Gospodar svjetova kaže: *A Ja sam vrijeme*, to je u značenju: Ja sam stvorio vrijeme i Stvoritelj sam svih dešavanja koja se dese u njemu. Zbog toga On kaže: *U Mojoj ruci je odluka*, tj. odluka koju su oni pripisivali vremenu i zbog toga ga proklinjali, a Ja sam Onaj Koji je to prouzročio Svojom moći i vrijeme nema nikakva udjela u tome. *I Ja smjenjujem noć i dan*, tj. Ja sam Taj Koji upravlja događajima koji se zbivaju noću i danju.

Kod Ahmeda postoji predaja s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., u kojoj stoji:

- *Ne proklinjite vrijeme, jer je Allah Uzvišeni rekao: „Ja Sam vrijeme, dani i noći su u Mojoj vlasti, Ja ih ponovo stvaram i činim prolaznim, Ja dovodim jedne kraljeve nakon drugih.*

Kada potomak Ademov proklinje vrijeme, smatrajući da je ono uzročnik događaja, to se odnosi na Allaha Uzvišenog, jer je On istinski uzrok, a vrijeme je samo okvir zbivanja. Rečenica: *Ja sam Onaj Koji smjenjuje vrijeme* formulirana je tako da bi se skratio govor, a proširilo značenje. Hadis dolazi da ispravi vjerovanje i pokaže kako bi se trebalo lijepo izražavati. Ljudi su smatrali da je protok dana i noći uzrok uništenja života, pa su pripisivali svaku nesreću vremenu i svojim stihovima iskazivali žalopojke o vremenu. Govorili su:

- O zlog vremena! O kako razočaravajuće vrijeme!

Allah, Slavljeni i Uzvišeni, jedini je uzrok svim dešavanjima, dok je vrijeme samo odrednica tim događajima, zbog čega je zabranjeno njegovo proklinjanje.

A Allah najbolje zna!

HADIS
Slagao je na Mene potomak Ademov, a nije imao prava na to

Navodi El-Buhari u Knjizi tefsira, poglavlje Sura El-Ihlas, 6.džuz, str.160

﴿١٩﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– عن النبي –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قال الله تعالى: «كَذَّبَنى ابْنُ آدَمَ و لَمْ يَكُنْ له ذَلكَ، و شَتَمَنى و لَمْ يَكُنْ له ذَلكَ. فأمَّا تَكْذِيبه إيَّاىَ فقوله: «لَنْ يُعيدَنِي كَمَا بَدَأَنِي.»، و لَيْسَ أَوَّلُ الخَلْق بأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ إعَادَته. و أمَّا شَتْمُه إيَّاىَ فقوله: «اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا.» و أنا الأَحَدُ الصَّمَدُ، لَمْ أَلِدْ و لَمْ أُولَدْ و لَمْ يَكُنْ لِى كُفُوًا أَحَدٌ.»﴾

[*19*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Rekao je Uzvišeni Allah: - U laž Me utjeruje potomak Ademov, a nema prava na to. I vrijeđa Me, a nema razloga za to. U laž Me utjeruje riječima: - Neće me On ponovo oživjeti kao što me je prvi put stvorio! – a Meni prvo stvaranje nije ništa lakše od njegovog ponovnog proživljenja! Vrijeđa Me riječima: - Uzeo je Allah potomka Sebi! - a Ja sam Jedini, Svemupotrebni. Nisam rodio i rođen nisam, i niko Mi ravan nije!

***

﴿٢٠﴾ ﴿«أمَّا تَكْذِيبُه إيَّاىَ أنْ يقُولَ إنِّى لَنْ أُعيدَه كَمَا بَدَأْتُه، و أمَّا شَتْمُه إيَّاىَ أَنْ يَقُولَ: «اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا.»، و أنا الصَّمَدُ لَمْ أَلِدْ و لَمْ أُولَدْ، و لَمْ يَكُنْ لِى كُفُوًا أَحَدٌ.»﴾

[20] U predaji od njega stoji:
- Njegova laž na Mene su riječi da ga neću ponovo oživjeti, kao što sam ga stvorio. Uvrijedio Me je riječima da je Allah uzeo Sebi potomka. A Ja sam Svemupotrebni, nisam rodio i rođen nisam, i niko Mi ravan nije!

***

Navodi ga En-Nesai u svome Sunenu, poglavlje Duše mu'mina, 4. džuz, str.112, pa kaže on, nakon lanca prenosilaca:

﴿٢١﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه–، عن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– قال: « قال الله–عز و جل–: ﴿«كَذَّبَنى ابْنُ آدَمَ، و لَمْ يَكُنْ يَنْبَغِى له أَنْ يُكَذِّبَنِى، و شَتَمَنِى ابْنُ آدمَ و لَمْ يَكُنْ يَنْبَغِى له أَنْ يَشْتُمَنِى، أَمَّا تَكْذِيبُه إِيَّاىَ فقوله إِنِّى لا أُعِيدُه كَمَا بَدَأْتُه و لَيْسَ آخِرُ الخَلْقِ بِأَعَزَّ عَلَىَّ مِنْ أَوَّلِه، و أَمَّا شَتْمَه إِيَّاىَ فقوله: «اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا.»، و أنا الله الأَحَدُ الصَّمَدُ، لَمْ أَلِدْ و لَمْ أُولَدْ، و لَمْ يَكُنْ لِى كُفُوًا أَحَدٌ.»﴾

[21] Ebu Hurejre, r.a., prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., riječi: - Rekao je Allah, dž.š.: - U laž Me utjeruje potomak Ademov, a to ne treba da čini. I vrijeđa Me potomak Ademov, a ne treba da Me vrijeđa! U laž Me utjeruje izjavom da ga neću ponovo oživjeti, kao što Sam ga prvi put stvorio, a nije ponovno stvaranje za Mene ništa lakše od njegovog prvog stvaranja. Vrijeđa Me riječima: - Uzeo je Allah sebi potomka! – A Ja sam Allah, Jedini, Svemupotrebni! Nisam rodio i rođen nisam, i niko Mi ravan nije!

El-Kastalanijev komentar hadisa

Ebu el-Jeman je el-Hakem b. Nafi', a *Šu'ajb* je Ibn Ebu Hamzete. *Ebu Ez-Zinad* je 'Abdullah b. Zukvan. *El-E'aredž* je 'Abdurrahman b. Hermez. Oni prenose od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Rekao je Uzvišeni Allah: „U laž Me utjeruje potomak Ademov".* Riječ كذبنى je s teštidom (ـّ) na zalu (ذ) i znači „neko od potomaka Ademovih", a to su oni koji negiraju proživljenje. Možda se ovdje radi i o namjeri da se spomene cjelokupan ljudski rod. Riječima: *A nema razloga za to,* misli se na to da nije imao razloga za laž, tj. nije imao pravo slagati. U rečenici: *I vrijeđa Me a nema pravo za to,* riječ شتم znači: „Uvreda, psovanje, vrijeđanje, korenje, ruženje, grdenje". *U laž Me utjeruje svojim riječima: „Neće me On ponovo oživjeti kao što me je stvorio." Nije prvo stvaranje za Mene ništa lakše od ponovnog njegovog oživljenja.* tj. uobičajeno je da je povratak lakši od polaska, iako su oba u odnosu na Allaha jednaci. Njegova odluka jeste da, kada nešto želi, kaže: „Budi!" i ono biva. *Njegova uvreda prema Meni su njegove riječi: „Zaista je Allah uzeo Sebi potomka",* podrazumijeva vrijeđanje u kojem se nalazi nesavršenstvo, jer potomak mora biti začet od svog roditelja i rođen. To zahtijeva prethodni snošaj, za što se mora posjedovati nagon, od čega je Allah Uzvišeni čist. U rečenici: *A Ja Sam Jedini Svemupotrebni* riječ:صمد znači *utočište, poglavar, vođa bez koga se ništa ne svršava* i to predstavlja glagol s objektom: On je Onaj Koji pruža utočište i Kome se obraća sve stvoreno. *Nisam rodio i rođen nisam* znači da je On Uzvišeni, Nužno postojeći (واجب الوجود لذاته) postojao oduvijek, prije postojanja bilo čega, a pošto je svako novorođenče stvoreno, tj. ima nekog prije sebe, dokaz je i to da Njegovo očinstvo ne postoji. Pošto Allah ne liči ni jednom od Svojih stvorenja, niti su Mu ona srodna, i zato što nema od Svoje vrste sudrugu, sa kojom bi se orodio, dokaz je da potomstvo ne postoji. *I niko Mu ravan nije,* tj. dorastao i sličan.

Šejh 'Izuddin b. Abdusselam, Allah Uzvišeni mu se smilovao, rekao je:

- Za Allaha se dvoje svojstava mora zanijekati: jedno od njih su osobine kao što su: drijemež, san i smrt, a drugo je ortak u Savršenosti, kao što je nepostojanje pomagača.

Riječi: *Nije rodio i rođen nije* predstavljaju negiranje nedostataka, jer i dijete i roditelj moraju biti od dva tijela, a ona su sklona promjenama i različitostima. Same promjene i različitosti su nedostaci od kojih je Uzvišeni Allah čist. Te dvije kategorije ukazuju na neophodnost sličnosti potomka roditelju, zbog čega se time u potpunosti negira zajedništvo u savršenstvu.

Ebu 'Abdullah el-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, rekao je: „Riječima: *Allah je Svemupotrebni/Utočište* Arapi nazivaju svoje plemstvo (es-samed:الصمد).

Ebu Vail Šekik b. Seleme je rekao:

- On je Gospodar Koji je dosegao vrhunac u vlasti i uzdignutosti.

Ibn 'Abbas, r.a., rekao je:

- On je Onaj Koji pruža utočište kod Sebe živim bićima u njihovim potrebama i molbama i On je Utočište onome ko Njemu teži. On je opisan tim (Svemupotrebni/Utočište الصمد) apsolutno, a zaista je On Neovisan od stvorenja i svega ostalog. Svako osim Njega je ovisan o Njemu, u svakom pogledu.

El-Hasan i Katade kažu:

- On ostaje poslije Svojih stvorenja.

El-Hasan kaže:

- Svemupotrebni/Utočište:- الصمد je *u* značenju *Vječnoživi, Svedržeći, Koji vječno traje.*

Ed-Dahhak i Es-Sudi su rekli:

- To je Onaj Koji nema utrobe, tj. ne osjeća On nikakvu potrebu.

'Abdullah b. Jezid kaže:

- Svemupotrebni/Utočište: - الصمد je Svjetlost koja blista.

A sva ova svojstva su Njemu pripadajuća i može Ga se njima opisati.

Zatim El-Kastalani navodi od El-Gazalija sljedeće riječi iz njegovog djela *Futuhul-gajb*:

- Njegove riječi *Allah je Jedan* dokaz su Njegove svete i savršene identifikacije, a Svemupotrebni/Utočište الصمد iziskuje nijekanje potrebe Allaha Uzvišenog za drugim i iziskuje da drugi imaju potrebu za Njim. *I nije rodio....* i sve do kraja sure isključuje sve ono čime se stvorenja opisuju od Njega. A ne postoji jasniji način spoznaje Njega Uzvišenog od poricanja da On Uzvišeni posjeduje svojstva stvorenja.

A Allah najbolje zna!

HADIS
Osvanuo je neko od Mojih robova kao vjernik i nevjernik

Bilježi ga El-Buhari u poglavljima Dova za kišu, Govor Uzvišenog Allaha: „I umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana – vi u Njega ne vjerujete“ (sura El-Vaki'a, 82)

﴿٢٢﴾ عن زيد بن خالد الجهنى–رضى الله عنه– قال: «صلى لنا رسول الله
–صلى الله عليه و سلم– صلاة الصبح بالحديبية على إثر سماء كانت من الليلة،
فلما انصرف النبى– صلى الله عليه و سلم– أقبل على الناس فقال لهم: ﴿ «هل
تَدْرُونَ مَاذَا قال ربُّكم؟» قالو: «اللهُ و رسولُه أَعْلَمُ.»، قال: «**أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِى
مُؤْمِنٌ بى و كَافِرٌ، فأمَّا مَنْ قال: «مُطِرْنَا بفَضْلِ اللهِ و رَحْمَتِه.» فذلك مُؤْمِنٌ
بى، كَافِرٌ بالكَوكَبِ، و أمَّا مَنْ قال: «مُطِرْنا بنَوْءِ كذا و كذا.» فذلك كَافِرٌ بى
و مُؤْمِنٌ بالكَوكَبِ.»**﴾

[22] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Zejda b. Halida el-Džuhenija, r.a., da je rekao:

- Klanjao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sabah-namaz na El-Hudejbiji, neposredno poslije kiše koja se desila te noći. Nakon što se okrenuo, obratio se ljudima i upitao ih:
- Znate li šta je rekao vaš Gospodar?
- Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., znaju najbolje! – odgovoriše.
- Osvanuo je neko od Mojih robova i kao vjernik i kao nevjernik: onaj ko je rekao: „Poslata nam je kiša Allahovim dobrom i Njegovom milošću“ vjeruje u Mene, a ne vjeruje u zvijezde, dok onaj koji je rekao: „Poslata nam je kiša od zvijezde te i te“ ne vjeruje u Mene, a vjeruje u zvijezde.

***

Ovaj hadis navodi El-Buhari, Allah mu se smilovao, i u Knjizi tevhida, poglavlje „Oni žele da izmijene Allahov govor“ (sura El-Feth, 15), 9.džuz, str.145 (s lancem prenosilaca).

﴿٢٣﴾ عن زيد بن خالد الجهنى– رضى الله عنه– قال: «مطر النبى– صلى الله
عليه و سلم– فقال: ﴿«قال الله: «أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِى كَافِرٌ بِى و مُؤْمِنٌ بِى.»﴾

[23] Od Zejda b. Halida el-Džuhenija, r.a., prenosi se da je rekao:
- Poslata je kiša Vjerovjesniku, s.a.v.s., nakon koje je on izjavio:
- Rekao je Allah: - Osvanuo je neko od Mojih robova i kao nevjernik i kao vjernik.

***

[24] Navodi ga imam Malik, Allah mu se smilovao, u *Muveta'u* od Zejda b. Halida el-Džuhenija, s tekstom kao kod El-Buharije, koji je već spomenut, iz poglavlja Dova za kišu, 1.džuz Muvett'a, na margini *Mesabih,* str.91.

***

Navodi ga En-Nesai u svom *Sunenu,* poglavlje *Pokuđenost dove za kišu zvijezdama,* s dvije predaje: jedna je od Ebu Hurejre, r.a., a druga od Zejda b. Halida el-Džuhenija, i to:

﴿٢٥﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– قال: قال رسول الله –صلى الله عليه و
سلم–: ﴿«قال الله –عز و جل–: «مَا أَنْعَمْتُ عَلَى عِبَادِى مِنْ نِعْمَةٍ إلا أَصْبَحَ
فَرِيقٌ مِنْهُم بِهَا كَافِرِينَ، يقولون: «الكَوَاكِبُ، و بالكَوَاكِبِ!»﴾

[25] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.:
- Kazao je Allah, dž.š.:
- Ništa od opskrbe ne podarim Svojim robovima, a da neki od njih ne postanu nevjernicima, govoreći:
- Zvijezda! Utjecaj zvijezde!

***

Tekst predaje od Zejda b. Halida el-Džuhenija je sljedeći:

﴿٢٦﴾ عن زيد بن خالد الجهنى —رضى الله عنه— قال: «مطر النبى —صلى الله عليه و سلم— فقال: ﴿«أَلَمْ تَسْمَعُوا مَاذَا قال رَبُّكم اللَّيْلَةَ؟»، قال: «مَا أَنْعَمْتُ عَلَى عِبَادِى مِنْ نِعْمَةٍ إلا أَصْبَحَ طَائِفَةٌ مِنْهُم بِهَا كَافِرِينَ، يقولون: «مُطِرْنا بِنَوْءِ كذا و كذا.»، فذاك الذى كَفَرَ بى و آمَنَ بالكَوكَبِ، فأمَّا مَنْ آمَنَ بى و حَمِدَنى عَلَى سُقْيَاىَ فذاك الذى آمَنَ بى و كَفَرَ بالكَوكَبِ.»﴾

[26] Od Zejda b. Halida el-Džuhenija se prenosi da je rekao:
- Vjerovjesnik, s.a.v.s., nakon što je pokisao, pitao je:
- Zar niste čuli šta je rekao vaš Gospodar sinoć? On je rekao: - Ništa od opskrbe ne podarim Svojim robovima, a da neki od njih ne postanu nezahvalni na njima, govoreći:
- Poslata nam je kiša od zvijezde te i te! Onaj ko vjeruje u Mene i ko Mi se zahvaljuje na Mojoj kiši, vjernik je u Mene, a ne u zvijezde. A ko kaže: - Poslata nam je kiša od zvijezde te i te! - nevjernik je u Mene, a vjernik u zvijezde.

Komentar hadisa od El-Kastalanija

Isma'il je Ibn Ebi Uvejs, *Malik* je sin Enesa, imama Hidžaza, i oni prenose *od Zejda b. Halida el-Džuhenija da je rekao: Klanjao nam je,* tj. klanjao za nas, u prenesenom smislu (jer namaz pripada samo Allahu, a ne nekom drugom) ili lam ل- ima značenje ba'a ب- s, *Allahov Poslanik, s.a.v.s., sabah namaz na Hudejbiji* riječ: -الحديبية: izgovara se bez udvajanja ja'a (ى) u što su oni sigurni, a udvojen suglasnik je kod većine muhadisa, prozvan po povijenom stablu ispod kojeg je postignut Ugovor[28]. U sintagmi *neposredno poslije kiše* riječ اثر je sa kesrom (ـِ) na hemzetu (ء) i sukunom (ـْ) na sa'u (ث) sa tri tačke, tj. *nakon završetka kiše.* Upotrijebio je riječ سماء *nebo,* jer se ona spušta odatle, a sve iznad se naziva nebom. U dijelu rečenice *koja se desila tu noć* riječ الليلة je u jednini, a kod El-Usajlija i El-Kešmehenija stoji من الليل (u noći). *Pa nakon što se je on, s.a.v.s., okrenuo* znači da se okrenuo s namaza ili mjesta na kojem se nalazio. On se *okrenuo ljudima* svojim plemenitim licem, *pa je upitao: Znate li šta je rekao vaš Gospodar?* Njegovo obraćanje je upitnog oblika, s namjerom skretanja pažnje. A kod En-Nevevija, u predaji koju prenosi Sufjan od Saliha, stoji: *Zar niste čuli što je vaš Gospodar rekao večeras? Oni odgovoriše: - Allah i Njegov Poslanik znaju najbolje! On reče,* tj. Allahov Poslanik, s.a.v.s., *rekao je On* tj. Allah: *Osvanuo je neko od Mojih robova i kao vjernik i kao nevjernik,* tj. počinio je kufr širkom, što je suprotno vjerovanju, ili poricanjem blagodati, shodno hadisu kod Muslima, u kojem stoji da je Allah rekao: *Ne podarim nijednu blagodat Svojim robovima, a da grupa od njih ne osvane kao nevjernici u njih.* Pominjanje riječi عبادى je zbog Njegove vlasti nad njima, a ne iz počasti. *A onaj ko je rekao: - Poslata nam je kiša Allahovim dobrom i Njegovom milošću, taj vjeruje u Mene, a ne vjeruje u zvijezde* kod El-Hamevijja i Ibn 'Asakira i Ebu el-Vakta stoji: *vjernik je u Mene, a nevjernik u zvijezde.*

U rečenici: *A onaj koji je rekao: „Poslata nam je kiša od zvijezde te i te"* riječ نوء je upoteijebljena s fethom (ـَ) na nunu (ن) i sukunom (ـْ) na vavu (و), što znači *od te zvijezde.* Neki mušrici su čvrsto vjerovali da je kiša vezana za zvijezdu koja je nagovještava, te da ona silazi

28 12. februara 628. n.e., ili u zul-kade, šeste hidžretske godine muslimani sa Mekelijama sklapaju prvi pravni Ugovor na El-Merraru ili Hudejbijji i time su priznati kao ravnopravan faktor. Vidi više u Povijest islama, autor Mustafa Spahić, Sarajevo, 1996. godina.(op.prev.)

zbog zvijezde koja se izgubi i zađe, ili se pojavi, i da je ona ta koja uzrokuje kišu. *Taj je nevjernik* zato što je zvijezda pokazatelj vremena, a vrijeme je stvoreno i, kao takvo, ne posjeduje ništa, niti utiče na nešto. Takva osoba *vjeruje u zvijezde*. A ko kaže: - *Poslata nam je kiša u tom vremenu* - nije postao nevjernik.

Imam Eš-Šafi', Allah mu se smilovao, rekao je: „Drugi govor je meni draži, kako bi se završilo s raspravom. Ko smatra da se kiša pojavljuje u vrijeme zalaska Danice ukazuje na određeno vrijeme i doba, i u tome nema ničega što bi trebalo izbjegavati. Ni jedno doba ili vrijeme nije nevezano za nešto što je uobičajeno i općepoznato ljudima."[29]

Prenosi se da je Ebu Hurejre imao običaj kazati: „Poslata nam je kiša po Allahovoj zvijezdi", a u predaji stoji: „Poslata nam je kiša od zvijezde koja donosi proljetnu kišu", a zatim bi proučio: *Milost koju Allah podari ljudima niko ne može poslije Njega dati* (sura El-Fatir, 3).

Ibn el-Arebi[30] je rekao: „Unio je imam Malik, Allah mu se smilovao, ovaj hadis u Poglavlja o dovi za kišu (أبواب الاستسقاء) zbog dva razloga. Prvi je u tome što su Arapi očekivali kišu od zvijezda, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prekinuo ovu vezu između srca i zvijezde.

Drugi razlog je u jednoj situaciji u vrijeme halife Omera b. el-Hattaba, r.a., kada je ljude pogodila suša. Halifa je jednom pitao Ibn 'Abbasa, r.a.: - Koliko je ostalo još mijena zvijezde Danice? - Ibn 'Abbas mu je odgovorio: - O poglavaru vjernika, tvrde da ona ima sedam svojih mijena. - One nisu sve prošle, a kiša je pala. - Pogledajte Omera i Ibn 'Abbasa kako govore o Danici i njenim mijenama, ali samo kao o vremenskom periodu u kojem se može očekivati kiša.

Zatim je rekao: - Zaista, ko očekuje kišu od zvijezda, držeći da će mu one to učiniti mimo Allaha Uzvišenog, on je nevjernik, a ko vjeruje da su one izvršilac onog što Allah hoće da pokaže preko njih, taj je vjernik, jer se stvaranje i odluka ne mogu desiti osim od strane Allaha Uzvišenog, kao što je On kazao: *Samo On stvara i upravlja* (sura El-E'araf, 54)

Ko posmatra zvijezde, očekujući kišu njihovom pojavom ili mijenom, jer je to ustaljeno po zakonu koji je Allah odredio, nije griješan. Jer, Allah Uzvišeni uzrokuje praktično i oblake, i vjetrove, i kiše u

29 Ljudi su vezivali vrijeme za određenu pojavu koja je vidljiva i jasna svima. Mlađak je označavao početak mjeseca, izlaz sunca početak dana, položaj mjeseca određeno doba godine i sl. (op.prev.)

30 Ibn Arebi, učenik imama Malika, a ne Ibn Arebi sufija (op. prev.).

boravištima, koji su svojim nastankom predodređeni i koji praktično dolaze u određeno vrijeme.

Riječi *od zvijezde te i te* كذا و كذا formiraju aluziju kojom se aludira na broj. Postoje i aluzije kojima se ne aludira na broj, kao što se kaže u hadisu: *Zaista će On pitati roba na Sudnjem danu: „Zar se ne sjećaš dana tog i tog, i djela tog i tog?“* I ovdje se prethodne dvije riječi كذا و كذا pojavljuju iz istog razloga: obrazujući alegoriju, a to je zbog aluzije. To je kao kada se kaže: - Vidio sam Zejda da je učen, a vidio sam da je i Omer takav - kada je u rečenicu umetnuta zamjenica ha ها za skretanje pažnje, kako kaže i Uzvišeni: *Je li ovakav prijesto tvoj?* (sura En-Neml, 42)

To su tri poznata aspekta vezana za to pitanje (El-Kastalani).

U En-Nesaijevoj predaji stoji: *Ja ne podarim Svojim robovima ništa od blagodati, a da grupa njih ne osvane kao nevjernici.* Bukvalno značenje cijele ove rečenice je opće i obuhvata sve blagodati koje Allah daje Svojim robovima: svejedno da li to bila kiša ili neka druga blagodat. A pošto je najznačajnija blagodat voda, pa kada niječu vodu, koja je uslov za svu opskrbu, onda niječu sve blagodati koje je Allah podario Svojim robovima. Zbog toga dolazi naročito isticanje u Njegovim riječima: *Govore oni: „Poslata nam je kiša...“* Inače, svaka blagodat je od Allaha, a ima mnogo onih koji to niječu, a malo onih koji su zahvalni na tome.

Gospodaru naš, učini nas od onih koji se zahvaljuju na Tvojim blagodatima! Amin!

HADIS
Ima li većeg nasilnika od onog ko nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio

Navodi ga El-Buhari u Knjizi tevhida, poglavlje Govor Allaha: Kad Allah stvara i vas i ono što napravite (sura Es-Saffat, 96), *9.džuz, str.162*

﴿٢٧﴾ عن أبي زرعة سمع أبا هريرة – رضي الله عنه– قال: سمعت النبي –صلى الله عليه و سلم– يقول: «قال الله –عز و جل–: ﴿«وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي؟! فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً، أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً، أَوْ شَعِيرَةً!»﴾

[27] Pričao nam je Muhammed b. 'Alai, pričao nam je Ibn Fudajl, koji je prenio od 'Umarete, a on od Ebu Zur'ate da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da je rekao: „Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže:
- Rekao je Allah dž.š.: - Ima li većeg nasilnika od onog ko nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio? Eto, neka oni stvore sićušnog mrava, ili neka oni stvore sjemenku (ili sjemenku ječma)!

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 10.džuz, str.477

Muhammed ibn 'Alai el-Hemdani, Ebu Kurejb, el-Kufi; *Ibn Fudajl* je Muhammed b. Fudajl b. Gazvan iz Ed-Dabbe, čiji je štićenik bio hafiz Ebu 'Abdurrahman, *'Umarete* Ibn el-K'aka', *od Ibn Zur'ate* Herim b. 'Amr b. Džerir el-Bedželi *da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da je rekao: Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: - Rekao je Allah, dž.š.: - Ima li većeg nasilnika od onoga koji nastoji* (namjerava) *stvoriti kao što sam*

Ja stvorio? Tojest, niko nije veći nasilnik od onoga koji smatra da ima moć i namjerava da napravi nešto kao što sam Ja stvorio.

Ova usporedba nije opća i ona znači: kao što sam Ja stvorio u smislu izgleda, a ne u svakom pogledu. Smatra se nejasnim značenje sintagme *najveći nasilnik* أظلم , jer je nevjernik sigurno veći nasilnik od slikara. Stoga odgovaram da je on nevjernik kada slika idola za obožavanje, pa je to to ili će njegova kazna biti povećana u odnosu na ostale nevjernike, jer je on povećao odvratnost svoga nevjerovanja. *Neka oni stvore sićušnog mrava* ima značenje riječi نملة صغيرة mali mrav ili الهباء fina, sitna prašina u zraku. *Ili neka oni stvore sjemenku* tj. sjemenku koja je upotrebljiva i korisna, kao što je pšenica *ili sjemenku ječma,* što je zbog veze posebnog prema općem, ili je to prenosiočeva sumnja po pitanju navedenog zrna. A smisao je njihova nemoć i kažnjavanje nekad traženjem da stvore nešto organsko, a nekad tražeći da stvore neživo.

Bilježi ga El-Buhari, također, u Knjizi o odjeći, u poglavlju Zabrana slikanja:

﴿٢٨﴾ حدثنا أبو زرعة قال: «دَخَلْتُ مَعَ أبي هريرةَ دارًا بالمدينة فَرَأَى فِي أَعْلاهَا مُصَوِّرًا يُصَوِّرُ، قال: «سَمِعْتُ رسولَ الله —صلى الله عليه و سلم— يقول (أى قال الله تعالى): ﴿«و مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي؟ فَلْيَخْلُقُوا حَبَّةً، و لِيَخْلُقُوا ذَرَّةً!»﴾

ثُمَّ دَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ يَدَيْهِ حَتَّى بَلَغَ إِبْطَهُ، فَقُلْتُ: «يا أبا هريرةَ، شَيْءٌ سَمِعْتَهُ مِنْ رسولِ الله— صلى الله عليه و سلم؟»، قال: «مُنْتَهَى الحِلْيَةِ.».

[28] Pričao nam je Musa b. Isma'il, pričao nam je Abdulvahid, pričao nam je 'Umarete, koji je rekao:
- Pričao nam je Ebu Zur'a: - Ušao sam s Ebu Hurejrom u jednu kuću u Medini, pa sam vidio na njenom stropu slikara kako slika. Ebu Hurejre je rekao:
- Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže (tj. kako Allah kaže): - Ima li većeg nasilnika od onog koji nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio? Eto, neka oni stvore sićušnog mrava! I neka oni stvore sjemenku! - Zatim je zatražio posudu vode i oprao ruke sve do ispod pazuha, a ja sam upitao: Ebu Hurejre, je li to nešto što si čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s.? On odgovori: - Tu će završiti nakit.

***

﴿٢٩﴾ و أخرجه مسلم فى صحيحه بلفظ: «دَخَلْتُ مَعَ أبي هريرةَ فى دَارِ مَرْوَانَ فَرَأَى فِيهَا تَصَاوِيرَ فقال: «سَمِعْتُ رسولَ الله —صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿«قال الله— عز و جل—: «و مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ خَلْقًا كَخَلْقِي؟ فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً، أَوْ لِيَخْلُقُوا شَعِيرَةً!»﴾

[29] Navodi ga Muslim u svome Sahihu, s tekstom: - Ušao sam s Ebu Hurejrom u Mervanovu kuću. U njoj smo vidjeli slike, pa je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Rekao je Allah, dž.š.: - Ima li većeg nasilnika od onog koji nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio? Eto, neka oni stvore sićušnog mrava, ili neka oni stvore sjemenku ječma!

Komentar drugog hadisa od El-Kastalanija, 8. džuz, str. 537

Musa b. Isma'il el-Minkari Ebu Seleme et-Tebuzeki kaže da im je *pričao Abdulvahid* Ibn Zijad; *pričao nam je 'Umarete koji je rekao: Pričao nam je Ibn Zur'ate koji je rekao: Ušao sam s Ebu Hurejrom, r.a., u kuću* Mervana b. el-Hakema *u Medini,* kako stoji kod Muslima, *pa sam vidio na njenom stropu,* tj. plafonu kuće, čovjeka *slikara.* Riječ مصورا (slikar, onaj koji crta) je upotrijebljena s kesrom (ـِ) na udvostručenom (sa tešdidom) vavu (و), u značenju *da slika,* kao imperfekat u značenju prezenta *reče,* tj. Ebu Hurejre *je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže,* tj. kako kaže Uzvišeni Allah: *A ima li većeg nasilnika od onog koji nastoji* (tj. namjerava) *da stvori nešto kao što sam Ja stvorio* (kod Muslima stoji: *Biće kao što sam Ja stvorio*), tj. da stvori samo oblik/izgled, a ne biće u svakom pogledu. Jer, niko nije u mogućnosti stvoriti biće slično biću onome stvorenom od Allaha Uzvišenog, te se usporedba odnosi samo na izgled. Njihovo bukvalno značenje se proteže na ono što ima sjenu i ono što je nema, zbog čega Ebu Hurejre, r.a., nije odobravao ono što je bilo ugravirano u plafon kuće. *Pa neka oni stvore sjemenku* znači neka prouzroče *sjemenku* od pšenice, dodao je Ibn Fudajl: neka oni stvore sjemenku ječma, koja je srodnik pšenice. On upućuje na to da je namjera bila sjemenka pšenice. Smisao poziva *i neka oni stvore prašku/sićušnog mrava* je ukazati na njihovu nemoć, prvo zaduženjem da stvore živo biće, a drugo da stvore neživo. Iako je to lakše, oni nemaju moći ni to da stvore. *Zatim je zatražio Ebu Hurejre posudu s vodom,* tj. u kojoj je voda, pa je uzeo abdest iz nje *i oprao svoje ruke sve do pazuha.* El-Isma'ili bilježi dodatak: *I oprao je svoje noge sve do koljena.* Ebu

Zur'a je rekao: *Upitao sam ga: O Ebu Hurejre,* je li dosezanje vodom do pazuha *nešto što si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?* Ovdje je ispuštena upitna čestica هل. Ebu Hurejre je odgovorio da je dosezanje vode do pazuha *pokazatelj dokle će biti nakit* u Džennetu. A riječ الحلية (nakit) je bjelina od tragova abdesta, ili od gizdanja spomenutog u riječima Uzvišenog: *U njima će se narukvicama od zlata kititi* (sura El-Hadždž, 23). Allah najbolje zna.

Hadisi vezani za slikanje

Ovo su hadisi koji su vezani za slikanje. Odnose se na načine slikanja i svrhu njihova upotrebljavanja. Navest ćemo ih sve, radi koristi, iako neki od njih ne spadaju u hadisi kudsije. Pošto su uzimani iz Dva sahiha, El-Buharijinog i Muslimovog, ograničili smo se samo na navođenje ashaba, oslanjajući se na vjerodostojnost lanaca prenosilaca u ova Dva sahiha, a koje smo već spomenuli tumačenjem mimo broja hadisa navedenih kao hadisi kudsije. Slijede hadisi iz El-Buharijevog Sahiha.

El-Buharijini hadisi iz poglavlja Knjiga o odjeći

Poglavlje o slikama

Ibn 'Abbas, r.a., prenosi od Ebu Talhe, r.a., da je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Ne ulaze meleki u kuću u kojoj se nalazi pas, ili slike.* El-Buhari navodi napomenu El-Lejsa da je Ibn 'Abbas čuo Ebu Talhu kako kaže: „Čuo sam to od Vjerovjesnika, s.a.v.s."

Poglavlje o patnji slikara

Prenosi se od Muslima el-Hemdanija da je rekao:

- Bili smo s Mesrukom u kući Jesara b. Numejra, kada je vidio na sofi kuće neke kipove i rekao:

- 'Abdullah je rekao da je čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže:

- *Zaista će najžešće patnje na Sudnjem danu kod Allaha imati slikari.*

A prenosi se od Nafi'a da ga je 'Abdullah b. Omer, r.a., obavijestio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- Zaista će oni koji su napravili ove slike biti kažnjeni na Sudnjem danu, kada će im biti rečeno: - Oživite ono što ste oblikovali!

Poglavlje o uništenju slika

Prenosi se od 'Imrana b. Hitana da mu je 'Aiša, r.a., pričala da Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije ostavljao u svojoj kući stalka koji je sličio križu, a da ga nije uništio. Ebu Zerr prenosi predaju od El-Kešmehnija u kojoj je dodato: *(...) na kojem su bile slike, a da ga nije uništio.*

Pričao nam je Ebu Zur'a: - Ušao sam s Ebu Hurejrom u jednu kuću u Medini i u njoj sam vidio na stropu slikara kako nešto slika.

Ebu Hurejre je tada izjavio da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže (tj. kako prenosi Allahove riječi):

- Ima li većeg nasilnika od onog ko nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio? Pa neka oni stvore sićušnog mrava! I neka oni stvore sjemenku!

Poglavlje o prostirci na kojoj se nalaze slike

Jednom je Sufjan izjavio da je čuo 'Abdurrahmana b. el-Kasima (a u to vrijeme u Medini nije bilo učenijeg od njega) da je čuo svoga oca (El-Kasim b. Muhammed b. Ebi Bekra) kako kaže: - 'Aiša, r.a., kaže:

- Došao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa puta, a ja sam već bila šarenom zavjesom prekrila vrata svoje bračne sobe. Na toj zavjesi su bili crteži stvorenja. Kada ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio, rastrgao ju je i uzviknuo:

- Ljudi koji će trpjeti najgore patnje na Sudnjem danu su oni koji su oponašali Allahovo stvaranje.

'Aiša je dodala: - *Od te zavjese smo potom napravili jedan ili dva jastuka.*

Prenosi se od 'Aiše, r.a., da je rekla:

- Stigao je Vjerovjesnik, s.a.v.s., sa puta. Ja sam okačila platno (a to je zastor s resama) na kojem su bili crteži stvorenja, pa mi je on naredio da ga skinem. Skinula sam ga, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., i ja smo se kupali iz iste posude.

Poglavlje o pokuđenosti sjedenja među slikama

Prenosi se od 'Aiše, r.a., *da je jednom kupila jastučić, koji je bio naslikan. Poslanik, s.a.v.s., zaustavio se na vratima kada ga je ugledao, a 'Aiša je rekla:*

- Neka mi Allah oprosti ono što sam zgriješila!

On je upitao:

- Zašto si kupila ovaj jastučić?

Ona je odgovorila:

- Da sjedneš na njega i da ga staviš pod glavu.

- Zaista će oni koji su napravili ove slike biti mučeni na Sudnjem danu. Reći će im se: - Oživite ono što ste stvorili! - Zaista meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalaze slike.

Prenosi se od Zejda b. Halida el-Džuhenija, r.a., a on od Ebu Talhe el-Ensarija, r.a., ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., izjava: - Uistinu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- Meleki ne ulaze u kuću u kojoj su slike.

Bisr je rekao:

- Razbolio se Zejd (tj. Ibn Halid) i otišli smo da ga obiđemo. Na njegovim vratima smo vidjeli zavjesu na kojoj su bile slike, pa sam pitao Ubejdullaha, tj. Ibn el-Esveda el-Havlanija, očuha Mejmuninog, žene Vjerovjesnikove, s.a.v.s.: Zar nas nije on obavijestio o slikama onaj dan?

'Ubejdullah je odgovorio:

- Zar nisi čuo kada je rekao: - Osim prugaste šare na tkanini?

3. poglavlje El-Buharijinog Sahiha
Poglavlje o pokuđenosti klanjanja među slikama

Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao:

- *Imala je 'Aiša, r.a., zavjesu* (na kojoj su se nalazili crteži) *kojom je prekrila jednu stranu svoje kuće. Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatražio je od nje:*

- Ukloni to od mene! Zaista mi te slike smetaju dok sam u namazu.

Iz El-Buharijinog Sahiha
Poglavlje Ne ulaze meleki u kuću u kojoj se nalazi slika

Prenosi se od 'Abdullaha b. Omera, r.a., da je rekao: *Obećao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., Džibril da će ga posjetiti, ali je kasnio* (tj. zadržao se) *sve dok Vjerovjesniku, s.a.v.s., nije postalo neprijatno. Tada je naišao na njega, a on mu se požalio na ono što je osjetio. Džibril reče:*

- Mi ne ulazimo u kuću u kojoj je slika ili pas.

Poglavlje o osobi koja ne ulazi u kuću u kojoj se nalazi slika

Prenosi se od Kasima b. Muhammeda da mu je 'Aiša, r.a., rekla *kako je kupila jastučić na kojem su bile slike. Kada ga je vidio Allahovog Poslanik, s.a.v.s., krenuo je prema vratima. Ona je tada prepoznala nezadovoljstvo na njegovom licu i pitala ga:*

- Allahov Poslaniče, kajem se Njemu i Njegovom Poslaniku! Šta sam pogriješila?

On upita:

- Kakva je svrha ovog jastučića?

Ona je odgovorila:

- Kupila sam ga da možeš sjediti na njemu i glavu spustiti.

On reče:

- Zaista će kreatori ove slike biti stavljeni na muke na Sudnjem danu i bit će im rečeno: - Oživite ono što ste stvorili! – Uistinu, u kuću u kojoj se nalazi slika ne ulaze meleki.

Iz El-Buharijinog Sahiha

Poglavlje Ko naslika stvorenje bit će mu naređeno da mu podari život, a on ga neće moći dati

Pričao nam je Se'id: „Čuo sam En-Nadra b. Enesa b. Malika kako pripovijeda od Katade:

- Bio sam kod Ibn 'Abbasa, r.a. Ljudi su ga pitali, a on nije spominjao Vjerovjesnika, s.a.v.s., sve dok nije bio pitan za njega. Tada je rekao (kod Muslima: pa je iznio svoje mišljenje):

- Kazao je Allahov Poslanik, s.a.v.s. – sve dok nije bio upitan od čovjeka koji je rekao da je on naslikao sliku. Ibn 'Abbas tada odgovori: - Priđi! - Čovjek je prišao, a Ibn 'Abbas, r.a., reče:

- Čuo sam Muhammeda, s.a.v.s., kako kaže: - *Ko naslika sliku na dunjaluku, bit će mu naređeno na Sudnjem danu da joj podari život, a on to neće moći.*

Hadisi od Muslima

U Muslimovim predajama ovog posljednjeg hadisa iz El-Buharijine zbirke postoji dodatak, koji ćemo spomenuti radi koristi. Nakon navođenja lanca prenosilaca stoji da je došao čovjek kod Ibn 'Abbasa, r.a., i rekao mu:

- Ja sam čovjek koji je naslikao ovu sliku. Izloži mi šeri'atski stav o tome.

Ibn 'Abbas mu reče:

- Priđi mi!

Čovjek mu je prišao, a on mu reče:

- Priđi mi!

Čovjek mu je prišao toliko da mu je Ibn 'Abbas stavio ruku na glavu i rekao:

- Obavijestit ću te o onom što sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - *Svaki slikar će biti u vatri, dat će se svakoj slici koju je naslikao duša i one će ga mučiti u Džehennemu.*

A onda je rekao: - Ako moraš to raditi, onda slikaj drvo i ono što nema duše.

Muslim, Allah mu se smilovao, bilježi ovaj hadis s velikim brojem prenosilaca, koji se ne razlikuju mnogo od ovih koje smo naveli.

On bilježi i sve hadise koje je zabilježio El-Buhari (Allah mu se smilovao) i u tome se ne razlikuje mnogo od njega. U jednome hadisu postoji dodatak kojeg je lijepo spomenuti:

Prenosi Zejd b. Halid el-Džuheni, r.a., od Ebu Talhe el-Ensarija, r.a., da je rekao:

- Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - *Ne ulaze meleki u kuću u kojoj se nalazi pas ili kipovi.*

On dalje priča:

- Potom sam otišao do 'Aiše, r.a., i pitao je da li je čula Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je to rekao.

Ona je odgovorila:

- Nisam, ali ću vas obavijestiti o onome što sam vidjela da je uradio. Kada je otišao u vojni pohod, uzela sam ćilim i zakačila ga na vrata. Kada se on vratio i vidio ćilim, vidjela sam nezadovoljstvo na njegovom licu. Vukao je ćilim dok ga nije strgnuo i rekao: - *Zaista nam Allah nije naredio da prekrivamo kamen i zemlju.* Pa smo skrojili od njega dva jastučića i napunili ih likom, što mu nije bilo mrsko.

Sve El-Buharijine hadise navodi i Muslim, kao što smo i rekli.

Propisi koji su vezani za slikanje

Prvo: Izabrano je mišljenje da su meleki koji ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas ili slike meleki milosti i oni koji traže oprosta za roba. Plemeniti pisari čuvari se, pak, ne razdvajaju od vjernika u bilo kojoj prilici, kao što kažu El-Hitabi i dr.

Kuća u koju oni ne ulaze podrazumijeva mjesto u kojem čovjek boravi, svejedno da li to bila kuća, šator i sl. El-Hitabi i dr. su izuzeli pse koji služe za lov, stočarstvo ili zemljoradnju, jer je njihovu upotrebu u te svrhe Zakonodavac dozvolio.

Drugo: Zabranjene slike su one koje liče živim bićima, na kojima se nalazi lice živog bića i kojima čovjek ne zarađuje, iako se kaže da se zabrana odnosi na sve slike. Razlog zabrane njihovog postojanja je to što one predstavljaju prezren grijeh, jer se oponaša Allahovo stvaranje, i kada se u nekim od njih obožava lik mimo Allaha Uzvišenog. Ta zabrana je ograničena u hadisu riječima: - A ima li većeg nasilnika od onog ko nastoji stvoriti nešto kao što sam Ja stvorio. To su oni koji naslikaju živa bića i učine da im sliče povlačenjem crta, ili formiranjem onoga što je zabrana, koji imaju namjeru da to liči Allahovom stvorenju, zbog čega postaju nevjernicima i zbog čega njihovo ponašanje nije daleko od ponašanja faraonovih potomaka. Onaj, pak, koji nema tu namjeru samo je griješnik.

Rekao je En-Nevevi, Allah mu se smilovao:

- Učenjaci su kazali da je slikanje živih bića strogo zabranjeno i da spada u velike grijehe, zbog toga što im je On zaprijetio ovom kaznom, svejedno da li to bilo potrebno ili ne. Kada su u pitanju slike bez lika živog bića, onda one nisu zabranjene.

Rekli su: - Sve ovo se ne odnosi na dječije igračke i one nisu zabranjene.
Kaže El-Kastalani:

- Ukratko kazano, ono što je prethodilo pokuđenosti su slike na plafonu i jastučićima. Dozvoljeno je ako su to zanatski proizvodi, kao što su prostirka ili platno serdžade, i to bez slikanja lica. Ako su uzdignuti, onda su nalik kumirima.

Riječi: *Bit će mu naređeno da udahne život u njih* znače da slikanje uzrokuje slikarev vječni boravak u vatri. To je kada se radi o onom koji izrađuje slike i kipove da bi ih se obožavalo, dok onaj ko nema te namjere je samo griješnik, osim ako to smatra halalom i dozvoljenim. U tom slučaju hadis ima samo ulogu prijekora. A Allah najbolje zna!

Suncobran na kome su slike ne potpada pod zabranjene stvari, zato što je njegova funkcija pravljenje hlada. A Allah najbolje zna!

S imenom Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!
O slikama i propisi koji su vezani za njih

Kažemo, a, pri tome, od Allaha pomoć tražimo, da postoje hadisi koji ukazuju na općenitu zabranu slikanja. Postoje i oni koji od zabrane isključuju žig na platnu, kao i oni koji dozvoljavaju slikanje onda kada je to profesija. Ima i hadisa koji upućuju na zabranu slika kada gledanje u njih onemugaćava skrušenost u ibadetu, a i hadisa na osnovu kojih se zaključuje da je pokazivanje slike, kako bi se identificirao njen vlasnik, dozvoljeno i nije zabranjeno. Tako, naprimjer, stoji u hadisu, u kojem se navodi da je Džibril, a.s., pokazao u snu Vjerovjesniku, s.a.v.s., sliku ʻAiše, r.a., s namjerom da bi ga upoznao s onom koju mu je Allah Uzvišeni odabrao za ženu.

Svi ovi hadisi identično donose strogu zabranu onome ko namjerava slikati nešto slično Allahovom stvorenju, ili nešto što bi se obožavalo ili veličalo. Na to upućuju Poslanikove, s.a.v.s., riječi: - *Ima li većeg nasilnika od onog koji namjerava stvoriti kao što Ja stvaram* (tj. nastoji to uraditi). To potvrđuje i dio izjave: - *Slikari koji svoje crteže upoređuju s Allahovim stvorenjima...* Takvo djelo je zabranjeno samo po sebi, zbog toga što predstavlja širk ili je sasvim blizu širka.

Kada su u pitanju slike velikana i učenjaka, koje se ističu kako bi ih se slijedilo u dobru, u principu su dobre. No, zabranjeno je ako postoji bojazan da će se veličati ili obožavati kasnije, kao što je to bio slučaj s kumirima u početku (i na kraju) ere idolopoklonstva, naročito ako se

postave na mjestima na kojima se obavljaju ibadeti, kakva su mesdžidi. Ne treba misliti kako je takvo vrijeme daleko. Vrijeme se promijenilo i neznanje povećalo, pa je šejtan s tim ljudima otvorio vrata zla, kao što je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - *Vi ćete zasigurno slijediti praksu onih prije vas pedalj po pedalj, lakat po lakat. Čak i kada bi se oni zavukli u jazbinu bodljorepog guštera, vi biste ih slijedili!*

Sve to se odnosi na slike na kojima se nalaze konture tijela živih bića. Ako su tijela bez glave, ili im je centralni dio zamrljan, ili veći dio nenaslikan, onda nije zabranjeno njihovo korištenje. To je slučaj sa šarama na odjeći i sl, ako su urađene profesionalno (dekorativno). Ako su, pak, takve slike načinjene radi pohvale, onda je njihova upotreba mekruh, i to sve dok pohvala ne preraste u obožavanje, kada ona postaje haram.

S druge strane, dozvoljeno je slikanje s namjerom portretiranja i kasnije identifikacije naslikane osobe, kao što je slučaj s ličnim kartama i sličnim dokumentima. Takvo je i slikanje osumnjičenika za zlodjela i neprijateljskih špijuna, kako bi se spasilo od njihovog zla. Također su dozvoljene i slike štetnih i korisnih životinja, kako bi se upoznalo s njihovim izgledom. Sve to, s namjerom sticanja znanja i upoznavanja s osobinama onog što je naslikano, a onoliko koliko potreba nalaže, kao takvo je neophodno. S obzirom na to da se, iz dana u dan, za tim slikanjem javlja sve veća potreba i da ono postaje nužno, ono je vadžib, jer je i sredstvo u sticanju znanja. A sticanje znanja je potrebno i ono se javlja ili kao vadžib ili kao mustehab. Od pohvalnih (mubah) djela je slikanje očeva i predaka, kako bi se potomcima sačuvali, i oni mogli prepoznati, izgledi lica predaka, i to pod uslovom da očevi svojoj djeci te slike ne predočavaju kako bi ih oni veličali, nego samo radi čuvanja u sjećanju onih koji se nalaze na njima!

Zato Poslanik, s.a.v.s., kaže 'Aiši, r.a.: - *Ukloni to od mene! Zaista mi njene slike neprestano smetaju dok sam u namazu.* Nema sumnje da su to bile šare, pa je zbog toga crtanje šara koje vode zabranjenom, kao što je slikanje raskalašenosti koja mami poglede pune požude (ne samo kod mladića), haram. Slično je i prikazivanje filmova, u kojima se, u osnovi, misli na ono što se u njima izlaže. Ukoliko su korisni za liječenje od pijanstva, za moralno ili naučno usavršavanje, ako se u njima prikazuje ratno poprište, ili se objašnjava izlazak iz krize u kojoj se neka osoba našla, onda su oni neophodni kao što je neophodno i sticanje znanja o navedenim slučajevima. A ukoliko se u njima prikazuju tjelesni pokreti i nagonski poticaji, ili slike raskalašenosti ili sramotnih pokreta tijela, kao što se vidi na reklamama, oni su haram! Razlog za to je što se

njima kvari moral i povećava izopačenost. Također su zabranjeni filmovi u kojima se prikazuju i objelodanjuju načini činjenja zločina, kao što su ubistvo, krađa i prijevara, kao i načini počinjenja bluda, zbog toga što oni otvaraju vrata izopačenosti, dajući inspiraciju pokvarenjaku i podučavajući neznalicu kako i na koji način da dođe do njih. A to su samo varke kojima se pokvarenjak pokušava spasiti od kazne, a da ne govorimo o tome da se u njima nalazi uzrok svakog belaja, uzrok ljudske posvećenosti onome što je štetno, a napuštanju onoga što je korisno.

Naši učenjaci su od općenite zabrane slikanja izuzeli slike i igračke za djecu koje smatraju dozvoljenim, jer su daleko od bilo kojeg razloga zbog kojeg su likovi i slike zabranjeni.

Ovo su posljednja rješenja do kojih se došlo po ovom pitanju, a Allah najbolje zna! On je Taj koji upućuje na pravi put, On nam je dovoljan i divan li je On pomagač!

HADIS

Zaista će pripadnici tvog ummeta neprestano pitati: „Šta je ovo? Šta je ono?“, sve dok ne kažu: „Ovo je Allah...“

Navodi ga imam Muslim, Allah mu se smilovao, u Knjizi imana, poglavlje Zablude u vjerovanju

﴿٣٠﴾ عن أنس بن مالك –رضى الله عنه– عن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– قال: «قال الله –عز و جل–: ﴿«إِنَّ أُمَّتَكَ لا يَزَالُون يَقُولُون: «مَا كَذَا؟ مَا كَذَا؟» حَتَّى يَقُولُوا: «هَذَا الله، خَلَقَ الخَلْقَ فَمَنْ خَلَقَ الله؟!»﴾

[*30*] Muslim svojim lancem prenosilaca bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Kazao je Allah, dž.š.: - Zaista će pripadnici tvog Ummeta neprestano pitati: - Šta je ovo? Šta je ono? - sve dok ne budu rekli: - Ovaj Allah stvorio je stvoreno, a ko je stvorio Allaha?

***

(٣١) قال الله –عز و جل–: ﴿«إِنَّ أُمَّتَك....»﴾

[*31*] Bilježi se od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao ovako samo što Ishak nije spomenuo: - Kazao je Allah dž.š.:
- Zaista pripadnici tvog Ummeta.

***

Muslim ga bilježi s mnogo prenosilaca, a ni u jednoj od verzija nema dijela: - *Kazao je Uzvišeni Allah.* Među njima je i ona koja se prenosi lancem prenosilaca od Ebu Hurejre:

﴿٣٢﴾ عن أبي هريرة–رضى الله عنه– قال: قال رسول الله–صلى الله عليه و سلم–: ﴿« لا يَزَالُ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ، حَتَّى يُقَالُ هَذَا:– خَلَقَ اللهُ الخَلْقَ، فَمَنْ خَلَقَ اللهَ؟» فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَلْيَقُلْ: «آمَنْتُ بِاللهِ!»﴾

[*32*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Ljudi će neprestano pitati jedni druge, dok se ne bude pitalo ovo: - Allah je stvorio stvoreno. A ko je stvorio Allaha? - Ko se susretne s nečim takvim, neka kaže: - Ja vjerujem u Allaha!

***

﴿٣٣﴾ عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم–: ﴿«يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُم، فَيَقُولُ: « مَنْ خَلَقَ كَذَا و كَذَا؟» حَتَّى يَقُول له: «مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؟»، فإذا بَلَغَ ذَلِكَ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ و لِيَنْتَه.»﴾

[*33*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Doći će šejtan nekom od vas i pitati: - Ko je stvorio to i to? Nastavit će s ispitivanjem sve dok ne pita: - Ko je stvorio tvog Gospodara? - Ko to doživi neka traži utočište kod Allaha i neka prestane s time!

U ovoj formi ovaj hadis navodi Muslim, predajama od Ebu Hurejre, slično kao i u prvoj predaji. Ni u jednoj se ne nalazi dio: *Kazao je Allah...*

En-Nevevijev komentar u Muslimovom Sahihu, poglavlje Pojašnjenje iskušenja u vjerovanju

On kaže, Allah mu se smilovao: - U njemu kaže Ebu Hurejre, r.a.: - Došli su ashabi Poslaniku, s.a.v.s., i kazali mu: *Zaista, u sebi samima tražimo nešto o čemu nam je teško pričati.*

On ih upita: - *A jeste li to pronašli?*

- *Da.*

- *To je iskreno vjerovanje.*

U drugoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio upitan o zlomisli (vesvesi), pa je odgovorio: - *To je čisto vjerovanje.*

U drugom hadisu stoji: *Ljudi neće prestati s pitanjima sve dok ne budu pitali: - Ovo stvorenje je stvorio Allah. A ko je stvorio Allaha? - Ko to doživi, neka kaže: - Ja vjerujem u Allaha!*

U drugoj predaji stoji: - *Pa neka kaže: - Ja vjerujem u Allaha i Njegova poslanika!*

Zabilježena je i predaja: - *Doći će šejtan nekom od vas pa će ga upitati: - Ko je stvorio to i to? – Nastavit će pitati sve do pitanja: - Ko je stvorio tvog Gospodara? - Ko to doživi, neka traži utočište kod Allaha i neka prestane!*

E-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže:

- Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *To je ispravno vjerovanje* i *iskreno vjerovanje* znače: - Vaše odbacivanje govora o tome znači da imate ispravno vjerovanje, jer odbacivanje ovog govora i osjećanje straha od njega i od govora o njemu – da ne govorimo o uvjerenju u to – dolazi od onog čija je vjera upotpunjena.

Kažu i da šejtan donosi ovakve misli[31] onima od kojih je digao ruke

31 Na osnov kur'anskog teksta možemo zaključiti da postoje tri izvora vesvesa (došaptavanja, zlomisli) kod čovjeka: prvi, šejtani u džinskom obliku, koji imaju sposobnost da na vrlo diskretan, prikriven, podmukao, umiljat način djeluju na čovjeka. Rekao je Uzvišeni: "Reci: "Tražim zaštitu Gospodara ljudi, Vladara ljudi, Boga ljudi, od zla šejtana – napasnika, koji zle misli unosi u srca ljudi – od džinna i od ljudi!" (sura En-Nas, 1. – 6.); drugi, šejtani u ljudskom liku, koji djeluju na čovjeka tako što ga zasipaju sumnjama i nejasnoćama, koje imaju za cilj udaljiti ga od Istine i približiti zabludi. Kaže Uzvišeni: "Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinna koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli – a da je Gospodar tvoj htio, oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju." (sura El-En'am, 112.); i treći je sama ljudska duša, što nedvosmisleno impliciraju kur'anske riječi: "Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova došaptava, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice" (sura Kaf, 16.). Jedina zaštita od šejtana je zikrullah (spominjanje Allaha, dž.š.),

i izgubio nadu da će ih zavesti. On navaljuje na njih svojim zlomislima, jer nije u stanju da ih zavede.

A kada su u pitanju nevjernici, njima prilazi s koje hoće strane i ne zadovoljava se donošenjem zlomisli, nego se s njima poigrava kako god želi. Iz te situacije razumijevamo značenje hadisa: uzrok zlomisli je iskreno vjerovanje ili je vesvesa znak iskrenog vjerovanja. Ovaj govor je odabrao El-Kadi 'Ijad.

Rečenica: - *Ko osjeti nešto od toga neka kaže: - Ja vjerujem u Allaha* (u drugoj predaji stoji: - *Neka traži utočište kod Allaha i neka prestane!)* u značenju je izbjegavanja ove beskorisne pomisli traženjem zaštite kod Uzvišenog Allaha i dovom da je On otkloni od njega.

Rekao je imam El-Mazuri, Allah mu se smilovao:

- Doslovno značenje hadisa nalazimo u svojevrsnoj Poslanikovoj, s.a.v.s., naredbi da se odbiju od šejtanove spletke njihovim napuštanjem, bez traženja argumenata za to i bez razmišljanja o štetnostima tih spletki.

On kaže: -Jedno od značenja ovoga hadisa jeste u broju šejtanovih spletki. Njih imaju dvije vrste: jedna je trenutna i iznenada spopadne čovjeka, ali sa sobom ne donosi sumnju. Ta vrsta spletke se odbija od sebe njenim napuštanjem. Upravo na ovu vrstu spletki se odnosi hadis i na njima slične se daje ime vesvesa. Pošto je to nešto iznenadno i bez povoda, odbacuje ga se bez traženja dokaza, jer nema osnove i utemeljenja na koje bi se usmjerilo.

Druga vrsta spletki su one koje su trajne i koje izazivaju sumnju, a one se odbijaju samo dokazom i promišljanjem o njihovoj štetnosti. A Allah najbolje zna!

Riječi: *Neka traži utočište kod Allaha i neka prestane!* znače preporuku vjerniku da, kada mu bude predočena ova kušnja, potraži utočište kod Allaha Uzvišenog, da bi ga On sačuvao od njenog zla i da prestane razmišljati o tome, znajući da je to šejtanova spletka kojom on dovodi u kušnju. A šejtan odvodi u propast i zabludu. Stoga čovjek treba da prestane sa slušanjem njegove spletke i da je preduhitri bavljenjem nečim drugim. A Allah najbolje zna! (kraj En-Nevevijevog komentara).

---

kao što kaže Uzvišeni: "Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi." (sura El-Ea'raf, 207.) "I reci: "Tebi se ja, Gospodaru moj, obraćam za zaštitu od priviđenja šejtanskih." (sura El-Mu'minun, 97.) "A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna." (sura El-E'araf, 200.)(op.prev.)

HADIS
Ko se to zaklinje na Mene da Ja neću oprostiti čovjeku?

Navodi ga imam Muslim u svom Sahihu, poglavlje Knjiga zabrane čovjekovog očajavanja prema milosti Uzvišenog Allaha.

﴿٣٤﴾ عن جندب–رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم–
حدث أن رجلا قال: ﴿«و الله لا يَغْفِرُ الله لفُلان!» و إنَّ الله تعالي قال: «مَنْ ذا
الذى يَتَألّى عَلَيَّ أنْ لا أغفِرَ لِفُلان، فإنّى قَدْ غَفَرْتُ لفُلان و أحْبَطتُ عَمَلَكَ!»،
أو كَمَا قال.»﴾

[*34*] Muslim, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Džunduba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pričao da je neki čovjek rekao:
- Tako mi Allaha, neće Allah oprostiti tom i tom!
Uzvišeni Allah je rekao o tome:
- Ko je to ko se zaklinje Mnome da Ja neću oprostiti tom i tom? Ja sam mu već oprostio, a poništit ću djelo onog koji se zaklinje! (Možda je rekao i nešto slično.)

Komentar hadisa iz En-Nevevijevog komentara Muslimovog *Sahiha*

Imam En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže:
- U izjavi: *Zaista je neki čovjek rekao: Tako mi Allaha, neće Allah oprostiti tom i tom. Allah Uzvišeni je rekao: Ko je to ko se zaklinje Mnome da Ja neću oprostiti tom i tom, a zaista sam mu Ja već oprostio i poništio djela onog koji se zaklinje* dio *on se zaklinje* je upotrijebljeno u značenju: *on priseže,* kao davanje zakletve. A kaže se u *El-Kamusu:*
- Riječ الألوة je od treće vrste glagola, a riječi الألية i الأليا znače: prisega. Glagoli ائتلى i تألى imaju značenje glagola اقسم zakleti se.

En-Nevevi kaže da u ovom hadisu ulema Ehlus-sunneta nalazi dokaz za oprost grijeha bez pokajanja, ako to Allah bude htio. Mu'tezile[32] na ovom hadisu temelje svoj stav o poništenju djela velikog griješnika, dok pripadnici Ehlus-sunneta drže da poništenje djela dolazi samo kao posljedica nevjerovanja (kufra). Oni smatraju da poništenje propalih djela, spomenuto u hadisu, dolazi zbog čovjekovih ranijih nedjela i

---

32 Mu'tezile (oni koji su se odvojili, Ehlut-tevhid vel-'adl -ljudi Jedinstva i Pravičnosti) su grupacija unutar islama koja se pojavila početkom II stoljeća po hidžri (8. po rođenju Isaa a.s.) i predstavljaju krajnje racionaliste. Njihov naziv veže se za slučaj koji se desio u Basranskoj džamiji za vrijeme imama El-Hasana el-Basrija. Naime, jednom prilikom dok je imam El-Hasan el-Basri držao predavanje prisutnima u džamiji neko od prisutnih mu uputi slijedeće pitanje: „Sada, u naše vrijeme pojavila se sekta (Ehlul-vā'id) čiji članovi kažu da je počinlac teškog grijeha nevjernik i smatraju ga izopćenim iz islama. Upravo se pojavila i druga grupa ljudi (murdžije) koji pak kažu da postoji nada u spas za počinitelja teškog grijeha. Oni tvrde da takav jedan grijeh ne može povrijediti pravog vjernika. Oni nisu nikako smatrali 'čin' djelom vjerovanja i smatrali su da, kao što obožavanje ne koristi nevjerniku, tako grijeh ne može škoditi onome ko vjeruje u jednoga Boga. Šta je po takvom mišljenju istina i koje vjerovanje treba da prihvatimo?" Prije nego je El-Hasan el-Basri odgovorio na navedeno pitanje iz ugla džamije je ustao jedan od njegovih učenika (Vasil b. 'Ata) i odgovorio: „Počinilac teških grijeha nije pravi nevjernik niti savršen vjernik; on zauzima srednje mjesto između vjere i nevjere- jedan srednji položaj (menziletu bejne menziletejn)." Nakon što je dao ovakav odgovor odvojio se je u jedan ugao džamije i prisutnima počeo objašnjavati svoje stavove. Nakon toga ga je imam El-Hasan el-Basri pogledao oštrim pogledom i rekao: „On se odvojio od nas!- i'tezale anna!" (Historija islamske filozofije, M.M. Sherif, Zagreb 1990., I tom, str.221-222) Muslimani od tog vremena sljedbenike Vasila b. 'Ata'a nazivaju mu'tezilama- onima koji su se odvojili od Ehlus-sunneta, a koji sebe nazivaju 'ljudima Jedinstva i Pravičnosti"- 'Ehlut-tevhid vel-'adl. Ovaj gornji stav mu'tezila predstavlja samo jedno od vjerovanja u kojima se oni razlikuju od vjerovanja Ehlus-sunneta. Neka od tih razlika u vjerovanju su: 1. Njihovo poricanje kazne u zagrobnom životu (berzah) i ispitivanja od strane meleka Munkira i Nekira; 2. Odbijanje određenja Sudnjeg dana, Je'džudža i Me'džudža i pojave Dedždžala; 3. Većina ih poriče i postojanje Mizana (vage) kao stvarne pojave; 4. Njihovo negiranje postojanja Kiramen kātibina (meleka, plemenitih pisara); 5. Negiranje postojanja Havda (Poslanikovog izvora) i Sirata (ćuprije) na Sudnjem danu; 6. Negiraju zavjet (mīsak) kojeg su naše duše dale Allāhu dž.š. još u ezelu-prapočetku; 7. Vjerovanje da će veliki griješnici vječno ostati u Džehennemu; 8. Oni odbacuju čuda (keramete) evlija; 9. Oni poriču i mirādž (uspinjanje Allahovog Poslanika s.a.vs. u više sfere); itd. Uglavnom, mu'tezile i suniti se razlikuju u pet bitnih stavki: 1. Problem atributa; 2. Problem 'Lijepe vizije' -viđenja Allaha na Ahiretu; 3. Problem obećanja i prijetnje; 4. Problem kreacije ljudskih djela; 5. Problem Božije volje. Na narednim stranicama, prilikom komentara pojedinih hadisa bit će istaknuta njihova razilaženja po pojedinim gore navedenim problemima. (vidi šire: Historija islamske filozofije, M.M. Sherif, Zagreb 1990., I tom, str.221-222) (op.prev.)

nazivaju to prenesenim značenjem poništenja. Moguće je i da je nešto drugo u pitanju, nešto što uzrokuje nevjerovanje (kufr), kao i to da je moguće da se sve ovo odnosi na šeri'at onih prije nas i da su to bili njihovi propisi.

Hadis, sličan ovom, navodi Ebu Davud u svom Sunenu, u poglavlju Zabrana bluda, 4. džuz, str.215, sa dužim tekstom, u kojem je naveden i slučaj. Ovo je njegov lanac prenosilaca i on kaže:

﴿٣٥﴾ قال أبو هريرة —رضى الله عنه—: سَمِعْتُ رسولَ الله —صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿«كان مِنْ رَجُلانِ فى بَنِى إسْرَائيلَ مُتَوَاخِيَيْنِ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا يُذْنِبُ و الآخَرُ مُجْتَهِدٌ فى العِبَادَةِ، فَكَانَ لا يَزَالُ المُجْتَهِدُ يَرَى الآخَرَ على الذَنْبِ، فيقول له: «**أَقْصِرْ!**»، فقال: «**خَلِّنِى وَ رَبِّى! أَ بُعِثْتَ عَلَيَّ رَقِيبًا؟**»، فقال: «**واللهِ، لا يَغْفِرُ اللهُ لَكَ!**» أو «**لا يُدْخِلُكَ اللهُ الجَنَّةَ!**»، فَقَبَضَ أَرْوَاحَهُما فاجْتَمَعَا عِنْدَ رَبِّ العَالَمِينَ فقال (أى الله) لهذا المُجْتَهِدِ: «**أَ كُنْتَ عَالِمًا بِى؟**» — «**أَوْ كُنْتَ عَلَى مَا فى يَدِى قَادِرًا؟**»، و قال لِلْمُذْنِبِ: «**اذْهَبْ فَادْخُلِ الجَنَّةَ بِرَحْمَتِى!**»، و قال للآخَرِ: «**اذْهَبُوا به إلى النَّارِ!**»﴾

قال أبو هريرة: «و الذى نفسى بيده، لتكلم بكلمة أوبقت دنياه و آخرته.»

[*35*] Pričao nam je Muhammed b. es-Sabbah b. Sufjan da ih je obavijestio ‘Ali b. Sabit od ‘Ikrime b. ‘Ammara, koji je rekao da mu je Damdam b. Dževs prenio izjavu Ebu Hurejre, r.a.: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže:

- Bila su dvojica nerazdvojnih ljudi među Benu Israilom. Jedan od njih je bio griješnik, a drugi ustrajnik (mudžtehid) u ibadetu. Ustrajnik je stalno posmatrao prijatelja u njegovom griješenju, sve dok mu jednom nije rekao:

- Prestani!

On odgovori:

- Ostavi na miru mene s mojim Gospodarom! Zar si poslan da me nadzireš?!

- Tako mi Allaha, neće ti Allah oprostiti, niti te uvesti u Džennet!

Poslije su obojica bili usmrćeni i dovedeni pred Gospodara svjetova. Tada On (tj. Allah) reče ustrajniku:

- Zar ti znaš sve o Meni? Ili si moćan da uradiš ono što je u Mojoj Moći?!

A griješniku reče:

- Idi, uđi u Džennet Mojom Milošću!

Za drugoga je rekao: - Vodite ga u vatru!

Rekao je Ebu Hurejre: - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, on je izrekao ono što je upropastilo njegove i dunjaluk i Ahiret.

Komentar Ebu Davudovog hadisa

Rečenica *Bila su dvojica nerazdvojnih ljudi među Benu Israilom* znači da su se pobratimili u ime Allaha Uzvišenog. Oni su jedan drugog navodili na činjenje dobrih djela, zbog čega je ustrajnik u ibadetu prezirao griješenje onog drugog i rekao mu: *Prestani!*, tj. ostavi se hrđavih djela i pokaj se Allahu Uzvišenom. Odgovor griješnika: - *Ostavi mene s mojim Gospodarom!* znači: pusti mene i ono što radi moj Gospodar sa mnom, jer čvrsto vjerujem da je Allah Uzvišeni Onaj Koji prašta, Koji je Milostiv i Koji će oprostiti sve grijehe. Njegova milost obuhvata svaku stvar!

Ovo je dokaz njegovog lijepog mišljenja o Allahu. On se uzda da će mu Allah oprostiti grijehe kada se za njih pokaje, kada izazovu grižnju savjesti kod njega i kada zamoli svoga Gospodara da mu ih oprosti. Zato on kaže: *Ostavi mene s mojim Gospodarom*, tj. moja vjera u Allaha i Njegov oprost je velika. Zatim ga pita: - *Zar si poslan* tj. određen *da budeš moj nadzornik* od Allaha Uzvišenog, a Allah Uzvišeni je rekao Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s.: *Niti si ti njihov staratelj* (sura El-En'am, 107). A Allah je Jedini Nadzornik nad robom i to je maksima u njegovom vjerovanju, koja zaslužuje i kojom se ostvaruje Allahov oprost za onoga ko je postigne. *Pa on reče* (mudžtehid u ibadetu njemu): *Tako mi Allaha, neće ti Allah oprostiti!* ili mu je rekao: *Tako mi Allaha, neće te Allah uvesti u Džennet!* Ove riječi su, kao što kaže Ebu Hurejre r.a., riječi koje su upropastile i uništile njegov dunjaluk i njegov Ahiret. Upropastile su mu dunjaluk, pa su propala njegova dobra djela u kojima je bio ustrajan, zbog njegovog nevjerovanja, jer kaže Uzvišeni: *A onaj*

ko otpadne od vjere - uzalud će mu biti djela njegova i on će na onom svijetu nastradati (sura El-Ma'ide, 5) Upropastile su njegov Ahiret, jer neće ostati sevapa za njegova djela, niti će imati nagradu za njih.

Zbog toga je zaslužio da mu se kaže: *Vodite ga u vatru.* Vjerovatno je, kao što kaže En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, namjera da se ostavi u vatri vječno, ako je od njega proisteklo išta, makar i srcem to počinio, što bi se moglo nazvati nevjerovanjem (kufrom).

Moguće značenje imperativa: *Vodite ga u vatru* jeste u namjeri da bude stavljen na muke vjernika griješnika, kako bi se očistio od grijeha koje je počinio, jer se njegova izjava vezuje za veliki grijeh, jer je posumnjao u konačni sud da Allah Uzvišeni neće oprostiti njegovom bratu griješniku i da ga neće uvesti u Džennet. A Allah Uzvišeni kaže: *Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga?* (sura Ez-Zuhruf, 32) I oprost i kazna, kojima prethodi obećanje i prijetnja, u Volji su Allaha Jedinoga i nijednom stvorenju nije ostavljeno da odluči koje će drugo stvorenje steći neko od njih dvoje: niti za sebe niti za drugoga. U suprotnom, to bi bilo uzdizanje iznad Allahove volje i postupka. Tako griješnika koji se nada Allahovom oprostu, Allah ulazi u Džennet, a pobožnjaka koji se zaklinje na Allaha ulazi u vatru. Neka nas Allah Uzvišeni sačuva od zablude u govoru, u vjerovanju i u postupanju! Amin!

Poglavlje III

Plemenitost Allaha Uzvišenog u udvostručavanju nagrade za dobra djela

HADIS
Ko namjerava učiniti dobro ili loše djelo

Navodi ga El-Buhari u Poglavlju o oslobađanju robova, 8.džuz, str.103

﴿٣٦﴾ عن ابن عباس —رضى الله عنه— عن النبى —صلى الله عليه و سلم— فيما يَرْوى عن ربِّه —عز و جل— قال: ﴿«قال: «إنَّ اللهَ كَتَبَ الحَسَنَات و السَّيِّئَات، ثُمَّ بَيَّنَ ذلك، فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْها كَتَبَها اللهُ له عِنْدَه حَسَنَةً كَامِلَةً، فإنْ هُوَ هَمَّ بِها فَعَمِلَها كَتَبَها اللهُ له عِنْدَه عَشْرَ حَسَنَات إلى سَبْعمائَة ضِعْف إلى أَضْعَاف كَثيرَة. وَ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَة فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ له عِنْدَه حَسَنَةً كَامِلَةً، فإنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً.»﴾

[*36*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn 'Abbasa, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što on prenosi od svoga Gospodara, dž.š., da je rekao:
- Uistinu, Allah zapisuje dobra i loša djela.
Zatim im je Poslanik pojasnio: - Ko namjerava da učini dobro djelo, pa ga ne učini, Allah mu zapiše kod Sebe kao da ga je učinio. A ako namjeravano djelo i izvrši, Allah mu kod Sebe zapiše od deset do sedam stotina i mnogostruko više dobrih djela. A ko namjerava učiniti loše djelo, pa ga ne izvrši, Allah mu kod Sebe zapiše jedno dobro djelo. A ako ga i izvrši, Allah mu zapiše samo jedno hrđavo djelo.

***

Također ga navodi El-Buhari u Knjizi tevhida, u poglavlju „Nastoje oni da izmijene Allahov govor"(sura El-Feth, 15), 9.džuz, str.144

﴿٣٧﴾ فقال بسنده إلى أبي هريرة –رضى الله عنه– أَنَّ رسولَ اللهِ– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«يقولُ الله: «إِذَا أَرَادَ عَبْدِى أَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً فلا تَكْتُبُوها عَلَيْه حَتَّى يَعْمَلَها، فإِنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها بِمِثْلِها، و إِنْ تَرَكَها مِنْ أَجْلِى فَاكْتُبُوها له حَسَنَةً، و إذا أَرَادَ عَبْدِى أنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً فلَمْ يَعْمَلَها فَاكْتُبُوها له حَسَنَةً فإِنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها له بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، إلى سَبْعِمَائَة ضِعْفٍ!»﴾– و زاد فى بعض الروايات: ﴿«إلى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ.»﴾

[*37*] S lancem prenosilaca do Ebu Hurejre, r.a., bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Kaže Allah: - Kada Moj rob želi da učini loše djelo, ne pišite mu ga sve dok ga ne učini. Ako to učini, upišite mu kao što je uradio. A ako ga ostavi zbog Mene, upišite mu ga kao dobro djelo. Kada Moj rob želi da uradi dobro djelo, pa ga ne učini, upišite mu kao da ga je uradio. A ako ga uradi, upišite mu deset do sedam stotina takvih istih. (A dodano je u nekim predajama: i mnogo više.)

***

Hadis navodi Muslim u svom Sahihu, s lancem premosilaca do Ebu Hurejre, iz poglavlja Oprostio je Allih govor koji se ne izgovori i namjere srca... pojašnjenje propisa namjere činjenje dobrih i loših djela

﴿٣٨﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– قال: قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿«قال الله– عز و جل–: «إذا هَمَّ عَبْدى بسَيِّئَة فلا تَكْتُبُوها عَلَيْه، فإنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها سَيِّئَةً، و إذا هَمَّ بِحَسَنَة فلَمْ يَعْمَلْها فاكْتُبُوها حَسَنَةً فإنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها عَشْرًا!»﴾

[*38*] Prenose se od Ebu Hurejre, r.a., riječi Allahova Poslanika, s.a.v.s.: Allah, dž.š., rekao je:
- Kada Moj rob želi učiniti loše djelo, ne zapisujte mu ga. Ako ga učini, zapišite mu jedno loše djelo. A kada on želi dobro djelo, pa ga ne učini, zapišite mu jedno dobro djelo, a, ako ga učini, zapišite mu deset dobrih djela.

***

U svojoj drugoj predaji Muslim, nakon navođenja lanca prenosilaca do Ebu Hurejre, kaže:

﴿٣٩﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– عن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قَالَ الله عز و جل: «إذَا هَمَّ عَبْدِى بحَسَنَة و لَمْ يَعْمَلْها كَتَبْتُها له حَسَنَةً، فإنْ عَملَها كَتَبْتُها له عَشْرَ حَسَنَات، إلى سَبْعمَائة ضِعْف، و إذا هَمَّ بسَيِّئَة و لَمْ يَعْمَلْها لَمْ أكْتُبْها عليه، فإنْ عَمِلَها كَتَبْتُها سَيِّئَةً وَاحِدَةً.»﴾

[*39*] Prenose se od Ebu Hurejre, r.a., riječi Allahova Poslanika, s.a.v.s.: Allah, dž.š., rekao je:
- Kada Moj rob želi da učini dobro djelo, pa ga ne učini, Ja mu upišem jedno dobro djelo. A ako ga učini, Ja mu

upišem deset do sedam stotina dobrih djela. A kada Moj rob želi učiniti loše djelo, pa ga ne učini, Ja mu ga ne upišem. A ako ga učini, Ja mu upišem jedno loše djelo.

***

U jednoj od Muslimovih predaja, nakon navođenja lanca prenosilaca, on kaže:

﴿٤٠﴾ حدثنا أبو هريرة –رضى الله عنه– فذكر أحاديثَ، مِنْها: قال: قال رسولُ اللهِ –صلى الله عليه و سلم–: ﴿«قالَ اللهُ عز و جل: «إذَا تَحَدَّثَ عَبْدى بأنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً فأنَا أَكْتُبُها له– حَسَنَةً، مَا لَمْ يَعْمَلْ، فإذَا عَمِلَها فأنَا أَكْتُبُها له بعَشْرِ أَمْثَالِها، و إذَا تَحَدَّثَ بأنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً فأنَا أَغْفِرُها له مَا لَمْ يَعْمَلْها، فإذَا عَمِلَها فأنَا أَكْتُبُها له بِمِثْلِها.»﴾ و قال رسولُ الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿«قالتِ الملائِكةُ: «رَبِّ، ذَاكَ عَبْدُكَ يُرِيدُ أنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً – و هو أبصر به–!» فقال: «ارْقُبُوه، فإنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها له بِمِثْلِها، و إنْ تَرَكَها فَاكْتُبُوها له حَسَنَةً، إنَّمَا تَرَكَها مِنْ جَرَّاىَ!﴾

[*40*] Pričao nam je Ebu Hurejre, r.a., pa je spomenuo hadise, među kojima je onaj u kojem je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Allah, dž.š., kaže:
- Kada Moj rob priča da će uraditi dobro djelo, Ja mu upišem dobro djelo, koje nije uradio, pa ako ga uradi Ja mu upišem deset dobrih djela. A kada on priča da će uraditi loše djelo, Ja mu ga oprostim dok ga ne uradi, a ako ga uradi, Ja mu ga upišem onako kako ga je uradio.
– Poslanik, s.a.v.s., dodao je: Meleki kažu: - Gospodaru, taj Tvoj rob želi da uradi loše djelo. On ga posmatra, pa kaže: - Motrite ga, pa ako ga uradi, upišite mu ga kao što je uradio, a ako ga ostavi, upišite mu ga kao dobro djelo, zaista ga je on ostavio Mene radi.

***

﴿٤١﴾ و قال رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿«إذا أَحْسَنَ أَحَدُكُم إسْلامَهُ فَكلُّ حَسَنَة يَعْمَلُها تُكْتَبُ له بعَشْرِ أَمْثالِهَا إلى سَبْعِمَائَة ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُها تُكْتَبُ له بمِثْلِها حَتَّى يَلْقَى الله تعالى.»﴾

[41] U Muslimovom Sahihu, nakon lanca prenosilaca, stoji: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Kada neko od vas uljepša svoju pokornost Allahu, svako dobro djelo koje uradi piše mu se kao deset do sedam stotina puta takvih, a svako loše djelo koje uradi piše se kao što je uradio, sve dok ne dođe pred Allaha Uzvišenog.

***

U drugoj predaji, koju navodi Muslim sa lancem prenosilaca do Ibn 'Abbasa, r.a., stoji:

﴿٤٢﴾ عن ابن عباس– رضى الله عنهما– عن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– فيمَا يَرْوى عَنْ رَبِّه –عز و جل– قال: ﴿«إنَّ الله كَتَبَ الحَسَنَات و السَّيِّئَات، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ، فَمَنْ هَمَّ بحَسَنَة فلَمْ يَعْمَلْها كَتَبَها الله عِنْدَه حَسَنَةً كَامِلَةً، فإنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَها كَتَبَها الله عِنْدَه عَشْرَ حَسَنَات، إلى سَبْعمَائَة ضِعْف، إلى أَضْعَاف كَثيرَة، و إنْ هَمَّ بسَيِّئَة فلَمْ يَعْمَلْها كَتَبَها الله عِنْدَه حَسَنَةً كَامِلَةً، فإنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَها كَتَبَها الله سَيِّئَةً وَاحِدَةً.»﴾
و زاد فى رواية أخرى: (« **أَوْ مَحَاهَا الله، و لا يَهْلِكُ على الله إلا هَالِكٌ.**»)

[42] Prenosi se od Ibn 'Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenoseći od svog Gospodara, rekao: - Zaista Allah zapisuje dobra i loša djela. Zatim je to pojasnio: Ko namjerava da učini dobro djelo, pa ga ne uradi, upiše ga Allah kod Sebe kao potpuno dobro djelo. A ako ga i uradi, upiše ga Allah kao deset dobrih djela do sedam stotina i više puta. A ako neko namjerava učiniti loše djelo, pa ga ne uradi, upiše ga Allah kao cjelovito dobro djelo. A ako ga

uradi, upiše ga Allah kao jedno loše djelo.
U drugoj predaji stoji dodatak: „Ili ih je Allah oprostio! Propast od Allaha dobija samo prokletnik.“

***

Navodi ovaj hadis Et-Tirmizi u svom Sahihu, poglavlje Sura El-En'am, 2.džuz, str.180.

﴿٤٣﴾ عن أبِي هريرة –رضى الله عنه– أنَّ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿»قال الله –عز و جل– وقَوْلُه: الحَقُّ– «إذَا هَمَّ عَبْدِى بِحَسَنَةٍ فَاكْتُبُوها له حَسَنَةً، فإنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها له بِعَشْرِ أَمْثَالِها، و إذَا هَمَّ بِسَيِّئَة فلاَ تَكْتُبُوها، فإنْ عَمِلَها فَاكْتُبُوها بِمِثْلِها، فإنْ تَرَكَها—و رُبَّمَا قال: «لَمْ يَعْمَلْ بِهَا، فَاكْتُبُوها له حَسَنَةً!»، ثُمَّ قَرَأَ: ((«مَنْ جَاءَ بِالحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِها.»))﴾

[*43*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Rekao je Allah, dž.š., a Njegove riječu su istina: - Kada namjerava Moj rob dobro djelo učiniti, upišite mu ga kao dobro djelo. A ako ga učini, upišite mu deset takvih. Kada namjerava loše djelo učiniti, ne pišite ga. Ako ga učini, upišite ga kao što je uradio, a ako ga ostavi (a možda je rekao: ne uradi ga), upišite mu ga kao dobro djelo!
Zatim je proučio: Ko uradi dobro djelo bit će desetorostruko nagrađen (sura El-En'am, 160).

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi da je hadis hasen-sahih.

***

A navodi, također, ovaj hadis En-Nesai u poglavljima El-Kanut *i u* Er-Rekaiku, *kao kod El-Kastalanija.*

Navodi ga, također, Ibn Madždže u svom Sunenu, od Ebu Zerra, r.a.:

﴿٤٤﴾ عن أبي ذر –رضى الله عنه– قال: قال رسولُ الله– صلى الله عليه و سلم–: ﴿«يقولُ الله–تبارك و تعالى–: «مَنْ جاءَ بالحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِها أَوْ أَزِيدُ، وَ مَنْ جاءَ بالسَّيِّئَةِ فَجَزاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُها، أَوْ أَغْفِرْ، وَ مَنْ تَقَرَّبَ مِنِّى شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا. وَ مَنْ تَقَرَّبَ مِنِّى ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْه بَاعًا، و مَنْ أَتَانِى يَمْشِى أَتَيْتُه هَرْوَلَةً، وَ مَنْ لَقِيَنِى بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطِيئَةً، ثُمَّ لا يُشْرِكُ بِى شَيْئًا لَقِيتُه بِمِثْلِها مَغْفِرَةً.»﴾

[44] Preneseno je od Ebu Zerra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Kaže Allah, Uzvišeni i Slavni:
- Ko dođe sa dobrim djelom, njemu pripada deset istih ili više, a ko dođe s lošim djelom njegova je nagrada isto loše djelo ili ću mu Ja oprositi. Ko se Meni primakne pedalj Ja se njemu primaknem lakat, a ko se Meni primakne lakat Ja se njemu primaknem sežanj. Ko Mi ide pješice, Ja njemu idem trčeći, a ko Me sretne s grijesima kolika je zemlja, osim da Mi ne bude pripisivao sudruga, srest ću ga s isto toliko oprosta.

Komentar hadisa Ko namjerava učiniti dobro djelo

Iz En-Nevevijevog komentara Muslimovog Sahiha, 1.džuz, u glosi El-Kastalanija, str. 491

En-Nevevi, Allah mu se smilovao, komentirao je riječi: *Kada namjerava Moj rob učiniti loše djelo, ne pišite mu ga sve dok ga ne uradi;* u drugom hadisu o dobrim djelima: *do sedam stotina puta;* a

u drugoj predaji o lošim djelima: *Zaista ga je on ostavio Mene radi.* El-Mazuri, Allah mu se smilovao, rekao je: „Stav Kadija Ebu Bekra b. et-Tajjiba je da onaj koji se odluči na griješenje svojim srcem i privikne se na njega, griješi i u svom vjerovanju i u svojoj namjeri."

Smisao koji se nalazi u ovim i njima sličnim hadisima odnosi se na osobu koja nije navikla na postupke griješenja i koja ih je prošla s razmišljanjem i zaključkom da ih ne ponavlja. To se naziva nakanom, a postoji razlika između nakane i odluke. Ovo je stanovište Kadija Ebu Bekra, Allah mu se smilovao. Sa njim se ne slažu mnogi od šeri'atskih pravnika i muhadisa, koji uzimaju vanjsko značenje hadisa.

Rekao je El-Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao: „Većina iz prve generacije muslimana i učenjaka u šeri'atu i muhadisa su na stanovištu Kadija Ebu Bekra, zbog hadisa koji govore o kažnjavanju zbog srčanih radnji. No, oni kažu: „Ova odluka se sigurno piše kao loše djelo, ali ona nije ono loše djelo koje je on naumio, jer ga nije uradio, a njegovo odustajanje od nauma je odustajanje koje nije iz straha od Allaha Uzvišenog i bez povratka (tevbe) Njemu. Samo ustrajavanje i odluka predstavljaju grijeh, pa se i piše kao grijeh. Ako izvrši tu odluku, piše mu se drugi grijeh, a ako odustane od nje, iz straha od Allaha Uzvišenog, piše se kao dobro djelo. Tako stoji u hadisu, u kojem On kaže: *Pa, zaista ju je on napustio Mene radi,* tj. pa se natjerao da je napusti zbog straha od Allaha Uzvišenog i trudom protiv svoje duše, sklone zlu, a suprotstavljanje svojim prohtjevima je dobro djelo. Kada je u pitanju nakana koja se ne piše, to su greške na koje on nije navikao i nije se čvrsto vezao za njih, niti namjerom niti odlukom.""

Spominju neki mutekellimuni (islamski teolozi) razliku u motivu za odustajanje od izvršenja nakane: ne iz straha od Allaha Uzvišenog, nego iz straha od ljudi. Pitanje je da li se to odustajanje piše kao dobro djelo? Oni kažu: „Ne, jer je podsticaj za odustajanje stid, a to je slab stav koji se ne uzima zaozbiljno." En-Nevevi kaže: „Ovo je posljednji Kadijev govor koji je očito ispravan i dovoljan."

Ima tekstova koji ukazuju na prijekor čvrste odluke srca. Od toga su riječi Uzvišenog: *One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu* (sura En-Nur, 19) i riječi Uzvišenog: *Klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh.* (sura El-Hudžurat, 12) Još mnogi ajeti govore o ovoj temi. I šeri'atski tekstovi i idžma (jednoglasje ummeta) ukazuju na zabranu zavisti, poniženja muslimana i namjere da im se učini nešto ružno, kao i druga djela srca i njegove odluke. A Allah najbolje zna!

En-Nevevi kaže: „Značenje riječi: *Uljepša svoju pokornost prema Allahu* jeste u tome da se čovjek iskreno preda islamu, a ne onako kako to čine munafici (licemjeri)."

O rečenici: *A od Allaha će stradati samo prokletnik,* rekao je El-Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao: „Milost Allaha Uzvišenog je spuštena na Njegove robove i On ih je njome počastio. On je učinio loše djelo dobrim, ako ga oni nisu učinili, a, ako jesu, onda ga On pribilježi kao jedno loše djelo. Učinio je dobro djelo, kada ga oni nisu ni učinili, dobrim, a ukoliko jesu, pribilježi ga On kao deset dobrih djela do sedam stotina puta takvih. Stoga, kome se uskrati ova blagodat i povećaju mu se loša djela sve dok ne ponište dobra, iako su loša samo pojedinačna a dobra uvećana, taj je bijednik prokletnik, jer ne namjerava da učini dobro djelo, niti se susteže od loših, sve dok se ona ne povećaju i dodaju njegovim lošim djelima. Rekao je imam Ebu Dže'afer et-Tahavi, Allah mu se smilovao: 'U ovim hadisima se nalazi dokaz za to da čuvari plemeniti pisari zapisuju djela srca i njegovu namjeru, tj. njegovu čvrstu odluku, za razliku od onog koji kaže: Oni zapisuju samo učinjena djela. A Allah najbolje zna!'"

Riječi *do sedam stotina puta i još više* potvrđuju ispravnosti stava, prihvaćenog od islamskih učenjaka, da se umnožavanje ne zaustavlja na sedam stotina puta. Stoga je izjava Ebu el-Hasana el-Maverdija da uvećanje nagrade za dobra djela ne dostiže sedam stotina puta pogrešna po ovom hadisu.

Zatim En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: „U hadisima je pojašnjenje onoga s čime je Allah počastio ovaj umet, On mu povećao ugled. Tu je i pojašnjenje razloga što je Allah olakšao breme koje su nosili drugi narodi, a to su belaji i iskušenja. Tu je i pojašnjenje istrajne pokornosti šeri'atskim propisima od strane ashaba, r.a."

Rekao je Ebu Ishak ez-Zedžadž: „Ovo je dova koja se nalazi na kraju sure El-Bekare, u riječima Uzvišenog: *Gospodaru naš, ne kazni nas, ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaj nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš pa nam pomozi protiv naroda koji ne vjeruje!* (sura El-Bekare, 286) Nju je Allah poslao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i vjernicima i učinio je sastavnim dijelom Svoje Knjige, da bi ona postala dovom onih koji će doći poslije Vjerovjesnika, s.a.v.s., i ashaba, r.a. Tu dovu bi trebalo naučiti napamet i često ponavljati. Na to ukazuje sljedeći hadis: *Zaista će Allah oprostiti mome Ummetu ono što oni u dušama svojim pomisle, a to ne izgovore ili ne urade* (iz En-Nevevijevog komentara)."

El-Kastalanijev komentar, 9.džuz, str. 280 i dalje

Prenosi se od Ibn 'Abbasa, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što je on prenio od svoga Gospodara, dž.š., tj. ono što mu je spušteno bez posrednika, ili posredstvom meleka, što je vjerovatnije. *Muhammed, s.a.v.s., rekao je: Zaista je Allah propisao dobra i loša djela,* tj. odredio ih je Svojim znanjem i odredio je nagradu za njih u skladu s onim o čemu je obaviješten Vjerovjesnik, s.a.v.s., ili je naredio čuvarima da ih ubilježe. *Zatim je to pojasnio,* tj. pojasnio je ono što je ukratko rečeno, i objasnio kakva nagrada pripada za svako od njih: *pa ko namjerava uraditi dobro djelo,* a u Ahmedovom Sunenu stoji dodatak čiju vjerodostojnost je potvrdio Ibn Hibban: *pa ko nanijeti da učini dobro djelo, a Allah zna da je on svoju namjeru učinio iz srca i da on teži za njim, pa ako ga ne uradi, Allah ga upiše,* tj. Allah mu ga odredi ili naredi melekima čuvarima, plemenitim pisarima da ga oni upišu *njemu kod Njega* Uzvišenog, *kao potpuno dobro djelo,* da se ne pomisli da će biti upisano kao krnjavo, jer je nastalo samo na temelju namjere, bez njegova izvršenja. I nema uvećanja nagrade za njega, jer je ono određeno za dobro djelo koje se izvrši. Kaže Uzvišeni Allah: *Ko uradi dobro djelo bit će desetorostruko nagrađen.* Riječ جاء بها (donijeti ga, doći s nečim) znači da se spojena lična zamjenica ه odnosi na djelo, a što je عنده "kod Njega" je izgovoreno iz počasti.

A može biti da Allah upisuje samo namjeru, makar se čovjek ne odlučio na djelo, kao povećanje blagodati.

A kaže se: „Dobra djela se pišu samim time što se ima volja da se ona urade, jer je dobra volja uzrok djelu i jer dobra volja jeste dobro djelo, a ono je plod srca."

Dio rečenice *pa ga ne uradi* predstavlja efekat sticanja dobrog djela samim nečinjenjem, svejedno da li je ono bilo zbog toga što je čovjek bio spriječen ili nije. A može biti da se veličina dobrog djela mjeri s tim o kakvom se razlogu, koji je spriječio njegovo činjenje, radi: ako je razlog bio izvanjski, a odluka osobe koja je namjeravala uraditi dobro djelo čvsta, onda je ona veličanstvena i dragocjena. A ako je razlog kod onoga koji namjerava, onda ima manju vrijednost. Ako je namjera nečinjenja dobrog djela bila očita, onda je sasvim jasno da mu se neće pisati namjeravano djelo, naročito ako je čovjek odlučio učiniti suprotno, kao onda kada ima namjeru da udijeli milostinju od jednog dirhema, a potroši ga u grijehu. *A ako ga on namjerava učiniti* tj. dobro djelo *pa ga zatim i uradi, upiše mu ga Uzvišeni Allah kod Sebe,* čuvajući ga za njegovog vlasnika, kako bi ga počastio sa *deset takvih,* a to je najmanje

u poređenju s onim što mu je On obećao *do sedam stotina puta i još više,* shodno ispravnosti i iskrenosti namjere, skrušenosti srca i njegove posvećenosti. *A ko namjerava da učini loše djelo, pa ga ne uradi,* strahujući od Allaha Uzvišenog, kao što stoji u hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, *upiše mu ga Allah kod Sebe kao da je uradio jedno dobro djelo u potpunosti,* bez smanjenja ili povećanja vrijednosti tog djela. El-Kadi el-Bakilani i drugi smatraju da je onaj ko čvrsto odluči svim srcem da griješi i ko je sklon griješenju počinio grijeh samom odlukom. A navedeni hadis o oprostu onome ko namjerava učiniti loše djelo pa ga ne učini, odnosi se na misao koja padne na srce ali se u njemu ne zadržava. Kaže El-Maverdi: „Ovom njegovom stavu se protivi većina šeri'atskih pravnika, muhadisa i islamskih teologa, a prenosi se i kao Eš-Šafi'in stav, Allah mu se smilovao, čiji je dokaz hadis kojeg navodi Muslim, a prenosi Ebu Hurejre: *Ja ću oprostiti njemu namjeravano djelo ako ga on ne uradi,* gdje je očito da se djelo koje se ovdje navodi ono koje se čini organom kojim se i namjerilo." Suprotno od njega, El-Kadi 'Ijad iznosi da je većina selefa na stanovištu Ibn el-Bakilanija, jer su jedinstveni po pitanju kažnjavanja za srčane radnje, pa kažu: „Sama namjera da se počini loše djelo se piše kao loše djelo, ali ne ono loše djelo koje je on namjeravao učiniti kao onaj ko naredi da se počini grijeh, pa nakon toga grijeh ne bude počinjen, on je pogriješio samim time što je naredio grijeh, a ne zbog grijeha koji nije počinjen. Šeri'atski propisi o važenju čvrstih djela srca već postoje, shodno riječima Uzvišenog: *One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu* (sura En-Nur, 19).

Jednom riječju, većina učenjaka se slaže da se čvrsta odluka broji i kažnjava. No, razilaze se u pitanju načina njegovog kažnjavanja. Jedni kažu: „Za nju će on biti kažnjen na ovom svijetu, kaznom kao što je nesreća, tuga ili bol." Drugi kažu: „Za nju će biti kažnjen na Onom svijetu, ali onako kako je ona zapisana, a ne prema kazni koja je predviđena za namjeravano djelo." Izdvajaju se oni koji kažu da će se kažnjavati za namjeru, ako se ona desila u haremu Meke, makar i ne postojala čvrsta odluka, shodno riječima Uzvišenog: *I onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini dat ćemo da patnju nesnosnu iskusi* (sura El-Hadždž, 25). To je zbog toga što harem zahtijeva da se čvrsto vjeruje u njegovu svetost, pa ko namjerava griješiti u njemu oskrnavljuje njegovu svetost. Zato je griješenje u Kabi veće u odnosu na griješenje na drugom mjestu. Ko namjerava počiniti grijeh, omalovažavajući svetinju, čini veliki grijeh, dok onaj ko namjerava griješiti prema Allahu, omalovažavajući Ga, nevjernik je. Oprost pripada onome ko namjerava učiniti loše djelo, ali

se užasava i primisli da omalovaži svetinje. *A ako on namjerava da je izvrši,* tj. učini loše djelo, *pa je i izvrši, upiše mu je Allah,* tj. onome ko ju je izvršio, *kao jedno loše djelo,* tj. bez povećavanja. Kod Muslima se nalazi hadis kojeg prenosi Ebu Zerr: *Pa će i njegova nagrada biti ista, ili će mu On oprostiti,* dok u hadisu kojeg prenosi Ibn 'Abbas, a koji se također nalazi kod Muslima, stoji: *Ili će On preći preko toga,* tj. preći će On preko toga zbog Svoje dobrote, zbog čovjekovog pokajanja, zbog toga što je tražio oprost, ili je učinio dobro djelo koje je poništilo loše, shodno riječima Uzvišenog: *Dobra djela zaista poništavaju hrdava* (sura El-Hud, 114), kao i u riječima: *Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto.* (sura En-Nisa, 31)

Neki učenjaci iz ovoga izuzimaju griješenje u haremu Meke, zbog njene svetosti, kao što je spomenuto za namjeru činjenja grijeha. Većina je stava da hadis važi za sva vremena, tj. da se urađeno loše djelo piše kao jedno loše djelo, bez uvećanja njegove vrijednosti, ali je razlika u veličini povećanja usklađena s vremenom, mjestom ili nečim trećim. Hadis u sebi sadrži veliku blagodat, s kojom je Uzvišeni Allah počastio Muhammedov ummet, odredivši da se počinjena dobra djela roba povećavaju, a loša ne. Ta počast se ogleda i u tome što je On odredio da se za dobro djelo, za koje je postojala namjera da se uradi, piše jedno potpuno dobro djelo, iako nije učinjeno, a da se loša djela ne pišu, sve dok se ne počine. A da nije te blagodati, skoro niko ne bi ušao u Džennet, zbog toga što su ljudi skloniji činjenju loših djela u odnosu na dobra djela. A Allah najbolje zna!

Poglavlje IV

Lijep stav o Allahu Uzvišenom

Od El-Buharija iz Knjige tevhida, poglavlje Allah vas na Sebe podsjeća (sura Ali Imran, 28) *i Njegove riječi u poglavlju Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš* (sura, El-Ma'ide, 116), *9. džuz, str. 120 El-Kastalani, 10. džuz, str. 381.*

﴿٤٥﴾ عن أبي هريرة – رضى الله عنه– قال: قال النبى – صلى الله عليه و سلم:
﴿«يقولُ الله تعالى: «أنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى، و أنَا مَعَهُ إذَا ذَكَرَنِى، فإنْ ذَكَرَنِى فى نَفْسِه ذَكَرْتُه فى نَفْسِى، و إنْ ذَكَرَنِى فى مَلإٍ ذَكَرْتُه فى مَلإٍ خَيْرٍ مِنْهُم، و إنْ تَقَرَّبَ إلَىَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إلَيْهِ ذِرَاعًا، و إنْ تَقَرَّبَ إلَىَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إلَيْهِ بَاعًا، و إنْ أتَانِى يَمْشِى أتَيْتُه هَرْوَلَةً.»﴾

[*45*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Kaže Allah Uzvišeni:
- Ja sam Onakav kakvim Me smatra Moj rob, i s njim Sam kada Me on spomene. Ako Me spomene u sebi, Ja spomenem

njega u Sebi, a ako Me spomene pred grupom drugih, Ja spomenem njega pred grupom boljom od njegove. Ako Mi se približi pedalj, Ja se njemu približim lakat, a ako se on Meni približi lakat, Ja se njemu približim sežanj. A ako Mi on dođe pješice, Ja njemu hrlim.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, džuz 10., str 381.

Kaže Allah Uzvišeni: *Ja sam onakav kakvim Me smatra Moj rob,* tj. on smatra da ću primiti njegova dobra djela i nagraditi ga za njih, te da ću mu oprostiti kada Mi se pokaje. Sve mu to dajem, a ako smatra da to neću učiniti, to će ga i snaći. U ovim riječima je dokaz prednosti nadanja u Allahov oprost u odnosu na osjećaj straha od Njegove kazne. To su neki istraživači ograničili samo na umirućeg. Prije toga imamo tri situacije, a najispravnija je ravnomjernost. Stoga je neophodno da insan bude ustrajan u obavljanju svojih dnevnih ibadeta, čvrsto vjerujući da će ih Allah Uzvišeni primiti i oprostiti mu, zato što je to obećao. A On ne mijenja Svoja obećanja. Ako čovjek ne vjeruje čvrsto u to ili smatra da to nije tako, onda je bez nade u Allahovu milost, što je veliki grijeh. Ko umre s ovakvim vjerovanjem ili njegovo mišljenje bude takvo, njemu pripada ono kako je mislio. A ako neko smatra da će mu biti oprošteno, a istrajava u griješenju, taj je pravi neznalica i samozavaran. U izjavi *Ja sam s njim kada Me spomene* upotrijebljena je čestica معى, kao vlastita zamjenica, u značenju: sa njim sam Svojom milošću, pomoći, uputom, obzirnošću i zaštitom. A čestica معى koja je ovdje upotrijebljena, ima drukčije značenje od one koja je upotrijebljenja u riječima Uzvišenog: *On je s vama gdje god bili* (sura El-Hadid, 4), gdje je njeno značenje znanja upućenosti u djela. Dalje, *pa ako Me on spomene,* smatrajući Me čistim od svake nečisti i Svetim, tajno *u sebi,* u svom srcu i svom umu, spomenem ga nagradom *u Sebi,* tj. niko neće čuti za nju osim Mene, *a ako Me on spomene pred grupom drugih,* tj. javno među masom, *Ja ga spomenem* kao nagradu i pohvalu njemu za to *pred grupom boljom od njegove,* a to je najčasniji skup. Iz toga ne prizlazi da meleki imaju prednost nad potomcima Ademovim. Vjerovatno je namjera bila da se kaže da je u pitanju grupa koja je bolja od one u kojoj je čovjek spomenuo Allaha, da je to grupa vjerovjesnika i šehida, te se ona ne

ograničava samo na meleke. Također, odlika grupe proizlazi iz njenog sastava (od Onoga ko spominje i grupe zajedno), a grupa u kojoj se nalazi Uzvišeni Gospodar je bolja od one u kojoj se On ne nalazi. Stoga, odlika grupe proizlazi iz njenog sastava. Ovo je prvi izrekao El-Hafiz b. Hadžer, ali on kaže da ga je preduhitrio u tome Ibn ez-Zemlekani, u poglavlju koje je on sakupio, a koje govori o najuzvišenijem prijatelju.

Kažem, a ja sam samo slabašni rob: Rekli su to prvaci u znanju, ali meni nije jasno kako odlika grupe proizlazi iz činjenice da ju čine Onaj Koji spominje i grupa zajedno, ako On kaže u hadisu: *Spomenut ću ga Ja u grupi boljoj od njegove,* a u Muslimovoj predaji kaže: *Spomenut ću ga u njihovoj grupi boljoj od nje.* U ovim hadisima je priznanje da se navedeni opis odnosi na samu grupi i na to da je ona bolja od one u kojoj je on spomenuo Allaha, te se taj opis odlike odnosi na samu grupu. To je daleko od prikladnosti oslovljavanja Onoga koji spominje i grupe zajedno. A Allah najbolje zna!

U dijelu rečenice: *A ako Mi se on približi pedalj* (a u nushi stoji شبرا - pedalj) izbjegnuta je upotreba čestice koja zahtijeva genitiv, stavljanjem riječi u akuzativ, čime se dobilo značenje „za dužinu jednog pedlja". *Ja mu se približim lakat, a ako se on Meni približi lakat,* tj. za mjeru jednog lakta, *Ja mu se približim* (u nushi: منه) *sežanj,* tj. za mjeru jednog sežnja. *Sežanj* je duljina dviju ljudskih nadlaktica, uzimajući u obzir i duljinu prsa. Rečenica: *A ako Mi on dođe pješice* (a u jednoj od predaja stoji: -من اتاني يمشي - a ko Mi dođe pješice), *Ja ću mu doći trčeći,* tj. žureći, što znači: Ko Mi se približi svojom pokornošću sasvim malo, nagradit ću ga obilato, i kadgod taj poveća svoju pokornost Meni, Ja mu povećam nagradu, a ako Mi on dođe žureći da Mi se pokori, Ja ću mu doći još brže da ga nagradim. *Približavanje* i *žurba*, koji se ovdje navode, imaju preneseni smisao, na način prilagođavanja, metafore, ili se želi ukazati na ono što ovi izrazi podrazumijevaju. No, upotreba ovih poređenja nije dozvoljena za Allaha Uzvišenog, osim putem prenesenog značenja, zbog toga što je to nespojivo sa Njim. Hadis sadrži dozvolu upotrebe izraza النفس (duša, život, biće itd.), kada se govori o Zatu (Biću), pa je njegova upotreba u Kitabu ili sunetu dozvoljenja šeri'atom, ili da bi se reklo: „To je način prilagođavanja". No, ovo drugo opovrgavaju riječi Uzvišenog: *Allah vas podsjeća na Sebe* (sura Ali Imran, 28), tj. u njima je sadržana upotreba izraza النفس (duša, život, biće itd.), bez prilagođavanja (El-Kastalani).

Komentar imama En-Nevevija iz Muslimovog Sahiha

Za rečenicu: *Ja Sam onakav kakvim Me smatra Moj rob* El-Kadi veli: „Kaže se da je njeno značenje: s njim je kada misli da će mu se oprostiti ako zatraži oprosta, i primiti njegovo pokajanje kada se pokaje, i dati mu kada zamoli, i nagraditi ga kada bude tražio nagradu. Kaže se i: njegova nada u oprost je velika i veliko je iščekivanje. To je ispravnije mišljenje. Riječi *i Ja sam s njim sve dok Me on spominje* znače: s njim sam Svojom milošću, pomoći, uputom, zaštitom i brižništvom. Rečenica: *On je s vama gdje god vi bili* znači: On je s vama Svojim znanjem i obuhvatnošću." Za izjavu *ako Me spomene u sebi, Ja njega spomenem u Sebi,* El-Mazuri kaže: „Riječ النفس (duša, život, biće i sl.) ima nekoliko značenja u jeziku: jedno od njih je *krv i životinjska duša,* što je, oboje, nespojivo s Allahom Uzvišenim. Drugo značenje je *biće*, a Allah Uzvišeni je Iskonsko Biće, pa se tu razaznaje namjera Njegovih riječi *u Sebi.* Treće značenje je *gajb* (الغيب) i predstavlja govor sličan riječima Uzvišenog: *Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš* (sura El-Ma'ide, 116), tj. Ti znaš što ja skrivam, a ja ne znam što Ti skrivaš. Dozvoljeno je da to bude jedno od namjeravanih značenja hadisa: kada on spomene Allaha, robujući mu, Allah ga nagradi i počasti zbog toga što je uradio onim što ne može razumjeti, ni dokučiti nijedno živo biće. U vezi s dijelom hadisa: *A ako Me spomene pred grupom, Ja njega spomenem pred grupom boljom od njegove* stanovište naših učenjaka i ostalih je da su vjerovjesnici bolji od meleka, shodno riječima Uzvišenog, upućenih Israelićanima: *I iznad svih naroda ih uzdigli* (sura El-Džasijeh, 16). Ovaj hadis se tumači tako da se u grupi u kojoj on spomene Allah nema vjerovjesnika, pa kada ga Uzvišeni Allah spomene u prisustvu meleka, tada su oni bolji od one grupe u kojoj je on spomenuo Allaha. Riječi: *Pa ako Mi se približi pedalj, Ja se njemu približim lakat....* u hadisima se spominju svojstva mnogo puta, a njihovo je značenje: Ko se približi Meni, pokoravajući Mi se, Ja se njemu približim Svojom milošću, pomoći i zaštitom. Ako on poveća svoju pokornost Meni, Ja mu povećam Svoju pomoć i zaštitu. Ako on Meni ide pješice, žureći svojom pokornošću Meni, Ja mu idem trčeći, tj. izlijem na njega Svoju milost i dođem mu s njom prije nego što on krene Meni i nije mu potrebno dugo pješačenje da bi stigao do Onoga kome žudi. Želi se kazati da će njegova nagrada biti povećana, shodno njegovom približavanju Allahu pokornošću. A za riječi u jednoj od predaja: *Ako Mi se on prikuči lakat, Ja njemu idem*

trčeći ovako se kaže u većini Nushi: *Ja sam mu brzo došao* جئته أتيته; a u nekima stoji: جئته بأسرع *Ja mu dođem brže,* a u nekima: أتيته *Ja mu dođem.* Oba su ispravna, a i prvi je ispravan, dok druga riječ dolazi radi pojačanja, i to je lijepo tumačenje (En-Nevevi).

Spominje ga El-Buhari, također, u Knjizi tevhida, skraćenog. Navodi ga Muslim u svom Sahihu na tri načina od Ebu Hurejre, r.a.

﴿٤٦﴾ ﴿«و أنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِى، إنْ ذَكَرَنِى فى نَفْسِه ذَكَرْتُه فى نَفْسِى، و إنْ ذَكَرَنِى فى مَلإٍ ذَكَرْتُه فى مَلإٍ هُمْ خَيْرٌ مِنْهُم.»﴾

[*46*] Prvi je tekstualno sličan onome koji je već spomenut kod El-Buharije. Razlikuje se samo u riječima: I Ja sam s njim sve dok Me spominje: ako Me spomene u sebi, Ja njega spomenem u Sebi, a ako Me spomene pred grupom, Ja spomenem njega pred grupom koja je bolja od njegove.

***

﴿٤٧﴾ ﴿«و إنْ تَقَرَّبَ إلَىَّ ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ مِنْه بَاعًا.»﴾

[*47*] U drugoj predaji nije spomenuto: A ako Mi se on približi lakat, Ja se njemu približim sežanj.

***

﴿٤٨﴾ قال رسول الله – صلى الله عليه و سلم–: ﴿« إنَّ الله قال: «إذَا تَلَقَّانِى عَبْدِى بِشِبْرٍ تَلَقَّيْتُه بِذِرَاعٍ، و إذَا تَلَقَّانِى بِذِرَاعٍ تَلَقَّيْتُه بِبَاعٍ، و إذَا تَلَقَّانِى بِبَاعٍ جِئْتُه بِأَسْرَعَ مِنْه.»﴾

[*48*] U trećoj predaji stoji: Ovo je ono što nam je pričao Ebu Hurejre od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. On je navodio hadise, među kojima je: - Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: - Zaista je Allah rekao: Kada Mi se Moj rob prikuči pedalj, Ja se njemu prikučim lakat, a kada Mi se on prikuči lakat, Ja se njemu prikučim sežanj, a kada Mi se on prikuči sežanj, Ja mu dođem prije.

Muslimov Sahih, u glosi El-Kastalanija, 10.džuz

***

Navodi ga Et-Tirmizi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u svom Džami'u, poglavlje Ispravan stav o Allahu, dž.š., a njegov tekst je:

﴿٤٩﴾ عن أبى هريرة– رضى لله عنه– قال: «قال رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿»إنَّ الله يقولُ: « أنا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بى، و أنا مَعَهُ إذَا دَعَانِى.»﴾

[*49*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista Allah kaže: Ja Sam onakav kakvim Me smatra Moj rob i s njim sam kada Me on moli.

Et-Tirmizi je rekao da je hadis hasen-sahih.

***

﴿٥٠﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿»يقولُ الله سبحانه: « أنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بى و أنَا مَعَهُ حينَ يَذْكُرُنِى، فإنْ ذَكَرَنِى فى نَفْسِه ذَكَرْتُه فى نَفْسِى، و إنْ ذَكَرَنِى فى مَلإٍ ذَكَرْتُه فى مَلإٍ خَيْرٍ مِنْهُم، و إنْ اقْتَرَبَ إلَىَّ شِبْرًا، اقْتَرَبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا، و إنْ اقْتَرَبَ إلَىَّ ذِرَاعًا، اقْتَرَبْتُ إليْه بَاعًا، و إنْ أتَانِى يَمْشِى أتَيْتُه هَرْوَلَةً.»﴾

[*50*] U Et-Tirmizijevoj predaji stoji:
Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Govori Allah Slavni:
- Ja Sam onakav kakvim Me smatra Moj rob i s njim sam sve dok Me spominje. Ako Me spomene u sebi, spomenem ga u Sebi, a ako Me spomene pred grupom, spomenem ga pred grupom boljom od njegove. Ako Mi se prikuči pedalj, Ja se prikučim njemu lakat, a ako Mi se prikuči lakat, Ja se njemu prikučim sežanj. Ako on Meni ide pješice, Ja njemu idem žureći.

Rekao je Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, da je hadis hasen-sahih.

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, u poglavlju Korist zikra, 2. džuz, str. 218:

﴿٥١﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«إنَّ الله –عز و جل– يقُولُ: « أنَا مَعَ عَبْدِى إذَا هُوَ ذَكَرَنِى و تَحَرَّكَتْ بِى شَفَتَاهُ.»﴾

[*51*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Zaista Allah, dž.š., govori:
- Ja sam sa Svojim robom kada Me on spominje i kada zbog Mene usne svoje pomiče.

***

Navodi ga Ibn Madždže, također, u poglavlju Najkorisnije djelo, 2.džuz, str. 223:

﴿٥٢﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿«يقولُ الله سبحانه: « أنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى و إنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِى، فإنْ ذَكَرَنِى فى نَفْسِهِ ذَكَرْتُه فى نَفْسِى، و إنْ ذَكَرَنِى فى مَلإٍ ذَكَرْتُه فى مَلإٍ خَيْرٍ مِنْه، و إنْ اقْتَرَبَ إلَىَّ شِبْرًا، اقْتَرَبْتُ إلَيْه ذِرَاعًا، و إنْ أتَانِى يَمْشِى أتَيْتُه هَرْوَلَةً.»﴾

[*52*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Govori Allah Slavni:
- Ja sam onakav kakvim Me smatra Moj rob i Ja sam s njim sve dok Me spominje. Ako Me spomene u sebi, i Ja njega spomenem u Sebi. Ako Me spomene pred grupom, Ja njega spomenem pred grupom boljom od njegove. Ako Mi se približi pedalj, Ja se njemu približim lakat, a ako Mi on dođe pješice, Ja njemu idem žureći.

Poglavlje V

Šta je Allah pripremio za Svoje iskrene robove

HADIS
Ja sam pripremio Svojim iskrenim robovima ono što oči nisu vidjele

Iz El-Buharijinog Sahiha, poglavlje Odlike stanovnika Dženneta, 4. džuz, str.118

﴿٥٣﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— قال: «قال رسولُ اللهِ —صلى الله عليه
و سلم—: ﴿»قالَ الله: «أَعْدَدْتُ لِعبَادِى الصَّالحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ
سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ!»، فَاقْرَأُوا إنْ شِئْتُم: («فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما
أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ.»)

[*53*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Rekao je Allah Uzvišeni i Slavni:

- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, što uši nisu čule, niti je to palo na pamet čovjeku. Stoga učite ajet, ako želite: I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju (sura Es-Sedžda, 17).

***

Navodi ga, također, El-Buhari u poglavlju Knjiga tefsira, 6.džuz, str.115, u dijelu Objava sure Es-Sedžda.

﴿٥٤﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– عن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قالَ الله –تبارك و تعالى–: «أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ.»﴾ قال أبو هريرة :» فاقْرَأُوا إنْ شِئْتُم: ((«فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِىَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ.»))

[54] Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: Rekao je Allah Uzvišeni i Slavni:
- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, što uši nisu čule, niti je nešto takvo palo na pamet čovjeku.

Ebu Hurejre dodaje:
- Učite, ako želite ajet: *I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju* (sura Es-Sedžda, 17).

***

Navodi ga, također, El-Buhari u istom poglavlju, 6.džuz, str.116 s tekstom:

﴿٥٥﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿« يقولُ الله تعالى: « أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ

سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ!»، ذُخْرًا بَلْهَ مَا أُطْلِعْتُم عليه.»، ثُمَّ قَرَأَ:
(«فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِىَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.»)

[55] Ebu Hurejre, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: Govori Allah Uzvišeni:
- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, što uši nisu čule, niti je to palo na pamet čovjeku. To je blago o kojem oni nisu obaviješteni.

Potom je proučio: *I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju* (sura Es-Sedžda, 17).

***

﴿٥٦﴾ ﴿«من بَلْهِ ما أُطْلِعْتُهُم عليه.»﴾

[56] U El-Buharijinoj predaji stoji: Koje im Ja nisam otkrio.

Istovjetnu prvoj predaji navodi El-Buhari i predaju u poglavlju Knjiga tevhida, 9. džuz, str. 144.

***

Navodi ga imam Muslim u svom Sahihu, u poglavlju Knjiga o Dženetu i karakteristike njegovih blagodati i njegovih stanovnika, 10. džuz, str.282. (El-Kastalanijeva glosa, s mnogobrojnim predajama)

﴿٥٧﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال:
﴿«أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ!»، مِصْدَاقُ ذَلِكَ فى كِتَابِ الله: («فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِىَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.»)

[57] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Rekao je Allah, dž.š.:
- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, što uši nisu čule, niti je to palo na pamet čovjeku. Potvrda tome je u Allahovoj Knjizi: I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju (sura Es-Sedžda, 17).

***

﴿٥٨﴾ ﴿«و لا خطر على قلب بشر، ذُخْراً بَلْهَ ما أَطْلَعَكُم الله عليه.»﴾

[58] U drugoj predaji je nakon njegovih riječi: Niti je palo na pamet čovjeku, dodao: Blago koje vam Allah nije otkrio.

***

﴿٥٩﴾ ﴿« ذُخْراً بَلْهَ مَا أَطْلَعَكُم الله عليه.»﴾ ثم قرأ: («فلا تعلم نفس ما أخفى لهم من قرة أعين.»)

[59] U trećoj predaji stoji: Blago koje vam Allah nije otkrio. Zatim je proučio: I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju (sura Es-Sedžda, 17).

***

﴿٦٠﴾ ثم اقترأ هذه الآية: («تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ طَمَعًا، و مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.»)

[60] U četvrtoj predaji stoji dodatak: Zatim je on proučio ovaj ajet: Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju (sura Es-Sedžda, 16,17).

Komentar hadisa

Prvo

En-Nevevi, Allah mu se smilovao, u komentaru Muslimovog Sahiha, džuz 10., str. 283. El-Kastalanijeva glosa, kaže za riječi: *Blago koje je Allah od vas sakrio* da u jednoj od nushi stoji: ما اطلعكم عليه, a u drugoj: ما أطلعتكم عليه. Ovako stoji u predaji od Ebu Bekra b. Ebi Šejbe: ذخرا (skriveno), kao u svim nushama/primjercima. Zatim on kaže: Značenje riječi بله je: *Odbij od sebe ono što vam je On učinio skrivenim, ono što vam je On sakrio je mnogo veće.* To je kao da je oduzeo slobodu izbora, kada je u pitanju ono što mu je sakrio. Kaže se da je njeno značenje: *osim*, ali i: *kako.* Zatim, En-Nevevi dalje kaže da riječi: *U Džennetu se nalazi drvo čiji hlad konjanik....* (u drugoj predaji stoji: *Čiji hlad konjanik ne bi mogao preći, da neprestano putuje na dobro utreniranom konju za sto godina*) učenjaci tumače kao: *U njegovom hladu koji će pružati zaštitu a hlad će biti načinjen njegovim granama.*

Drugo

El-Kastalani u komentaru hadisa, navedenog u Knjizi tefsira, poglavlje *Objava sure Es-Sedžda,* 7. džuz, str. 291., kaže da se za izjavu *Pripremio sam za svoje iskrene robove ono što oko nije vidjelo* u djelu *Šerhul-muškat* navodi da riječca ما ima ulogu zamjenice ili pridjeva i ona je neodređena imenica, umetnuta u kontekst negacije i koristi se za uopćavanje. Stoga je značenje ove izjave u množini (ono što *oči* nisu vidjele), a ne u jednini (ono što *oko* nije vidjelo). El-Kastalani dalje kaže da je u izjavi: *I što nije palo na pamet čovjeku* upotrijebljena riječ „čovjek“, što nije slučaj sa prethodnim tekstom hadisa, jer se ljudi trude da iskoriste ono što im je obećano, te su zato sami zaokupljeni time, zbog čega im nije palo napamet da razmišljaju o skrivenoj nagradi, za razliku od meleka. Potom je proučio ajet: *I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju* (sura Es-Sedžda, 17). Ovaj hadis dolazi kao pojašnjenje navedenog ajeta, jer ovaj ajet ne otkriva znanje o tome šta je to pripremio Allah za svoje dobre robove, kao što hadis ne sadrži način njegova postizanja. Za riječ ذُخْر *(blago, zaliha)* El-Kermani kaže da je stavljena u akuzativ i da je vezana za dio rečenice: *Ja sam pripremio.* On u djelu *El-Feth* tumači tu rečenicu kao: „Ja sam mu to učinio zalihom.“

Navodi ga imam Et-Tirmizi, poglavlje Sura El-Vaki'a, 2.džuz, str.225, s tekstom:

﴿٦١﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– قال: «قال رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿« يقولُ الله: «أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ!» وَاقْرَأُوا إِنْ شِئْتُم: ((«فلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.»)) – و فى الجَنَّةِ شَجَرَةٌ يَسِيرُ الرَّاكِبُ فى ظِلِّها مِائَةَ عَامٍ لا يَقْطَعُهَا، وَ اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُم: ((«و ظِلٍّ مَمْدُودٍ»))، و مَوْضِعُ سَوْطٍ فى الجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا و مَا فيها، وَ اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُم: ((«فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَ أُدْخِلَ الجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ و مَا الحَيَاةُ الدُّنْيَا إلا مَتَاعُ الغُرُورِ.»))﴾

[61] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Kaže Allah:
- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, niti uši čule, a niti je to palo na pamet čovjeku. Učite, ako želite: I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju (sura Es-Sedžda, 17). U Dženetu se nalazi drvo, čiji hlad konjanik ne bi mogao preći ni za sto godina, da neprestano putuje. Stoga, učite ako želite: i u hladovini prostranoj (sura El-Vaki'a, 30). Mjesto koliko je potrebno za odlaganje biča u Džennetu je bolje od dunjaluka i onoga što je na njemu. Stoga učite, ako želite: I ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden - taj je postigao što je želio; a život na ovom svijetu je samo varljivo naslađivanje (sura Ali Imran, 185).

Rekao je Ebu 'Isa Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih."

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, u poglavlju Opis Dženneta, 2. džuz, str. 305:

﴿٢٦﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم–:﴿« يقولُ الله – عز و جل– :» أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ، و لا أُذُنٌ سَمِعَتْ، و لا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ.»﴾ قال أبُو هريرة: («و مِنْ بَلْه ما أَطْلَعَكُم الله عليه») – اقْرأُوا إنْ شِئْتُمْ: («فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِىَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.»)

[*62*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Kaže Allah, dž.š.:
- Pripremio sam za Moje iskrene robove ono što oči nisu vidjele, niti uši čule, a niti je to palo na pamet čovjeku.

Rekao je Ebu Hurejre:
- To je blago koje vam Allah nije otkrio. Učite, ako želite: *I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju* (sura Es-Sedžda, 17).

Poglavlje VI

Allahovo dozivanje robova da Mu se obrate i da Ga mole

HADIS
Spušta se naš Gospodar na dunjalučko nebo - سماء الدنيا

Navodi ga El-Buhari u Knjizi dova, poglavlje Dova u ponoć, 8. džuz, str. 71

﴿٦٣﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— أن رسول الله —صلى الله عليه ذ سلم— قال: ﴿« يَتَنَزَّلُ رَبُّنَا —تبارك و تعالى— كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الآخِرُ، فَيَقُولُ: **«مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبُ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟!»**﴾

[*63*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Naš Gospodar, Uzvišeni i Slavni, svake noći se spušta na

dunjalučko nebo u posljednjoj trećini noći. Tada pita:
- Ko Me doziva da mu se odazovem? Ko traži od Mene da mu dam? Ko traži oprosta od Mene da mu oprostim?

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o namazu, u posljednjem dijelu, kao i u Knjizi tevhida, poglavlje Oni žele da izmijene Allihov Govor, 9. džuz, str. 143, s tekstovima koji su približno isti, ili isti, kao ovdje navedeni.

Navodi ga i imam Malik u Muvetta'u, s istim tekstom kao i El-Buhari.

***

Muslim navodi ovaj hadis u svom Sahihu, s mnogo predaja, a prva je:

﴿٦٤﴾ ﴿«يَنْزِلُ رَبُّنَا.»﴾

[*64*] Tekst je sličan kao El-Buharijin, već naveden ovdje, osim što on kaže: Silazi naš Gospodar, kao što je u El-Buharijinom primjeru.

Komentar hadisa od En-Nevevija iz Muslimove zbirke, 4. džuz, 26 str., El-Kastalanijeva glosa

En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže:

- Ovaj hadis spada u grupu hadisa koji govore o Allahovm svojstvima. O njima postoje dva gledišta među učenjacima, koja su iznesena u djelu Iman u kratkim crtama. Prvo gledište, koje drži veći dio selefa i neki mutekelimi, jeste njihovo vjerovanje u postojanje atributa, koji se vezuju za Allaha Uzvišenog, bez namjere da se spoljašnja manifestacija tih atributa poistovjeti s našim svojstvima, niti da se raspravlja o njima, tumačeći ih. To je zbog čvrstog vjerovanja da je Allah Uzvišeni čist od

svakog svojstva Njegovih stvorenja: od premještanja i kretanja, kao i svega ostalog što je svojstveno za stvoreno.

Drugo gledište, koje zastupa većina mutekelimuna (islamskih teologa) i grupa selefa, jeste ono koje je ovdje izloženo od Malika i El-Evzaija: svojstva Allaha se tumače onim što im odgovara, shodno domenu na koji se odnose. Tako oni tumače ovaj hadis na dva načina. Prvo je tumačenje Malika b. Enesa, r.a., i ostalih, po kojem hadis znači: spušta se Njegova milost i Njegova odluka, ili Njegovi meleki. To je kao u tvrdnji da je nešto učinio šejtan, kada to učine njegovi sljedbenici, po njegovoj naredbi. Po drugom značenju, ovaj hadis sadrži metaforu, pa predstavlja Allahovo prihvatanje onoga što molitelji ponizno i skrušeno traže. A Allah najbolje zna!

Tri su predaje vremenskog određenja spuštanja. U prvoj stoji: *kada ostane posljednja trećina noći;* u drugoj: *kada prođe prva trećina noći,* a u trećoj: *kada prođe polovina noći ili njene dvije trećine.* O tome El-Kadi 'Ijad veli: „Prva predaja je vjerodostojna, jer tako navode učenjaci hadisa. Moguće je da je smisao silaska nakon prve trećine noći, zajedno s Njegovim riječima: *Ko Me doziva,* u preporuci da se dova čini poslije posljednje trećine noći." Ovo je stav El-Kadija. Dalje, navodi En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao:

- Moguće je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., jednom bio upoznat s jednim od dva tumačenja, pa ga je prenio ashabima, a drugi put s drugim vremenom silaska, pa je i to prenio ashabima, te da je Ebu Hurejre, r.a., čuo obje njegove izjave i obje i prenio. Se'id El-Hudri, r.a., čuo je samo njegovu izjavu u kojoj se navodi prva trećina noći, pa ju je prenio zajedno s Ebu Hurejrom, kao što navodi Muslim u posljednjoj predaji. To je sasvim očito.

A u njoj je i odgovor na ono na što je ukazao El-Kadi, smatrajući slabom predaju o prvoj trećini noći. A kako on može smatrati slabom predaju koju navodi Muslim u svom Sahihu, s lancem prenosilaca koji nema slabosti, jer se prenosi od dva ashaba, Ebu Se'ida i Ebu Hurejre? Allah najbolje zna!

Izjava: *Ja sam Vladar! Ja sam Vladar!* navodi se u mnogobrojnim izvornim predajama, radi potvrde izjave i slavljenja Onog Koji govori.

U dijelu izjave: *I tako sve dok se ne pojavi zora* nalazi se dokaz trajanja vremena u kojem se spuštaju milost i dobrota Allahova, sve do pojave zore. To je i podstrek da se tokom navedenog vremena (sve do zore) čini dova i traži oprost grijeha. U tim riječima je i tvrdnja da su klanjanje namaza, činjenje dova, traženje oprosta i drugi ibadeti u posljednjem dijelu noći bolji nego na početku noći. A Allah najbolje zna!

A riječi u pojedinim predajama: *Spušta se Allah na nebo* su vjerodostojne. Za riječi Uzvišenog i Slavnog: *Ko daje zajam Onome Koji nije siromašan i Koji nije nepravedan* (u drugoj predaji stoji: غيرعدوم); a u izvornom tekstu prve predaje stoji: عديم (u drugoj: عدوم) kažu jezičari: čovjek je u oskudici onda kada osiromaši, kada je siromah, lišen imetka. Tada je značenje tih Njegovih riječi: ko daje u zajam Allahu, Koji nije siromašan i nije nepravedan. Riječju قرض (zajam), a Allah najbolje zna, misli se na djelo pokornosti Allahu, bez obzira na to da li se ono sastoji od sadake, namaza, posta, zikra ili nekog drugog vida. Uzvišeni i Slavni Allah ga naziva zajmom iz blagosti spram robova i podstičući ih na požrtvovanost u ibadetu. Jer, da bi zajam postojao, potrebno je da Onaj Koji ga uzima bude upoznat s onim koji ga daje i da između njih postoje prisnost i ljubav, pa, kada jedan od drugoga zatraži zajam, drugi to učini iz poslušnosti prema Njemu, jer je radostan što je u mogućnosti da Mu uzajmi, što ima povjerenje u Njega i što mu je to čast učiniti. A pomoć dolazi od Allaha.

Riječi: *Zatim Uzvišeni i Slavni ispruži Svoje ruke* dokaz su razasipanja Njegove milosti i davanja, i ispunjenja traženog i obilnog davanja blagodati.

Komentar hadisa

Vidljivi dio neba (عنان السماء) odnosi se na oblake, a nekad i na strane neba. U *El-Kamusu* stoji da riječ العنان- sa fethom(ـَ) znači: *oblak*, ili *ono iz čega se spušta kiša*, a s kesrom (ـِ) ima značenje: *što uočiš od njih kada ih gledaš*, kao i *strane kuće.*

Kolika je zemlja قراب الأرض i ono što odgovara njenoj veličini navodi se u *El-Kamusu.* Riječ: قراب الشئ sa kesrom(ـِ) na kafu (ق) znači: *veličina nečega*, dok قرابه i قرابته sa dammom (ـُ) na oba kafa (ق), znači: *ono što odgovara njenoj veličini.*

﴿٦٥﴾ عن أبي هريرة –رضى الله عنه– عن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«يَنزِلُ اللهُ إلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ حينَ يَمْضى ثُلُثُ اللَّيْلِ الأَوَّلُ، فَيَقُولُ: «أنَا المَلِكُ، أنَا المَلِكُ، مَنْ ذَا الَّذى يَدْعُونِى فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟! مَنْ ذا الَّذى يَسْأَلُنِى فَأُعْطِيَهُ؟! مَنْ ذَا الَّذى يَسْتَغْفِرُنِى فَأَغْفِرَ لَهُ؟!»، فلا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الفَجْرُ.»﴾

[65] Druga se prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Allah silazi na dunjalučko nebo svake noći kada prođe prva trećina noći i tada kaže:
- Ja sam Vladar, Ja sam Vladar! Ko Me to doziva da mu se odazovem? Ko to traži od Mene da mu dam? Ko to traži oprosta od Mene da mu oprostim? On tako govori sve dok se ne pojavi zora.

***

﴿٦٦﴾ ﴿«إذَا مَضَى شَطْرُ اللَّيْلِ أَوْ ثُلُثَاهُ يَنزِلُ اللهُ إلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: «هَلْ مِنْ سَائِلٍ يُعْطَى؟! هَلْ مِنْ دَاعٍ يُسْتَجَابُ لَهُ؟! هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ يَغفِرُ لَهُ؟!»، حَتَّى يَنْفَجِرَ الصُّبْحُ.»﴾

[66] Treća predaja glasi: - Kada prođe pola noći ili njene dvije trećine, silazi Allah na dunjalučko nebo i govori:
- Ima li nekoga da traži da mu se da? Ima li nekoga da doziva da mu se odgovori? Ima li nekoga da traži oprosta da mu se oprosti? To čini sve dok ne se ne pojavi zora.

***

﴿٦٧﴾ ﴿«يَنزِلُ اللهُ تعالى فى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ: «مَنْ يَدْعُونِى فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟! أَوْ يَسْأَلُنِى فَأُعْطِيَهُ؟!» ثُمَّ يَقُولُ: «مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدِيمٍ وَ لا ظَلُومٍ؟»﴾

[67] Četvrta predaja glasi:
- Silazi Uzvišeni Allah na dunjalučko nebo i govori:
- Ko Me doziva, Ja mu se odazivam! Ko traži od Mene, dat ću mu! Zatim kaže:
- Ko daje u zajam Onome Koji nije siromašan i nije nepravedan?!

***

﴿٦٨﴾ «ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ –تبارك و تعالى– يَقُولُ: «مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ و لا ظَلُومٍ.»﴾

[68] Peta predaja ima u sebi dodatak:
- Zatim On ispruži Svoje ruke, Uzvišeni i Slavni, govoreći:
- Ko daje u zajam Onome koji nije siromašan i nije nepravedan?!

***

﴿٦٩﴾ «إِنَّ اللهَ يُمْهِلُ حَتَّى إِذَا ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ الأَوَّلُ، نَزَلَ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: «هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ؟! هَلْ مِنْ تَائِبٍ؟! هَلْ مِنْ دَاعٍ؟!» حَتَّى يَنْفَجِرَ الفَجْرُ.»﴾

[69] Šesta predaja glasi:
- Zaista Allah sačeka da prođe prva trećina noći, zatim silazi na dunjalučko nebo i doziva:
- Ima li koga da oprost traži? Ima li pokajnika? Ima li onog koji doziva? To čini sve dok se ne pojavi zora.

***

[70] Navodi ga i Ebu Davud u poglavlju Koja je noć najodabranija, s istim tekstom kao u El-Buharijinoj predaji, u 1. džuzu, str.364. Također ga navodi i u poglavlju Snovi, 4. džuz, str.183.

***

Navodi ga i Et-Tirmizi u poglavlju Gospodarov silazak na nebo svake večeri, 1.džuz, str. 90, sa sljedećim tekstom:

﴿٧١﴾ «يَنْزِلُ اللهُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَمْضِي ثُلُثُ اللَّيْلِ الأَوَّلُ، فَيَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، مَنْ ذَا الَّذِى يَدْعُونِى فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟! وَ مَنْ ذَا الَّذِى يَسْأَلُنِى فَأُعْطِيَهُ؟! مَنْ ذَا الَّذِى يَسْتَغْفِرُنِى فَأَغْفِرَ لَهُ؟!» فَلا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الفَجْرُ.»﴾

[71] Allah silazi na dunjalučko nebo, kada prođe prva trećina noći, i tada govori:
- Ja sam Vladar! Ko Me doziva, Ja mu se odazivam! Ko traži od Mene, Ja mu dajem! Ko traži oprosta od Mene, Ja mu opraštam! To čini sve dok ne dođe zora.

Rekao je Ebu 'Isa Et-Tirmizi: „*Hadis je hasen-sahih.*“

***

HADIS
O potomče Ademov, da si Me dozivao i molio Me, zaista bih ti Ja oprostio!

Navodi ga Ebu 'Isa Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, u svom Džami'u, u poglavlju Značaj pokajanja i traženja oprosta.

﴿٧٢﴾ عن أنس بن مالك –رضى الله عنه– قال: «سَمِعْتُ رسولَ اللهِ – صلى الله عليه و سلم– يَقُولُ: ﴿«قَالَ اللهُ: «يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَ رَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَاكَانَ فِيكَ و لا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ، لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي، غَفَرْتُ لَكَ وَ لا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا– لأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً.»﴾

[72] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao:
- Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:
- Rekao je Allah:
- O potomče Ademov, da si Me dozivao i molio, oprostio bih ti ono što je kod tebe i ne bi Me to namučilo. Potomče Ademov, da su tvoji grijesi dosezali do nebesa, pa da si od Mene oprost zatražio, Ja bih ti oprostio i ne bi Me to namučilo. Potomče Ademov, da Mi dođeš s grijesima kolika je zemlja, a da Mi ne pripisuješ sudruga, doći ću ti Ja s isto toliko oprosta!

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen garib."

Komentar hadisa

Značenje je u parafrazi riječi Uzvišenoga Allaha:

O potomče Ademov, sve dok Me budeš dozivao da ti oprostim tvoje grijehe i molio da prihvatim tvoju dovu, i to pokajanjem za svoje grijehe, dozivanjem Allaha Uzvišenog da oprosti tvoje grijehe, i moljenjem da

primi tvoje pokajanje, te uljepšaš svoje mišljenje o svom Gospodaru Koji oprašta grijehe pokajnicima (jer im je On to obećao), zaista ću ti oprostiti sve grijehe koje si počinio, bez obzira na to kakav si bio u vrijeme griješenja i da li si ih činio iz neznanja ili zaborava. Pri tome, ne brinem se da ću pred nekim za to odgovarati i da će Mi on reći: - Zašto si oprostio tom i tom?, jer Ja ne odgovaram za ono što radim i jer: *On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani* (sura El-Enbija, 23). Ja sam rekao u Svojoj plemenitoj Knjizi: *Dobra djela zaista poništavaju hrdava* (sura Hud, 114.). Kada ti pogriješiš, a zatim dođeš Meni i zamoliš Me da ti oprostim, i tvoj povratak i tvoja molba su među najvećim dobrim djelima, pa će izbrisati loša. Tako kaže Muhammed, s.a.v.s.: *Loše djelo nakon kojeg slijedi dobro djelo bude izbrisano tim dobrim djelom* O potomče Ademov, da tvoja loša djela, svojom brojnošću, dosežu do visine i veličine samog neba i da ona ispunjavaju prostor između zemlje i neba, a zatim Me ti iskreno zamoliš da ti ih oprostim i pokaješ se zbog njih, Ja ću ti ih sigurno oprostiti i ne bi se našao niko ko bi Mi to zabranio, niti neko pred kim bih Ja za to odgovarao, jer Ja činim ono što hoću i želim, a to sam već obećao učiniti kao nagradu od Mene i milost. Ja ne mijenjam obećanja. O potomče Ademov, da si Mi došao sa svojim grijesima čija je veličina jednaka veličini Zemlje, a vjeruješ da sam Ja jedan (ne budeš Mi pripisivao sudruga), došao bih ti s oprostom koji je jednak veličini Zemlje (ili jednak tvojim grijesima). Tada bi ti grijesi iščezli na Mizanu pred Mojim oprostom i ne bi ti ostalo ništa od njih da bi bio stavljen na muke.

U ovom hadisu se nalazi velika nada i radosna vijest za pokajnike, kao i podstrek da požure s pokajanjem, da učine ispravnom svoju nadu i da se čvrsto vežu za tevhid. Najbolje za vjernika je da u svojoj mladosti i zdravlju učini strah većim od nade i da nada bude veća u starosti i bolesti od straha. A Allah najbolje zna!

HADIS
Šta se zbiva u petnaestoj noći š'abana[33]

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, poglavlje Šta se zbiva u petnaestoj noći š'abana, 1.džuz, str.217.

﴿٧٣﴾ عن عليّ بن أبي طالب –رضى الله عنه– قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم–: ﴿«إذا كَانَ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَقُومُوا لَيْلَهَا وَ صُومُوا نَهَارَهَا، فَإِنَّ الله يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: «ألا مِنْ مُسْتَغفِرٍ فَأغْفِرَ لَهُ؟! ألا مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ؟! ألا مُبْتَلًى فَأُعَافِيهُ؟! ألا كَذَا؟ ألا كَذَا؟»، حَتَّى يَطْلُعَ الفَجْرُ.»﴾

[73] Prenosi se od 'Ali b. Ebi Taliba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Kada nastupi petnaesta noć š'abana, probdijte je i postite taj dan, jer zaista Allah silazi u njoj zalaskom sunca na dunjalučko nebo i doziva:
- Zar nema onog koji oprost traži – da mu oprostim? Zar nema onog koji opskrbu traži – da mu opskrbu podarim? Zar nema onog koji traži izbavljenje iz belaja – da mu lijek podarim? Zar nema takvih? Zar nema takvih? To ponavlja sve dok ne nastupi zora.

Komentar hadisa

Ovaj hadis govori o koristi petnaeste noći ša'abana, o koristima namaza u njoj i posta u danu u kojem ona nastupa. Postiti taj dan je mustehab. U njemu je, također, pojašnjenje blagodati Uzvišenog Allaha i veličine Njegove milosti prema Njegovim robovima koji Ga dozivaju, koji oprost grijeha od Njega traže i koji Mu se iskreno kaju. Zato je ova

33 Lejlei-berat, noć sudbinskih odredbi i oprosta grijeha (op.prev.)

blagoslovljena noć korisna, jer se u njoj dijele pokloni Milostivog. A najbolje za vjernika je da u susret ovim Allahovim poklonima dođe s iskrenom dovom, traženjem oprosta i iskrenim pokajanjem za svoje grijehe. Da nam Allah Uzvišeni podari ono čime je On zadovoljan. Amin! A Allah najbolje zna!

U dodatku je pojašnjeno: Njegov lanac prenosalaca je slab, zbog slabosti Ibn Ebi el-Busra, a njegovo ime je Ebu Bekr b. 'Abdillah b. Muhammed Ebi el-Busr.

Rekli su za njega Ahmed b. Hanbel i Ibn Me'in da je izmislio hadis.

Poglavlje VII

Ljubav Uzvišenog Allaha prema robu i njen utjecaj na ljudsku ljubav

HADIS
Kada Allah zavoli roba dozove Džibrila

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o početku stvaranja, u poglavlju Spominjanje meleka, 4. džuz, str. 111.

﴿٧٤﴾ قال أبو هريرة —رضى الله عنه— عن النبي —صلى الله عليه و سلم— قال:
﴿»إِذَا أَحَبَّ اللهُ العَبْدَ نَادَى جِبْرِيلَ: «إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلانًا فَأَحْبِبْهُ!»، فَيُحِبُّهُ
جِبْرِيلُ، فَيُنَادِى جِبْرِيلُ فِى أَهْلِ السَّمَاءِ: «إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلانًا فَأَحِبُّوهُ!»، فَيُحِبُّهُ
أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِى الأَرْضِ.»﴾

[74] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao (ovaj lanac

prenosilaca slijedi i drugi, koji vodi do Ebu Hurejre, r.a.):
- Kada Allah zavoli roba, kaže Džibrilu:
- Zaista je Allah zavolio tog i tog pa ga i ti zavoli!
Tada ga zavoli Džibril, a onda se on obrati stanovnicima nebesa:
- Zaista je Allah zavolio tog i tog, pa ga i vi zavolite!
Kada ga zavole stanovnici nebesa, prihvate to i oni na zemlji.

***

Prenosi ga El-Buhari, također, u Knjizi o odgoju, poglavlje Allahova mržnja tj. ljubav, 8. džuz, str. 14.

﴿٧٥﴾ ﴿«ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِى أَهْلِ الأَرْضِ.»﴾

[*75*] Bilježi se s tekstom sličnim navedenom, uz dodatak: Zatim to prihvate stanovnici zemlje.

***

﴿٧٦﴾ ﴿«وَ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِى أَهْلِ الأَرْضِ.»﴾

[*76*] Navodi ga El-Buhari u Knjizi tevhida, u poglavlju Razgovor Allaha s Džibrilom i dozivanje meleka, 9. džuz, str. 142, s tekstom sličnim navedenim, s dodatkom: I prihvate to stanovnici zemlje.

***

A ovo su Muslimove predaje za hadis: *Kada Allah zavoli roba.*
Navodi ga imam Muslim u Knjizi o bogobojaznosti 10. džuz, str. 63, El-Kastalanijeva glosa, poglavlje Kada Allah zavoli roba učini da ga zavole Njegovi robovi.

﴿٧٧﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— قال: «قال رسولُ اللهِ —صلى الله عليه و سلم—:﴿»إنَّ اللهَ إذَا أَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جبْرِيلَ —عليه السلام— فقال: «**إنِّي أُحبُّ فُلانًا فَأَحبَّهُ!**»، قال: «فَيُحبُّهُ جبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادى فى السَّمَاء فَيَقُولُ: «**إنَّ اللهَ يُحبُّ فُلانًا فَأَحبُّوهُ!**»، فَيُحبُّهُ أَهْلُ السَّمَاء، قَالَ: «ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فى الأَرْض، وَ إذَا أَبْغَضَ اللهُ عَبْدًا، دَعَا جبْرِيلَ، فَيَقُولُ: «**إنِّي أُبْغض فُلانًا فَأَبْغضْهُ!**»، فَيُبْغضُهُ جبْريل — ثُمَّ يُنَادى فى أَهْلِ السَّمَاء: «**إنَّ اللهَ يُبْغِضُ فُلانًا فَأَبْغِضُوهُ!**»، قَالَ:»فَيُبْغضُونَهُ، ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ البَغْضَاءُ فى الأَرْض.»﴾

[77] Muslim, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista, kada Allah zavoli roba, dozove Džibrila, a.s., i kaže mu: - Ja sam zavolio tog i tog, pa ga i ti zavoli! Kada ga Džibril zavoli, on zovne stanovnike nebesa i kaže im: - Zaista je Allah zavolio tog i tog pa ga i vi zavolite! Tada ga zavole stanovnici nebesa. On dalje kaže: - Zatim će to prihvatiti oni na zemlji. A kada Allah zamrzi roba, dozove Džibrila pa mu kaže: - Zaista sam Ja zamrzio tog i tog, pa ga i ti zamrzi! Kada ga zamrzi Džibril, on dozove stanovnike nebesa i kaže im: - Zaista je Allah zamrzio tog i tog, pa ga i vi zamrzite! Oni će ga zamrziti, a onda će mržnju prema njemu prihvatiti i oni na zemlji.

En-Nevevijev komentar hadisa iz Muslimove zbirke

Kaže En-Nevevi, Allah mu se smilovao, da su učenjaci zaključili da ljubav Uzvišenog Allaha محبة الله prema robu pedstavlja Njegovu namjeru da ga nagradi, da mu da uputu, opskrbu i Svoju milost. Njegova srdžba, pak, na roba jeste Njegova namjera da ga kazni, unesreći i sl.

O ljubavi Džibrila i meleka postoje dva gledišta. Po prvom se ta ljubav odnosi na njihovo traženje oprosta od Allaha za roba, njihovo hvaljenje njega Allahu i njihovo činjenje dove za njega Allahu.

Po drugom je njihova ljubav prema njemu ista ona koja postoji između stvorenja, a to je sklonost srca prema njemu i želja za susretom. Ta njihova ljubav izvire iz pokornosti roba Allahu Uzvišenom i zbog toga što je on drag Allahu.

Riječi *Pa ljubav prema njemu bude prihvaćena na Zemlji* znače da ljubav prema njemu bude spuštena u srca ljudi i da budu zadovoljni njime, te da osjete simpatiju prema njemu i zadovoljstvo. U hadisu stoji: *pa on bude zavoljen* iz En-Nevevijevog komentara. A od Suhejla b. Ebi Saliha se prenosi da je rekao: „Bili smo na Arefatu kada je prošao Omer b. Abdulaziz u grupi hadžija. Ljudi su ustali da ga vide i ja rekoh svom ocu: Oče! Oče! Smatram da Uzvišeni i Slavni Allah voli Omera b. Abdulaziza! On je upitao: - A zašto? Odgovorio sam: Jer ga ljudska srca vole. On reče: 'Zaista je tvoj otac čuo Ebu Hurejru kako kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: ...' Zatim je spomenuo hadis sličan onome kojeg prenosi Džerir od Suhejla, koji je naveden ovdje iz Muslimovog Sahiha."

Navodi ga imam Malik, Allah mu se smilovao, u Muvetta'u, str. 209, drugi džuz Putokazi suneta, poglavlje O onima koji se vole u ime Allaha.

﴿٧٨﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— أن رسول الله —صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿»إذا أَحَبَّ الله العَبْدَ قَالَ لجِبْرِيلَ: «**قَدْ أَحْبَبْتُ فُلانًا فَأَحِبَّهُ!**» فَيُحِبُّهُ جبْرِيلُ ثُمَّ يُنَادِى فى أَهْلِ السَّمَاءِ: «**إنَّ الله قَدْ أَحَبَّ فلانًا فَأَحِبُّوهُ!**»، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فى الأَرْضِ، وَ إذَا أَبْغَضَ اللهُ العَبْدَ...— قَالَ مَالِكُ: «لا أَحْسِبُهُ إلا أنَّهُ قَالَ فى البُغْضِ مِثْلَ ذَلِكَ.»﴾

[78] Prenosi se od Malika, on od Suhejla b. Saliha, on od svog oca, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Kada Allah zavoli roba, On kaže Džibrilu: - Ja sam zavolio tog i tog, pa ga zavoli i ti! Kada ga zavoli Džibril, on dozove stanovnike nebesa: - Zaista je Allah zavolio tog i tog, pa ga i vi zavolite! Kada ga zavole stanovnici nabesa, to bude prihvaćeno od onih na zemlji. A kada Allah zamrzi roba...- Malik kaže: - Mislim da je i za mržnju rekao isto što je rekao i za ljubav.

***

Navodi ga Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, poglavlje Sura Merjem, 2. džuz, str. 198.

﴿٧٩﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— أنَّ رسولَ الله — صلى الله عليه و سلم— قَالَ: ﴿»إذَا أَحَبَّ اللهُ عَبْدًا نَادَى جبْرِيلَ: «**إنّى قَدْ أَحْبَبْتُ فُلانًا فَأَحِبَّهُ!**»، قال: «فَيُنَادِى فى السَّمَاءِ ثُمَّ تَنْزِلُ لَهُ المَحَبَّةُ فى أَهْلِ الأَرْضِ، فَذَلكَ قَوْلُ الله: ﴿»**إنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا.**»﴾— و إذَا أَبْغَضَ اللهُ عَبْدًا نَادَى جبْرِيلَ: «**إنّى قَدْ أَبْغَضْتُ فُلانًا!**» فَيُنَادِى فى السَّمَاءِ ثُمَّ تَنْزِلُ لَهُ البَغْضَاءُ فى الأَرْضِ.»﴾

[79] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Kada Allah zavoli roba, On pozove Džibrila: - Ja sam zavolio tog i tog, pa ga i ti zavoli! Džibril to isto kaže nebesima, a zatim bude spuštena ljubav prema tom robu i na stanovnike zemlje. To su riječi Allaha: Zaista će onima koji vjeruju i dobra djela čine Milostivi dati ljubav (sura Merjem, 96). A kada Allah zamrzi roba, On saopći Džibrilu: - Zaista sam zamrzio tog i tog! Džibril to isto saopći nebesima, nakon čega bude ta mržnja spuštena i na zemlju.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi da je hadis hasen-sahih.

Poglavlje VIII

Kazna za neprijatelje Allahovih miljenika i najbolji način približavanja Allahu Uzvišenom

HADIS
Ko ispolji neprijateljstvo prema Mom miljeniku
Ja mu objavljujem rat

Navodi ga El-Buhari, 8. džuz, str. 105, Poglavlje o skrušenosti

﴿٨٠﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— قال: «قال رسولُ اللهِ —صلى الله عليه و سلم—:﴿»إنَّ اللهَ —عز و جل— قَالَ: «مَنْ عَادَى لِى وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ، و مَا تَقَرَّبَ إِلَىَّ عَبْدِى بِشَىْءٍ أَحَبَّ إِلَىَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، و مَا يَزَالُ عَبْدِى يَتَقَرَّبُ إِلَىَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِى يَسْمَعُ بِهِ، وَ

بَصَرَهُ الَّذِى يُبْصِرُ بِهِ، وَ يَدَهُ الَّتِى يَبْطِشُ بِهَا، وَ رِجْلَهُ الَّتِى يَمْشِى بِهَا، وَ إِنْ
سَأَلَنِى لَأُعْطِيَنَّهُ وَ لَئِنْ اسْتَعَاذَنِى لَأُعِيذَنَّهُ، وَ مَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَىْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ
تَرَدُّدِى عَنْ نَفْسِ عَبْدِى الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَ أَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ.»﴾

[*80*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista je Uzvišeni Allah rekao:
- Ko ispolji neprijateljstvo prema Mom evliji, Ja mu objavljujem rat! A neće Mi se Moj rob približiti nečim Meni dražim kao onim što Sam mu Ja naredio. A neprestano će se Moj rob približavati Meni nafilama, sve dok ga ne zavolim. A kada ga zavolim, postat ću njegov sluh kojim čuje, njegov vid kojim vidi, ruka kojom uzima, noga kojom kroči. Ako Me zamoli, Ja ću mu dati; ako traži utočište kod Mene, Ja ću mu utočište dati. Ja ne oklijevam ni oko jedne stvari, a koju sam naredio, kao što oklijevam oko uzimanja duše Mog roba vjernika. On prezire smrt, a Ja prezirem njegovo razočarenje.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 9. džuz, str. 289. Iz poglavlja o skrušenosti

Muhammed b. Osman b. Keramete el-'Idžli el-Kufi, *Halid ibn Mahled* Mahled *el-Kutvani* el-Kufi, *Sulejman b. Bilal* Ebu Ejjub et-Temimi, *Šerik b. 'Abdullaha b. Ebi Nemr* el-Kureši, *'Ata'i* Ibn Jesar kažu da je u rečenici: *Ko ispolji neprijateljstvo prema Mom miljeniku (evliji)* upotrijebljen particip aktivni u značenju pasiva, čime smo dobili značenje po kome je on onaj kome je Allah uzvisio njegov položaj, kako On kaže: *I On se o dobrima brine* (sura, El-E'araf, 196). Allah ga ne prepušta samom sebi ni trena, nego se o njemu brine.

Drugi razlog upotrebe participa aktivnog jeste pojačavanje značenja subjekta, čime dobivamo da je to onaj koji uzvisuje (povećava) ibadet Allahu, da Mu je pokoran i da mu se ibadet stalno povećava, bez javljanja neposlušnosti. Ova dva svojstva su neophodna da bi čovjek

postao Allahovm miljenikom (evlijom). On ispunjava Allahove naredbe požrtvovano i stalno, kako bi uvijek bio u Allahovoj zaštiti, i u sreći i u tuzi. Jedan od uslova miljeništva jeste da čovjek bude zaštićen, kao što je jedan od uslova vjerovjesništva da vjerovjesnik bude sačuvan od grijeha. Stoga je svako ko bude nalazio izgovor za izbjegavanje šeri'ata zalutao i obmanjen. Rekao je El-Kušejri: „Smisao potrebe da miljenik bude sačuvan jeste u tome što ga Allah Uzvišeni čuva od zablude i grijeha. A ako se on nađe u jednom od ova dva nedostatka, nakon čega ga Allah nadahne da se pokaje, a on to i učini, neće to utjecati na njegov status Allahovog miljenika."

Riječi لي *(Mog)* predstavljaju atribut Njegovoj riječi وليا *(miljenik),* ali, s obzirom na rečeno, izražavaju prilošku odredbu za stanje. U Ahmedovoj predaji stoji: *Ko uvrijedi Mog miljenika* من آذى لي وليا *Ja mu objavljujem,* riječ آذنته, tj. *Ja mu učinim rat,* sa značenjem: Ja učinim s njim ono što čini neprijatelj neprijatelju u ratu, kao što je proizvođenje patnje i sl. Smisao je u tome da će Allah biti stalno u ratu protiv takve osobe. U ovim riječima se nalazi žestoka prijetnja, jer Allah i uništi onoga protiv koga pokrene rat.

Kaže El-Fakihani: „Te riječi imaju duboki smisao, jer se osoba koja mrzi drugu osobu, a koju je Allah zavolio, suprostavlja Allahu. A onaj ko se Njemu suprostavlja, nadmećući se s Njime, biva uništen. Ako ovaj princip važi za neprijateljstvo, onda se on analogno primjenjuje i na svoju suprotnost: na naklonost. Ko je naklonjen Allahovim evlijama, Allah ga počasti."

U predaji od Ebu Zerra, koju prenosi od El-Kešmejhenija, riječ *rat* بحرب nije upotrijebljena s određenim članom ال.

A neće Mi se Moj rob približiti (u jednoj od predaja stoji: *rob nečim Meni dražim*) predstavlja svojstvo riječi *nečim,* čija je vrijednost uzdignuta, pa je to Njemu najdraže i to je *kao onim što sam mu Ja naredio,* bez obzira na to da li ta naredba bila fardi ajn[34] ili fardi kifaje.[35] Doslovno značenje Njegovih riječi *što sam mu Ja naredio* predstavlja obavezu čiju je obligatnost uspostavio Allah. A da li pod tu obavezu potpada ono što punoljetna osoba odredi sama sebi? U izjavi: *I neće se on prestati* upotrijebljen je imperfekat u značenju futura, dok u Ebu Zerrovoj predaji od El-Hamevija i El-Mustemlija, stoji: *Nije se prestao*

34 To je obaveza za svakog punoljetnog i pametnog muslimana i muslimanku. (op. prev.)

35 To je obaveza za zajednicu muslimana. Ako je ispuni jedna grupa njih, ona spada s ostalih, a ako je niko niko ne ispuni, svi su griješni. Primjer za to može biti postojanje inžinjera elektronike u zajednici muslimana.(op.prev.)

Moj rob Meni približavati nafilama. Ovdje se misli na nafile zajedno s onim što je obavezno, kao što su namaz i post. To približavanje traje *sve dok ga ne zavolim, a kada ga zavolim postanem* (kod Ebu Zerra stoji: *Sve dok ga nisam zavolio pa postao) njegov sluh kojim čuje, njegov vid kojim gleda, njegova ruka kojom se hrani i njegova noga kojom kroči.* Dodao je Abdulvahid b. Mejmun, koji prenosi od Urve, a ovaj od 'Aiše, u predaji koju navode kod sebe Ahmed i El-Bejheki, o zuhdu: *I njegov razum kojim poima, i njegov jezik kojim zbori.* U hadisu, koji prenosi Enes, stoji: *A koga sam Ja zavolio postao sam njegov sluh, vid njegov i razum njegov.* Sve to predstavlja metaforu i aluziju na Allahovu potporu, zaštitu i pomoć robu, pomoću koje Slavljeni kao da postaje osjetilo Svoga roba kojim on osjeća. Zbog toga se kaže u predaji: *Pa će Mnome slušati, Mnome posmatrati, Mnome se hraniti i Mnome hoditi,* a koju navodi El-Avfi ili da je njegovo slušanje u značenju: obaviješten je on. To je zbog toga što infinitiv dolazi u značenju pasiva, kao što se kaže: *Čovjeku je dat dug život,* u značenju: on je dugo poživio. A značenje tih riječi je: „Neće on slušati ništa osim Mog spominjanja i uživat će samo uz Moju Riječ i učenje Moje Knjige, te neće imati prisnog prijatelja osim Mene, niti će posmatrati nešto drugo osim znamenitosti Moje Vlasti, niti će njegova ruka dotaći nešto s čim Ja nisam zadovoljan, niti njegova noga, također." Ovo su riječi El-Fakihanija.

Zagovornici *vahdetul-vudžuda*[36] kažu da je u suštini ovako i da je Hakk sam čovjek, dokazujući ovu tezu dolaskom Džibrila u liku Dihje el-Kelbija. Ovaj govor navodi šejh Kutbuddin El-Kastalani u djelu *Bedi'u,* uzvraćajući i dokazujući da nisu u pravu zagovornici ovog stava. Uzvišeni Allah ga nagradio.

Prenosi se od Ebu Osmana el-Džejrija, jednog od sufijskih velikana, predaja koju navodi El-Bejheki u svom djelu *Ez-Zuhd*: „Značenje hadisa je: Ja požurim أسرع da odredim ono što će on slušati, ono što će njegovo oko posmatrati, njegova ruka dotaći i ono po čemu će njegova noga kročiti. *A ako on zatraži od Mene Ja mu dam* to što traži: *ako zatraži kod Mene utočište* (riječ استعاذني- je s nunom (ن) u osnovnoj predaji dok je u drugim dvama sa ba'om (استعاذ بي (ب) *Ja mu utočište kod Sebe dam* od onoga od čega on strahuje. U hadisu koji se prenosi od Ebu Umameta, kojeg bilježe El-Bejheki i Et-Taberani u poglavlju Ez-Zuhd, stoji: *Pa, kada zatraži pomoć, Ja mu pomognem.* U hadisu kojeg prenosi Huzejfe, a bilježi El-Taberani, stoji: *I postat će on Mojim miljenikom i od onih koji su Meni prisni i bit će zajedno s vjerovjesnicima, iskrenim robovima i šehidima u Džennetu."*

36 Allahovog otjelovljenja u stvorenjima.(op.prev.)

Ja ne oklijevam ni oko jedne radnje koju sam naredio, kao što to činim s uzimanjem duše Moga roba vjernika. Ova izjava znači: Ja nisam oklijevao poslati Svoje izaslanike da izvrše neku radnju koju sam naredio, ali oklijevam oko njihovog slanja po dušu vjernika. Tako se navodi u priči o Musau, a.s., kada je izbio oko meleku smrti, pa mu je ono bilo ponovo vraćeneno. Uzvišeni tu naredbu vezuje za Sebe, jer je njihovo oklijevanje i ponavljanje Njegova odluka. *On prezire smrt* zbog toga što ona sa sobom donosi veliku bol, *a Ja prezirem njegovu patnju.* Rekao je El-Džunejd: „Preziranje, ovdje spomenuto, biva onda kada vjerniku bude predočena smrt i on bude upoznat s njenom težinom. Ovdje nije namjera da se kaže da se prezire njegova smrt, jer smrt vjernika uvodi u Allahovu milost i Njegov oprost." Drugi kažu: „Kada ruh[37] počne napuštati tijelo, to bude s jako velikim bolom. Uzvišeni Allah prezire ezijet vjernika, te se preziranje odnosi na to. A može biti da smrtna patnja zavisi od duljine života, jer ona biva u dubokoj starosti i oronulosti, a čovjek u starosti postaje slab. U svemu navedenom je dokaz počasti i visokog stepena, kojeg je Allah podario Svojim miljenicima i koji ih, kada bi to bilo moguće, ne bi stavio na patnje smrti, koju je On propisao kao neizbježnu za Svoje robove.

---

37 O tome šta termini ruh i nefs znače među islamskim učenjacima nema jedinstvenog stava. Ibn Kajjim el-Dževzi u svojoj knjizi Knjiga o duši (Ruh) iznosi dva stava među islamskom ulemom po pitanju razlike i sličnosti između termina nefs/duša i ruh/duh. A u kratkim crtama pokušat ću objasniti oba stava. Prema prvom razlika između nefsa i ruha je u svojstvima, a ne u samom njihovom bitku. Prema ovom stavu izraz nefs obuhavta značenje izraza ruh, s tim da se izraz ruh nikada ne upotrebljava za tijelo, niti za njega samoga niti za njegovu zajednicu sa nefsom. Drugi stav islamske uleme je da je ruh nešto različito od nefsa. Tako Mukatil b. Sulejman kaže: "Čovjek ima život, ruh i nefs pa kada zaspi njegov nefs, kojim poima stvari, izađe ali se ne odvaja od tijela, već izađe poput jedne pružajuće niti koja ima svoj trak; čovjek tim nefsom koji izađe iz njega vidi snove, dok život i ruh zato vrijeme ostaju u tijelu koje tako diše i prevrće se. Kad se čovjek prodrma nefs se njemu povrati brže od treptaja oka, a kad Allah čovjeka htjedne usmrtiti u snu, On taj nefs koji je izašao zadrži." Jedna skupina hadiskih učenjaka kaže: "Ruh je nešto različito od nefsa. Nefs je drugačiji od ruha, on opstoji pomoću njega. Nefs je čovjekova pojavnost (surah), u njega je umiješana nevolja, zlo i strast. Tako čovjek nema većeg nepriajtelja od svog nefsa. Sva žudnja nefsa okrenuta je Ovome svijetu, sva njegova ljubav posvećena je njemu. Ruh, pak, stremi Onome svijetu, njega preferira. Tako strasti idu za nefsom, šejatana ide za nefsom i strastima, dok je s umom i ruhom melek, i Allah to dvoje podupire Svojim nadahnućem i Svojom potporom." (vidi šire u Knjiga o duši, Ibn Kajjim el-Dževzi, prevod Mustafa Prljača, Sarajevo 2006, str.153-159) (op.prev.)

Ovo značenje veže se za riječ *oklijevati*, kao kada Allah odredi čovjeku da uradi nešto neophodno nekome ko mu je izuzetno drag i do koga mu je stalo. On to mora izvršiti prema toj osobi, iako mu je teško. Kada vidi njegovu bol, susteže se da je izvrši, a kada razmisli o tome da je to neophodno kako bi pomogao tome koga voli, radi njegove koristi, onda pristupi provođenju neophodnog. On za takvo stanje srca kaže da je oklijevanje. A Allah govori o tome na način koji je ljudima prepoznatljiv i time im ukazuje na počasti i visoke deredže koje imaju Njegovi miljenici kod Njega.

Poglavlje IX

Osjećanje strahopoštovanja prema Allahu i strah od Njega su uzroci oprosta grijeha

HADIS
Čovjek koji je naredio svojoj porodici da ga spale poslije njegove smrti

Navodi ga El-Buhari u svom Sahihu, u Knjizi o početku stvaranja, poglavlje Šta se navodi o Benu Israilu, 4.džuz, str. 169

﴿٨١﴾ عن ربعيّ بن حراش قال: «قال عقبة بن عمرى لحذيفة: «ألا تُحَدِّثُنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رسولِ اللهِ —صلى الله عليه و سلم؟، قَالَ: «إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ﴿»إِنَّ مَعَ الدَّجَّالِ إِذَا خَرَجَ مَاءً وَ نَارًا فَأَمَّا الَّذِي يَرَى النَّاسُ أَنَّهَا النَّارُ فَمَاءٌ بَارِدٌ، و أَمَّا

الَّذى يَرَى النَّاسُ أَنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ فَنَارٌ تُحْرِقُ، فَمَنْ أَدْرَكَ مِنْكُمْ فَلْيَقَعْ فى الَّذى يَرَى أَنَّهَا نَارٌ فَإِنَّهُ عَذْبٌ بَارِدٌ.»﴾، قال حُذَيْفَةُ: «وَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ﴿«إِنَّ رَجُلا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، أَتَاهُ المَلَكُ لِيَقْبِضَ رُوحَهُ، فَقِيلَ لَهُ: «هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ؟!»، قال: «مَا أَعْلَمُ.» قِيلَ لَهُ: «انْظُرْ!»، قال: «مَا أَعْلَمُ شَيْئًا، غَيْرَ أَنِّى كُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ فى الدُّنْيَا، و أُجَازِيهِمْ فَأُنْظِرُ المُوسِرَ و أَتَجَاوَزُ عَنِ المُعْسِرِ.»، فَأَدْخَلَهُ اللهُ الجَنَّةَ.»﴾، قال: «وَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ﴿«إِنَّ رَجُلاً حَضَرَهُ المَوْتُ فَلَمَّا يَئِسَ مِنَ الحَيَاةِ أَوْصَى أَهْلَهُ: «إِذَا أَنَا مُتُّ فَاجْمَعُوا لِى حَطَبًا كَثِيرًا وَ أَوْقِدُوا فِيهِ نَارًا حَتَّى إِذَا أَكَلَتْ لَحْمِى وَ خَلَصَتْ إِلَى عَظْمِى فَامْتُحِشَتْ، فَخُذُوهَا فَاطْحَنُوهَا، ثُمَّ انْظُرُوا يَوْمًا رَاحًا، فَاذْرُوهُ فى اليَمِّ!»، فَفَعَلُوا، فَجَمَعَهُ اللهُ فَقَالَ لَهُ: «لِمَ فَعَلْتَ ذَلِكَ؟» قَالَ: «مِنْ خَشْيَتِكَ.»، فَغَفَرَ اللهُ لَهُ.»﴾ —قال عُقْبَةُ بْنُ عَمْرو: «أَنَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَاكَ وَ كَانَ نَبَّاشًا.»

[*81*] Pričao nam je Musa b. Isma'il, pričao nam je Ebu 'Avane, pričao nam je 'Abdulmelik, koji prenosi od Rib'ijja b. Hiraša, koji je rekao da je upitao 'Ukbe b. 'Amr Huzejfu:

- Zar nam nećeš ispričati ono što si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?

On odgovori:

- Zaista sam ga čuo kako kaže: - Zaista će, sa Dedždžalom, kada on izađe, izaći voda i vatra, pa će ljudi misliti da je ona vatra, a bit će hladna voda, a oni ljudi koji misle da je ona hladna voda ona će biti vatra koja plamti, pa ko od vas razumije neka bude od onih koji vide da je vatra, jer je ona hladno piće!

Huzejfe je dalje dodao:

- I čuo sam ga da kaže:

- Zaista je čovjeku, od onih prije vas, došao melek da izvadi njegovu dušu, pa mu je bilo rečeno: - Jesi li uradio neko dobro djelo? – Čovjek odgovori: - Ne znam. Pa mu je bilo rečeno: - Razmisli! - On će odgovoriti: - Ne znam ja ništa, osim da sam trgovao s ljudima na dunjaluku i takmičio

sam se s njima u dijeljenju pa sam onima koji su u stanju platiti, oduljivao rok isplate, a ko nije mogao, opraštao sam. - Allah ga je uveo u Džennet.
Huzejfe je dalje govorio:
- I čuo sam ga da kaže: - Približila se čovjeku smrt, pa je on očajavao zbog svog života i ostavio je u vasijet svojoj porodici: - Kada umrem, sakupite mi mnogo drva pa ih potpalite vatrom, sve dok ona ne proguta moje meso i dospije do mojih kostiju. Nakon što ih sprži, uzmite ih i smrvite, zatim sačekajte vjetrovit dan i bacite moj prah u more. - Oni su to uradili. Zatim ga je Allah oživio i upitao: - Zašto si to uradio? - On je odgovorio: - Iz straha od Tebe! Allah mu je oprostio. 'Ukbe b. 'Amr je izjavio - Čuo sam ga da je rekao da je to bio kradljivac grobova.

Skraćeni komentar hadisa od El-Kastalanija

Prenosioci su: *Musa b. Isma'il* el-Minkari *Ebu 'Avane* el-Vedah b. 'Abdullah el-Ješkeri *'Abdulmelik* on je Ibn 'Umejr el-Kufi *Rib'i* Ibn Hiraš el-Gatafani *'Ukbe b. 'Amr* el-Ensari, a poznat i po nadimku el-Bedri, *Huzejfe* on je Ibn el-Jeman. Kod Muslima za predaju: *Zaista će sa Dedždžalom, kada on izađe, izaći voda i vatra,* od Ebu Hurejre stoji verzija: *Zaista će se sa njim zajedno pojaviti nešto slično džennetu i džehennemu. Za ono što on bude rekao da je džennet, bit će vatra.* To je jedna od kušnji na koju će Allah staviti Svoje robove, a potom će ga osramotiti i ukazati na njegovu nemoć. Kažem da su hadisi o Dedždžalu vjerodostojni, a i sam Vjerovjesnik, s.a.v.s., često je tražio utočište kod Allaha od Dedždžalove smutnje, zbog čega nije na nama da je poričemo. To spada u gajb i u ono što vjerujemo, a znanje o tome i vrijeme njegova dolaska prepuštamo Allahu.

Riječi *dok ona ne dospije do mojih kostiju* znače: sve dok ona ne dođe do njih. U dijelu rečenice *pa nakon što ih ona sprži* upotrijebljen je glagol امتحشت, koji može doći u obliku aktiva فاعل, ili u obliku pasiva مفعول, a znači: احترقت (spaliti, sagoriti). Sintagma *vjetrovit dan* znači: u danu u kojem ima dosta vjetra.

Imperativ *pa bacite moj prah* znači: bacite to u vjetar, kako ne bi bilo sabrano.

Riječi *pa su oni to uradili* znače da su uradili onako kako im je ostavio njihov otac u vasijet. Slijed događaja *pa ga je sakupio Allah* podrazumijeva da je Allah sakupio svaku njegovu česticu i oživio ga, te upitao: *Zašto si to uradio* (tj. zašto, zar sam ti Ja naredio da spališ sebe i da prah svoj baciš u vjetar?!). *On odgovori: Iz strahopoštovanja prema Tebi,* tj. uradio sam to i u vasijet ostavio iz strahopoštavanja prema Tebi, i iz straha od Tebe! Allah mu je oprostio. *Bio je kradljivac grobova* znači da je to zapravo čovjek o kojem se govori i koji nije uradio koliko trun dobra. On je bio kradljivac grobova koji je krao odjeću s umrlih. Očito je da su to riječi ‘Ukbe, ali prenosi ih Ibn Hibban preko Rib’ija koji prenosi od Huzejfe da je rekao: „Umro je neki čovjek koji je bio kradljivac grobova, a koji je rekao svojim sinovima: *Spalite me!*“ (El-Kastalani)

Navodi ga El-Buhari u knjizi Početak stvaranja, s mnogobrojnim predajama, 4. džuz, str. 176

﴿٨٢﴾ عن أبي سعيد —هو الخدريّ— رضي الله عنه— عَنِ النَّبيِّ — صلى الله عليه
و سلم— ﴿«أنَّ رَجُلا كَانَ قَبْلَكُمْ رَغَسَهُ اللهُ مَالا فَقَالَ لِبَنِيه لمَّا حُضِرَ: «أَىَّ أَب
كُنْتُ لَكُمْ؟»، قالوا: «**خَيْرَ أَب.**»، قال: «**فَإِنِّى لَمْ أَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ، فإذا مُتُّ
فَأَحْرِقُونِي، ثُمَّ اسْحَقُونِي، ثُمَّ ذَرُّونِي فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ!**» فَفَعَلُوا، فَجَمَعَهُ الله —عز
و جل— فَقَالَ: «**مَا حَمَلَكَ؟**» قَالَ: «**مَخَافَتُكَ.**» فَتَلَقَّاهُ بِرَحْمَتِهِ.»﴾

[*82*] Prenio nam je Ebu el-Velid od Ebu ‘Avaneta, od ‘Ukbe b. ‘Abdulgafira, te od Ebu Se’ida el-Hudrija, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:
- Zaista je nekom čovjeku prije vas Allah podario mnogo imetka. Kada mu se približio smrtni čas, on upita svoje sinove: - Kakav je bio vaš otac?
A oni odgovoriše: - Bio je dobar otac.
On reče: - Zaista, nisam uradio koliko trun dobra! Kada umrem, spalite me, sameljite moje kosti i bacite prah kada bude vjetrovit dan!
Oni su to uradili. Kada ga je Allah, dž.š., oživio, pitao je:
- Šta te je spopalo?!
- Strah od Tebe – odgovorio je. Tada mu se Allah smilovao.

***

Od El-Buharije se prenosi, također:

﴿٨٣﴾ عن ربعيّ بن حراش قال: «قال عقبة —هو ابن عمرو الأنصارى، لحزيفة:
«ألا تُحَدِّثُنَا مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبيِّ —صلى الله عليه و سلم؟»، قال: «سَمِعْتُهُ يقولُ:
﴿«إنَّ رَجُلاً حَضَرَهُ المَوْتُ، لَمَّا أَيِسَ مِنَ الحَيَاةِ أَوْصَى أَهْلَهُ: «**إِذَا مُتُّ فَاجْمَعُوا لِى
حَطَبًا كَثِيرًا ثُمَّ أَوْرُوا نَارًا حَتَّى إِذَا أَكَلَتْ لَحْمِي و خَلَصَتْ إِلَى عَظْمِي فَخُذُوهَا**

فَاطْحَنُوهَا فَذَرُّونِى فِى اليَمِّ فِى يَوْمٍ حَآرٍّ!» —أو رَاحٍ— فَجَمَعَهُ اللهُ فَقَالَ: «لِمَ فَعَلْتَ؟» قال: «خَشْيَتكَ.»، فَغَفَرَ لَهُ.»﴾

[83] Prenio nam je Musedded od Ebu 'Avaneta, ovaj od 'Abdulmelika b. 'Umejra, a on od Rib'ijja b. Hiraša, da je rekao:
- Pitao je 'Ukbe b. 'Amr el-Ensari Huzejfu: - Zar nam nećeš ispričati što si čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s.? - On odgovori: - Čuo sam ga kako kaže:
- Zaista se nekom čovjeku približio smrtni čas. Nakon što je osjetio da mu je ostalo malo života, iskazao je vasijet svojoj porodici: - Kada umrem, sakupite mnogo drva i potpalite vatru. Neka gori sve dok ne proguta moje meso i ne stigne do mojih kostiju. Tada ih uzmite i stucite, a prah moj bacite u more kada bude topao dan (ili vjetrovit).
Allah ga je nakon smrti oživio i upitao: - Zašto si to uradio?!
- Iz strahopoštovanja prema Tebi! - odgovorio je, a Allah mu je oprostio.

***

Od El-Buharije se prenosi:

﴿٨٤﴾ عن أبى هريرة —رضى الله عنه— عن النبى —صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿«كَانَ رَجُلٌ يُسْرِفُ عَلَى نَفْسِهِ فَلَمَّا حَضَرَهُ المَوْتُ قَالَ لِبَنِيهِ: «إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْرِقُونِى ثُمَّ اطْحَنُونِى، ثُمَّ ذَرُّونِى فِى الرِّيحِ! فَوَاللهِ لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّى لَيُعَذِّبَنِّى عَذَابًا مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا!»، فَلَمَّا مَاتَ فُعِلَ بِهِ ذَلِكَ، فَأَمَرَ اللهُ تعالى الأَرْضَ فَقَالَ: «اجْمَعِى مَا فِيكِ مِنْهُ!»، فَفَعَلَتْ، فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ، فَقَالَ: «مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟»، قَالَ: «يَا رَبِّ، خَشْيَتُكَ حَمَلَتْنِى.»، فَغَفَرَ لَهُ.»﴾، و قال غيره — أى غير أبى هريرة: ﴿«مَخَافَتُكَ يَا رَبِّ.»﴾

[84] Ebu Hurejre, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: Bio je neki čovjek koji je mnogo griješio prema

sebi. Kada mu se približio smrtni čas, on reče svojim sinovima: - Kada umrem, spalite me, a zatim sakupite i bacite moj prah u vjetar! Tako mi Allaha, ako mi moj Gospodar bude sudio, kaznit će me kaznom kakvom nije kaznio nikoga! - Nakon što je umro, njegovi sinovi učiniše s njime onako kako je tražio. Allah tada naredi zemlji:
- Sakupi ono što se nalazi u tebi od njega! - Ona to uradi, nakon čega on bi oživljen, te ga On upita: - Šta te je spopalo da uradiš to što si uradio? - O Gospodaru - reče on - spopalo me je strahopoštovanje prema Tebi! – Allah mu je oprostio.

Drugi, osim Ebu Hurejre, rekli su: *Strah od Tebe, o Gospodaru.*

***

Od El-Buharije, poglavlje Oni žele da promijene Allahov Govor (sura El-Feth, 15), 9.džuz, str.145,

﴿٨٥﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– أن رسول الله –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قَالَ رَجُلٌ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قطُّ: «إِذَا مَاتَ فَحَرِّقُوهُ، وَاذْرُوا نِصْفَهُ فِى الْبَرِّ وَ نِصْفَهُ فِى الْبَحْرِ، فَوَاللهِ لَئِنْ قَدَرَ اللهُ عَلَيْهِ لَيُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا لاَ يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ!»، فَأَمَرَ اللهُ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِيهِ وَ أَمَرَ الْبَرَّ فَجَمَعَ مَا فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: «لِمَ فَعَلْتَ؟»، قال: «مِنْ خَشْيَتِكَ وَ أَنْتَ أَعْلَمُ.»، فَغَفَرَ لَهُ.»﴾

[85] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Neki čovjek, koji nije uradio ni trun dobra, rekao je svojim ukućanima:
- Kada umrem, spalite me i bacite moj prah, pola na kopno, a pola u more, jer ako bi mi Allah sudio, kaznio bi me kaznom, kakvom nije kaznio nikoga od svjetova! – Allah je nakon njegove smrti naredio moru i ono je skupilo ono što je u njemu, kao i kopnu, pa je i ono skupilo ono što je u njemu od toga čovjeka. Kada ga je oživio, upitao je:

- Zašto si to uradio? - Iz strahopoštovanja prema Tebi, a Ti najbolje znaš! – odgovorio je on. – Allah mu je oprostio.

***

A zabilježio je El-Buhari predaju od Ebu Se'ida el-Hudrija:

﴿٨٦﴾ عن أبى سعيد –رضى الله عنه– عن النبىّ –صلى الله عليه و سلم– أنّهُ ذَكَرَ رَجُلا فِيمَنْ سَلَفَ –أو فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، قال: ﴿«كَلِمَةً– يَعْنِى أَعْطَاهُ الله مَالا و وَلَدًا، فلمَّا حضَرَتِ الوَفَاةُ، قَالَ لِبَنِيهِ: «أَىَّ أَبٍ كُنْتُ لَكُمْ؟»، قَالُوا: «خَيْرُ أَبٍ.»، قَالَ: «فإِنَّهُ لَمْ يَبْتَئِرْ– أَوْلَمْ يَبْتَئِزْ– عِنْدَ اللهِ خَيْرًا، و إِنْ يَقْدِرِ اللهُ عَلَيْهِ يُعَذِّبْهُ، فَانْظُرُوا إِذَا مُتُّ فَأَحْرِقُونِى، حَتَّى إِذَا صِرْتُ فَحْمًا فَاسْحَقُونِى» –أو قال: «فَاسْحَكُونِى»– «فإِذَا كَانَ يَوْمُ رِيحٍ عَاصِفٍ، فَاذْرُونِى فِيهَا!» –فقال نَبِىُّ اللهِ– صلى الله عليه و سلم–: «فَأَخَذَ مَوَاثِيقَهُمْ عَلَى ذَلكَ وَ رَبِّى، فَفَعَلُوا ثُمَّ أَذْرَوْهُ فى يَوْمٍ عَاصِفٍ، فَقَالَ للهِ –عز و جل– :»كُنْ!» فإذَا هُوَ رَجُلٌ قَائمٌ، قَالَ اللهُ: «أَىْ عَبْدِى، مَا حَمَلَكَ عَلَى أَنْ فَعَلْتَ مَا فَعَلْتَ؟»، قال: «مَخَافَتُكَ.» –أو: «فَرَقٌ مِنْكَ.»، قَالَ: «فَمَا تَلافَاهُ أَنْ رَحِمَه عِنْدَهَا.» وقَالَ مَرَّةً: «فَمَا تَلافَاهُ غَيْرُهَا.»﴾

[*86*] Pričao nam je Abdullah b. Ebi el-Esved od Mu'temera koji je rekao da je čuo Ebu Sulejmana et-Tejmija da im je pričao Katade od 'Ukbe b. 'Abdilgafira, ovaj od Ebu Se'ida, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je on spomenuo nekog čovjeka iz davnih vremena (ili od onih prije vas). Rekao je: - Govor, tj. Allah mu je podario imetak i potomstvo, pa, kada mu se približio smrtni čas, rekao je svojim sinovima: - Kakav sam vam bio otac? - Bio si najbolji otac! - rekoše oni. – Zaista, on nije uradio kod Allaha nikakvo dobro (ili: nije pripremio) i, ako bi mu Allah sudio, kaznio bi ga. Zato vi sačekajte da umrem, pa me spalite sve dok ne postanem ugljenisan. Potom me smrvite (ili je rekao: pa me isitnite), te bacite moj prah, kada bude vjetrovit dan!

Potom je rekao Allahov Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Oni su mu se čvrsto obavezali na to, tako mi mog Gospodara, pa su to i uradili i bacili njegov prah u vjetrovitom danu. Allah, dž.š., jednom reče: - Budi! - i čovjek oživi, pa ga Allah upita: - O robe Moj, šta te je spopalo da uradiš to što si uradio?! - Strah od Tebe, ili želja da pobjegnem od Tebe. Poslanik, s.a.v.s., dodade: - I neće ga spasiti ništa osim Njegove milosti.

Drugi put je rekao: - I neće ga spasiti ništa drugo osim nje.

Komentar hadisa od El-Kastillanija, 10. džuz, 439 str. i dalje

Čuo sam svog oca, a on je Sulejman b. Tarhan et-Tejmi: *Pričao nam je Katade b. De'ame od 'Ukbe b. 'Abduilgafira* el-Ezdija *od Ebu Se'ida* (Se'id b. Malik el-Hudri, r.a.). Riječi: *Izrekao je govor* znače da je to njegov govor. Dio rečenice *kojemu je Allah podario imetak i potomstvo* (a u predaji stoji *Allahovu blagodat*) znači: On mu je to dao. Dio rečenice *nakon što se prikučio smrtni čas* odnosi se na njegov smrtni čas, dok u Ebu Zerrovoj predaji stoji: *te nakon što mu se prikučio smrtni čas zapita svoje sinove: Kakav sam vam bio otac?! Oni odgovoriše: Najbolji otac.* Kaže Ebu el-Beka'i: „On stavlja česticu أي sa fethom (ـَ) na mjesto predikata كنت a njena upotreba ispred subjekta je dopuštena, kada se time obrazuje pitanje. Dozvoljena je i damma (ـُ).“ Za odgovor sinova: *Bio si najbolji otac* خير أب rekao je Ebu el-Beka'i: „Najpriličnija mu je fetha (ـَ) u smislu bio si najbolji otac, kao odgovor na pitanje, a dozvoljena je i damma (ـُ) u smislu: Ti si najbolji otac.“ *Reče on: Zaista on nije učinio nikakvo dobro* يَبْتَئِر-. Navodi se u djelu *El-Mesabih:* Takva upotreba je poznata u jeziku. *Ili je rekao: Nije pripremio nikakva dobra.* Glagol يَبْتَئِز upotrijebljen je sa za'om (ز) na kraju riječi, a bez ra'a (ر). Navodi se u djelu *El-Metali':* „Kod El-Buharija u Knjizi tevhida je došlo do sumnje o tome da li je ra (ر) ili je za (ز), pa čak u nekima stoji: *učinio dobročinstvo* يأتبر *tj. nije pripremio za sebe kod Allaha nikakva dobra,* ali namjera nije da on porekne svako dobro djelo općenito, jer takvo poricanje ne bi zaobišlo tevhid, zbog kojeg mu je Allah oprostio. U suprotnom, da je, s njegove strane, došlo do poricanja tevhida, kazna bi mu bila neizbježna i On mu ne bi oprostio. *I ako bi mu Allah sudio*

tj. ako me On uspije uhvatiti (pa je značenje riječi *kadere* biti u stanju, imati vlast nad, stisnuti), a u tom kontekstu su i riječi Uzvišenog: *A onaj ko je u oskudici* (sura Et-Talak, 7). Sličan govor Uzvišenog se nalazi i u kazivanju o Junusu, a.s.: *I pomisli da ga nećemo kazniti* (sura El-Enbija, 87), tj. mislio je da ga Allah neće dohvatiti. Stoga kod njega nema sumnje u to da Allah ima vlast nad njegovim životom, niti je to nevjerovanje u proživljenje. U suprotnom, ne bi bio ubijeđen. Njegovo vjerovanje se očitovalo u tome što je to uradio iz strahopoštovanja prema Allahu Uzvišenom. Kaže En-Nevevi, Allah mu se smilovao: „On je to sigurno rekao u stanju bunila i kada ga je strah savladao, zbog čega ga je napustila razboritost onda kada je izgovorio te riječi. Tada je počeo ličiti na neznalicu i naivca, kojima se ne uzima za ozbiljno ono što kažu, te stoga on to nije izgovorio s ubjeđenjem." Riječi *sve dok ne postanem ugljenisan, pa me smrvite!*, možda je *i rekao: Pa me isitnite* فاسحقوني; ili: فاسحكوني gdje je u drugoj riječi zamijenjen kaf (ق) kjafom (ك). *Kada bude vjetrovit dan*, tj. olujan, *bacite moj prah u njemu*, s kratkim hemzetom (ء) u riječi: فاذروني, dok je u Junanijskoj nushi hemze(ء) prelazno. *I on uze od njih čvrst zavjet - tako mi Mog Gospodara*, što je zakletva Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je obaviješten o tome. Za njegove riječi: *I neće ga spasiti ništa osim Njegove milosti* navodi se u djelu *El-Kevakib* da je čestica ما prelazna (tj. ono što će ga spasiti je Milost), a možda je i negacija, a riječ *izuzimanja* ispuštena kod onih koji dozvoljavaju njeno izostavljanje. Značenje je: a neće ga spasiti osim milošću. Potvrđuje taj svoj govor riječima: *A reče drugi put: Neće ga On spasiti osim s njom*, tj. neće mu se ukazivati ništa izuzev milosti i oprosta. A Allah najbolje zna!

Hadis prenosi imam Muslim u svome Sahihu, 10. džuz, str. 184, u El-Kastalanijevoj glosi, gdje nakon njegovog lanca prenosilaca stoji:

﴿٨٧﴾ عن أبى هريرة —رضى الله عنه— عن النبى —صلى الله عليه و سلم— قال:
﴿«أَسْرَفَ رَجُلٌ عَلَى نَفْسِهِ، فَلَمَّا حَضَرَهُ المَوْتُ أَوْصَى بَنِيهِ، فَقَالَ: «**إِذَا مُتُّ**
فَأَحْرِقُونِى ثُمَّ اسْحَقُونِى، ثُمَّ أَذْرُونِى فِى الْبَحْرِ، فَوَاللهِ لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّى لَيُعَذِّبَنِّى
عَذَابًا، **مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا!**»، فَفَعَلُوا ذَلِكَ بِهِ، فَقَالَ لِلأَرْضِ: «**أَدِّى مَا أَخَذْتِ!**» فَإِذَا
هُوَ قَائِمٌ، فَقَالَ لَهُ: «**مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟**»، قَالَ: «**خَشْيَتُكَ يَا رَبِّ.**»—
أو: «مَخَافَتُكَ— فَغَفَرَ لَهُ بِذَلِكَ.»﴾

[87] Prenosi Ebu Hurejre, r.a., od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:
- Neki čovjek je bio nemaran prema sebi. Kada mu se prikučio smrtni čas, ostavio je u vasijet svojim sinovima:
- Kada umrem, spalite me, a zatim sakupite i bacite prah u more! Tako mi Allaha, ako bi mi moj Gospodar bio u mogućnosti suditi, kaznio bi me kaznom kojom nikoga nije kaznio! - Oni su tako uradili s njim. I On reče Zemlji: - Vrati ono što si uzela! - i on oživje, pa ga upita: - Što te je spopalo da uradiš to što si uradio?! - On odgovori: - Strahopoštovanje prema Tebi, Moj Gospodaru (ili strah od Tebe)! - pa mu je zbog toga Allah oprostio.

En-Nevevijev komentar hadisa iz Muslimovog Sahiha, El-Kastalanijeva glosa, 10. džuz, 182. str.

Kaže En-Nevevi, Allah mu se smilovao: „Govor je to Poslanika, s.a.v.s., o čovjeku koji nije uradio nikakva dobra i koji je ostavio u vasijet svojim potomcima da ga spale i bace njegov prah u more i na kopno i koji je rekao: *Tako mi Allaha, ako bi mi moj Gospodar bio u mogućnosti suditi kaznio bi me kaznom kakvom nije nikoga kaznio.* Zatim On kaže

na kraju hadisa: *Zašto si to uradio?! On odgovori: Iz strahopoštovanja prema Tebi, Gospodaru, a Ti najbolje znaš. Pa mu je On oprostio.*" Zatim on dalje nastavlja: "Učenjaci se razilaze u tumačenju ovog hadisa, pa jedna grupa veli: 'Nije ispravno smatrati da je on ovim porekao Allahovo određenje, jer onaj ko sumnja u Allahovo određenje postaje nevjernikom (kafirom). Na kraju hadisa on kaže da je to zaista učinio iz strahopoštovanja prema Allahu Uzvišenom, a nevjernik se ne plaši Allaha i njemu On neće oprostiti.' Oni dalje navode: 'Stoga o njemu postoje dva tumačenja. Po jednome, značenje je u tome da mu je bila predviđena patnja, ili da mu je ona bila predodređena, zbog čega se kaže da riječi قدر i قدّر imaju isto značenje. Drugo je da riječ قدر ima ovdje značenje riječi ضيّق على (dohvatiti, pritisnuti, stisnuti), kao što kaže Uzvišeni Allah: *A onaj ko je u oskudici* (sura Et-Talak, 7). To predstavlja jedno od tumačenja Allahovih riječi: *I pomisli da ga nećemo kazniti* (sura El-Enbija, 87), tj. da ga Mi nećemo pritisnuti (belajima).'

Jedna gupa učenjaka smatra da se govor uzima u njegovom doslovnom smislu, s tom razlikom što je taj govor ovaj čovjek izrekao bez čvrste vezanosti za sadržaj govora, bez čvrstog držanja za njegovo stvarno značenje i bez čvrstog vjerovanja u njega. Naprotiv, on je to izrekao u stanju bunila u kojem su ga savladali strah i velika zabrinutost, u kojem ga je napustila razboritost i u kojem nije razmišljao o onome što govori. Stoga je postao, u pravom smislu, neznalica i naivac, čije se riječi ne uzimaju zaozbiljno u ovakvom stanju. Taj njegov govor je sličan govoru čovjeka kojeg savlada velika sreća i koji tada kaže: *Ti si moj rob, a ja sam tvoj gospodar!* On time nije postao nevjernikom, jer je u stanju bunila i u stanju u kojem ga je savladala velika sreća. U tom kontekstu dolazi hadis, kojeg bilježe pored Muslima: *pa možda zavaram Allaha,* tj. izmaknem Mu, što govori da se riječi *ako mi Allah bude sudio* poimaju doslovno.

Jedna grupa učenjaka smatra da ovaj govor predstavlja preneseno značenje kod Arapa, koji ima specifičnu upotrebu i kojeg oni nazivaju miješanjem sumnje s očitim dokazom (مزج الشك باليقين), kao u riječima Uzvišenog: *Da li smo onda Mi ili vi na pravom putu, ili u očitoj zabludi* (sura Es-Sebe', 24). Na ovaj način se naoko izražava sumnja, a u suštini se želi ukazati na čvrsto ubjeđenje/jekin.

Drugi islamski učenjaci smatraju da ovaj čovjek ne poznaje jedno od Allahovih svojstava. Neki se razilaze oko toga da li nepoznavnanje Allahovh svojstava predstavlja nevjerovanje, navodi El-Kadi. A od onih koji smatraju da je time on postao nevjernikom jeste Ibn Džerir et-Taberi,

dok je prvi takav stav iznio Ebu el-Hasan el-Eš'ari. Drugi kažu da čovjek nije postao nevjernikom svojim nepoznavanjem Allahovh svojstava i nije izašao iz vjerovanja zbog toga, za razliku od onoga koji ih niječe. Ovo je, na kraju, zauzeo i El-Eš'ari i to je njegov konačan stav, jer u svoje prvo mišljenje nije bio ubijeđen u tolikoj mjeri da bi tvrdio da je samo ono ispravno i da je to vjera. Nevjernik je onaj koji je ubijeđen da je ono što kaže jedina istina. Dalje ovi učenjaci tvrde da, kada bi narod bio pitan o svojstvima Allaha, zaista bi se našlo malo onih koji ih poznaju.

Druga grupa učenjaka tvrdi da je ovaj čovjek živio u vremenu između dvaju vjerovjesnika, kada je na snazi bio 'apstraktni tevhid' i kada nije bilo zaduženja prije donošenja šeri'ata. To je u skladu s prevladavajućim mišljenjem po ovom pitanju, zbog riječi Uzvišenog: *A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali* (sura El-Hidžr, 15).

Oponenti kažu da je dozvoljeno mišljenje da je čovjek živio u vrijeme važenja šeri'ata u kojem je bio dozvoljen oprost nevjerovanja (kufra), za razliku od našeg šeri'ata, kako smatraju pripadnici Ehlus-sunneta, u kojem je to zabranjeno samim odredbama šeri'ata, i to riječima Uzvišenog: *„Allah sigurno neće oprostiti da Njemu druge smatraju ravnim"* (sura En-Nisa, 116), kao i drugim argumentima. A Allah najbolje zna!

Navodi se i mišljenje da je čovjek naložio da se tako uradi s njim da bi kaznio svoju dušu, koja je mnogo griješila i bila nemarna, nadajući se da će mu se Allah Uzvišeni smilovati, znajući da to nije dozvoljeno u islamskom šeri'atu.

Napomena

Imam Muslim je naveo u svom Sahihu, zajedno s ovim, drugi hadis. To je hadis o ženi koja je zatvorila mačku. Potom je naveo od Ez-Zuhrija objašnjenje tih dvaju hadisa, po kojem čovjek ne smije napadati životinju, niti smije gubiti nadu. Tekst tog hadisa je sljedeći: *Pričao nam je Muhammed b. Rafi'i i 'Abd b. Humejd, da je 'Abd rekao:* - Obavijestio nas je, - a Ibn Rafi'i je rekao da je njegov tekst: - Prenio nam je 'Abdurrazik, koji je rekao: - Obavijestio nas je Me'amer - koji je rekao: - Meni je rekao Ez-Zuhri: - Zar ti nisam spomenuo dva zanimljiva hadisa? Rekao je Ez-Zuhri: - Obavijestio me je Humejd b. 'Abdurrahman, koji prenosi od Ebu Hurejre, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - *Bio je neki čovjek nemaran prema sebi. Nakon što mu se približila smrt, ostavi on u vasijet svojim potomcima: „Kada umrem, vi me spalite, zatim izmrvitie moje kosti, te bacite moj prah u vjetar! Tako mi Allaha, ako On bude bio u stanju da mi sudi, kaznit će me kaznom*

kakvom nije kaznio nikoga." Oni su to uradili s njim, a Allah naredi Zemlji: Vrati ono što si uzela! I on oživje, pa ga On upita: Šta te je spopalo da to uradiš?! Odgovori čovjek: Strahopoštovanje prema Tebi, o Gospodaru! (ili je rekao: Strah od Tebe). On mu je zbog toga oprostio.

Kaže Ez-Zuhri: „Pričao mi je Humejd koji prenosi od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Ušla je u vatru žena zbog mačke koju je zavezala i nije je hranila, niti ju je pustila da se sama hrani skakavcima po zemlji, sve dok nije uginula."* Navodi Ez-Zuhri: „Zato se čovjek ne smije opuštati, tj. plašeći se da ne učini nešto kao što je uradila ova žena s mačkom, a ne bi trebalo ni da očajava, tj. neka se nada Allahovom oprostu, a i boji da uradi ono što je uradio ovaj čovjek. A Allah najbolje zna!

Navodi ga En-Nesai u svom Sunenu, sa dvije predaje, od Ebu Hurejre i od Huzejfe b. el-Jemana, r.a., 4. džuz, str. 112-113, a u predaji od Ebu Hurejre stoji:

﴿٨٨﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه—قال: «سَمِعْتُ رسولَ الله— صلى الله عليه و سلم— يَقُولُ: ﴿«أَسْرَفَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ حَتَّى حَضَرَتْهُ الوَفَاةُ، قال لأَهْله: «إِذَا أَنَا مُتُّ فأَحْرِقُونِي، ثُمَّ أَذْرُونِي فى الرِّيحِ فى البَحْرِ، فَوَاللهِ لَئِنْ قَدَرَ اللهُ عَلَيَّ لَيُعَذِّبَنِّي عَذَابًا، لا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِهِ!»، قال:» فَفَعَلَ أَهْلُهُ ذَلِكَ، قَالَ الله —عز و جل— لِكُلِّ شَيْءٍ أَخَذَ مِنْهُ شَيْئًا: «أَدِّ مَا أَخَذْتَ!»، فإِذَا هُوَ قَائِمٌ، قَالَ الله —عز و جل—: «مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟!» قَالَ: «خَشْيَتُكَ.» فَغَفَرَ اللهُ لَهُ.»﴾

[*88*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao:
- Neki čovjek je bio nemaran prema sebi, sve dok mu se nije približila smrt, kada je rekao svojoj porodici:
- Kada umrem, spalite me i bacite moj prah u morski vjetar! Tako mi Allaha, ako me Gospodar dohvati, kaznit će me kaznom kakvom nije kaznio nikoga od Svojih stvorenja!
Rekao je Allahov Poslanik još i:
- Njegova porodica je to i učinila. Potom Allah naredi svakoj stvari koja je uzela nešto od njega: - Vrati ono što si uzela! - On oživje, a Allah ga upita: - Šta te je natjeralo da uradiš to što si uradio? - On odgovori: - Strahopoštovanje prema Tebi! - Allah mu je oprostio.

***

U predaji od Huzejfe el-Jemana stoji:

﴿٨٩﴾ عن حذيفة —أى ابن اليمان— رضى الله عنه— عن رسول الله— صلى الله عليه و سلم—: ﴿«كَانَ رَجُلٌ، مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ يُسِيءُ الظَّنَّ بِعَمَلِهِ فَلَمَّا حَضَرَتْهُ الوَفَاةُ

قَالَ لأَهْلِه: «إذَا أنَا مُتُّ فَأحْرِقُونِى ثُمَّ اطْحَنُونِي، ثُمَّ أذْرُونِى فى البَحْرِ، فإنَّ اللهَ إنْ يَقْدِرَ عَلَيَّ لَمْ يَغْفِرْ لِى!» قال: «فأمَرَ اللهُ –عز و جل– المَلائكَةَ فَتَلَقَّتْ رُوحَهُ، قَالَ لَهُ: «مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا فَعَلْتَ؟!»، قَالَ: «يَا رَبِّ، مَا فَعَلْتُ إلا مِن مَخَافَتِكَ.» فغَفَرَ له.»﴾

[*89*] Prenosi Huzejfe b. el-Jeman od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao:
- Bio je čovjek od onih prije vas koji nije imao povjerenja u svoja djela. Kada mu se približila smrt, rekao je svojoj porodici: - Kada umrem spalite me, zatim smrvite i bacite moj prah u more! Zaista mi Allah, ako me dohvati, neće oprostiti! - Zatim je Allah naredio melekima, pa mu je vraćen život, nakon čega ga On upita: -Šta te je natjeralo da uradiš to što si uradio? - Gospodaru moj - reče on - to sam uradio samo iz straha od Tebe! – Allah mu je oprostio.

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, 2.džuz, str.292-293:

﴿٩٠﴾ عن أبى هريرة –رضى الله عنه– عَنْ رَسُولِ اللهِ –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿»أَسْرَفَ رَجُلٌ عَلَى نَفْسِه فَلَمَّا حَضَرَهُ المَوْتُ أوْصَى بَنِيهِ فَقَالَ: «إذَا أنَا مُتُّ فَأحْرِقُونِى ثُمَّ اسْحَقُونِى، ثُمَّ ذَرُّونِى فى الرِّيحِ فى البَحْرِ، فَوَاللهِ لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّى لَيُعَذِّبَنِّى عَذَابًا، مَا عَذَّبَهُ أحَدًا!»، قَالَ: «فَفَعَلُوا به ذَلِكَ، فَقَالَ لِلأَرْضِ: «أَدِّى مَا أخَذْتِ!» فإذَا هُوَ قَائِمٌ، فَقَالَ لَهُ: «مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟»، قال: «خَشْيَتُكَ– أو مَخَافَتُكَ– يَا رَبِّ.»، فغَفَرَ له لِذَلِكَ.»﴾

[*90*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Pogriješio je neki čovjek prema samom sebi. Kada mu se približila smrt, ostavio je u vasijet svojim sinovima: - Kada umrem, spalite me, zatim zdrobite moje

kosti i bacite moj prah niz morski vjetar! Tako mi Allaha, ako me dohvati moj Gospodar, kaznit će me kaznom kojom nije kaznio nikoga!
Rekao je Allahov Poslanik: - I oni su to uradili s njim. A Allah naredi Zemlji: - Vrati ono što si uzela! - Čovjek oživje, a On ga upita: - Šta te je spopalo da to uradiš?! - Strah od Tebe (ili: iz strahopoštovanja prema Tebi) - odgovori on - o moj Gospodaru! - On mu je zbog toga oprostio.

Poglavlje X

Stvaranje Adema

HADIS

Stvaranje Adema[38], a.s.

---

38 Kada je Uzvišeni Allah odlučio da stvori Adema a.s. poslao je meleka Džibrila a.s. na Zemlju, da Mu donese sa nje ilovače, pa je Zemlja rekla: "Utječem se Allahu od tebe i toga da me okrnjiš i unakaziš." Džibril a.s. se tada vratio neobavljenog posla i rekao: "Gospodaru moj, Zemlja je zatražila kod Tebe utočište, pa nisam ništa uzeo." Allah dž.š. je onda poslao meleka Mikaila, pa je Zemlja ponovo od Allaha dž.š. zatražila utočište, te se i on vratio neobavljenog posla, rekavši kad se vratio isto što i Džibril. Onda je Allah dž.š. poslao Meleka smrti, pa je Zemlja ponovo zatražila utočište, ali joj je melek rekao: "Ja tražim utočište kod Allaha da se ne vratim neizvršenog naređenja." On je zgrabio sa površine, sa raznih mjesta, bijele, crvene i crne zemlje i izmiješao ih. Zato su ljudi različitih boja, ima ih bijelih, crnih i boja između tih. On je zemlju uzeo i nakvasio je, pa je postala ljepljiva ilovača, tj. prijanjali su joj dijelovi jedan na drugi. Nakon što je Allah dž.š. stvorio Adem a.s. a prije nego je u njega udahnu od Svoga Ruha, Meleki su jednom prilikom naišli na njega i uplašili se od onoga što su vidjeli, jer nikad prije nisu vidjeli slično stvorenje. Jedne prilike kad je Iblis prolazio pored Adema a.s., udario ga je, pa je tijelo zvečalo, kao što odzvanja grnčarija od suhe ilovače. Zatim je Iblis rekao: "Zašto si stvoren?" Ne dobivši nikakav odgovor, on je onda ušao u tijelo kroz usta, i izašavši na zadnjicu, rekao je melekima: "Nemojte se ovoga bojati. Vaš Gospodar je postojan, a ovo stvorenje je šuplje. Da imam vlast nad ovim, ja bih ga razbio". Pa je rekao Ademu a.s., koji je tada još uvijek bio samo kip: "Ako ti budem predpostavljen, uništiću te, a ako ti meni budeš predpostavljen, neću ti pokoran biti". Kada je došao čas u kome je Allah dž.š. htio da u Adema udahne dušu, rekao je melekima: "Kada u njega udahnem dušu, učinite mu sedždu." Kada je u njega udahnuo dušu i duša došla u glavu, Adem a.s. je kihnuo i meleki su rekli: "Reci: El-hamdu lillahi!" Kada je Adem a.s. rekao "El-hamdu lillahi (hvala Allahu)", Allah dž.š. mu je rekao: "Smilovao ti se tvoj Gospodar, Ademe". Kada mu je duša ušla u oči, ugledao je

Navodi ga El-Buhari, Allah mu se smilovao, u knjizi Početak stvaranja, poglavlje Stvaranje Adema, 4. džuz, str. 131

﴿٩١﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— عن النبيِّ —صلى الله عليه و سلم— قال:
﴿«خَلَقَ اللهُ آدَمَ، وَ طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، ثُمَّ قَالَ: «**اذْهَبْ، فَسَلِّمْ عَلَى أُولَئِكَ** مِنَ
المَلائِكَةِ، **فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ، تَحِيَّتُكَ وَ تَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ!**»، فَقَالَ: «السَّلامُ
عَلَيْكُمْ!»، فَقَالُوا: «**السَّلامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللهِ!**»،— فَزَادُوهُ: («وَ رَحْمَةُ اللهِ.»)—،
فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ، فَلَمْ يَزَلْ الخَلْقُ يَنْقُصُ حَتَّى الآنَ.»﴾

[*91*] El-Buhari, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Stvorio je Allah Adema visine šezdeset lakata. Zatim mu je rekao: Idi i poselami one meleke i poslušaj kako će ti oni otpozdraviti. To će biti tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka. Adem je rekao: - Neka je mir na vas! (Es-Selamu alejkum!) - Oni su odgovorili: - Neka je mir na tebe i Allahova milost! – Dodali su i: I Allahova milost! - pa će svako ko bude ušao u Džennet biti u liku Adema. A čovjek se neprestano smanjivao sve do sada.

***

Navodi ga El-Buhari, također, u knjizi Poziv za namaz, poglavlje Početak ezana, 8. džuz, 50. strana, sa slijedećim tekstom:

﴿٩٢﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— عن النبى —صلى الله عليه و سلم— قال:
﴿«خَلَقَ اللهُ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ، طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ: «**اذْهَبْ فَسَلِّمْ**
عَلَى أُولَئِكَ النَّفَرِ مِنَ المَلائِكَةِ، جُلُوسٌ، فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ، فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ

---

džennetske plodove, a kada mu je ušla u stomak, poželio je da jede i skočio prije nego što mu je duh ušao u noge, žureći prema džennetskim plodovima. Na to se ukazuje u riječima Uzvišenog: "Čovjek je stvoren od žurbe." (sura El-Enbija, 37.) ("Kazivanja o vjerovjesnicima" autor ibn Kesir r.a.)

وَ تَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ!»، فَقَالَ: «السَّلامُ عَلَيْكُمْ!»، فَقَالُوا: «السَّلامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللهِ!»— فَزَادُوهُ: («وَ رَحْمَةُ اللهِ.»)—، فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ، فَلَمْ يَزَلِ الخَلْقُ يَنْتَقِصُ حَتَّى الآنَ.»﴾

[92] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Stvorio je Allah Adema na njegovu sliku, a njegova visina je bila šezdeset lakata. Nakon što ga je stvorio, rekao mu je: - Idi i poselami onu grupu meleka koja sjedi i poslušaj kako će ti oni otpozdraviti. To će biti tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka. – Adem reče: - Neka je mir na vas! (Es-Selamu alejkum!)- Oni odgovoriše: - Neka je mir na tebe, i Allahova milost! Oni su dodali: I Allahova milost, pa će svako ko uđe u Džennet biti u liku Adema. A čovjek se nije prestao smanjivati sve dosad.

***

Imam Muslim navodi ovaj hadis u svome Sahihu, kod pojašnjenja karakteristika Dženneta, u 10. džuzu, 294. str. iz El-Kastalanijeve glose:

﴿٩٣﴾ حدثنا أبو هريرة —رضى الله عنه— عن رسول الله —صلى الله عليه و سلم— فذكر أحاديث، منها: «فقال رسول الله —صلى الله عليه و سلم—:﴿«خَلَقَ اللهُ —عز و جل— آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ، طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ: «اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولَئِكَ النَّفَرِ!»،— وَ هُمْ نَفَرٌ مِنَ المَلائِكَةِ جُلُوسٌ، «فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ بِهِ، فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَ تَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ!»، قَالَ: «السَّلامُ عَلَيْكُمْ!»، فَقَالُوا: «السَّلامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللهِ!»، فَزَادُوهُ: («وَ رَحْمَةُ اللهِ.»)— قَالَ: «فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ، وَ طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، فَلَمْ يَزَلِ الخَلْقُ يَنْقُصُ بَعْدَهُ حَتَّى الآنَ.»﴾

[93] Pričao nam je Muhammed b. Rafi' od 'Abdurrezzaka, ovaj od Me'amera, a on od Hemmame b. Munebbiha, koji je rekao: „Ovo je ono što nam je pričao Ebu Hurejre, r.a.,

koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s..." Tada je spomenuo hadise od kojih i ovaj:
- Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Stvorio je Allah, dž.š., Adema na njegovu sliku. Bio je visok šezdeset lakata. Nakon što ga je stvorio, rekao mu je: - Idi i poselami onu grupu (grupu meleka koji su sjedili), pa poslušaj kako će ti oni otpozdraviti. Zaista će to biti tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka. – Adem reče:- Neka je mir na vas! (Es-Selamu alejkum!) Oni odgovoriše: - Neka je mir na tebe, i Allahova milost! Oni su dodali: I Allahova milost! Allahov Poslanik je dalje rekao: - Svako ko uđe u Džennet bit će u liku Adema, a njegova visina će biti šezdeset lakata. A čovjek se stalno smanjivao poslije njega sve do sad.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 5. džuz, 321 str.

U tekstu: *Stvorio je Allah Adema, a.s.,* dodao je 'Abdurrezak, prenoseći od Me'amera, dio: *na njegovu sliku* (على صورته). Spojena lična zamjenica (ه) se „vraća" na Adema, sa značenjem: zaista ga je Allah stvorio u obliku koji mu je On dao i nije prolazio faze razvoja, kao ni faze u utrobi, kakav je slučaj s njegovim potomcima. Naprotiv, On ga je stvorio savršenog u potpunosti. Ovaj hadis je u proturječju s drugim hadisom: *Stvorio je Allah Adema na sliku Milostivog.* Odgovor na tu proturječnost je u tome da je to prisvajanje počasti i ugleda, jer je Uzvišeni Allah čovjeka stvorio u obliku u kojem mu nijedna stvorena stvar ne liči po ljepoti i savršenstvu oblika.

Na opis visine: *Bio je visok šezdeset lakata* dodao je Ahmed u predaji od Se'ida b. el-Musejjiba, koju on prenosi od Ebu Hurejre, dio: *do sedam lakata širok. Zatim je rekao* Uzvišeni njemu: *Idi i poselami one,* tj. grupu *meleka i poslušaj kako će ti oni otpozdraviti* pozdrav, jer je to *tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka* koji će doći poslije tebe. Kod Et-Tirmizija, u hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, stoji: *Allah je stvorio Adema i udahnuo u njega od Svog Ruha. Jednom on kihnu i reče: - Hvala Allahu! (El-hamdu lillahi) - On je zahvalio Allahu Njegovim izunom... Njegove su riječi: Idi do onih meleka, do one grupe koja sjedi.*

Adem ih je pozdravio: „Neka je mir na vas!"(Es-Selamu alejkum!) A oni su odgovorili: „Neka je mir na tebe i Allahova milost!" Oni su dodali: „I Allahova milost". Ovo su prve odredbe o selamu i prvi propis obaveznosti njegova nazivanja, jer on predstavlja vrata ljubavi i vezanja srca među braćom po vjeri. Ta ljubav čini samu srž potpunog imana, kako stoji u hadisu kojeg navodi Muslim, a koji se prenosi od Ebu Hurejre: *Nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete međusobno voljeli! A hoćete li da vas uputim na nešto što, ako budete radili, voljet ćete jedni druge? Širite selam među sobom! Svako ko uđe u Džennet* ući će u njega s *likom Adema,* a.s., lijep, savršeno potpun i visok. Neće to biti u mračnom liku, niti će biti s kakvom mahanom. Rečenica: *Čovjek se nije prestajao smanjivati,* po ljepoti i visini, *sve do sada* znači da je zaustavljeno to smanjivanje kod ovog umeta. Također, kada njegovi pripadnici budu ulazili u Džennet, vratit će se u lik koji je imao Adem, a.s., kao jako visoki i lijepi.

U knjizi *Musirul-garam fi zijaretil-kuds vel-halil alejhis-selam* Tadžuddina et-Tedmurija stoji ono što on prenosi od Ibn Kutejbe, koji je to naveo u djelu *El-Me'arif: „Zaista je Adem, a.s., bio golobrada lica. Brada je počela rasti poslije kod njegovih potomaka. Bio je visok, duge, kovrdžave i guste kose."* Hadis iz poglavlja *Poziv na namaz,* kojeg, također, navode El-Buhari i Muslim u poglavlju Obilježja Dženneta, a čiju vjerodostojnost potvrđuje Ibn Hibban, prenose i El-Bezzar, i Et-Tirmizi, i En-Nesai od Se'ida el-Makburija i drugih, a on od Ebu Hurejre: *Zaista je Allah stvorio Adema od praha, pa ga je učinio od ilovače, zatim ga je ostavio sve dok nije postao blato. Potom ga je izglačao i dao mu oblik. Onda ga je ostavio dok nije postao kao pečena glina. Kada je prolazio Iblis pored njega, rekao je: - Zaista si ti stvoren radi nečeg veličanstvenog! - Zatim je On u njega udahnuo od Svog Ruha, pa je prvo što je poteklo kroz njega bio Ruh, udahnut kroz nosnu šupljinu. Poslije toga je Adem progledao i kihnuo, te rekao: - Hvala Allahu! (El-hamdu lillah!) - Allah je na to rekao: - Tvoj Gospodar ti se smilovao (jerhamuke Allah)*[39]... U hadisu od Ebu Musaa, kojeg prenosi Ebu Davud,

---

39 Ovim hadisom, i sličnim njemu, je formiran islamski adet da onaj ko kihne treba reći: "El-hamdu lillah!"- Hvala samo Allahu pripada!, a onaj ko to čuje treba reći: "Jerhamuke Allah!"- Allah ti se smilovao! Tako navodi El-Buhari hadis koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas kihne, neka kaže: El-hamdu lillahi (Hvala Allahu!), i neka mu kaže njegov brat ili prijatelj: Jerhamukellah (Allah ti se smilovao!), a kad mu kaže *Jerhamukellah*, neka mu odgovori: Jehdikumullahu ve juslihu balekum (Neka vas Allah uputi i popravi vam stanje)." Naprotiv kod nas je praksa da onaj koji kihne ne kaže ništa dok prisutni kažu "Nazdravlje!" (op. prev.)

a čiju vjerodostojnost potvrđuje Ibn Hibban, stoji: *Zaista je Uzvišeni Allah stvorio Adema od grumena kojeg je sabrao od svih vrsta zemlje. Tako su potomci Ademovi došli na Zemlju.* Zbog toga, kada je Uzvišeni Allah naumio stvoriti Adema iz ničega i pokazati ga, On ga je stvarao u šest faza: faza prašine, faza tvrde ilovače, faza uglačanog blata, faza gline, faza oblikovanja gline onako kako to rade grnčari (glinom kojom je Allah stvorio njegove kosti, meso i krv), i faza u kojoj je u njega udahnuo od Svoga Ruha. El-Kastalani, Allah mu se smilovao, dalje kaže: „Zaista Allah stvara čovjeka na četiri načina: bez oca i majke, što je Adem, a.s.; od oca, a bez majke, što je Hava; od majke, a bez oca, što je 'Isa, a.s., i od oca i od majke, što je ona osoba što je stvorena od tekućine koja se izbaci, koja izlazi iz kičme i one iz grudi, tj. koja izlazi iz kičme muškarca i iz grudi žene. Ovaj posljednji način stvaranja ostvaruje se u šest ciklusa: prvi je ciklus sjemena, drugi je ugruška, treći je stanje fetusa (embrio), četvrti je formiranje kostiju, peti obavijanje kostiju mesom i šesti je udahnjivanje duše."

Uzvišeni Allah je odlikovao čovjeka iznad ostalih bića time što ga je učinio najodabranijim među svjetovima, njegovim odabiranjem i njegovim stvaranjem. Uzvišeni kaže: *Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali* (sura El-Isra', 70), kao i: *I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na zemlji, sve je od Njega* (sura El-Džasijeh, 13). Nema sumnje da je onaj zbog koga i radi koga su stvorena sva stvorenja, nebeska i zemaljska, stvorenje koje oblači odjeću ponosa spram onoga ko mu neprijateljstvo iskazuje. Allah ga je stvorio bićem u kome se sjedinjuju osobine časnih meleka i prostih životinja. Zato u njemu postoji snaga oba svijeta i zato je on primjeren za stanovnika oba svijeta, pa je poput životinje, zbog svojih nagona, a i poput meleka, zbog svog razuma, znanja i pokornosti. Odlikovao ga je poslaničkim stepenom, a mudrost iziskuje da poslaničko stablo bude zasebne vrste: vrste koja je veza između čovjeka i meleka i u kojoj se oni vezuju i sjedinjuju na određeni način. Stoga je Poslanik kao melek, zbog poznavanja carstava nebesa i zemlje, i kao čovjek, zbog toga što ima potrebu za jelom, pićem i dr. Onda kada čovjek očisti svoju dušu od nefsanskih prohtjeva, a tijelo od stvarne prljavštine, i dođe u Allahovu blizinu, tada postaje vredniji od meleka, kako kaže Uzvišeni Allah u Kur'anu: *I meleki će im ulaziti na vrata svaka: „Mir neka je vama, zato što ste trpjeli."* (sura Er-Ra'd, 23,24) U hadisu se kaže: *Meleki će biti sluge stanovnicima Dženneta.*

Ibn Kesir kaže: - Postoje razilaženja oko toga da li je Adem imao potomka u Džennetu. Jedni kažu da nije, a drugi da su u njemu rođeni Kabil i njegova sestra. Spominju neki da je u njemu bilo rođeno, iz svake

trudnoće, muško i žensko dijete. U *Tarihu* Ibn Džerira stoji da je Hava rodila četrdesetero djece iz dvadeset porođaja. Drugi navode stotinu i dvadeset porođaja, a u svakom porođaju je bilo muško i žensko dijete. Prvi od njih su se rodili Kabil i njegova sestra Iklima. U *El-Kamusu* stoji da je Iklimija (اقليمياء) kći Adema, a.s., a da se posljednji rodio Abdulmugis i njegova sestra Emetulmugis. Navodi se i da Adem nije umro dok nije vidio svoje potomstvo – one koji su bili njegovi potomci i njihove potomke: ukupno četiri stotine hiljada ljudi. A Allah zna najbolje!

Navodi Es-Suda od Ibn Abbasa, r.a., i ostalih da je svaki muškarac iz jednog porođaja ženio ženu rođenu u drugom porođaju. Tako je Habil htio da oženi Kabilovu sestru, čemu se ovaj usprotivio. Obojici im je Adem naredio da zakolju po kurbana, što su oni i učinili. Potom se spustila vatra koja je progutala Habilova kurbana, a ostavila Kabilovog, zbog čega se Kabil rasrdio i rekao Habilu: „Zaista ću te ubiti kako ne bi oženio moju sestru!" Habil mu je odgovorio: *Allah prima samo od onih koji su dobri* (sura El-Ma'ide, 27). I udario je Kabil Habila i usmrtio ga, kako stoji u riječima Allaha Uzvišenog, koji kazivanje o njima navodi u Svojoj plemenitoj Knjizi. Život Ademov je trajao hiljadu godina, kako se prenosi od 'Ata'ija El-Harasanija. Od njega bilježi Ibn Džerir da su, kada je Adem umro, za njim plakala stvorenja sedam dana (El-Kastalani, 5. džuz, 320 str.).

El-Kastalani, Allah mu se smilovao, tumačeći hadis u knjizi Molitva za namaz (poglavlje Početak selama, 9. džuz, 130 str.), navodi da je *stvorio Allah Adema na njegovu sliku*. Ovdje se spojena lična zamjenica „vraća" na Adema, tj. stvorio ga je On u potpunom stanju, bez prolaženja faza sjeme-ugrušak-embrio(fetus)-dojenče-dječak. To je tek tad bio potpun čovjek, i nije prolazio kroz ove stadije kao što je to slučaj sa njegovim potomstvom. Stoga je neispravan govor materijalista o tome da čovjek ne može nikada postati prije nego što je bio sjeme, niti može postojati sjeme bez čovjeka. To je pomenuo Ibn Battal.

Kod El-Buharije u *El-Edebul-mufredu,* kao i kod Ahmeda, postoji hadis kojeg prenose od Ibn 'Adžilana, a on od Ebu Hurejre, r.a., koji glasi: *Ne govorite - Allah prokleo tvoje lice i lice koje liči tvome! Allah je stvorio Adema na Svoju Sliku.* Ta se slika proklinje ovim govorom. I očito je da spojena lična zamjenica (u riječi صورته) pripada onome o čemu se govori, a to je proklinjanje njegove (čovjekove) slike. Navodi se da se spojena lična zamjenica ـه odnosi na Allaha Uzvišenog, jer je u pojedinim predajama preneseno: *Stvorio ga je na sliku Milostivog* (صورة الرحمن), tj. na sliku jednog od Allahovih svojstava, time što mu je dao znanje, vid, sluh, i dr. iako Allahovim svojstvima ništa nije nalik. Re-

kao je Et-Turbešti: „Sljedbenici istine se oko toga razvrstavaju u dvije grupe: jednu čine oni koji odbijaju tumačenje, ali i poređenje s bilo čime i prepuštanje svega Allahovom sveznanju, Koji njime obuhvata svaku stvar. Stav ove grupe je sigurniji. Druga grupa drži da ova genitivna veza predstavlju vezu počasti i plemenitosti, i to tako da je Uzvišeni Allah stvorio Adema, a.s., u formi kojoj nije slična forma nijedne druge stvari po ljepoti, savršenosti i mnoštvu drugih značajnih koristi, sadržanih u njemu."

Et-Tibi kaže da je tumačenje ovog hadisa poželjno i potrebno mu je se vratiti, jer je sintagma *njegova visina* pojašnjenje za riječi *na njegovu sliku.* To je kao da je on rekao: Stvorio je On Adema po onome po čemu se raspoznaje, po svom lijepom izgledu i ljepoti, savršenosti i veličini svog oblika, a od njih se najviše ističe visina, jer on nije bio među ljudima (El-Kastalani). Ovo tumačenje pojačavaju riječi Uzvišenog, upućene čovjeku: *I On vam obličje daje i likove vaše čini lijepim* (sura El-Mu'min, 64). A Allah najbolje zna!

Ovaj hadis navodi Et-Tirmizi u svom Džami'u, poglavlje Sura El-E'araf, 2. džuz, 180. str.

﴿٩٤﴾ عن أبى هريرة —رضى الله عنه— قال: «قال رسول الله —صلى الله عليه و سلم—: ﴿«لَمَّا خَلَقَ اللهُ آدَمَ مَسَحَ ظَهْرَهُ، فَسَقَطَ مِنْ ظَهْرِهِ كُلُّ نَسَمَةٍ، هُوَ خَالِقُهَا إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ، وَ جَعَلَ بَيْنَ عَيْنَيْ كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ وَمِيضًا مِنْ نُورٍ، ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى آدَمَ، فَقَالَ: «**أَىْ رَبِّ، مَنْ هَؤُلَاءِ؟**»، قَالَ: «**هَؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ.**»، فَرَأَى رَجُلًا مِنْهُمْ فَأَعْجَبَهُ وَبِيصُ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ، فَقَالَ: «**أَىْ رَبِّ، مَنْ هَذَا؟**»، قَالَ: «**هَذَا رَجُلٌ مِنْ آخِرِ الأُمَمِ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ.**»، يُقَالُ لَهُ دَاوُدُ، فَقَالَ: «**رَبِّ، كَمْ جَعَلْتَ عُمْرَهُ؟**»، قَالَ: «**سِتِّينَ سَنَةً.**»، قَالَ: «**أَىْ رَبِّ، زِدْهُ مِنْ عُمْرِى أَرْبَعِينَ سَنَةً.**»، فَلَمَّا قُضِىَ عُمُرُ آدَمَ جَاءَهُ مَلَكُ المَوْتِ فَقَالَ: «**أَوَ لَمْ يَبْقَ مِنْ عُمْرِى أَرْبَعُونَ سَنَةً؟**»، قَالَ: «**أَوَ لَمْ تُعْطِهَا ابْنَكَ دَاوُدَ؟**»، قَالَ: «فَجَحَدَ آدَمُ، فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهُ، وَ نَسِىَ فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهُ، وَ خَطِىءَ آدَمُ فَخَطِئَتْ ذُرِّيَّتُهُ.»﴾

[*94*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Nakon što je Allah stvorio Adema, potrao mu je leđa i iz njih su izašli svi ljudi koji će biti stvoreni do Sudnjeg dana. Učinio je da svakome između očiju sija nur. Kada ih je pokazao Ademu, on upita: - Gospodaru, ko su ovi? - On reče: - To su tvoji potomci. - Adem je pogledao jednoga čovjeka i zadivio ga je sjaj onoga što je bilo između njegovih očiju. Upitao je: - Gospodaru, ko je ovo? On mu odgovori: - Ovo je čovjek od kasnijih naroda, od tvojih potomaka. Njegovo ime je Davud. – Adem upita: - Koliko dug život si mu dao? - On odgovori:- Šezdeset godina. – Adem predloži:- Gospodaru, dodaj njegovom životu četrdeset godina od mog života. - Nakon što je Adem poživio do određenog vremena, došao mu je melek smrti. On mu reče: - Zar od mog života nije ostalo još četrdeset godina? – Melek odgovori: - A zar ih nisi dao svom potomku Davudu? - Adem je to porekao, pa poriču i njegovi potomci. Zaboravio je Adem, pa zaboravljaju i njegovi potomci. Pogriješio je Adem, pa griješe i njegovi potomci.

Ebu 'Isa et-Tirmizi kaže da je hadis u kategoriji hasen-sahih.

***

﴿٩٥﴾ و فى رواية أخرى له:﴿«ثُمَّ أَكْمَلَ الله تعالى لآدَمَ – أَلْفَ سَنَة، وَ أَكْمَلَ لِدَاوُدَ مِائَة.»﴾

[*95*] U njegovoj drugoj predaji stoji: - Zatim je Allah upotpunio Ademu hiljadu godina, a Davudu stotinu.

***

Navodi ga Et-Tirmizi u istom poglavlju, s tekstom:

﴿٩٦﴾ عن مسلم بن يسار الجهنيّ أنَّ عُمَر بن الخَطَّاب –رضى الله عنه– سُئِلَ عن هذه الآية: («**و إذْ أخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِى آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَ أَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ**: «**أَ لَسْتُ بِرَبِّكُمْ؟!**»، **قَالُوا**: «**بَلَى، شَهِدْنَا!**»، **أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ**: «**إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ.**»)– قَالَ عُمَرُ بْنُ الخَطَّابُ –رضى الله عنه–: «سَمِعْتُ رسولَ الله –صلى الله عليه و سلم– يُسْئَلُ عَنْهَا، فقال رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم: ﴿«إنَّ الله خَلَقَ آدَمَ، ثُمَّ مَسَحَ ظَهْرَهُ بِيَمِينِه، فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً، فَقَالَ: «**خَلَقْتُ هَؤُلاءِ لِلجَنَّةِ، وَ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ يَعْمَلُونَ.**»، ثُمَّ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً، فَقَالَ: «**هَؤُلاءِ خَلَقْتُ لِلنَّارِ، وَ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ يَعْمَلُونَ.**»﴾، فقَالَ رَجُلٌ: «يَا رسولَ الله، فَفِيمَ العَمَلُ؟»، قال: فَقَالَ رسولُ الله –صلى الله عليه و سلم–:﴿«إنَّ الله إذَا خَلَقَ العَبْدَ للجَنَّة اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّة حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ أَعْمَالِ أَهْلِ الجَنَّة، فَيُدْخِلَهُ الجَنَّةَ. وَ إذَا خَلَقَ العَبْدَ لِلنَّار اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ أَعْمَالِ أَهْلِ النَّارِ فَيُدْخِلَهُ الله النَّارَ.»﴾

[*96*] Prenosi se od Muslima b. el-Jesara el-Džuhenija da je Omer b. el-Hattab, r.a., bio pitan jednom prilikom o značenju ajeta: I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: „Zar Ja nisam Gospodar vaš?“ -

oni su odgovorili: „Jesi, mi svjedočimo!“ - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: „Mi o ovome nismo ništa znali.“ (sura El-E'araf, 172) Omer b. el-Hattab, r.a., rekao je tada: - Čuo sam da je Allahov Poslanik, kada je bio upitan o ovome, kazao: - Zaista je Allah najprije stvorio Adema, zatim ga pomilovao po leđima Svojom desnicom i izveo iz leđa potomstvo, te rekao: - Ove sam stvorio za Džennet i oni će činiti djela stanovnika Dženneta. Zatim je protrljao po njegovim leđima i izvadio iz njih potomstvo, te rekao: - Ove sam stvorio za vatru i djelo stanovnika vatre će oni činiti. Neko od prisutnih upita: - Allahov Poslaniče, čemu onda trud? - Allahov poslanik, s.a.v.s., odgovori: - Zaista, kada je Allah stvorio roba za Džennet, odredio mu je da čini djelo stanovnika Dženneta, sve dok ne umre, radeći to, pa će ga uvesti u Džennet. A kada je stvorio roba za vatru, odredio mu je da radi djelo stanovnika vatre, sve dok ne umre redeći to, pa će ga Allah uvesti u vatru.

Kazao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: „Ovaj hadis je hasen, a Meslem b. el-Jesar nije slušao od Omera b. el-Hattaba, r.a., a neki navode u ovom lancu između Meslema b. el-Jesara i Omera b. el-Hattaba nepoznatog čovjeka. Rekao bih: Možda je on zbog toga *hasen ligajrihi*. A Allah najbolje zna.“

***

Također, navodi ga Et-Tirmizi na kraju svoje knjige *Tefsir*, u poglavlju bez naslova, 2. džuz, 241. str:

﴿٩٧﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— قال: «قال رسولُ اللهِ —صلى الله عليه و سلم—:﴿»لَمَّا خَلَقَ اللهُ آدَمَ وَ نَفَخَ فِيهِ الرُّوحَ، عَطِسَ فَقَالَ: «**الحَمْدُ لله!**»، فَحَمِدَ اللهَ بِإِذْنِه، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ: «**رَحِمَكَ الله، يَا آدَمَ! اذْهَبْ إِلَى هَؤُلاءِ المَلائِكَة إِلَى مَلإٍ مِنْهُمْ جُلُوسٍ، فَقُلْ**: «**السَّلامُ عَلَيْكُمْ**.»، قَالُوا: «**وَ عَلَيْكَ السَّلامُ وَ رَحْمَةُ اللهِ**!»، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ: «**إِنَّ هَذَا تَحِيَّتُكَ وَ تَحِيَّةُ بَنِيكَ بَيْنَهُمْ**.»،

فَقَالَ اللهُ لَهُ— و يَدَاهُ مَقْبُوضَتَانِ—: «اخْتَرْ أَيَّهُمَا شِئْتَ؟»، قَالَ: «اخْتَرْتُ يَمِينَ، رَبِّى.» —و كِلْتَا يَدَىْ رَبِّى يَمِينٌ مُبَارَكَةٌ— ثُمَّ بَسَطَهَا فَإِذَا فِيهَا آدَمُ وَ ذُرِّيَّتُهُ، فَقَالَ: «أَىْ رَبِّ، مَا هَؤُلَاءِ؟»، فَقَالَ: «هَؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ.»، فَإِذَا كُلُّ إِنْسَانٍ مَكْتُوبٌ عُمْرُهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ فَإِذَا فِيهِمْ رَجُلٌ أَضْوَءُهُمْ —أَوْ مِنْ أَضْوَئِهِمْ—، قَالَ: «يَا رَبِّ، مَنْ هَذَا؟»، قَالَ: «هَذَا ابْنُكَ دَاوُدُ، قَدْ كَتَبْتُ لَهُ عُمْرَ أَرْبَعِينَ سَنَةً.»، قَالَ: «يَا رَبِّ، زِدْهُ فِى عُمْرِهِ.»، قَالَ: «ذَاكَ الَّذِى كَتَبْتُ لَهُ.»، قَالَ: «أَىْ رَبِّ، فَإِنِّى قَدْ جَعَلْتُ لَهُ مِنْ عُمْرِى سِتِّينَ سَنَةً.»، قَالَ: «أَنْتَ وَ ذَاكَ.»، ثُمَّ أَسْكَنَهُ الْجَنَّةَ مَا شَاءَ اللهُ، ثُمَّ أُهْبِطَ مِنْهَا فَكَانَ آدَمُ يَعُدُّ لِنَفْسِهِ، قَالَ: «فَأَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ، فَقَالَ لَهُ آدَمُ: «قَدْ عَجَّلْتَ، قَدْ كُتِبَ لِى أَلْفُ سَنَةٍ!»، قَالَ: «بَلَى، وَ لَكِنَّكَ جَعَلْتَ لِابْنِكَ دَاوُدَ سِتِّينَ سَنَةً.»، فَجَحَدَ، فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهُ، وَ نَسِىَ فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهُ.»— قَالَ: «فَمِنْ يَوْمَئِذٍ أُمِرَ بِالْكِتَابِ وَ الشُّهُودِ.»﴾

[97] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Kada je Allah stvorio Adema i udahnuo u njega od Svog Ruha, on je kihnuo i rekao: - Hvala Allahu! (El-hamdu lillahi!)– Kada je zahvalio Allahu, uz Njegovu dozvolu, odgovorio mu je njegov Gospodar: - Allah ti se smilovao (jerhamuk Allahu), Ademe! Idi do onih meleka, do one grupe koja sjedi, i reci: - Neka je mir na vas! (Es-Selamu alejkum!) Kada je to učinio, oni odgovoriše: - I na tebe neka je mir i Allahova milost! Zatim se vratio svome Gospodaru, a On mu reče: - Ovo je tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka. Zatim mu se obratio Allah, zatvorenih ruku: - Izaberi koju hoćeš od njih dvije! Odgovori Adem: - Biram desnu, moj Gospodaru! - a obje ruke moga Gospodaru su desne. Zatim ju je On otvorio, a u njoj Ademovo potomstvo. Adem je pitao: - Gospodaru, ko su ovi? On mu odgovori: - Ovo su tvoji potomci. Između očiju svakog čovjeka je pisalo koliko godina života će živjeti. Među njima je bio jedan najsvjetliji. Adem upita: - Gospodaru, ko je ovo? On odgovori: - To je tvoj potomak Davud. Njemu sam odredio četrdeset godina života. Adem predloži: - Gospodaru,

povećaj mu od mog života! Gospodar odgovori: - Toliko sam mu odredio! Adem tada reče: - Gospodaru, dajem mu od svog života šezdeset godina! Na to Allah reče: - Učinit ću ti to! Zatim ga je On nastanio u Džennetu, onako kako je htio, a potom je bio spušten iz njega. Adem je sam sebi izračunao godine života. Kada mu je došao melek smrti, Adem mu reče: - Poranio si, meni je propisano hiljadu godina! Melek mu odgovori:- Ne, nego si ti podario svom potomku Davudu šezdeset godina! Adem je to porekao, pa poriču i njegovi potomci. On je zaboravio, pa zaboravljaju i njegovi potomci. Od tada su propisani pisanje i svjedoci.

Rekao je Et-Tirmizi da je ovaj hadis hasen garib.

Komentar Et-Tirmizijevih predaja hadisa o Ademu, a.s.

O izjavi: *Nakon što je Allah stvorio Adema, potrao je njegova leđa...* među učenjacima postoje dva mišljenja. U prvoj grupi su neki učenjaci koji to tumače na doslovan način: potiranje ima značenje koje je dostojno Uzvišenog, kao Njegove riječi: "*Budi!*" *I ono biva.* Moguće je i da je On naredio nekim od Svojih meleka, zaduženih za duše Ademovih potomaka, da zahvate iz njegovih leđa i izvedu iz njih duše potomaka. To navodi El-'Alame Ebu es-Su'ud, kada tumači riječi Uzvišenog: *I kada je Gospodar Tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo* (sura El-E'araf, 172). On kaže: „Ovaj govor se uzima u doslovnom značenju, kao što se prenosi od Ibn 'Abbasa, r.a., da je Allah, kada je stvorio Adema, a.s., potrao ga po leđima... (zatim je naveo hadis koji je ovdje naveden)". On dalje kaže: „Nije smisao u Njegovom doslovnom izvođenju svih onih koji su došli poslije Adema, a.s., pojedinačno. Smisao je u tome da je On iz njegovih (Ademovih) leđa izveo samo one koji su bili njegovi direktni potomci, dok je iz njihovih leđa izveo njihove direktne potomke, i sve tako do kraja, onako kao što upućuju riječi Uzvišenog: *I kada je Gospodar Tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo* (sura El-E'araf, 172)." Zatim navodi dalje El-'Alame Ebu es-Su'ud, Allah mu se smilovao: „Pošto je namjera da se ukaže na kičmu

Adema, a.s., a hadisima se želi ukazati na dvije grupe ljudi, općenito, dok je veza samo usputna, onda se izvođenje svih potomaka veže za njega. Sam navedeni ajet je objavljen da bi se nevjernicima, koji su živjeli u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., moglo oponirati i dokazati im se da se širk ne može pravdati uvjerenjima predaka. Tako je trebalo i da se rađanje pridoda kičmama njihovih predaka, bez govorenja o direktnim potomcima Adema, a.s., i njihova izvođenja iz njegove kičme. To što nije pojašnjeno uzimanje zavjeta u hadisu od h. Omera, ne znači da ona nije ni postojala i da nije bila uzeta. Uzimanje zavjeta protiv njih dolazi kako bi se njima oduzela mogućnost isticanja neznanja kao izgovora, kao što to potvrđuju riječi Uzvišenog: *I to zato da na Sudnjem danu ne reknete: „Mi o ovome nismo ništa znali!“* (sura El-E'araf, 173). To neće biti dokaz protiv njih, jer to nije bio poticaj da bi im se obraćalo na dunjaluku, jer nema nijednog pojedinca koji navodi tu obavezu koja je uzeta protiv njih.

Smatram da je to neprihvatljivo, jer riječi Uzvišenog *da ne reknete* nisu oznaka uzroka ili svrhe Njegovim riječima *i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe,* niti se to temelji na tome zbog njihovih riječi: *Jesi, mi svjedočimo! i to zato da na Sudnjem danu ne reknete,* što zahtijeva da se i uzimanje svjedočanja i samo svjedočenje vezuje, svako od njih dvoje, za njih same, pa će oni s tim biti ušutkani. To je oznaka za način ili stanje skrivenog glagola na kojeg se govor proteže. Značenje je: odredili smo to što smo odredili: bit će spomenut zavjet i vaše podsjećanje na njega, kojeg smo vam Mi pojasnili u onom što smo poslali putem Svog poslanika, ne želeći da kažete: *Mi o ovome nismo ništa znali!* ili da ne kažete: *Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili,* ili da ne biste, nevjernici, na Danju sudnjem rekli: „Zaista, mi o ovome nismo nikakava znanja imali!“ - tj. o ovom zavjetu[40], i: „Niko nas

40 Prema vjerodostojnoj Tradiciji islama, cjelokupan ljudski rod, nakon što je Adem, a.s., stvoren a prije konačnog uvođenja u egzistenciju u kojoj danas živimo na dunjaluku, dao je Allahu "Zavjet Vjere" (misak, 'ahd). Na taj "Zavjet" se odnosi i Kur'anski ajet: "I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: 'Zar Ja nisam Gospodar vaš?', oni su odgovorili: 'Jesi, mi svjedočimo', i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: 'Mi o ovome nismo ništa znali.'" (sura El-E'araf, 172.). Oko mjesta gdje se odigralo davanje tog "Zavjeta" nema jedinstvenog stava među islamskim učenjacima. Prema Ibn 'Abbasu, r.a., to se zbilo u dolini "Nu'man", kraj Arefata. Neki kažu da se to odigralo na ostrvu Cejlon (Šri Lanka) a to je mjesto gdje je spušten Adem, a.s., iz Dženneta. El-Kelbi veli da se davanje tog "Zavjeta" desilo negdje na putu između Mekke i Ta'ifa dok Alija, r.a., kaže da se "Zavjet" zbio još u Džennetu. (op.prev.)

nije s tim upoznao do Dana sudnjeg, a da jeste, mi bismo radili u skladu s tim. Ovako se čita na prihvaćenom kira'etu: ان تقولوا...- *(da kažete);* a u slučaju njegovog kira'eta sa *ja'om* (ان يقولوا (ى...- *(da oni kažu)* taj govor predstavlja oznaku za uzrok ili svrhu glagola stvari koja se podrazumijeva, a koja se vezuje za prilog za vrijeme (اذ) u Njegovim riječima: *I kad je Gospodar tvoj...* pa je značenje: Spomeni im zavjet kojeg su oni uzeli protiv sebe još prije, da ne bi izgovor tražili na Sudnjem danu da o njemu nisu ništa znali, ili za slijeđenje svojih predaka u višeboštvu a ostavljanju tevhida (iz Ebu Su'udovog komentara uz neka skraćenja).

Drugo mišljenje donosimo. Kazao je El-'Alame Ebu es-Su'ud, Allah mu se smilovao, prije toga o značenju navedenog ajeta: „On predstavlja Allahovo stvaranje ljudi u praiskonskoj prirodi, predodređene za prihvatanje dokaza koji su u kosmosu i u njima samima, a čiju bit predstavljaju tevhid i islam, kao što potvrđuje Poslanik, s.a.v.s.: *Svako novorođenče se rodi u fitretu*[41], i kao što kaže Uzvišeni: *Vjeri djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, ne treba da se mijenja Allahova vjera* (sura Er-Rum, 30). To znači: Ne mijenjajte Allahovo stvorenje koje je On stvorio u ispravnom *fitretu.*"

Zatim on, Allah mu se smilovao, dalje navodi: „Ovo navođenje je oblikovano u formi poređenja, izvedenog iz Njegove aluzije na ljudsku mogućnost spoznaje robovanja Njemu, nakon što im je ona omogućena pomoću razuma i vida, koje im je On usadio u njihovu prirodu, i pomoću objave očitih dokaza u kosmosu i u njima samima, kao i pomoću sposobnosti da ih u potpunosti razumiju i njihove stvarne izloženosti njima. Ova forma poređenja se izjednačava s formom Allahove naredbe kojom ih On opterećava, te njihove užurbanosti da to izvrše, bez zastajkivanja i bez potrebe da se tu nalazi prihvatanje i svjedočenje,

---

41 Od Ebu Hurejre r.a. prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Svako novorođenče rađa se sa fitrom, a njegovi ga roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom. Kao kada stoka nosi svoje potomstvo čitavo, bude li kada sakato?!" Fitra predstavlja samu srž tevhida- vjerovanja da Uzvišeni Allah postoji i da je Jedan Jedini, koju je Allah dž.š. usadio u prirodu svakog čovjeka još u vremenu Ezela, dok naše duše još uvijek nisu dobile tijela i rodile se na ovome svijetu. Naše duše znale su samo za tevhid, nikakvo drugo vjerovanje. U tom kontekstu neki gornji hadis prevode: "Svako novorođenče se rađa u islamu" iz razloga što je tevhid srž islama. Za fitru Ibn Adžiba, u svome komentaru Kur'ana veli: "Fitra je ustvari spoznaja da je samo dragi Allah gospodar, Jedini Stvoritelj. Svako od nas, svaki čovjek, ima ovu spoznaju usađenu u svoju dušu. No, kod nekoga je prašina od zaborava na Ezel i od nepokornosti dragome Bogu manja, pa mu do srca dopire jače svjetlo fitreta. Kod drugoga, taj talog od prašine je deblji, pa je i svjetlo fitreta slabije." (Ibn Adžiba, Bahrul-medid fi tefsiril-Kur'anil-medžid) (op.prev.)

pitanje i odgovor, kao što stoji u riječima Uzvišenog: *Pa njemu i Zemlji rekao: „Pojavite se milom ili silom!"- „Pojavljujemo se drage volje!"- odgovorili su* (sura El-Fussilet, 11).

Tvrdim da je ostatak hadisa u skladu s riječima Uzvišenog: *Mi smo za Džehennem mnoge džinove i ljude stvorili; oni pamet imaju, a njima ne shvataju, oni oči imaju, a njima ne vide, oni uši imaju, a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori – oni su, zaista, nemarni* (sura El-E'araf, 179)."

Kaže El-'Alame Ebu es-Su'ud, Allah Uzvišeni mu se smilovao, tumačeći predmetni ajet, da je Allah stvorio neke ljude da uđu u Džehennem ne zbog ranije njihove predodređenosti i bez njihova udjela u toj odredbi, nego zbog znanja Uzvišenog da oni neće nikada promijeniti svoj izbor i okrenuti se istini, da će ustrajati u griješenju bez sustezanja i da ih dokazi i uputa neće odvratiti od toga puta. Shodno rečenom, zaključuje se da ih je On stvorio ograničenima po prirodi, kao što stoji u riječima Uzvišenog: *Džinove i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju* (sura Ez-Zarijat, 56). U rečenici: *Oni pamet imaju, a njima ne shvaćaju* riječ قلوب (srce, razum, um) upotrijebljena je bez određenog člana. To je zbog dvosmislenosti i prevrtljivosti toga ljudskog organa, kojemu nije zajamčeno protivljenje ostatku ljudskog tijela i odričući ljudskom tijelu savršenost, ali ne zbog praiskonske prirode, nego zbog razloga njihovog odbijanja da njemu daju prvenstvo u dosezanju istine. Ova njegova odlika je krajnje pretjerivanje u osornosti i tada od njega ne može nikako doći do razumijevanja, zbog čega ono kao da nije podesno da čovjeku da razboritost. (preuzeto iz tefsira od El-'Alame Ebu es-Su'uda, Allah mu se smilovao)

Zbog toga je razumijevanje onoga što je navedeno u Et-Tirmizijevim hadisima sljedeće: Allah je Taj Koji je potrao leđa Ademova i iz njih izveo njegovo potomstvo. Allah Uzvišeni je već unaprijed odredio nekima od njih da će ući u Džennet, određujući im podesna djela kao uzrok toga njihova ulaska, a nekima je već unaprijed odredio ulazak u Džehennem, jer će sva djela koja urade biti uzrokom njihovog ulaska u Džehennem. Oni će biti uvedeni u njega bez predodređenost njihovih djela kao loših, nego će to u potpunosti ovisiti od njihova izbora djelovanja, kao što kaže Uzvišeni: *I reci: „Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje!* (sura El-Kehf, 29). A Allah najbolje zna!

Gospodaru naš, mi Te ponizno molimo i dovu Ti činimo da nam pomogneš da činimo dobra djela sve dok ne zaslužimo Tvoju blagonaklonost i dok Ti s nama ne budeš zadovoljan! I neka Ti je hvala, Gospodaru svjetova. Amin!

HADIS
O stvaranju Adema, a.s.

Iz Muvetta'a imama Malika, Allah mu se smilovao, kojeg navodi u poglavlju Zabrana govora o Allahovom određenju

﴿٩٨﴾ سئل عمر عن هذه الآية: «﴿و إذْ أخَذَ ربُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَ أشْهَدَهُمْ عَلَى أنْفُسِهِمْ: «أ لَسْتُ بِرَبِّكُمْ؟!»، قَالُوا: «بَلَى، شَهِدْنَا!»، أنْ تَقُولُوا يَوْمَ القِيَامَةِ: «إنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ.»﴾» — فقال عمر بن الخطاب: «سمعت رسول الله —صلى الله عليه و سلم— يُسْأَلُ عَنْهَا، فقال رسولُ الله —صلى الله عليه و سلم: ﴿«إنَّ الله تَبَارَكَ و تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ ثُمَّ مَسَحَ عَلَى ظَهْرِهِ بِيَمِينِهِ، حَتَّى اسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً، فَقَالَ: «خَلَقْتُ هَؤُلاءِ لِلجَنَّةِ وَ بِعَمَلِ أهْلِ الجَنَّةِ يَعْمَلُونَ.»، ثُمَّ مَسَحَ عَلَى ظَهْرِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً، فَقَالَ: «خَلَقْتُ هَؤُلاءِ لِلنَّارِ وَ بِعَمَلِ أهْلِ النَّارِ يَعْمَلُونَ.»﴾، فقال رَجُلٌ: «يا رسولَ الله، فَفِيمَ العَمَلُ؟»، قال: فقال رسولُ الله—صلى الله عليه و سلم: ﴿«إنَّ الله إذَا خَلَقَ العَبْدَ لِلجَنَّةِ اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أهْلِ الجَنَّةِ حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ أعْمَالِ أهْلِ الجَنَّةِ فَيُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، وَ إذَا خَلَقَ العَبْدَ لِلنَّارِ، اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أهْلِ النَّارِ، حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ عَمَلِ أهْلِ النَّارِ فَيُدْخِلَهُ بِهِ النَّارَ.»﴾

[*98*] Od 'Abdulhamida b. 'Abdurrahmana b. Zejda b. el-Hattaba navodi se da je Omer bio pitan za ovaj ajet: I kada Gospodar tvoj iz potomaka Ademovih njihovo potomstvo izveo i zatražio da oni protiv sebe posvjedoče: - Zar Ja nisam vaš Gospodar? - Oni odgovoriše: - Svakako, mi svjedočimo! - da ne biste na Danju sudnjem rekli: - Mi o ovome ništa nismo znali (sura El-E'araf, 172). Omer b. el-Hattab je kazao da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je isto pitan, da je rekao: Zaista je Allah, Uzvišeni i Slavni, stvorio Adema, a zatim potrao Svojom desnicom njegova leđa, sve dok iz njih nije izveo potomstvo. Tada je rekao: Ove sam stvorio za Džennet i djela stanovnika

Dženneta će oni činiti! Zatim je potrao njegova leđa i iz njih izveo drugo potomstvo i rekao: Ove sam stvorio za vatru i djela stanovnika vatre će oni činiti! Neki čovjek tada upita: Allahov Poslaniče, čemu onda trud? Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu tada: Zaista, kada je Allah stvorio roba za Dženneta, odredio mu je da radi djela stanovnika Dženneta, sve dok on ne umre radeći ta djela i ne bude uveden u njega. A kada je stvorio roba za vatru, odredio je da on čini djela stanovnika vatre, sve dok ne umre, radeći ta djela, i ne bude uveden u nju.

Poglavlje XI

Stvaranje čovjeka u utrobi majke

HADIS

Zaista se stvaranje svakog od vas odvija u utrobi njegove majke

Navodi ga El-Buhari u nekoliko poglavlja svog Sahiha: Početak stvaranja, Spominjanje meleka, džuz 4, strana 111., Stvaranje Adema, džuz 4, strana 133, Knjiga Kadra, džuz 8, strana 122, Knjiga tevhida, poglavlje Riječi Uzvišenog Allaha: A riječ Naša je davno rečena o robovima Našim, o poslanicima (sura Es-Saffat, 171) džuz 9., strana 135. Ovdje ćemo navesti predaju iz Knjige tevhida.

﴿٩٩﴾ عن عبد الله بن مسعود —رضى الله عنه— يقول: «حدثنا رسول الله —صلى الله عليه و سلم— وهو الصادق المصدوق: ﴿»إنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فى بَطْنِ أُمِّه أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً— أَوْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً— ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللهُ إِلَيْهِ المَلَكَ فَيُؤْذَنُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: فَيَكْتُبُ رِزْقَهُ وَ أَجَلَهُ، وَ عَمَلَهُ،

وَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ، ثُمَّ يَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ. فإنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ حَتَّى لا يَكُونَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَهُ إلا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُ النَّارَ. وَ إنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهَا وَ بَيْنَهُ إلا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا.»﴾

[*99*] Pričao nam je Adem, pričao nam je Šu'be, pričao nam je El-E'ameš, koji je rekao da je čuo Zejda b. Vehba da je čuo 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., kako kaže: - Pričao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je iskreni i onaj koji potvrđuje istinu: Zaista se stvaranje nekog od vas izvodi u utrobi njegove majke četrdeset dana i četrdeset noći (ili samo četrdeset noći). Zatim to postane ugrušak ('aleka) i bude isto toliko dana u tome stadiju. Potom bude zametak (mudga) isto toliko, a onda Allah pošalje meleka kojem objavi četiri riječi: melek zapiše nafaku i kraj (edžel) toga bića, njegov posao i da li će biti sretan ili nesretan. Potom u njega udahne dušu. Zaista će neko od vas činiti djela koja vode u Džennet, sve dok između njega i Dženneta ne bude koliko jedan lakat. Tada će na njega pasti ono što je zapisano i činit će djela koja vode u Džehennem i ući će u njega. I zaista će neko od vas činiti djela koja vode u Džehennem, sve dok između njega i Džehennema ne bude koliko jedan lakat. Tada će na njega pasti ono što je zapisano i činit će djelo koje vodi u Džennet i ući će u njega.

***

﴿١٠٠﴾ و فى بعض الروايات زيادة: ﴿«فَوَاللهِ إنَّ أَحَدَكُمْ– أَوِ الرَّجُلَ.»﴾، و فى بعضها: ﴿«غَيْرُ ذِرَاعٍ أَوْ ذِرَاعَيْنِ.»﴾، و فى بعضها: ﴿«إلا بَاعٌ.»﴾

[*100*] U drugim predajama postoji dodatak: Tako mi Allaha, zaista će neko od vas ili čovjek; u drugoj: samo

lakat ili dva lakta, a u trećoj samo hvat, dok je u nekima Džennet stavljen na prvo mjesto.

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, u poglavlju o Kadru, džuz 1, strana 2021-, pa kaže nakon navođenja lanca prenosilaca:

﴿١٠١﴾ قال عبد الله بن مسعود— رضى الله عنه—: «حدثنا رسول الله— صلى الله عليه و سلم—و هو الصادق المصدوق:﴿»أَنَّهُ يُجْمَعُ خَلْقُ أَحَدِكُمْ فِي بَطْنِ أُمِّه أَرْبَعِينَ يَوْمًا، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللهُ إِلَيْهِ الْمَلَكَ، فَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، فَيَقُولُ: «**اكْتُبْ عَمَلَهُ، وَ أَجَلَهُ، وَ رِزْقَهُ، وَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ!**»، فَوَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ، إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهَا إِلا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عليه الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا. وَ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهَا إِلا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عليه الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا.»﴾

[*101*] Rekao je ‘Abdullah b. Mes’ud, r.a.: - Pričao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je iskreni i onaj koji potvrđuje istinu, da se stvaranje nekog od vas izvodi u utrobi njegove majke četrdeset dana. Zatim on bude ugrušak isto toliko, potom zametak isto toliko, a onda mu Allah pošalje meleka, te mu naredi četiri riječi i kaže: Zapiši njegov posao, njegov kraj (edžel), njegovu nafaku i to je li od sretnih ili nesretnih! Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zaista će neko od vas činiti djela koja vode u Džennet sve dok između njega i Dženneta ne bude koliko jedan lakat, pa će na njega pasti ono što je zapisano i on će činiti djela koja vode u Džehennem i ući će u njega. Također će neko od vas činiti djelo koje vodi u Džehenem, sve dok između njega i Džehenema ne bude koliko jedan lakat, pa će na njega pasti ono što je zapisano i on će činiti djela koja vode u Džennet i ući će u njega.

***

Navodi ga imam Muslim u svom Sahihu, s velikim brojem predaja od Ibn Mes'uda i drugih ashaba, a mi ćemo navesti ono što se u njima javlja kao dodatak. Kaže on u poglavlju *Proces stvaranja čovjeka u utrobi njegove majke,* džuz 10, strana 19. iz komentara u marginama od El-Kastalanija:

﴿١٠٢﴾ عن عبد الله – أى ابن مسعود – رضى الله عنه – قال: «حَدَّثَنَا رسول الله –صلى الله عليه و سلم– و هو الصَّادِقُ المَصْدُوقُ: ﴿«إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فى بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، ثُمَّ يَكُونُ فى ذَلِكَ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ فى ذَلِكَ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسِلُ الله تعالى المَلَكَ، فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ و يُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ، وَ أَجَلِهِ، وَ عَمَلِهِ، وَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ. فَوَاللهِ الَّذِى لا إله غَيْرُهُ، إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهَا إلا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُهَا. وَ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهَا إلا ذِرَاعٌ وَاحِدٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ فَ يَدْخُلُهَا.»﴾

[*102*] Pričao nam je Ebu Bekr b. Ebi Šejbe, pričao nam je Mu'avija i Veki'i, pričao nam je Muhammed b. Numejr el-Hemedani (citat je od njega), pričao mi je moj otac i Ebu Mu'avija i Veki'i koji su rekli: - Pričao nam je El-E'ameš, koji prenosi od Zejda b. Vehba, a ovaj od 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: - Pričao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je iskreni i onaj koji potvrđuje istinu: Zaista stvaranje nekog od vas biva izvedeno u utrobi njegove majke četrdeset dana. Zatim on bude ugrušak isto toliko dana, te zametak isto toliko dana. Onda mu Allah Uzvišeni pošalje meleka koji mu udahne život i izvrši naredbu za četvero: zapiše njegovu nafaku, njegov kraj (edžel), njegov posao i odredbu da li je od sretnih ili nesretnih. Tako mi Allaha, osim Kojeg drugog boga nema, zaista će neko od vas činiti djela stanovnika Dženneta, sve dok između njega i Dženneta ne bude koliko jedan lakat, pa će na njega pasti ono što je zapisano, te će učiniti djelo stanovnika Džehennema i ući u njega. I zaista će neko od vas činiti

djela stanovnika Džehennema, sve dok između njega i Džehennema ne bude koliko jedan lakat, pa će na njega pasti ono što je zapisano i on će učiniti djelo džennetlija i ući u njega.

***

﴿١٠٣﴾ و فى حديث وكيع:﴿«إنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فى بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً.»﴾— و فى حديث جرير و عيسى:﴿«أَرْبَعِينَ يَوْمًا.»﴾

[*103*] A u hadisu kojeg prenosi Veki'i stoji: Zaista se stvaranje nekog od vas izvede u utrobi njegove majke u četrdeset noći, dok u predaji od Džerira i 'Isaa stoji: u četrdeset dana.

***

﴿١٠٤﴾ و كذا فى حديث معاذ عن شعبة— بدل: أربعين يوما:﴿«أَرْبَعِينَ لَيْلَةً.»﴾

[*104*] A ovako stoji u predaji koju prenosi Mu'az od Šu'be: Zamijenjeno je u četrdeset dana s u četrdeset noći.

***

﴿١٠٥﴾ عن حزيفة بن أبى أسيد— أى الغفارى— يبلغ به النبى— صلى الله عليه و سلم— قال:﴿«يَدْخُلُ المَلَكُ عَلَى النُّطْفَةِ بَعْدَ مَا تَسْتَقِرُّ فى الرَّحِمِ بِأَرْبَعِينَ أَوْ خَمْسَةٍ وَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، فَيَقُولُ: «**يَا رَبِّ، أَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ؟**»، فَيُكْتَبَانِ، فَيَقُولُ: «**أَىْ رَبِّ، أَ ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى؟**»، وَ يُكْتَبُ عَمَلُهُ، وَ أَثَرُهُ، وَ أَجَلُهُ، وَ رِزْقُهُ، ثُمَّ تُطْوَى الصُّحُفُ فَلا يُزَادُ فِيهَا وَ لا يُنْقَصُ.»﴾

[*105*] Pričali su nam Muhammed b. 'Abdullah b. Numejr i Zuhejr b. Harb (citat je Ibn Numejrov) da je njima pričao Sufjan b. 'Ujejne od 'Amra b. Dinara, koji prenosi od Ebi et-Tufejla, a on od Huzejfe b. Ebi Esida El-Gifarija, koji je odrastao s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., da je rekao: Ulazi

melek u ugrušak nakon što on provede u materici četrdeset ili četrdeset i pet noći te upita: Gospodaru moj, je li od sretnih ili nesretnih? To dvoje bude tada zapisano. Zatim pita: Gospodaru moj, je li muško ili žensko? Zatim zapiše njegov posao, njegovo potomstvo, njegov kraj (edžel), njegovu nafaku i zatvori list u koji se više ništa ne dodaje niti se iz njega nešto oduzima.

***

U Muslimovom Sahihu, u poglavlju 10, na strani 74, iz El-Kastalanijevog komentara u glosama, također, stoji:

﴿١٠٦﴾ عن عامر بن واثلة أنه سمع عبدالله بن مسعود —رضى الله عنه— يقول:
«الشَّقِىُّ مَنْ شَقِىَ فِى بَطْنِ أُمِّهِ، وَ السَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ.»، فَأَتَى (هو أى عامر)
رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ رسولِ اللهِ —صلى الله عليه و سلم— يُقَالُ لَهُ: «حُذَيْفَةُ بْنُ أَسِيدٍ
الغِفَارِىِّ.»، فَحَدَّثَهُ بِذَلِكَ مِنْ قَوْلِ ابْنِ مَسْعُود، فَقَالَ: «وَ كَيْفَ يَشْقَى رَجُلٌ بِغَيْرِ
عَمَلٍ؟!»، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: «أَ تَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ؟! فَإِنِّى سَمِعْتُ رسولَ اللهِ —صلى
الله عليه و سلم— يَقُولُ: ﴿«**إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ اثْنَتَانِ وَ أَرْبَعُونَ لَيْلَةً، بَعَثَ اللهُ إِلَيْهَا
مَلَكًا فَصَوَّرَهَا، وَ خَلَقَ سَمْعَهَا و بَصَرَهَا وَ جِلْدَهَا وَ لَحْمَهَا وَ عِظَامَهَا، ثُمَّ قَالَ:
«يَا رَبِّ، أَ ذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى؟»**، فَيَقْضِى رَبُّكَ مَا شَاءَ، وَ يَكْتُبُ المَلَكُ، ثُمَّ يَقُولُ: «**يَا
رَبِّ، أَجَلُهُ؟**»، فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ، وَ يَكْتُبُ المَلَكُ، ثُمَّ يَخْرُجُ المَلَكُ بِالصَّحِيفَةِ فِى
يَدِهِ، فَلا يَزِيدُ عَلَى أَمْرٍ وَ لا يَنْقُصُ.»﴾

[*106*] Pričao nam je Ebu et-Tahir Ahmed b. ‘Amr b. Serh, obavijestio nas Ibn Vehb, obavijestio nas je ‘Amr b. el-Haris, koji prenosi od Ebu ez-Zubejra el-Mekkija da mu je ‘Amir b. Vasil pričao da je on čuo ‘Abdullaha b. Mes’uda, r.a., kako govori: Nesretan je onaj koji je učinjen nesretnim u utrobi svoje majke, a sretan onaj ko uzima poduku na tuđem iskustvu. Pa je došao (‘Amir) čovjeku od ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kojeg su zvali Huzejfe b. Esid el-Gifari, pa mu je on ispričao ono što je rekao Ibn Mes’ud, te upitao: A kako može čovjek biti nesretan

bez svoga činjenja nečega što tome vodi? Čovjek mu je odgovorio: Zar se čudiš tome? Zaista sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Kada ugrušak provede četrdeset i dvije noći, pošalje mu Allah meleka, pa mu on da oblik, i stvori mu sluh, vid, kožu, tkivo i kosti, a zatim upita: Gospodaru moj, je li muško ili žensko? I tvoj Gospodar odredi što On hoće, a melek to zapiše. Zatim upita: Gospodaru moj, dokle će on živjeti (edžel)? Pa će tvoj Gospodar reći ono što On hoće, a melek će to zapisati. Zatim će melek svojom rukom izvaditi list u koji više ništa neće biti ni dodano ni oduzeto.

***

﴿١٠٧﴾ عن أبي سريحة — حذيفة بن أسيد الغفارىّ — قال: «سمعت رسول الله — صلى الله عليه و سلم — بأذنىّ هاتين يقول: ﴿«إِنَّ النُّطْفَةَ تَقَعُ فِي الرَّحِمِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، ثُمَّ يَتَصَوَّرُ عَلَيْهَا الْمَلَكُ» — قَالَ زهيرُ: «حَسِبْتُهُ قَالَ: «الَّذِى يُخَلِّقُهَا فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَ ذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى؟»، فَيَجْعَلُهُ اللهُ ذَكَرًا أَوْ أُنْثَى، ثُمَّ يَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَ سَوِىٌّ أَمْ غَيْرُ سَوِىٍّ؟»، فَيَجْعَلُهُ اللهُ سَوِيًّا أَوْ غَيْرَ سَوِىٍّ، ثُمَّ يَقُولُ: «يَا رَبِّ، مَا رِزْقُهُ؟ مَا أَجَلُهُ؟ مَا خُلُقُهُ؟»، ثُمَّ يَجْعَلُهُ اللهُ شَقِيًّا أَوْ سَعِيدًا.»﴾

[*107*] Muslim kaže: - Pričao nam je Muhammed b. Ahmed b. Ebi Halef, pričao nam je Jahja b. Ebi Bukejr, pričao nam je Zuhejr Ebu Hajseme, pričao mi je ‘Abdullah b. ‘Atai da je ‘Ikrime b. Halid pričao njemu da je Ebu et-Tufejl rekao: Ušao sam kod Ebu Seriha (Huzejfe b. Esida el-Gifarija), r.a., koji mi je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ovim svojim ušima kako govori: - Zaista, muška tekućina provede u maternici četrdeset dana, nakon čega je oblikuje melek (Zuhejru se učinilo da je rekao: Koji će oživjeti to biće), pa će pitati: - Gospodaru moj, je li muško ili žensko? Allah će tada odrediti pol, a melek će dalje pitati: - Gospodaru moj, je li sposoban ili ograničen? Allah će odrediti njegovo zdravstveno stanje, a melek će upitati: - Gospodaru moj, kakva će biti njegova opskrba? Kada će

umrijeti? Kakve će ćudi biti? Zatim će Allah odrediti hoće li biti sretan.

***

﴿١٠٨﴾ و فى رواية عن حذيفة :﴿«إِنَّ مَلَكًا مُوَكَّلا بِالرَّحِمِ، إِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يَخْلُقَ شَيْئًا بِإِذْنِ اللهِ لِبِضْعٍ وَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً.»﴾ ثم ذكر نحو حديثهم.

[*108*] A u predaji od Huzejfe stoji: Zaista bude melek zadužen za maternicu, kada Allah hoće da stvori nešto Svojom voljom u četrdeset i nekoj noći. On dalje navodi hadis sličan već spomenutim.

***

﴿١٠٩﴾ عن أنس بن ماللك— رضى الله عنه— و رَفَعَ الحَدِيثَ، أَنَّهُ قال:﴿«إِنَّ اللهَ قَدْ وَكَّلَ بالرَّحِم مَلَكًا، فَيَقُولُ: «أَىْ رَبِّ، نُطْفَةٌ. أَىْ رَبِّ، عَلَقَةٌ. أَىْ رَبِّ، مُضْغَةٌ.»، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْضِىَ خَلْقًا، قال: «قال: المَلَكُ: «أَىْ رَبِّ، ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى؟ شَقِىٌّ أَوْ سَعِيدٌ؟ فَمَا الرِّزْقُ؟ فَمَا الأَجَلُ؟»، فَيُكْتَبُ كَذَلِكَ فى بَطْنِ أُمِّهِ.»﴾

[*109*] U predaji od Enesa b. Malika, r.a., nakon navođenja prenosilaca, stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Zaista je Allah odredio meleka za maternicu, koji će reći: - Gospodaru moj, sjeme je. Zametak je. Ugrušak je. Kada bude htio izvršiti stvaranje, reći će melek: - Gospodaru moj, je li muško ili žensko? Sretan ili nesretan? Kakva mu je nafaka? Koliko će živjeti? To će sve zapisati dok je čovjek još u utrobi majke.

Komentar hadisa o stvaranju čovjeka u utrobi njegove majke

Prvo (iz El-Kastalanijevog komentara iz Knjige tevhida, poglavlje Riječi Uzvišenog Allaha: *A riječ Naša je davno rečena o robovima Našim, o poslanicima* (sura Es-Saffat, 171,172.) džuz 10, strana 416)

Rekao je on, Allah mu se smilovao: *Pričao nam je Adem* (on je Ibn Ebi Ijas) da je *pričao Šu'be* b. el-Hidžadž da *je pričao El-E'ameš* Sulejman *koji je čuo Zejda b. Vehba* (on je obavio hidžru u Medinu, ali nije vidio Poslanika, s.a.v.s.) da je rekao: *Čuo sam 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., kako govori: - Pričao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je iskren* u svojoj biti *i potvrditelj istine* i onoga što mu je njegov Gospodar obećao: *Zaista se stvaranje nekog od vas...* Navodi Ebu el-Bekai da u riječi أن- nije dozvoljen nijedan znak osim fethe (ـَ), zbog toga što prije nje dolazi riječ حدثنا-(pričao nam je). El-Bedr ed-Demamini tvrdi da je, naprotiv, dozvoljena upotreba oba interpunkcijska znaka. O upotrebi fethe (ـَ) već je govoreno, a, kada je u pitanju kesra (ـِ), ako njenu upotrebu temeljimo na kufijskom dijalektu, po kojem je dozvoljena u upravnom govoru koji je bez interpunkcijskih oznaka, onda je i ovdje dozvoljena. Ako njenu upotrebu temeljimo na basrijskom dijalektu, onda ovaj govor određujemo pomoću ispuštenih riječi, a ono što slijedi biva povezano s tim govorom. Kesra (ـِ) je na hemzetu u riječi إن- pa je značenje: Pričao nam je: *„Zaista se stvaranje nekog od vas izvodi"*, tj. iz onoga iz čega nastaje, a to je sperma, koja se umirila i vezala *u utrobi njegove majke četrdeset dana i četrdeset noći,* kako bi se razvilo ono što je u njemu sve dok ne bude spremno za nastanak života. *Zatim* to *bude ugrušak,* gusta i zgrušana krv, *isto toliko* vremena, a ono iznosi četrdeset dana i četrdeset noći. *Zatim on bude zametak,* komad mesa koji odgovara jednom zalogaju *isto toliko, a zatim mu bude poslan melek* (u predaji od Ebu Zerra, koju prenosi od El-Hamevija i El-Mustemlija, stoji: *Zatim mu Allah pošalje meleka, koji je zadužen za matericu),* tj. u četvrtoj etapi, kada biva završeno formiranje i markirani tjelesni organi. *Tada će mu biti naređene četiri stvari* da ih zapiše, što će on i učiniti, od određenja iz ezela, *njegove nafake* (svaka nafaka do koje će doći, a koja će mu koristiti, kao što su znanje i opskrba, dozvoljena ili zabranjena, u maloj ili velikoj količini), *njegov kraj* (dug ili kratak život), *njegov posao* (je li dobar ili ne, griješan ili dobar) i *hoće li biti sretan ili nesretan,* shodno tome na šta ukazuje Njegova mudrost i ranije određenje/riječ. *Zatim će u njega udahnuti dušu,* nakon upotpunjenja tjelesnog oblika. *Ta zaista*

će neko od vas raditi djelo koje vodi u Džennet, djelo koje se sastoji u imanu i pokornosti, *sve dok* (u predaji od Ebu Zerra koju prenosi od El-Hamevija i El-Mustemlija, stoji: „Samo što“) *ne bude između njega i Dženneta koliko jedan lakat* (ovo poređenje je u smislu blizine ulaska), *pa će na njega pasti ono što je zapisano* (što je zapisao melek dok je još bio u utrobi majke), a odmah nakon toga slijedi: *Pa će učiniti djelo koje vodi u vatru* (koje se sastoji od griješenja i nevjerovanja), *pa će ući u nju. Zaista će neko od vas činiti djelo koje vodi u Džehennem, sve dok između njega i Džehennema ne bude koliko jedan lakat, pa će na njega pasti ono što je zapisano, te će učiniti djelo koje vodi u Džennet i ući će u njega.* Ovdje stoji da je činjenje djela, i pokornosti i griješenja, unaprijed određeno i da nije pitanje slučajnosti, a da se stvari događaju kao posljedica Allahovog određenja i obistinjenja Božije volje od ranije.

Drugo je komentar hadisa s njegovim predajama, preuzet iz komentara imama En-Nevevija, iz Muslimovog Sahiha, Allah im se obojici smilovao, u kojem on kaže:

U dijelu izjave *iskren i potvrditelj Istine* prva riječ znači da je Poslanik, s.a.v.s., iskren u svom govoru. On je potvrditelj one Istine koja mu dolazi putem plemenite objave. U izjavi: *Zaista će neko od vas* riječ إن je s kesrom (ـِ) na hemzetu (ء), zbog doslovnog navođenja riječi Poslanika, s.a.v.s. U dijelu izjave *da zapiše njegovu nafaku,* riječ بكتب je s ba'om (ب) na njenom početku, koje je različito od ba'a na njenom kraju. U riječima *i sretan ili nesretan* je izostavljen subjekat u nominativu imenske rečenice (tj. on je sretan ili nesretan). Smisao riječi: *Zatim mu bude poslat melek* je da se to slanje dešava poslije stotinu i dvadeset dana.

U predaji koja dolazi poslije ove stoji: *Ući će melek u sjeme nakon što ono provede u materici četrdeset, ili četrdeset i pet noći, pa on upita: O Gospodaru moj, je li sretan ili nesretan?* U trećoj predaji stoji: *Kada sjeme provede četrdeset i dvije noći, pošalje mu Allah meleka, pa mu da oblik, stvori njegove vid, sluh i kožu* U predaji od Huzejfe b. Esida stoji: *Zaista sjeme provede četrdeset noći u materici, a zatim ga oblikuje melek.* U jednoj od predaja stoji: *Zaista, kada melek zadužen za matericu hoće da nešto stvori, po dozvoli Allaha, učini to u četrdeset i nekoj noći....* Zatim se navodi hadis. U predaji koju prenosi Enes b. Malik, r.a., stoji: *Zaista je Allah odredio meleka za matericu, koji govori: O Gospodaru moj, sjeme je! O Gospodaru moj, ugrušak je! O Gospodaru moj, zametak je.*

Navode učenjaci da je način usaglašavanja između ovih predaja u tvrdnji da je melek čvrsto povezan i da se brine za stanje sjemena.

On govori: „O Gospodaru moj, ovo je sjeme! Ovo je ugrušak! Ovo je zametak!“, sve u svoje vrijeme. On u svakom vremenu kaže ono što je buduće biće postalo, po Allahovom izunu, a On je Uzvišen i Onaj Koji sve zna. Govor meleka i njegovo postupanje se odvijaju u nekoliko vremenskih faza: prva od njih je vrijema kada Allah stvori sjeme, a zatim ga učini ugruškom, što predstavlja prvo saznanje meleka da će iz sjemena nastati dijete, jer iz svakog sjemena ne nastaje dijete. Sve to slijedi nakon prvih četrdeset dana. Tada on zapisuje njegovu nafaku, kraj, posao, sreću ili nesreću. Zatim melek dobiva drukčije zaduženje u drugom vremenu, a to je oblikovanje bića: formiranje sluha, vida, kože, kostiju i određivanje pola. Sve se to odvija tokom trećih četrdeset dana, kada biće biva zametkom i prije nego što istekne ovih četrdeset dana i prije nego u njega bude udahnut život, jer to bude tek nakon potpunog oblikovanja. Za predaju: *Kada sjeme provede četrdeset i dvije noći, pošalje mu Allah meleka koji ga oblikuje i stvori njegove sluh, vid, kožu, tkivo i kosti. Nakon toga melek upita: O Gospodaru moj, je li muško ili žensko? Tvoj Gospodar će odrediti što bude htio, a melek će to zapisati i navesti njegovu nafaku,* El-Kadi i drugi kažu da se ne može prihvatiti u bukvalnom smislu, jer u tom slučaju ne može biti ispravan. Naprotiv, namjera sadržana u oblikovanju i stvaranju sluha itd. bića jeste u tome da to melek najprije zapiše, a izvrši u drugom vremenu, jer oblikovanje nije poslije prvih četrdeset dana nego u trećoj fazi, kada ono biva zametkom, kao što stoji u riječima Allaha Uzvišenog: *Mi smo zaista čovjeka od biti zemlje stvorili, zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavili, pa onda kap sjemena ugruškom učinili, zatim od ugruška grudu mesa stvorili, pa od grude mesa kosti napravili, a onda kosti mesom zaodjenuli* (sura El-Mu'minun, 12 - 14.) Zatim melek ima drugu vrstu oblikovanja, a to je u vrijeme udahnjivanja života, koje slijedi poslije treće faze, kada biće napuni četiri mjeseca. Učenjaci su saglasni u tome da se udahnjivanje života odvija tek poslije četiri mjeseca, kao što stoji u predaji kod El-Buharije: *Zaista se stvaranje nekog od vas izvodi u utrobi njegove majke četrdeset* (dana), *zatim on bude ugrušak isto toliko, zatim zametak isto toliko, a zatim mu bude poslan melek kojem budu naredene četiri riječi* (da ih zapiše). *On će zapisati nafaku, kraj (edžel), posao i to da li je sretan ili nesretan. Potom u njega udahne život.* U dijelu rečenice *zatim mu bude poslan,* riječ ثم određuje da se pisanje ovih odredbi od strane Meleka odvija tek poslije trećih četrdeset dana, dok ostatak hadisa određuje da se pisanje odvija poslije prvih četrdeset dana. Učenjaci kažu da su riječi *zatim mu*

bude poslan melek kojem bude naređeno da zapiše vezane za njegove riječi: *izvodi iz utrobe njegove majke.* One se vezuju za njih, a ne za ono što se nalazi ispred: *Zatim on bude zametak isto toliko.* Riječi: *zatim on bude ugrušak isto toliko, zatim on bude zametak isto toliko* umetnute su između onih koje se vezuju i za koje su vezane. Potvrda za to se nalazi i u Kur'anu i u sahih hadisu, kao i drugdje u govoru Arapa. Navode El-Kadi i drugi da slanje meleka s ovim odredbama znači da mu ih je Allah naredio, a da ih on izvrši na ovaj način, jer hadis pojašnjava da je taj melek zadužen za matericu i da opetuje: „O Gospodaru moj, sjeme je. O Gospodaru moj, ugrušak je." El-Kadi kaže da Poslanikove riječi, prenesene u hadisu Enesa b. Malika, r.a.: *Kada Allah želi da odredi stvaranje živog bića on* (melek) *upita: - Gospodaru moj, je li muško ili žensko? Je li od sretnih ili nesretnih* nisu u suprotnosti s onim što smo ranije naveli i iz toga ne proizlazi da on to kaže nakon što ono postane zametak, nego su one početak govora i obaviješćenosti o drugom stanju. Tako one obavještavaju prvo o stanju meleka dok je pored sjemena, a zatim obavještavaju da, kada Uzvišeni Allah hoće da izvede stvaranje sjemena u ugrušak, on (tj. melek) kaže: „Tako i tako". Zatim, značenje svega onog što se spominje od nafake, smrtnog časa, sreće i nesreće i posla o tome da li je muško ili žensko, jeste da sve to biva predočeno meleku i On mu naredi izvršenje i zapisivanje toga, jer Allahova odredba prethodi tome i Njegovo znanje i Njegova volja za sve to se nalazi još u ezelu. A Allah najbolje zna!

U izjavi: *Tako mi Allaha, osim Kojeg drugog boga nema, zaista će neko od vas činiti djelo koje vodi u Džennet sve dok izmedu njega i Dženneta ne bude koliko jedan lakat razdaljine. Tada će na njega pasti ono što je zapisano, te će učiniti djelo koje vodi u Džehennem i ući će u njega. I zaista će neko od vas raditi djelo, koje vodi u Džehennem* riječ الذراع (lakat) predstavlja poređenje s blizinom njegove smrti i njegovog dolaska do svog svršetka. To je mjesto do čijeg mu je ulaska ostalo isto onoliko koliko mu je ostalo do dolaska u određeni predio zemlje, u koji on želi da stigne, a to je samo jedan lakat.

Smisao ovog hadisa je u tome da se ovo ne dešava učestalo ljudima. Uzvišeni Allah iz Svoje ljubavi razasipa milost u pravcu poziva da se ljudi okreću, u velikom broju, od zla ka dobru i da njihovo okretanje od dobra ka zlu bude zanemarivo i rijetko. To je u skladu s riječima Uzvišenog: *Zaista je Moja milost prestigla Moju srdžbu i pobijedila Moju srdžbu!* Ući će u srdžbu onaj koji zamijeni dobro djelo onim koje vodi u vatru, djelom kufra i griješenja. Između ove dvije vrste loših djela postoji razlika u boravku, po kojoj će nevjernik (kafir) vječno boraviti u vatri,

a griješnik, koji umre s tevhidom, neće u njoj boraviti vječno, kao što je o tome već raspravljano. Ovaj hadis pojašnjava postojanost određenja, kao i to da pokajanje (tevba) potire grijehe prije učinjenje, i da onaj koji umre, radeći nešto, na osnovu te prakse će mu biti suđeno: bilo to dobro ili loše, osim velikih okorjelih griješnika, koji nisu nevjernici i koji su u Allahovoj volji. A Allah najbolje zna!

(Iz En-Nevevijevog komentara Muslimovog Sahiha)

Naveo je En-Nevevi *Huzejfe b. Esida* da su riječi *pa će obje biti zapisane* (يكتبان) na dva mjesta s damom (ـُ), a njihovo značenje je da zapiše jedno od dvoje. Njegove riječi su: *Ušao sam kod Ebu Seriha* (سَريحة). Riječi: *Zatim će je melek oblikovati* navodi se u većini naših primjera يَتصوّر sa sadom (ص), a El-Kadi je naveo يتسور sa sinom (س). Sa kojim ima značenje: spustiti se, sići, sručiti se; i predstavlja metaforu. Te je moguće da se je sad (ص) zadržalo u našem pismu kao zamjena za sin(س). A Allah najbolje zna. (od En-Nevevija).

Poglavlje XII

Gospodarev govor o rodbinskoj vezi

HADIS
Govor o rodbinskoj vezi

Prenosi ga El-Buhari u Knjizi tefsira, tumačeći suru Muhammed, poglavlje Zar i vi ne biste, kada biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali? (sura Muhammed, 22) džuz 6., strana 134.

﴾١١٠﴿ عن أَبِى هريرة — رضى الله عنه— عن النبى —صلى الله اليه و سلم—
قال:﴾»خَلَقَ اللهُ الخَلْقَ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحِمُ فَأَخَذَتْ بِحَقْوِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ
لَهُ: «مَهْ!»، قَالَتْ: «**هَذَا مَقَامُ العَائِذِ بِكَ مِنْ القَطِيعَةِ.**»، قَالَ: «**أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ
أَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ وَ أَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ**؟!»، قَالَتْ: «**بَلَى يَا رَبِّ.**»، قال: «**فَذَاكَ
لَكِ.**»﴿، قال أبو هريرة: «اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: («**فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا
فِي الأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ.**»)

[*110*] Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Stvarao je Allah stvorenja. Kada je to završio, pojavi se rodbinska veza i dohvati skute Milostivog. On reče: Pusti! Ona odgovori: Ovo je mjesto kod Tebe onoga koji traži pomoć od prekidanja veze (rodbinske). Reče On: Jesi li zadovoljna da Ja uspostavim vezu s onim ko s tobom vezu uspostavi, a da prekinem vezu s onim ko s tobom vezu prekine?! Ona odgovori: Svakako, Gospodaru moj! On reče: To ti pripada! Ebu Hurejre je dalje rekao: „Učite, ako želite: Zar i vi ne biste, kada biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali? (sura Muhammed, 22)"

***

﴿١١١﴾ ثم قال أبو هريرة: «قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم:﴿»اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: «﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ...»﴾

[*111*] U predaji koja se nalazi u ovom poglavlju kod El-Buharije, s lancem prenosilaca do Ebu Hurejre, r.a., stoji da je zatim Ebu Hurejre rekao: „Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Učite, ako želite: Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali?!'" (sura Muhammed, 22)

El-Buhari navodi ovaj hadis u Knjizi tevhida i u Knjizi o odgoju. Muslim ga navodi u Knjizi odgoja, a En-Nesai u Knjizi tefsira.

***

﴿١١٢﴾ عن عبد الرحمن بن عوف –رضى الله عنه– قال: «سَمِعْتُ رسولَ الله –صلى الله عليه و سلم– يقول:﴿»قَالَ اللهُ: «أَنَا الرَّحْمَنُ، خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَ شَقَقْتُ لَهَا مِنَ اسْمِى، فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ، وَ مَنْ قَطَعَهَا قَطَعْتُهُ.»﴾

[*112*] Navodi ga Et-Tirmizi od 'Abdurahmana b. 'Avfa, r.a., koji je rakao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: Rekao je Allah: Ja sam Allah i Ja sam Milostivi! Ja sam stvorio rodbinsku vezu i ime joj izveo od Svog imena. Ko je bude uspostavio Ja ću s njim vezu uspostaviti, a ko je bude prekinuo, Ja ću s njim vezu prekinuti."

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, kaže da je hadis hasen-sahih.

***

﴿١١٣﴾ عن عبد الرحمن بن عوف –رضى الله عنه– قال: «سَمِعْتُ رسولَ الله –صلى الله عليه و سلم– يقول:﴿«قَالَ اللهُ: «أنَا الرَّحْمَنُ، وَ هِيَ الرَّحِمُ، شَقَقْتُ لَهَا اسْمًا مِنَ اسْمِي، مَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ، وَ مَنْ قَطَعَهَا بِتَتُّهُ.»﴾

[*113*] Navodi ga, također, Ebu Davud, od 'Abdurrahmana b. 'Avfa, r.a., koji je rekao da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: Rekao je Allah: Ja sam Milostivi, a ovo je rodbinska veza (rehim: رحيم)! Njoj sam izveo ime od Svog imena. Ko je uspotstavi, Ja ću s njim vezu uspostaviti, a ko je prekine i Ja ću s njim vezu prekinuti.

Navodi ga on u poglavlju O uspostavljanju rodbinskih veza, džuz 2., strana 77.

El-Kastalanijev komentar hadisa, džuz 7, strana 842

Pričao nam je Halid b. Mahled el-Kufi *da je Sulejman* b. Bilal rekao: *Pričao mi je Mu'avija b. Ebi Muzerid* (مُزرد). U juninijskom dijalektu je ra (ر) udvostručeno (ـّ) i s fethom (ـَ), poslije kojeg dolazi dal (د) s dugim vokalom. Njegovo ime je 'Abdurrahman b. Jesar i on prenosi *od svog amidže Se'ida b. Jesara, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Stvorio je Allah stvorenja. Nakon što je završio s njihovim stvaranjem, tj. odredio ih i upotpunio isl. (zaista Njega, Uzvišenog i Slavnog, ne čini nijedna stvar zauzetim), *pojavi se rodbinska veza,* u tjelesnom obliku, *i uze za skute Milostivog* (حَقو). U juninijskom dijalektu ha (ح) je s kesrom (ـِ), a kod Et-Taberija je *za skute Milostivog* (حقوى) u dvojini. Riječ حقو (skuti) znači: ogrtač i pas, stezni ogrtač. El-Bejdavi navodi da je običaj da osoba koja moli za nešto uzme osobu koju moli za skute ili za kraj njenog ogrtača ili plašta, te bi ovo uzimanje za skute Njegovog plašta moglo ukazivati na krajnju molbu. Uz to, ovim se sugerira da je traženo zaštićeno i sačuvano od svega što bi ga moglo mučiti, kao što je zaštićeno ono pod plaštom. To je zaštićeno kod Njega i prigrljeno za skute, nerazdvojno od njih i to je mjesto koje je dato krvnoj vezi.

Et-Tibi navodi da to predstavlja oblik metafore, u koju je umetnuto pretpostavljeno značenje radi razumijevanja onoga što je predmet poređenja, kako bi se time poistovjetilo stanje rodbinske veze i potrebe da se ona uspostavi i spriječi njeno prekidanje, sa stanjem onoga koji traži pomoć, uzimajući za skute onoga koga se moli, za krajeve njegovog ogrtača, a zatim proizvela slika onoga što se poredi sa tjelesnim oblikom onoga s čime se poredi. Usporedba je izvedena upotrebom govora onoga s čime se poredi, kao dokaz navedenog slučaja. Dozvoljena je jezička konstrukcija u kojoj se krvna veza poredi s čovjekom koji traži utočište kod onoga koji ga štiti, koji ga čuva i odbija od njega ono što ga ezijeti. Ona je zatim predstavljena na način iluzorne metafore, koja je neophodna, kada je u pitanju poređenje njenog pojavljivanja, a da bi bila posljedica zabrane stvarne namjere. Zatim je obrazovana metafora njenog uzimanja za skute i njenog govora, a Poslanikove, s.a.v.s., riječi *za skute Milostivog* predstavljaju drugu metaforu.

El-Kabesi navodi da se Ebu Zejd sustezao da pročita riječi *za skute Milostivog,* zbog toga što one u sebi nose poređenje s Njim. Kazao je da su one vjerodostojne, ali sa čvrstim vjerovanjem da je Uzvišeni Allah čist od svakog poređenja. Moguće je da je ovdje došlo do ispuštanja prvog člana genitivne veze, tj. pojavljivanje meleka koji je zatim govorio njenim jezikom, ili na sličan način ili upotrebom metafore. A namjera je da se iskaže visok položaj rodbinske veze, koristi njenog uspostavljanja i grijeh njenog prekidanja. Dvojina u riječi حقوى koja se nalazi u predaji kod Et-Taberija upotrijebljena je radi postizanja čvrstine uvjerenja, jer je uzimanje dvama rukama znak čvrstine u traženju u odnosu na uzimanje samo jednom rukom. *Pa reče Allah* Uzvišeni *njoj* tj. rodbinskoj vezi: *Pusti!* Ovdje je pusti! (مه) infinitiv, glagolska imenica, sa značenjem: Ostavi i bježi! Ibn Malik je kazao da je riječ ما ovdje u upitnom obliku. Ona je izgubila svoj elif (ا), na čije mjesto je došlo slovo ha (ه) sa

sukunom (ـْ), a poznato je da se njena ovakva upotreba ne vrši izuzev kada je u genitivu. On navodi da je njena upotreba bez genitiva prisutna u govoru Zubejba el-Hezlija: „Došao sam u Medinu. Njeni stanovnici su dizali toliku galamu da je zvučalo kao da se prepiru. Upitao sam ih što se desilo (مه). Oni rekoše: 'Preselio je Allahov Poslanik, s.a.v.s.'" Ako je namjera da se iskaže sprečavanje, onda je njena upotreba ispravna. Ako je namjera da bude upitnog oblika, onda je to isticanje potrebe zbog koje rodbinska veza i traži utočište, bez traženja objašnjenja. Zaista, On Uzvišeni zna svaku, i skrivenu i javnu, tajnu. *Reče ona: Ovo je mjesto onoga koji utočište traži.* Slovo zal (ذ) u riječi عائذ je punktirano tačkom, tj. ovo moje mjesto ovdje je mjesto onoga koji traži utočište *kod Tebe od prekidanja.* U hadisu koji prenosi "Abdullah b. 'Amr, a koji se nalazi kod Ahmeda, stoji: „Zaista je ona razgovarala razumljivim jezikom." *Reče* Allah Uzvišeni: *Hoćeš li biti zadovoljna da Ja uspostavim vezu s onim koji uspostavi vezu s tobom,* time što ću mu biti naklonjen i smilovati mu se Svojom blagošću i obiljem *i da prekinem vezu s onim koji s tobom vezu prekine,* pa mu se neću smilovati? *Ona odgovori: Svakako, moj Gospodaru,* zadovoljna sam. *Reče* Allah Uzvišeni: *To ti pripada* (فذاك), a dodao je El-Isma'ili: لك . Kazao je Ebu Hurejre: „Učite ako želite: *Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali* da sudite i naređujete ljudima, ili okrenuli se i odrekli Kur'ana i njegovih propisa, *nered na Zemlji činili* griješenjem i prolivanjem krvi *i rodbinske veze kidali?*"

U predaji kod El-Buharije stoji da je Ebu Hurejre prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *Učite, ako želite, ajet: Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali?* Namjera El-Buharijna, u spominjanju ove predaje, jeste da se taj govor veže za Poslanika, s.a.v.s., a ne za Ebu Hurejru, r.a.. Kazao je En-Nevevi: „Nema sumnje da je uspostavljanje rodbinskih veza[42] općenito stroga

---

42 Kur'an koristi dvije riječi za označavanje krvne veze, krvnog srodstva ili rodbinske veze: rehim/erham i zul-kurba (akrebun). Prva riječ sadrži ideju milosti (rahmeh), a druga ideju bliskosti (karabeh). Kaže Uzvišeni Allah u Kur'anu: "Allaha se (ljudi) bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze (erham) ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi." (Sura En-Nisa', 1.). Neki od hadisa koji govore o rodbinskoj vezi su: "Rodbinska krvna veza visi o 'Aršu i viče: "Ko mene posjećuje i uvažava i njega će Uzvišeni Allah posjećivati i uvažavati, a ko mene ne posjećuje i ne uvažava, ni Allah Uzvišeni neće njega posjećivati niti uvažavati." (Muslim). Džubejr b. Mut'im, r.a., pripovijeda da je čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada kaže: "Onaj ko prekida rodbinske veze neće ući u Džennet!" (El-Buhari). 'Aiša, r.a, prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Ni za jedno dobro se brže ne nagrađuje kao za dobročinstvo prema roditeljima i za njegovanje rodbinskih veza, a ni jedno zlo ne povlači brže kaznu nego što povlači nasilje i prekidanje rodbin-

obaveza, a njeno prekidanje predstavlja grijeh. Za uspostavljanje slijede neizmjerne nagrade. Neke su bolje od drugih. Tako stoji u hadisu kojeg Ebu Bekr prenosi od Poslanika, s.a.v.s *Nijedan grijeh nije dostojan da ubrza Allahovu kaznu još na dunjaluku, s tim što će ga upropastiti i na Ahiretu, kao što je blud i prekidanje rodbinskih veza.* Hadis bilježi Ahmed, koji, također, prenosi merfu' hadis od Sevbana u kojem stoji *Ko želi da doživi duboku starost i da produlji život, neka uspostavlja svoje rodbinske veze.* A Allah najbolje zna!

---

skih veza" (Ibn Madždže) Iz navedenog proizilazi da je održavanje rodbinskih veza izjednačeno sa održavanjem veze sa Uzvišenim Allahom, dok je njihovo prekidanje izjednačeno sa prekidanjem veze sa Njime. Ne postoji opravdanje za prekidanje rodbinskih veza. Tako se prenosi od Ebu Hurejre r.a. da je je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, ja imam rodbine kojoj ja idem, ali oni meni ne dolaze, ja se prema njima lijepo ophodim, a oni se prema meni loše ophode, ja sam prema njima blag, a oni su prema meni osioni...- Allahov Poslanik s.a.v.s. na to mu reče: "Ako je tako kako kažeš, ti si onda kao ona vruća prašina bačena u njihova usta (tj. dosadan si im), ali će tebe Allah pomagati sve dok se ti budeš tako ponašao" (Muslim), kao i hadis kojeg prenosi 'Abdullah b. 'Amr, r.a., od Vjerovjesnika s.a.v.s. da je rekao: "Ne pazi rodbinu onaj koji uzvraća posjetu već onaj koji spaja veze između rodbine kada se one raskinu" (El-Buhari). Shodno Kur'anu i sunnetu Allahovog Poslanika s.a.v.s. pozicija rodbinske veze u islamu se ogleda u slijedećeme: Uspodstavljanje i očuvanje rodbinskih veza je fard 'ajn (stroga dužnost/obaveza) za svakog muslimana i muslimanku, a haram je njihovo prekidanje. Uspostavljanje rodbinskih veza podrazumijeva i matrijalno izdržavanje rodbine, njihovo pravo na nasljeđivanje imetka, mirenje članova porodice između kojih su odnosi poremećeni, nastojanje da se rodbinska veza uspodstavi i s onim od rodbine ko to ne želi, izučavanje rodbiske loze, itd. S druge strane, za prekidanje rodbinskih veze slijedi Allahova dž.š. kazna, kako na dunjaluku tako i na Ahiretu, a što se ogleda u slijedećem: ne primaju se djela od onih koji prekidaju rodbinske veze, skraćuje se duljina života (nafake), neće ući u Džennet onaj ko prekida rodbinske veze. (op.prev.)

Poglavlje XIII

Hadisi vezani za namaz

HADIS
Propisivanje namaza i noćno putovanje (Isra)

Bilježi ga El-Buhari u poglavlju Kako je propisan namaz na Israu[43]*, 1. džuz, strana 78-79.*

﴿١١٤﴾ كان أبو ذر— رضى الله عنه— يحدث أن رسول الله— صلى الله عليه و
سلم— قال:﴿»فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِى، وَ أَنَا بِمَكَّةَ، فَنَزَلَ جبريلُ—صلى الله عليه و
سلم— فَفَرَجَ صَدْرِى، ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ، ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِىءٍ حِكْمَةً وَ
إِيمَانًا، فَأَفْرَغَهُ فِى صَدْرِى، ثُمَّ أَطْبَقَهُ، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِى فَعَرَجَ بِى إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَلَمَّا
جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، قَالَ جبريلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ: «افْتَحْ!»، قَالَ: «مَنْ هَذَا؟»،

---

43 Isra predstavlja noćno putovanje Muhmmeda, s.a.v.s., iz Meke u Jeruzalem, a mi'radž predstavlja uspinjanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., iz El-Mesdžidul-Aksaa u Allahovu blizinu. Po mišljenju većine islamskih učenjaka navedeni događaji su se zbili u mjesecu redžebu, godinu dana prije hidžre. Svi se pak slažu da se je isra i mi'radž uistinu desio, iako među njima nema jedinstvenog stava po pitanju da li je to uspinajnje bilo i duhovno i tjelesno. Pa i pored toga većina njih smatra da je uspinajnje Allahovog Poslanika s.a.v.s. u više nebeske svere, bilo i duhovno i tjlesno. Onaj ko ne vjeruje u mi'radž nije musliman. (po.prev.)

قَالَ: «**جِبْرِيلُ**.»، قَالَ: «**هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ؟**»، قَالَ: «**نَعَمْ، مَعِيَ مُحَمَّدٌ**– صلى الله عليه و سلم.»، فَقَالَ: «**أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟**»، قَالَ: «**نَعَمْ**.»، فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ، عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ، وَ عَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ، إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ، و إِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى، فَقَالَ: «**مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، وَ الإِبْنِ الصَّالِحِ!**»، قُلْتُ لِجِبْرِيلَ: «**مَنْ هَذَا؟**». قَالَ: «**هَذَا آدَمُ عليه السلام، و هَذِهِ الأَسْوِدَةُ الَّتِى عَنْ يَمِينِهِ وَ شِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ، فَأَهْلُ اليَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الجَنَّةِ، وَ الأَسْوِدَةُ الَّتِى عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ، فإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ، و إِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى.**»، حَتَّى عَرَجَ بِى إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ، فَقَالَ لِخَازِنِهَا: «**افْتَحْ!**»، فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الأَوَّلُ، فَفَتَحَ.»، قال أَنسُ: «فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِى السَّمَوَاتِ آدَمَ، وَ إِدْرِيسَ، وَ مُوسَى، وَ عِيسَى، و إِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمْ، وَ لَمْ يُثْبِتْ كَيْفَ مَنَازِلِهِمْ، غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، و إبراهيمَ فى السَّمَاءِ السَّادِسَ، قال أَنسُ: «فَلَمَّا مَرَّ جبريلُ بِالنَّبِيِّ –صلى الله عليه و سلم– بِإدريسَ قال: «**مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ و الأَخِ الصَّالِحِ!**»، فَقُلْتُ: «**مَنْ هَذَا؟**»، قال: «**هَذَا إِدْرِيسُ**.»، ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى –عليه السلام– فقال: «**مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ و الأَخِ الصَّالِحِ!**»، قُلْتُ: «**مَنْ هَذَا؟**»، قَالَ: «**هَذَا مُوسَى**.»، ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى–عليه السلام– فَقَالَ: «**مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ و النَّبِيِّ الصَّالِحِ!**»، قُلْتُ: «**مَنْ هَذَا؟**»، قَالَ: «**هَذَا عِيسَى**.»، ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ –عليه السلام– فَقَالَ: «**مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ و الإِبْنِ الصَّالِحِ!**»، قُلْتُ: «**مَنْ هَذَا؟**»، قَالَ: «**هَذَا إِبْرَاهِيمُ**. «–صلى الله عليه و سلم– قال ابن شهاب: «فَأَخْبَرَنِى ابنُ حزم أَنَّ ابن عباس و أبا حية الأنصارى كَانَا يَقُولان: «قال النبيُّ– صلى الله عليه و سلم–: «ثُمَّ عُرِجَ بِى حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الأَقْلامِ.»– قال ابن حزم و أنس بن مالك: «قال النبيُّ– صلى الله عليه و سلم–: «فَفَرَضَ اللهُ عز و جل عَلَى أُمَّتِى خَمْسِينَ صَلاةً، فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ، حَتَّى مَرَرْتُ بِمُوسَى عليه السلام، فقال: «**مَا فَرَضَ اللهُ لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ؟**»، قُلْتُ: «**خَمْسِينَ صَلاةً**.»، قال: «**فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ!**»، فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّى شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، قُلْتُ: «**وَضَعَ عَنِّى**

شَطْرَهَا.»، فقال: «رَاجِعْ رَبَّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ!»، فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ!»، فَرَاجَعْتُهُ، فَقَالَ: «هِيَ خَمْسٌ و هِيَ خَمْسُونَ، لا يُبَدَّلُ القَوْلُ لَدَيَّ!»، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فقال: «رَاجِعْ إِلَى رَبِّكَ!»، فَقُلْتُ: «قَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي.» ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ المُنْتَهَى، و غَشِيَهَا أَلْوَانٌ لا أَدْرِي مَا هِيَ. ثُمَّ أُدْخِلْتُ الجَنَّةَ فَإِذَا فِيهَا حَبَائِلُ اللُّؤْلُؤِ، و إِذَا تُرَابُهَا المِسْكُ.»﴾

[*114*] Pričao je Ebu Zerr, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Dok sam bio u Meki, jednom se razdvojio strop moje kuće, te se spusti Džibril, a.s., otvori mi prsa i opra ih zemzemom. Zatim dođe s leđenom od zlata, napunjenim hikmetom (mudrošću) i imanom, i izli ga u moja prsa, te ih poslije toga zatvori. Potom me uze za ruku i podiže se sa mnom do dunjalučkog neba. Kada smo stigli tamo, Džibril reče čuvaru neba: - Otvori! - On upita: - Ko je to? - Džibril - odgovori on.
- Je li s tobom neko?
- Da, sa mnom je Muhammed, s.a.v.s.
- Objavljeno mu je?
- Da.
Nakon što nam je otvorio, uspeli smo se na dunjalučko nebo. Tamo smo vidjeli čovjeka koji sjedi, a na njegovoj desnoj strani je crnilo, kao i na lijevoj. Kada bi pogledao u smjeru svoje desne strane, nasmijao bi se, a kada bi pogledao u smjeru lijeve strane, zaplakao bi. On reče: - Pozdrav neka je vjerovjesniku čestitom i potomku bogobojaznom. – Upitao sam Džibrila: Ko je ovo? On odgovori: - Ovo je Adem, a.s., a ovo crnilo s njegove i desne i lijeve strane su direktni potomci njegove djece: oni desno su džennetlije, a crnilo s njegove lijeve strane predstavlja one koji su džehennemlije. Kada on pogleda desno od sebe, nasmije se, a kada pogleda u pravcu svoje lijeve strane zaplače. - Zatim se sa mnom pope na drugo nebo i reče njegovom čuvaru: - Otvori! – Njegov čuvar odgovori isto kao i prvi, te nam otvori.

Reče Enes: - Spomenuo je da je na nebesima vidio Adema, Idrisa, Musaa, 'Isaa i Ibrahima, s.a.v.s., i da nije siguran kako su oni tamo dospjeli. Adema je zatekao na dunjalučkom nebu, a Ibrahima na šestom. Nakon što je Džibril prošao s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., pored Idrisa, on je rekao: - Pozdrav neka je vjerovjesniku čestitom i bratu bogobojaznom. – Vjerovjesnik je upitao: - Ko je ovo? Džibril odgovori: - Ovo je Idris. - Zatim sam prošao pored Musaa, a.s., koji reče: - Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i brata bogobojaznog. – Vjerovjesnik je upitao: - Ko je ovo? - Džibril reče: - Ovo je Musa. - Zatim sam prošao pored 'Isaa, a.s., koji reče: - Pozdrav neka je na brata bogobojaznog i vjerovjesnika čestitog. – Upitaao sam: - Ko je ovo? - On reče: - Ovo je 'Isa. Zatim sam prošao pored Ibrahima, a.s., koji reče: - Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i potomka bogobojaznog. – Pitao sam: - Ko je ovo? - Džibril reče: - Ovo je Ibrahim, s.a.v.s.
Rekao je Ibn Šihab: - Obavijestio me je Ibn Hazm da su Ibn 'Abas i Ebu Hajje el-Ensari prenijeli Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi - Zatim sam bio nošen sve do ravne površine, na kojoj sam čuo škripu pera.
Ibn Hazm i Enes b. Malik prenose da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Allah, Uzvišeni i Slavni, propisao je mom umetu pedeset namaza. S tom naredbom sam krenuo nazad. Kada sam išao pored Musaa, a.s., on me upita: - Što je Allah propisao tvom umetu?
- Pedeset namaza – odgovorio sam.
- Vrati se svom Gospodaru, ta zaista tvoj umet to neće moći podnijeti. Ja sam se vratio i On me oslobodi jednog njihovog dijela. Zatim sam se vratio do Musaa i rekao mu:
- Oslobođen sam jednog njihovog dijela.
- Vrati se svom Gospodaru. Zaista, tvoj umet neće moći podnijeti ni taj smanjeni dio.
Ja sam se vratio i bio oslobođen još jednog dijela. Kada sam se vratio do njega, on reče: - Vrati se Gospodaru svome, jer, zaista, tvoj umet to neće moći podnijeti.

Vratio sam se Njemu, a On reče: - Namaza je pet, a nagrada je pedest! Ne mijenja se ono što bude rečeno kod Mene! Došao sam do Musaa, a on mi reče: - Vrati se Gospodaru svom!
Rekoh mu: Već sam se postidio svog Gospodara.
Zatim je Džibril išao sa mnom, dok me ne ostavi kod Es-Sidretul-muntehaa, kojeg su prekrivale boje koje nisam poznavao. Nakon toga sam bio uveden u Džennet, u kojem su mreže od biserja, a njegova zemlja je bila od miska (mošusa).

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 1. džuz, str. 382

Jahja b. Bukejr el-Lejs b. Se'ad, imam, *od Junusa* b. Zejda, *od Ibn Šihaba* ez-Zuhri, prenosi *od Enesa b. Malika da je rekao: Ebu Zerr r.a je pričao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Razdvojio se* (فُرِج), tj. otvorio se *strop moje kuće*. Spojena lična zamjenica (ه) se vraća na njega, jer je to najpodesnije za iskazivanje pripadnosti (osim što je to bila kuća Ummu Hani'e, kao što je utvrđeno) *dok sam ja bio u Meki, te se spustio Džibril, a.s.*, kroz postojeći otvor na plafonu. Ovaj izraz je upotrijebljen kako bi se prikazala neočekivanost događaja. *I otvori* (فَفَرَجَ) tj. razdvoji *moja prsa, a zatim ih opra zemzemom*. U dijelu izjave *Zatim dođe s leđenom* upotrijebljena je riječ ženskog roda (leđen), a spomenuta je kao udubljena posuda od zlata, povezujući je sa čistoćom Resulovog, s.a.v.s., srca. To se desilo u Meki, prije nego što je došla zabrana nošenja zlata. Sintagma *napunjenim hikmetom i imanom* znači nešto što proizvodi hikmet i iman, kada se to uzme i kada se vezuje za to. Ta tvar je ili njihov uzročnik ili se samo radi o navođenju, kako bi se, ispoljavanjem svojevsrne materijalnosti te tvari, omogućilo njeno poimanje, kao što je dolazak smrti u obliku ovna. Mudrost iz izjave obuhvata spoznaju Allaha, zajedno s pronicljivošću, vlastitim samoodgojem, potvrdom istine i djelovanjem u skladu s njom, a odbacivanje slijeđenja obmane i laži. Kaže se da ona predstavlja vjerovjesništvo (nubuvvet) i spoznaju o Allahu Uzvišenom. *I izli ga* (ono što je bilo u leđenu) *u moja prsa, te ih poslije toga zatvori,* tj. zatvori časna prsa i zapečati ih, kao što se

zapečati napunjena posuda. Allah mu je sabrao dijelove vjerovjesništva (nubuvveta) i zapečatio ga, pa je on pečat poslanicima (خاتم النبيين). Zapečatio je i njega, pa mu neprijatelji nisu mogli naškoditi, jer je tvar koja je zapečaćena zaštićena. To je On učinio kako bi ga učinio sposobnim da primi i pojmi Lijepa Imena i kako bi ostao postojan na najčasnijem mjestu. *Zatim me uze za ruku i podiže se* (uzletje) *sa mnom ka dunjalučkom nebu. Nakon što stigosmo do dunjalučkog neba, Džibril reče čuvaru neba: "Otvori!" a on upita: "Ko je to?"* (ko kuca na vrata?) *„Džibril," odgovori, a on upita: "Je li s tobom neko?" On odgovori: "Da, sa mnom je Muhammed, s.a.v.s.." On upita:"Zar je to već poslano po njega"* radi uspinjanja (miradža)? Pitanje se ne odnosi na samu bit njegovog poslanstva, jer je ono, po svojoj čuvenosti, bilo poznato svemu stvorenom. *Džibril odgovori: "Da." Nakon što nam je čuvar otvorio, uspeli smo se na dunjalučko nebo, gdje smo vidjeli čovjeka kako sjedi, a na njegovoj desnoj strani crnilo* (tj. ljudi) kao *i na lijevoj strani. Kada bi pogledao u smjeru svoje desne strane* (tj. u pravcu svoje desne strane) *nasmijao bi se, a, kada bi pogledao u smjeru* (tj. u pravcu) *svoje lijeve strane, zaplakao bi* (a postoje četiri strane). *On reče: "Pozdrav neka je vjerovjesniku čestitom i potomku bogobojaznom,* tj. želim ti dobrodošlicu, bez osjećaja tjeskobe. Te riječi se izgovaraju kod iskazivanja dobrodošlice onome ko dolazi, a oni ističu kod njega čestitost, jer je čestitost odlika koja u sebi uključuje pohvalne osobine koje posjeduje putnik, kao što je iskrenoljubivost i dr. *Upitao sam Džibrila: Ko je ovo? On odgovori: "Ovo je Adem, a crnilo koje se nalazi sa njegove lijeve i desne strane su direktni potomci njegove djece* (grupa direktnih potomaka), a to su samo duše, tj. duše njegovih potomaka, koje su možda njemu pokazane kao siluete. *Oni od njih koji se nalaze desno su od stanovnika Dženneta, a crnilo sa njegove lijeve strane predstavlja one koji su od stanovnika vatre – pa kada on pogleda desno od sebe nasmije se,* sretan zbog svojih potomaka koji su stanovnici Dženneta, *a kada pogleda u pravcu svoje lijeve strane zaplače,* tužan zbog tih svojih potomaka *Zatim se sa mnom pope na drugo nebo i reče njegovom čuvaru: "Otvori!" Njegov čuvar odgovori isto onako kao što je odgovorio i prvi. A on nije siguran kako su oni tamo stigli,* tj. nije precizirao Ebu Zerr koji je vjerovjesnik na kojem nebu, *izuzev što navodi da je Poslanik, s.a.v.s., zatekao Adema na dunjalučkom nebu, a Ibrahima na šestom.* U hadisu od Enesa koji on prenosi od Malika b. S'asa'a, a kojeg bilježe i El-Buharija i Muslim, stoji da je on zatekao Adema na dunjalučkom nebu, na drugom Jahjaa i 'Isaa, na trećem Jusufa, na četvrtom Idrisa, na petom Haruna, na šestom Musaa i na sedmom Ibrahima *Nakon što Džibril prođe s Vjerovjesnikom,* tj. u

društvu Vjerovjesnika, s.a.v.s., *pored Idrisa, reče on: „Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i brata bogobojaznog." Upitao sam: Ko je ovo? On odgovori: „Ovo je Idris." Zatim sam prošao pored Musaa, a on reče: „Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i brata bogobojaznog." Upitao sam: Ko je ovo? On odgovori: „Ovo je Musa." Zatim sam prošao pored 'Isaa, koji reče: „Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i brata bogobojaznog." Pitao sam: Ko je ovo? On odgovori: „Ovo je 'Isa."* Rekao je El-Kastalani: Nije riječ ثم (zatim) ovdje navedena da pokaže redoslijed radnje, jer druge predaje potvrđuju da je prolaženje pored 'Isaa, a.s., bilo prije prolaženja pored Musaa, a.s. *Rekao je on: - Zatim sam prošao pored Ibrahima, a.s., koji reče: „Pozdrav neka je na vjerovjesnika čestitog i potomka bogobojaznog." Pitao sam: Ko je ovo* o Džibrile?! *On odgovori: „Ovo je Ibrahim, a.s." Rekao je Ibn Šihab Muhammed b. Muslim ez-Zuhri: „Obavijestio me je Ibn Hazm"*, a on je Ebu Bekr b. Muhammed b. 'Amr b. Hazm el-Ensari, kadija Medine i njen poglavar u doba El-Velida (umro 120. godine po Hidžri u 84. godini života) *da su Ibn 'Abbas i Ebu Hajje* el-Bedri *el-Ensari prenijeli riječi Allahovog poslanika, s.a.v.s.:- Zatim sam bio nošen* (glagol عرج- nošen; upotrijebljen sa fethama (َ) označava vršioca radnje فاعل-, a upotrijebljen sa damom (ُ) na prvom harfu i kesrom (ِ) na drugom označava onoga na kome se radnja odvija مفعول, *dok nisam stigao* tj. nisam se popeo, *na ravnoj površini,* tj. uzdignutom mjestu na kojem je ravnica, visoravan, a upotrijebljeni lam (ل) u riječi لمستوى ima svrhu određivanja uzroka, te stoga: Popeo sam se na uzdignuto mjesto *na kojem sam čuo škripu pera,* tj. glas pera u stanju kada meleki zapisuju ono što odredi Allah Uzvišeni, a što proizilazi iz El-Levhil-mahfuza[44]: اللوح المحفوظ, ili ono što Allah želi da bude zapisano nakon što odluči Svojim emrom i Svojim planiranjem. Allah je neovisan o tome da Mu bude napomenuto on što je zabilježeno kod pisanja, kada On Svojim znanjem obuhvata svaku stvar. *Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s: - Allah je naredio mome ummetu pedeset namaza,* tj. u svakom

44 Levhi mahfuz (Ploča pomno čuvana) je tijelo koje se nalazi iznad sedmog neba u kojem je napisano sve što će biti do Sudnjeg dana. Kur'an je spušten u noći El-Kadr iz Levhi mahfuza na ovozemaljsko nebo. Postoje različita tumačenja u vezi s Levhi mahfuzom. Neki učenjaci smatraju da se nalazi ispod Arša, drugi da se nalazi s njegove desne strane, a neki da se nalazi na Israfilovom čelu. Zbog toga trebamo vjerovati u postojanje Levhi mahfuza bez upuštanja u raspravu o njegovoj suštini. Et-Taberani navodi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah je stvorio Levhi mahfuz od bijelog bisera. Njene stranice su od rubina. Trag Pera u njoj je svjetlost. Allah 360 puta pogleda u nju svakoga dana. On stvara, opskrbljuje, oduzima život, daje život, uzvisuje, ponižava i čini što hoće."(op.prev.)

danu i noći, kao što stoji u hadisu kod Muslima, kojeg prenosi Sabit od Enesa, ali sa slijedećim tekstom: *Pa mi je Allah naredio.* Spomenuo je da se naredba odnosi na njega, čime postaje nužna i za njegov ummet, i obratno. *Vratio sam se s time sve dok nisam naišao pored Musaa, koji upita: „Šta je Allah naredio tvome ummetu?" Odgovorio sam: Pedeset namaza. On reče: „Vrati se svome Gospodaru,* tj. na mjesto na kojem si s Njim razgovarao, *zaista, tvoj ummet to neće moći podnijeti!" Vratio sam se i On me oslobodi jednog njihovog dijela,* tj. jedan dio od njih, a to je pet namaza. Naveo je El-Kastalani da u predaji od Malika b. S'asa'a stoji: *I On me oslobodi sa deset,* dok u predaji od Sabita stoji: *I On mi smanji za pet.* U toj predaji se još dodaje da je smanjivanje bilo po pet namaza. El-Hafiz b. Hadžer je, pojašnjavajući ono što predaje sadrže u sebi, rekao da je taj dodatak utemeljen na Njegovim riječima: *Pa On reče: Njih je pet* tj. imajući u vidu obavezu njihovog izvršavanja, *a njih je pedeset* tj. imajući u vidu sevab i nagradu za njih, kako kaže Uzvišeni: *Ko uradi dobro djelo bit će deseterostruko nagrađen!* (sura El-En'am, 160.) U predaji Ebu Zerra od El-Mustemlija, koji je vezuje za suru El-Feth, za razliku od Ebu Zerra, stoji: *Njih je pet, a onih (nagrada) je pedeset.* On ovu predaju uzima kao dokaz zabrane propisivanja farzova preko postojećih pet, kao što je slučaj s vitr-namazom.

Hadis sadrži odobravanje derogacije (نسخ) prije usuda, za razliku od mu'tezila, koji to ne smatraju tako. Rekao je Ibn el-Munir: „Međutim, svi oni se slažu u tome da derogacija ne može postojati prije objave ljudima. *Ne mijenja se ono što je rečeno kod Mene,* tj. ne mijenja se neizbježno određenje, a ne usputno, od kojeg Allah oduzima ono što On hoće i potvrđuje od njega ono što hoće. Poslanikovo, s.a.v.s., vraćanje do njegovog Gospodara radi smanjenja broja namaza je zbog njegovog znanja da stvar nije postala konačna i definitivna. Poslanik, s.a.v.s., kaže: *Vratio sam se do Musaa koji reče: „Vrati se do svog Gospodara!" Odgovorio sam: Već sam se zastidio svog Gospodara.* Razlog njegovog stida je u tome što bi, kada bi zatražio novo smanjenje broj namaza nakon određivanja posljednjih pet, to bilo kao da traži podizanje obaveza i samih pet namaza, tj. zato što je svaki put smanjivana obaveza po pet namaza. Kako onda da traži smanjenje, a već mu je postalo jasno da se svaki put obaveza smanjivala po pet namaza, posebno imajući u vidu da je Allah kazao: *Ne mijenja se ono što je rečeno kod Mene. Zatim je on krenuo sa mnom dok me ne ostavi kod Sidretul-munteha'a.* Sidretul-munteha se nalazi na najvišem nebu i naziva se krajnjom granicom (muntcha), jer se znanje meleka tu završava i prisustvo na njemu nije dozvoljeno nikome osim Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Dotle dosežu

duše šehida *mreže od biserja,* tj. ogrlice i đerdani od biserja. Prenosi se i da je to *svod od biserja,* što je kupola, *a njegova zemlja je misk (mošus),* tj. miris dženetske zemlje je miris mošusa. A Allah najbolje zna!

HADIS o propisivanju namaza iz Muslimovog Sahiha

Iz poglavlja Poslanikovo, s.a.v.s., noćno putovanje (Isra) i propisivanje namaza 2. džuz, str.53 El-Kastalanijeva glosa

﴿١١٥﴾ عن أنس بن مالك– رضى الله عنه– أن الرسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال:﴿»أُتِيتُ بِالبُرَاقِ و هُوَ دَابَّةٌ أَبيَضُ طَوِيلٌ فَوْقَ الحِمَارِ، و دُونَ البَغْلِ، يَضَعُ حَافِرَهُ عِنْدَ مُنْتَهَى طَرْفِهِ»، قال:»فرَكِبْتُهَا حَتَّى أَتَيْتُ بَيْتَ المَقْدِسِ.»، قال: «فَرَبَطْتُهُ بالحَلْقَة الَّتِى يَرْبِطُ بِهَا الأَنْبِيَاءُ.»، قال: «ثُمَّ دَخَلْتُ المَسْجِدَ، فَصَلَّيْتُ فيه رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ خَرَجْتُ فَجَاءَ جِبْرِيلُ عليه السلام بِإِنَاء مِنْ خَمْرٍ و إِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ فَاخْتَرْتُ اللَّبَنَ، فَقَالَ جِبْرِيلُ عليه السلام: «اخْتَرْتَ الفِطْرَةَ.»، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ –عليه السلام– فَقِيلَ: «مَنْ أَنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «مُحَمَّدٌ.» –صلى الله عليه و سلم– قيل: «وَ بُعِثَ إِلَيْهِ؟»، قال: «لَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ.»، فَفَتَحَ لنا فإذا أنا بآدَمَ–صلى الله عليه و سلم– فَرَحَّبَ بِي وَ دَعَا لِي بِخَيْرٍ، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ –عليه السلام– فقيل: «مَنْ أَنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمدٌ.»– صلى الله عليه و سلم–، قيل: «و قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ.»، فَفَتَحَ لَنَا، فإِذَا أَنَا بِابْنَيْ الخَالَةِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ و يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا، فَرَحَّبَا بِي و دَعَوَا لِي بِخَيْرٍ، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا ألى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ فقيل: «مَنْ أَنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمدٌ.»، قيل: « وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ.»، فَفَتَحَ لَنَا فإذا أَنَا بِيُوسُفَ إِذَا هُو قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الحُسْنِ.»، قال: «فَرَحَّبَ بِي، وَ دَعَا لِي بِخَيْرٍ، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إلى السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ فقيل: «مَنْ أَنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمَّدٌ.»، قيل: «وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ.»، فَفَتَحَ لَنَا فإذا أنا بِإِدْرِيسَ، فَرَحَّبَ بِي وَ دَعَا لِي بِخَيْرٍ، قال الله– عز و جل: («وَ رَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا.»)–، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الخَامِسَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ فقيل: «مَنْ أَنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «وَ

مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمَّدٌ.»، قيل: « وَقَدْ بُعِثَ إلَيْه؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إلَيْه.»، فَفَتَحَ لَنَا فإذَا أنَا بهَارُونَ —عليه السلام— فَرَحَّبَ بِى، و دَعَا لِى بِخَيْرٍ، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إلى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ فقيل: «مَنْ أنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمَّدٌ.»، قيل: « وقَدْ بُعِثَ إلَيْه؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إلَيْه.»، فَفَتَحَ لَنَا فإذَا أنَا بمُوسَى، فَرَحَّبَ بِى و دَعَا لِى بِخَيْرٍ، ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إلى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ، فَاسْتَفْتَحَ جبريلُ فقيل: «مَنْ أنْتَ؟»، قال: «جبريلُ.»، قيل: «و مَنْ مَعَكَ؟»، قال: «محمَّدٌ.»، قيل: « وَقَدْ بُعِثَ إلَيْه؟»، قال: «قَدْ بُعِثَ إلَيْه.»، فَفَتَحَ لَنَا فإذَا أنَا بإبراهيمَ مُسْنِدًا ظَهْرَهُ إلى البَيْتِ المَعْمُورِ و إذَا هُوَ يَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، لا يَعُودُونَ إلَيْه، ثُمَّ ذَهَبَ إلى السِّدْرَةِ المُنْتَهَى، و إذَا وَرَقُهَا كَآذَانِ الفيلةِ و إذَا ثَمَرُهَا كالقلالِ.»، قال: «فلَمَّا غَشِيَهَا مِنْ أمْرِ اللهِ غَشِىَ، تَغَيَّرَتْ فمَا أحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللهِ يَسْتَطِيعُ أنْ يَنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا، فَأَوْحَى إلَىَّ مَا أَوْحَى، فَفرَضَ عَلَىَّ خَمْسِينَ صَلاةً فى كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ، فَنَزَلْتُ إلى مُوسَى، فقال: «مَا فَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ؟»، قُلْتُ: «خَمْسِينَ صَلاةً.»، قال: «ارْجِعْ إلى رَبِّكَ، فَاسْأَلْهُ التَخْفِيفَ، فإنَّ أُمَّتَكَ لا يُطِيقُونَ ذَلِكَ، فإنِّى قَدْ بَلَوْتُ بَنِى إسْرَائِيلَ و خَبَرْتُهُمْ.»، قال: «فَرَجَعْتُ إلى رَبِّى، فَقُلْتُ: «يَا رَبِّ، خَفِّفْ عَلَى أُمَّتِى.»، فَحَطَّ عَنِّى خَمْسًا، فَرَجَعْتُ إلى مُوسَى، فَقُلْتُ: «حَطَّ عَنِّى خَمْسًا.»، قال: «إنَّ أُمَّتَكَ لا يُطِيقُونَ ذَلِكَ، فَارْجِعْ إلى رَبِّكَ فاسْأَلْهُ التَخْفِيفَ.»، قال: «فَلَمْ أَزَلْ أَرْجِعُ بَيْنَ رَبِّى —تبارك و تعالى— و بَيْنَ مُوسَى—عليه السلام— حَتَّى قَالَ اللهُ: «يَا مُحَمَّدُ، إنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ، لِكُلِّ صَلاةٍ عَشْرٌ، فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلاةً، وَ مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً، فإنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا، وَ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ شَيْئًا، فإنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَيِّئَةً وَاحِدَةً.»، قال: «فَنَزَلْتُ إلى مُوسَى —عليه السلام— فَأَخْبَرْتُهُ، فقال: «ارْجِعْ إلى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَخْفِيفَ.»، فقال رسول الله صلى الله عليه و سلم: «فَقُلْتُ: «قَدْ رَجَعْتُ إلى رَبِّى حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ مِنْهُ.»﴾

[*115*] Od Enesa b. Malika, r.a., bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Doveden mi je Burak, a to je duga bijela životinja, veća od

magarca, a manja od mule, čije kopito doseše na horizontu dokle oko može doseći. Jahao sam na toj životinji sve dok nismo stigli do Bejtul-Makdisa. Tada sam ga privezao za halku za koju vežu poslanici. Zatim sam ušao u mesdžid i klanjao u njemu dva rekata, poslije čega sam izašao. Tada mi dođe Džibril, a.s., s posudom u kojoj je bilo vino i s drugom posudom s mlijekom. Izabrao sam onu s mlijekom, na što Džibril, a.s., reče: - Izabrao si fitret (ono što je čisto). Zatim nas je on podigao k nebu, a Džibril, a.s., zatraži da se otvori. Tada mu bi rečeno: - Ko si ti? On odgovori: - Džibril.
- Ko je s tobom?
- Muhammed, s.a.v.s.
- Je li mu objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Melek nam je otvorio i tada sam se susreo s Ademom, s.a.v.s. On mi je iskazao dobrodošlicu i uputio za mene hajr-dovu. Zatim nas podiže ka drugom nebu, gdje Džibril, a.s., zatraži da se otvori. I tu mu bi rečeno:
- Ko si ti?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed, s.a.v.s.
- Zar mu je to već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Melek nam otvori i tad sam se susreo s dva tečića, 'Isaom, sinom Merjeminim, i Jahjaom, sinom Zekerijaovim. I oni su mi iskazali dobrodošlicu i učinili hajr-dovu za mene. Nakon toga nas podiže trećem nebu, na kojem Džibril zatraži da nam se otvori. Opet mu bi rečeno: - Ko si ti?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Tada nam je otvoreno i susreo sam se s Jusufom, kojem je dato pola ljepote. I on mi je iskazao dobrodošlicu i učinio

hajr-dovu za mene. Zatim nas podiže četvrtom nebu. Džibril zatraži da se ono otvori i bi mu rečeno: - Ko je to?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
I tu nam je otvoreno, a ja sam našao Idrisa, koji mi je ukazao dobrodošlicu i učinio hajr-dovu za mene. Rekao je Allah Uzvišeni: I Mi smo ga na visoko mjesto digli (sura Merjem, 57.) Zatim nas podiže petom nebu, na kojem Džibril zatraži da se otvori i bi mu rečeno: - Ko je to?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Tu nam je otvoreno i tu sam se susreo s Harunom, a.s. On mi je ukazao dobrodošlicu i učinio za mene hajr-dovu. Zatim nas podiže šestom nebu, gdje Džibril zatraži da se otvori. I tu mu bi rečeno: - Ko je to?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Tu nam je otvoreno i našao sam Musaa. On mi je ukazao dobrodošlicu i uputio hajr-dovu za mene. Zatim nas podiže sedmom nebu i Džibril zatraži da se ono otvori. I tu je upitan: - Ko je to?
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno?
- Već mu je objavljeno.
Tu nam je otvoreno i ja sam se susreo s Ibrahimom, koji je svojim leđima bio naslonjen na Bejtul-Ma'mur, u koji

svaki dan ulazi sedamdeset hiljada meleka, koji se nikad više ne vraćaju. Zatim je otišao do Sidretul-Muntehaa, čiji su listovi kao slonovske uši, a njegovi plodovi kao kugle. Nakon što je skriveno ono što je Allahovim emrom skriveno, ono se promijeni i niko od Allahovih stvorenja ne bi bio u stanju opisati njegovu ljepotu. Zatim mi je objavljeno ono što mi je objavljeno i bi mi naređeno pedeset namaza u svakom danu i noći. Kada sam se spustio do Musaa, on me upita: - Šta je naredio tvoj Gospodar tvom umetu? Odgovorio sam: Pedeset namaza.
- Vrati se svom Gospodaru i zatraži od Njega da ti olakša. Zaista, tvoj umet neće biti u stanju to ispuniti, jer sam ja bio stavio na kušnju Benu Israil, a dobro sam ih poznavao.
Zatim sam se vratio svom Gospodaru i zatražio: - Gospodaru, olakšaj mom umetu. On je smanjio za pet, te sam se vratio do Musaa i rekao: Smanjeno mi je za pet. On tada reče:- Zaista tvoj umet neće biti u stanju da to podnese. Vrati se svome Gospodaru i zatraži od Njega da ti olakša!
Nisam prestao dolaziti i odlaziti između svog Gospodara, Uzvišenog i Slavnog, i Musaa, a.s., sve dok Allah ne reče:
- Muhammede, njih je pet namaza u svakom danu i noći, svakom namazu pripada deset, te je tako pedeset namaza. Ko namjerava učiniti dobro djelo, pa ga ne uradi, ono će mu biti upisano kao dobro, a ako ga učini, bit će mu upisano kao deset dobrih djela. Ko namjerava učiniti loše djelo, pa ga ne učini, ne piše mu se ništa, a ako to učini, bit će mu upisano samo jedno loše djelo.
Tada sam se spustio do Musaa, a.s., koga sam obavijestio o tome. On mi reče: - Vrati se svom Gospodaru i zatraži od Njega da ti olakša! Ja sam mu rekao: Već sam se vraćao svom Gospodaru, sve dok nisam osjetio stid prema Njemu.

Komentar hadisa od En-Nevevija

U imenu *Šejban b. Ferruh,* Ferruh je strano ime, koje se ne deklinira. *El-Bunanij* je imenovan po poznatom plemenu Bunan. U dijelu izjave: *Doveden mi je Burak* (البُرَاق), navode lingvisti, Burak je ime za životinju koju je jahao Allahov Poslanik, s.a.v.s., u noći Israa. Ez-Zubejdi u djelu *Muhtesarul-'ajn* kaže da je 'oslobođeni saputnik' životinja koju su jahali vjerovjesnici, s.a.v.s. En-Nevevi smatra da to iziskuje vjerodostojan govor. Ta životinja je nazvana Burakom zbog svoje brzine, a rečeno je: „Zbog njegove čistoće, svjetlucanja i sjaja." U dijelu izjave *za koju vežu vjerovjesnici* spojena lična zamjenica (ه) se vraća na riječ *halka,* čijim se navođenjem stvar pobliže označava, a to je vezivanje Buraka od strane Vjerovjesnika. Uzimanje uz mjeru opreza i davanje mogućnosti izbora ne djeluje na njegov (Poslanikov) tevekkul (oslanjanje na Allaha), kada se ima pouzdanje u Allaha. *Izabrao si fitret* znači da mu je bilo ponuđeno da izabere između dviju posuda koju hoće. Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je nadahnut, pa je izabrao mlijeko. A oni tumače *fitret* islamom i istrajnošću. Mlijeko mu je bilo poznato i ono je, uz to, lahko i ukusno za piće. One koji ga piju ne opija, dok je vino uzrok svake izopačenosti i zla. *Zatim nas je on podigao* upotrijebljeno je u značenju: uznio, uspeo. *Njegov odgovor: Džibril* sadrži u sebi pojašnjenje lijepog ponašanja za onoga koji traži dopuštenje za ulazak, kucajući na vrata. Njemu je bilo rečeno: *Ko si ti?,* što zahtijeva da on spomene svoje ime. Stoga on nije rekao: „Ja", jer u tome nema nikakve koristi, o čemu već postoje hadisi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. (koji se odnose na zabranu takvog odziva)[45].

---

45 Islamski adet je, da se prilikom ulaska u tuđu kuću ili mjesto stnanovanja, od njenog vlasnika traži dozvola za ulazak na način kucanja na vrata, ili na bilo koji drugi podesan način kojim će se vlasniku jasno staviti do znanja da tražimo dopuštenje za ulazak. Tom prilikom dužni smo se predstaviti imenom kako bi vlasnik znao o kome se radi. Sve to iz razloga što islam štiti privatnost doma i onoga što se unutar njega dešava.Također, ukoliko živimo u zajedničkoj kući, ili drugim prostorijama za življenje, dužni smo prilikom svakog ulaska u prostorije koje mi ne koristimo upoznati onoga ko te prostorije koristi sa svojom namjerom da želimo ući u njegovu prostoriju. Ovo se posebno odnosi na djecu da traže dopuštenje za ulazak u prostorije koje koriste roditelji. Drugim riječima kazano, u islamu je zabranjeno ulaženje u tuđe prostorije življenja bez dopuštenja. Kaže Uzvišeni u Kur'anu: *„A ako u njima (kućama) nikoga ne nađete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti; a ako vam se rekne: „Vratite se!" - vi se vratite, bolje vam je, a Allah zna ono što radite."* (sura En-Nur, 28). Navodi El-Buhari hadis koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tri puta se traži dozvola za ulazak, pa ako ti dozvoli uđi, a u suprotnom se vrati." (op.prev.)

Pitanje: *Već mu je objavljeno* postavljeno je s namjerom da utvrdi: zar su mu već objavljeni Isra i putovanje nebesima? Nije namjera meleka da traži obavještenje o objavi i poslanstvu, jer mu to nije moglo biti skriveno toliko vremena. Ovo je tačno. Hadis u sebi sadrži uspostavu pohvalnog djela (mustehab), kada je u pitanju traženje dozvole. A Allah najbolje zna!

Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *Tada sam se sreo s Ademom, koji me pozdravio i uputio mi hajr-dovu* slične su kod susretanja drugih vjerovjesnika. Njima se ističe pohvalnost susretanja s dobrim ljudima s radošću, pozdravom, lijepim govorom i dovom za njih, čak i ako su oni bolji od onoga ko dovu za njih čini. U njemu je, također, i odobravanje hvaljenja nečijeg lika, ukoliko postoji sigurnost da se neće zapasti u zanos, kao i druge uzroke zablude. Za Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *I tada sam se našao s dva tečića, 'Isaom sinom Mejreminim i Jahjaom, sinom Zekerijaovim,* neka je na obojicu Allahov mir, Ez-Zuhri navodi predaju Ibn es-Sekita, po kojoj su njih dvojica amidžići, dok se ne navodi da su dajdžić i tečić. Navodi se i da su tečići s majčine strane, a ne navodi da su s očeve strane. Poslanikove, s.a.v.s., riječi *svojim leđima naslonjen na Bejtul-ma'mur* naveo je El-Kadi, Allah mu se smilovao. Ovo se uzima kao dokaz dozvole oslanjanja na Kiblu, kao i okretanja leđa u pravcu nje. U dijelu izjave *do Es-Sidretul-muntehaa* u izvoru stoji s određenim članom (ال), dok u drugim predajama stoji bez njega: سدرة -المنتهى :-ال. Kazali su Ibn 'Abbas i mufessiri da je nazvana Sidretul-munteha (سدرة المنتهى), jer znanje meleka tu prestaje i jer nikom nije bilo dozvoljeno da bude u njoj mimo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Pripovijeda se, prenoseći od Ibn Mes'uda, r.a., da je tako nazvana, jer se ono što je iznad od Allahovog, dž.š., emra tu spušta, kao i ono što dolijeće ispod nje. Preneseno je da dio izjave *čiji su listovi kao uši slonove* znači da je njen hlad dug toliko da, kada bi ga jahač prelazio sedamdeset godina, opet ga ne bi dosegao, kako on kaže: Učite: *i u hladovini prostranoj* (sura El-Vaki'a, 30). *A njegovi plodovi* znači: njegovi plodovi su slični kuglama (قلال je množina od riječi قلة a to je ogroman vrč koji je bio širok dva kareba ili još više – En-Nevevi). Poslanikove, s.a.v.s., riječi *te sam se vratio svome Gospodaru* znače: Vratio sam se na mjesto u kojem sam razgovarao s Njim prvi put, pa sam tu razgovarao s Njim i drugi put. Njegove riječi *izmedu mog Gospodara i Musaa* znače: Između mjesta gdje sam razgovarao sa svojim Gospodarom. A Allah najbolje zna! Za dio izjave *pa mi je On smanjio za pet* u nekim drugim predajama stoji *pa me je On oslobodio jednog njihovog dijela.* El-Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao, tvrdi da je ovdje namjera da se pola odnosi na dio, a

on iznosi pet, kao što to pojašnjava ova predaja, a ne da se riječ *pola* odnosi na polovljenje, jer hadis u kojem se spominje ta riječ ne sadrži broj vraćanja, tj. on je skraćen (od En-Nevevija, skraćeno).

Napomena

Ostatak Muslimovih predaja sadrži sasvim malo dodataka, tako da ih nema potrebe navoditi, a onaj ko to želi može ih tamo potražiti.

HADIS
Propisivanje namaza

Iz En-Nesaijevog Sunena, iz Poglavlja o namazu, 1. džuz, 217 str.

Navodeći različite prenosioce u senedu hadisa od Enesa b. Malika, r.a., on kaže:

﴿١١٦﴾ عن أنس بن مالك، عن مالك بن صعصعة –رضى الله عنهما– أنَّ النَّبِيَّ –صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«بَيْنَا أنَا عِنْدَ البَيْتِ بَيْنَ النَائم و اليَقْظَانِ إذْ أَقْبَلَ أَحَدُ الثَّلاثَةِ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ فَأُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَلآن حِكْمَةً وَ إِيمَانًا، فَشَقَّ مِنَ النَّحْرِ إِلَى مَرَاقِّ البَطْنِ، فَغَسَلَ القَلْبَ بِمَاءِ زَمْزَمَ، ثُمَّ مُلِيءَ حِكْمَةً و إِيمَانًا، ثُمَّ أُتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ البَغْلِ وَ فَوْقَ الحِمَارِ، ثُمَّ انْطَلَقْتُ مَعَ جبريلَ –عليه السلام– فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا، فَقِيلَ: **«مَنْ هَذَا؟»**، قَالَ: **«جبريلُ.»**، قِيلَ: **«وَ مَنْ مَعَكَ؟»**، قال: **«محمَّدٌ.»**، قيل: **«وَ قَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ مَرْحَبًا بِهِ، وَ نِعْمَ المَجِيءُ جَاءَ!»**، فَأَتَيْتُ على آدمَ –عليه السلام– فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، قال: **«مَرْحَبًا بِكَ مِنْ ابْنٍ وَ نَبِيٍّ!»**، ثُمَّ أَتَيْنَا السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ، قيل: **«من هذا؟»**، قال: **«جبريلُ.»**، قيل: **«و من معك؟»**، قال: **«محمَّدٌ.»**، فَمِثْلَ ذَلِكَ، فَأَتَيْتُ على يَحْيَى و عِيسَى، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِمَا، فَقَالا: **«مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ و نَبِيٍّ!»**، ثُمَّ أَتَيْنَا السَّمَاءَ الثَّالِثَةَ، قيل: **«من هذا؟»**، قال: **«جبريلُ.»**، قيل: **«وَ من معك؟»**، قال: **«محمَّدٌ.»**، فَمِثْلَ ذَلِكَ، فَأَتَيْتُ على يُوسُفَ –عليه السلام–، فَسَلَّمْتُ عليه، قال: **«مرحبًا بِكَ من أخٍ و نَبِيٍّ!»**، ثُمَّ أَتَيْنَا السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ، فَمِثْلَ ذَلِكَ، فَأَتَيْتُ على إدريسَ –عليه السلام–، فَسَلَّمْتُ عليه، فقال: **«مرحبًا بك من أخٍ و نبِيٍّ!»**، ثُمَّ أَتَيْنَا السَّمَاءَ الخَامِسَةَ فَمِثْلَ ذَلِكَ، فَأَتَيْتُ على هارونَ –عليه السلام–، فَسَلَّمْتُ عليه، قال: **«مرحبًا بك من أخٍ و نَبِيٍّ!»**، ثُمَّ أَتَيْنَا السَّمَاءَ السَّادِسَةَ، فَمِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ أَتَيْتُ على موسَى –عليه السلام–، فَسَلَّمْتُ عليه، فقال: **«مرحبًا بك من أخٍ و نَبِيٍّ!»**، فَلَمَّا جَاوَزْتُهُ بَكَى، قيل: **«مَا يُبْكِيكَ؟»**، قال: **«يَا رَبِّ، هَذَا الغُلامُ الَّذِى بَعَثْتَهُ بَعْدِى يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِهِ الجَنَّةَ أَكْثَرُ وَ أَفْضَلُ مِنْ أُمَّتِى.»**، ثُمَّ أَتَيْتُ السَّمَاءَ السَّابِعَةَ، فَمِثْلَ ذَلِكَ،

فَأَتَيْتُ على إبراهيمَ —عليه السلام—، فَسَلَّمْتُ عليه، فقال: «مَرْحَبًا بِكَ مِنْ ابْنٍ وَ نَبِيٍّ!»، ثُمَّ رُفِعَ لِي البَيْتُ المَعْمُورُ، يُصَلِّي فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ فَإِذَا خَرَجُوا مِنْهُ لَمْ يَعُودُوا آخِرَ مَا عَلَيْهِمْ، ثُمَّ رُفِعَتْ لِي سِدْرَةُ المُنْتَهَى، فَإِذَا نَبْقُهَا مِثْلُ قِلالِ هَجَرَ، و إِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الفِيلَةِ و إِذَا فِي أَصْلِهَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ: نَهْرَانِ بَاطِنَانِ و نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ، أَمَّا البَاطِنَانِ فَفِي الجَنَّةِ، وَ أَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالفُرَاتُ وَ النِّيلُ، ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ خَمْسُونَ صَلاةً، فَأَتَيْتُ على مُوسَى، فقال: «مَا صَنَعْتَ؟»، قُلْتُ: «فُرِضَتْ عَلَيَّ خَمْسُونَ صَلاةً.»، قال: «إِنِّي أَعْلَمُ بِالنَّاسِ مِنْكَ، إِنِّي عَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ المُعَالَجَةِ، و إِنَّ أُمَّتَكَ لَنْ يُطِيقُوا ذَلِكَ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، وَاسْأَلْهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكَ!»، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي فَسَأَلْتُهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنِّي، فَجَعَلَهَا أَرْبَعِينَ، ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى مُوسَى —عليه السلام—، فقال: «مَا صَنَعْتَ؟»، قُلْتُ: «جَعَلَهَا أَرْبَعِينَ.»، فقال لِي مِثْلَ مَقَالَتِهِ الأُولَى، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي —عز و جل— فَجَعَلَهَا ثَلاثِينَ، فَأَتَيْتُ على مُوسَى —عليه السلام— فَأَخْبَرْتُهُ، فقال لي مِثْلَ مَقَالَتِهِ الأُولَى، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي فَجَعَلَهَا عِشْرِينَ، ثُمَّ عَشَرَةً، ثُمَّ خَمْسَةً، فَأَتَيْتُ على مُوسَى —عليه السلام— فقال لي مِثْلَ مَقَالَتِهِ الأُولَى، فَقُلْتُ: «إِنِّي أَسْتَحْيِي مِنْ رَبِّي —عز و جل— أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْهِ، فَنُودِيَ أَنْ: «قَدْ أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي و خَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي، وَ أَجْزِي بِالحَسَنَةِ عَشْرَ أَمْثَالِهَا.»﴾

[*116*] Od Enesa b. Malika i od Malika b. Sa'sa'a, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Dok sam bio kod Kabe, u stanju između jave i sna, priđe mi jedan od trojice, odvojivši se od preostalih dvojice[46]. Tada mi bi donesen leđen od zlata, napunjen hikmetom (mudrošću) i imanom (vjerovanjem). Nakon toga mi raspori gornji dio mojih prsa do stomačne šupljine i opra srce zemzemom, a zatim ga napuni hikmetom i imanom. Potom mi bi

46 U vezi s dijelom izjave: Jedan od trojice odvojivši se od preostalih dvojice preneseno je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: - Došli su mi Džibril i Israfil, a zajedno s njima još jedan melek. - To su trojica koji su bili u ljudskim oblicima, a jedan od njih je prišao. A Allah najbolje zna.

dovedena životinja, manja od mazge, a veća od magarca, i na njoj sam krenuo s Džibrilom, a.s. Kada smo stigli do dunjalučkog neba, čuli smo glas: - Ko je to?
Džibril odgovori:
- Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
- Zar mu je već objavljeno? Pozdrav neka mu je. Divan li je onaj što je došao!
Došao sam do Adema, a.s., i nazvao mu selam. On mi odgovori: - Pozdrav neka je na tebe, potomče i vjerovjesniče!
Zatim smo došli do drugog neba, gdje bi rečeno: - Ko je to?
On odgovori: - Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
Bi rečeno kao i prvi put. Tu sam došao do Jahjaa i 'Isaa i poselamio ih, a oni su mi odgovorili: - Pozdrav neka je na tebe, brate i vjerovjesniče!
Zatim smo došli do trećeg neba, gdje nam bi rečeno: - Ko je to?
On odgovori: - Džibril.
- A ko je s tobom?
- Muhammed.
I tu nam bi rečeno kao i prvi put, nakon čega sam došao do Jusufa, a.s. Nakon moga selama, on reče: - Pozdrav neka je na tebe, brata i vjerovjesnika!
Zatim smo stigli do četvrtog neba, na kojem nam bi rečeno isto kao i na prethodnim. Tada sam došao do Idrisa, a.s., i nazvao mu selam. On reče: - Pozdrav neka je na tebe, brate i vjerovjesniče!
Onda smo stigli do petog neba. I tamo nam bi rečeno kao i prvi put, nakon čega sam došao do Haruna,[47] a.s., i

47 Njegove riječi: I ja dođoh do Haruna tj. na petom nebu. Ova predaja je vjero-

poselami ga. On reče: - Pozdrav neka je na tebe, brate i vjerovjesniče!
Zatim smo stigli do šestog neba i bi nam rečeno isto kao i prvi put. Došao sam do Musaa, a.s., i poselamio ga, a on mi reče: - Pozdrav neka je na tebe, brate i vjerovjesniče! - Pošto sam otišao od njega, on zaplaka. Bi mu rečeno: - Šta te je rasplakalo? On odgovori: - Gospodaru moj, ovaj dječak, kojeg si Ti poslao poslije mene, uvest će u Džennet više i boljih pripadnika svog ummeta od mog umeta.
Zatim sam došao do sedmog neba, gdje mi je rečeno kao i prvi put. Tu sam došao do Ibrahima, a.s., i poselamio ga, a on mi reče: - Pozdrav neka je na tebe, potomče i vjerovjesniče!
Zatim mi bi predočen Bejtul-Ma'mur, u kojoj svakog dana klanja sedamdeset hiljada meleka koji, kada iz nje izađu, više se tamo ne vraćaju. Zatim mi je predočen Sidretul-munteha, čiji su plodovi kao kugle hedžerske, a listovi kao uši slonovske, ispod njegovih korijena su četiri rijeke: dvije skrivene i dvije otkrivene.[48] Dvije skrivene su rijeke u Džennetu, a dvije otkrivene su Eufrat i Nil. Potom mi je naređeno pedeset namaza, nakon čega sam došao do Musaa. On me je pitao: - Šta si učinio?
- Propisano mi je pedeset namaza - rekao sam.
- Zaista ja bolje poznajem ljude od tebe, jer sam imao s Israelićanima velikih problema. Tvoj umet to neće moći podnijeti, pa se ti vrati svome Gospodaru i zatraži od

dostojnija od drugih predaja koje spominju da je Harun na četvrtom nebu, a Idris na petom nebu. Međutim Idris je bio na četvrtom nebu kao što stoji u ovoj našoj predaji dok je Harun bio na petom nebu. A Allah najbolje zna!

48 U pogledu njegovih riječi dvije skrivene rijeke i dvije otkrivene vjerujemo u ono što je navedeno u vjerodostojnom hadisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a stvarno značenje prepuštamo Allahu Uzvišenom, posebno stoga što je voda Allahova milost koju On spušta s neba, a Džennet je mjesto milosti, kao što kaže Allah: Mi s neba s mjerom kišu spuštamo, i u zemlji je zadržavamo (sura Mu'minun, 18) A Allah najbolje zna! Možda ovaj hadis ukazuje i na to da su mjesta odakle izviru ove dvije rijeke ona u kojima će se pojaviti muslimani koji će širiti islam i u druge krajeve. A Allah najbolje zna!

Njega da ti olakša.
Ja sam se vratio Gospodaru i zatražio da mi olakša. On naredi četrdeset[49]. Opet sam se vratio Musau, a.s., koji me opet upita: - Šta si uradio?
- Naredio mi je četrdeset.
On mi reče isto ono što mi je rekao i prvi put, te sam se vratio svome Gospodaru i On naredi trideset. Kada sam došao do Musaa, a.s., i obavijestio ga o tome, on mi reče isto što i prvi put. Ja sam se vratio svome Gospodaru, a On naredi dvadeset, zatim deset, a onda i pet. Kada sam se iznova susreo s Musaom, a.s., a on mi rekao isto što i prvi put, izjavio sam: Zaista me stid Gospodara da Mu se vratim.
Tada mi je rečeno: - Svoju naredbu sam zapečatio i olakšao Svojim robovima time što je nagrada za dobro djelo deseterostruka!

***

Hadis o propisivanju namaza, također, iz En-Nesaijevog Sunena, 1. džuz, str. 221

﴿١١٧﴾ قال أنس بن مالك و ابن حزم –رضى الله عنهما–: «قال رسول الله –صلى الله عليه و سلم:﴿»فَرَضَ اللهُ–عز و جل– عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلاةً،

49 U pogledu njegove riječi pa ih je On učinio četrdeset, zatim trideset... već je ranije naveden govor kojeg prenose Kastillani i Nevevi, Allah im se obojici smilovao, od Kadija 'Ijada, po kojem je smisao riječi pola u tome da se radi o dijelu koji je svaki puta iznosio pet, a ne misli se na polovljenje, jer hadis koji spominje pola ne spominje broj vraćanja. A već je preneseno u predaji kod Muslima od Sabita u kojoj stoji: Pa mi je On smanjio za pet, dodajući u njoj da je smanjivanje bilo po pet. Rekao je Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao: „Taj dodatak je vjerodostojan i pojašnjava ono što svaka od predaja sadrži, tj. zbog toga što je hadis opširan, a taj dodatak koncizan. Ono što je koncizno obuhvata ono što je opširno." Naveli su: Kada bi smisao upotrijebljene riječi pola bilo polovljenje, onda bi smanjenje za pola nakon drugog vraćanja iznosilo dvanaest i po namaza, što je gotovo nemoguće! A Allah najbolje zna!

فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى أَمُرَّ بِمُوسَى– عليه السلام– فَقَالَ: «مَا فَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ؟»، قُلْتُ: «فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسِينَ صَلاةً.»، قَالَ لِي مُوسَى: «فَرَاجِعْ رَبَّكَ–عز و جل–، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ!»، فَرَاجَعْتُ رَبِّي فَوَضَعَ عَنِّي شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: «رَاجِعْ رَبَّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ!»، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي–عز و جل– فَقَالَ: «هِيَ خَمْسٌ، وَهِيَ خَمْسُونَ، لا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ!»، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ: «رَاجِعْ رَبَّكَ!»، فَقُلْتُ: «قَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي–عز و جل.»﴾

[*117*] Prenosi se od Ibn Šihaba, a rekli su Enes b. Malik i Ibn Hazm, obojici im se Allah smilovao, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Propisao je Allah, dž.š., mom umetu pedeset namaza. S tim propisom sam se vraćao, dok nisam susreo Musaa, a.s., koji me je pitao: - Šta je Gospodar naredio tvom umetu?

- Naredio im je pedeset namaza. – odgovorio sam.

- Vrati se do svog Gospodara! Zaista, tvoj umet neće biti u stanju to podnijeti.

Ja sam se vratio do svog Gospodara, te me je On oslobodio jednog njhovog dijela[50]. Poslije sam se vratio do Musaa i obavijestio ga o tome, a on mi reče: - Vrati se do svog

---

[50] Za dio izjave: Pa me je On oslobodio jednog njihovog dijela već je naprijed navedeno da upotreba riječi شطر dolazi u značenju: dio. On iznosi pet, kao što stoji u vjerodostojnoj predaji: Pa mi je On smanjio za pet u kojoj je dodao da je smanjivanje iznosilo po pet. Rekao je Hafiz Ibn Hadžer: „Taj dodatak je vjerodostojan i pojašnjava ono što svaka od predaja sadrži, kao i ono što sadrži hadis u kojem se navodi riječ pola, a u kojem se ne spominje broj vraćanja" (od En-Nevevija i El-Kastalanija) Uz to, hadis nosi u sebi potvrdu velike milosti vjerovjesnika prema vjernicima, kao što je brinuo Musa, a.s., za Muhammedov, s.a.v.s., ummet, tražeći od njega da se vrati Gospodaru i zatraži olakšanje.
Musa je na manjem stepenu od Ibrahima, a.s., zbog toga što je razgovarao s Allahom, te je njegova dužnost obraćanje, a Ibrahim je prijatelj Allahov, te je njegov položaj pokornost, zato što se on pokorio naredbi da zakolje svog sina i bacanju u vatru, a u obje situacije Allah je iskazao Svoju milost prema njemu. A Allah najbolje zna!

Gospodara, jer tvoj umet to neće moći podnijeti.
Opet sam se vratio do svog Gospodara, a On reče: - Njih (namaza) je pet, a njih (nagrada) je pedeset, nema promjene onoga što bude kazano kod Mene.
Potom sam došao do Musaa, koji reče: - Vrati se do svog Gospodara!
Odgovorio sam mu: Već sam se zastidio svog Gospodara.

***

﴿١١٨﴾ عن أنس بن مالك— رضى الله عنه— أنَّ رسولَ الله— صلى الله شليه و سلم— قال:﴿»أُتيتُ بدَابَةٍ فَوْقَ الحِمَارِ و دُونَ البَغلِ، خَطْوُهَا عنْدَ مُنْتَهَى طَرْفِهَا، فَرِكبْتُ وَ مَعِىَ جبْرِيلُ—عليه السلام— فَسِرْتُ، فقال: «**انْزِلْ فَصَلِّ!**»، فَفَعَلْتُ فقال: «**أَ تدرِى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْتَ بطَيْبَةَ، و إلَيْهَا المُهَاجَرُ.**»، ثُمَّ قال: «**انْزِلْ فَصَلِّ!**»، فَصَلَّيْتُ، فقال: «**أَ تدرى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْت بطُورِ سَيْنَاءَ حَيْثُ كَلَّمَ اللهُ**—عز و جل— **مُوسَى**—عليه السلا—.»، ثُمَّ قال: «**انْزِلْ فَصَلِّ!**»، فَنَزلْتُ فَصَلَّيْتُ، فقال: «**أَ تدرى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْتَ بِبَيْتِ لَحْم، حَيْثُ وُلِدَ عِيسَى**— عليه السلام—.»، ثُمَّ دَخَلْتُ بَيْتَ المَقْدِسِ، فَجُمِعَ لِى الأَنبياءُ—عليهم السلام— فَقَدَّمَنِى جبريلُ حَتَّى أَمَمْتُهُمْ ثُمَّ صُعِدَ بِى إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فإذَا فِيهَا آدَمُ—اليه السلام—ثُمَّ صُعِدَ بى إلى السّماء الثّانية، فإذا فيها ابْنَا الخَالَةِ: عيسى و يَحْيَى—عليهما السلام—، ثم صُعِدَ بى إلى السّماء الثّالثة، فإذا فيها يُوسُفُ—عليه السلام—، ثم صعد بى إلى السّماء الرّابعة فإذا فيها هارونُ—عليه السلام—، ثم صعد بى إلى السّماء الخامسة، فإذا فيها إدريسُ—عليه السلام—، ثم صعد بى إلى السّماء السّادسة فإذا فيها موسَى—عليه السلام—، ثم صعد بى إلى السّماء السّابعة فإذا فيها إبراهيمُ—عليه السلام—، ثم صعد بى فَوْقَ سَبْعَ سَمَوَات فَأَتَيْنَا سِدْرَةَ المُنْتَهَى، فَغَشِيَتْنِى ضَبَابَةٌ فَخَرَرْتُ سَاجدًا، فَقِيلَ لِى: «**إنِّى يَوْمَ خَلَقْتُ السَّموَاتِ و الأَرْض فَرَضْتُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسِينَ صَلاةً، فَقُمْ بِهَا أَنْتَ وَ أُمَّتُكَ!**»، فَرَجَعْتُ إلى إبراهيمَ، فَلَمْ يَسْأَلْنِى عَنْ شَيْءٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ عَلَى مُوسَى، فَقَالَ: «**كَمْ فَرَضَ رَبُّك عَلَيْك و**

عَلَى أُمَّتِكَ؟»، قُلْتُ: «خَمْسِينَ صَلاةً.»، قال: «فَإِنَّكَ لا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُومَ بِهَا أَنْتَ وَلا أُمَّتُكَ، فَارْجِعَ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَخْفِيفَ!»، فَرَجَعْتُ إِلى رَبِّى، فَخَفَّفَ عَنِّى عَشْرًا، ثُمَّ أَتَيْتُ مُوسَى، فَأَمَرَنِى بِالرُّجُوعِ، فَرَجَعْتُ فَخَفَّفَ عَنِّى عَشْرًا، ثُمَّ رُدَّتْ إِلَى خَمْسِ صَلَوَاتٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ مُوسَى، قال: «**فَارْجِعَ إِلى رَبِّكَ، فَاسْأَلْهُ التَخْفِيفَ، فَإِنَّهُ فَرَضَ عَلَى بَنِى إِسْرَائِيلَ صَلاتَيْنِ فَمَا هُمْ قَامُوا بِهِمَا.**»، فَرَجَعْتُ إِلى رَبِّى، فَسَأَلْتُهُ التَخْفِيفَ، فَقَالَ: «**إِنِّى يَوْمَ خَلَقْتُ السَّمَوَاتِ وَ الأَرْضَ فَرَضْتُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسِينَ صَلاةً، فَخَمْسٌ بِخَمْسِينَ، فَقُمْ بِهَا أَنْتَ وَ أُمَّتُكَ!**»، فَعَرَفْتُ أَنَّهَا مِنَ اللهِ —تبارك و تعالى— صِرَّى، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى —عليه السلام— فَقَالَ: «ارْجِعَ!»، فَعَرَفْتُ أَنَّهَا مِنَ اللهِ صِرَّى فَلَمْ أَرْجَعْ.»﴾

[*118*] Prenosi se od Jezida b. Ebi Malika da Enes b. Malik, r.a., prenosi riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Dovedena mi je životinja, manja od mazge, a veća od magarca, dok joj je korak dug dokle pogled seže. Uzjahao sam je, a sa mnom je bio Džibril, a.s. Nakon što smo krenuli, reče mi on: - Sjaši i klanjaj![51] To sam i učinio, a on upita: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Tajbi (ime Medine). U nju ćeš se preseliti (hidžru učiniti). - Malo poslije mi reče: - Sjaši i klanjaj! - Kada sam klanjao, upita: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Turi Sejna', mjestu na kojem je Allah, dž.š., razgovarao s Musaom, a.s. - Zatim reče: - Sjaši i klanjaj! Sjahao sam i klanjao, a on reče: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Bejti lahmu (Betlehemu), mjestu gdje je rođen 'Isa, a.s. - Zatim sam došao u Bejtul-makdis, gdje

51 U imperativu siđi i klanjaj dokaz je da je vjerniku pohvalno da obavlja ibadet na časnim mjestima, a njegov namaz u Tajbi, gradu Muhadžera, tj. u mjesto gdje je izvršena hidžra, upućuje na to da će ono postati centar imanskog nura, kao i da će se iz njega nur imana raširiti na sve strane svijeta. Isti slučaj je i s njegovim namazom na Turi Sejnā i Betlehemu, koji upućuje na to da su ta dva mjesta dva centra imanskog nura s kojim su došli Musa i 'Isa, neka je na njih dvojicu, i na našeg Vjerovjesnika i na sve vjerovjesnike, najljepši Allahov blagoslov i mir! A Allah najbolje zna!

Gospodara, jer tvoj umet to neće moći podnijeti.
Opet sam se vratio do svog Gospodara, a On reče: - Njih (namaza) je pet, a njih (nagrada) je pedeset, nema promjene onoga što bude kazano kod Mene.
Potom sam došao do Musaa, koji reče: - Vrati se do svog Gospodara!
Odgovorio sam mu: Već sam se zastidio svog Gospodara.

***

﴿١١٨﴾ عن أنس بن مالك– رضى الله عنه– أنَّ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– قال:﴿«أُتيتُ بدَّابَةٍ فَوْقَ الحِمَارِ و دُونَ البَغْلِ، خَطْوُهَا عنْدَ مُنْتَهَى طَرْفِهَا، فَركِبْتُ وَ مَعِىَ جبْرِيلُ–عليه السلام– فَسِرْتُ، فقال: «انْزِلْ فَصَلِّ!»، فَفَعَلْتُ فقال: «أَ تَدْرِى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْتَ بطَيْبَةَ، و إلَيْهَا المُهَاجَرُ.»، ثُمَّ قال: «انْزِلْ فَصَلِّ!»، فَصَلَّيْتُ، فقال: «أَ تَدْرِى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْتَ بطُورِ سَيْنَاءَ حَيْثُ كَلَّمَ اللهُ–عز و جل– مُوسَى–عليه السلا–.»، ثُمَّ قال: «انْزِلْ فَصَلِّ!»، فَنَزلْتُ فَصَلَّيْتُ، فقال: «أَ تَدْرى أَيْنَ صَلَّيْتَ؟ صَلَّيْتَ بِبَيْتِ لَحْمٍ، حَيْثُ وُلِدَ عِيسَى–عليه السلام–.»، ثُمَّ دَخَلْتُ بَيْتَ المَقْدِسِ، فَجُمِعَ لِى الأَنبياءُ–عليهم السلام– فَقَدَّمَنِى جبريلُ حَتَّى أَمَمْتُهُمْ ثُمَّ صُعِدَ بِى إلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فإذَا فِيهَا آدَمُ–اليه السلام–ثُمَّ صُعِدَ بى إلى السّماء الثّانية، فإذا فيها ابْنَا الخَالَةِ: عيسى و يَحْيَى–عليهما السلام–، ثم صُعِدَ بى إلى السّماء الثّالثة، فإذا فيها يُوسُفُ–عليه السلام–، ثم صعد بى إلى السّماء الرّابعة فإذا فيها هارونُ–عليه السلام–، ثم صعد بى إلى السّماء الخامسة، فإذا فيها إدريسُ–عليه السلام–، ثم صعد بى إلى السّماء السّادسة فإذا فيها موسَى–عليه السلام–، ثم صعد بى إلى السّماء السّابعة فإذا فيها إبراهيمُ–عليه السلام–، ثم صعد بى فَوْقَ سَبْعَ سَمَوَات فَأَتَيْنَا سِدْرَةَ المُنْتَهَى، فَغَشِيَتْنِى ضَبَابَةٌ فَخَرَرْتُ سَاجِدًا، فَقِيلَ لِى: «إنِّى يَوْمَ خَلَقْتُ السَّموَاتِ و الأَرْضَ فَرَضْتُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسِينَ صَلاةً، فَقُمْ بِهَا أَنْتَ وَ أُمَّتُكَ!»، فَرَجَعْتُ إلى إبراهيمَ، فَلَمْ يَسْأَلْنِى عَنْ شَيْءٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ عَلَى مُوسَى، فَقَالَ: «كَمْ فَرَضَ رَبُّكَ عَلَيْكَ و

عَلَى أُمَّتِكَ؟»، قُلْتُ: «خَمْسِينَ صَلاةً.»، قال: «فإنَّكَ لا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُومَ بِهَا أَنْتَ وَلا أُمَّتُكَ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ!»، فَرَجَعْتُ إلى رَبِّي، فَخَفَّفَ عَنِّي عَشْرًا، ثُمَّ أَتَيْتُ مُوسَى، فَأَمَرَنِي بِالرُّجُوعِ، فَرَجَعْتُ فَخَفَّفَ عَنِّي عَشْرًا، ثُمَّ رُدَّتْ إِلَى خَمْسِ صَلَوَاتٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ مُوسَى، قال: «فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ، فَإِنَّهُ فَرَضَ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ صَلاتَيْنِ فَمَا هُمْ قَامُوا بِهِمَا.»، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي، فَسَأَلْتُهُ التَّخْفِيفَ، فَقَالَ: «إِنِّي يَوْمَ خَلَقْتُ السَّمَوَاتِ وَ الأَرْضَ فَرَضْتُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسِينَ صَلاةً، فَخَمْسٌ بِخَمْسِينَ، فَقُمْ بِهَا أَنْتَ وَ أُمَّتُكَ!»، فَعَرَفْتُ أَنَّهَا مِنَ اللهِ –تبارك و تعالى– صِرًّى، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى –عليه السلام– فَقَالَ: «ارْجِعْ!»، فَعَرَفْتُ أَنَّهَا مِنَ اللهِ صِرًّى فَلَمْ أَرْجِعْ.»﴾

[*118*] Prenosi se od Jezida b. Ebi Malika da Enes b. Malik, r.a., prenosi riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Dovedena mi je životinja, manja od mazge, a veća od magarca, dok joj je korak dug dokle pogled seže. Uzjahao sam je, a sa mnom je bio Džibril, a.s. Nakon što smo krenuli, reče mi on: - Sjaši i klanjaj![51] To sam i učinio, a on upita: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Tajbi (ime Medine). U nju ćeš se preseliti (hidžru učiniti). - Malo poslije mi reče: - Sjaši i klanjaj! - Kada sam klanjao, upita: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Turi Sejna', mjestu na kojem je Allah, dž.š., razgovarao s Musaom, a.s. - Zatim reče: - Sjaši i klanjaj! Sjahao sam i klanjao, a on reče: - Znaš li gdje si klanjao? Klanjao si u Bejti lahmu (Betlehemu), mjestu gdje je rođen 'Isa, a.s. - Zatim sam došao u Bejtul-makdis, gdje

51 U imperativu siđi i klanjaj dokaz je da je vjerniku pohvalno da obavlja ibadet na časnim mjestima, a njegov namaz u Tajbi, gradu Muhadžera, tj. u mjesto gdje je izvršena hidžra, upućuje na to da će ono postati centar imanskog nura, kao i da će se iz njega nur imana raširiti na sve strane svijeta. Isti slučaj je i s njegovim namazom na Turi Sejnā i Betlehemu, koji upućuje na to da su ta dva mjesta dva centra imanskog nura s kojim su došli Musa i 'Isa, neka je na njih dvojicu, i na našeg Vjerovjesnika i na sve vjerovjesnike, najljepši Allahov blagoslov i mir! A Allah najbolje zna!

su mi sakupljeni svi vjerovjesnici. Tu me Džibril postavi na mjesto imama, te sam im predvodio namaz. Nakon toga me uzdignuo na zemaljsko nebo na kojem je bio Adem, a.s. Poslije me uzdignuo na drugo nebo, na kojem su bila dva tečića: 'Isa i Jahja, a.s. Potom me uzdiže na treće nebo, na kojem je bio Jusuf, a.s., a onda i na četvrto, na kojem je bio Harun, a.s.[52] Podigao me je i na peto nebo, na kojem sam sreo Idrisa, a.s., kao i na šesto, na kojem je bio Musa, a.s. Na sedmom nebu je bio Ibrahim, a.s. Nakon toga me je podigao iznad sedam nebesa i stigli smo do Sidretul-muntehaa. Tu me je prekrila magla i pao sam na sedždu. Bi mi rečeno: - Zaista sam Ja na dan kada sam stvorio nebesa i zemlju, odredio tebi i tvom umetu pedeset namaza. Obavljajte ih ti i tvoj umet! – Nakon toga sam se vratio do Ibrahima, a.s., koji me nije ništa upitao, a malo poslije i do Musaa, koji upita: - Koliko je naredio tvoj Gospodar tebi i tvom umetu?

- Pedeset namaza – odgovorio sam.

- Zaista, ni ti, niti tvoj umet nećete moći to obavljati. Zato se vrati svom Gospodaru i zamoli Ga da ti olakša! – Ja sam se vratio Gospodaru, Koji mi smanji za deset[53]. Opet sam došao do Musaa, koji me posavjetova da se opet vratim. Poslušao sam i On mi smanji za deset, a poslije namaze smanji na pet. I tada mi Musa reče: - Vrati se Gospodaru i zamoli Ga da ti olakša, jer je On naredio Benu Israilu dva namaza, pa ih oni nisu izvršavali! - Vratio sam se Gospodaru i zamolio Ga da olakša, a On reče: - Zaista sam na dan kada sam nebesa i zemlju stvorio, odredio tebi i tvom umetu pedeset namaza: pet je kao pedeset, te ih obavljajte ti i tvoj umet! – Zaključio sam da je to od

52 Za dio izjave na kojem je bio Harun mnogobrojne predaje potvrđuju da je Vjerovjesnik, a.s., zatekao na četvrtom nebu Idrisa, a na petom Haruna, neka je na obojicu Allahov blagoslov i mir! A Allah najbolje zna!

53 Predaja u kojoj je i dio: koji mi smanji za deset, kao i navođenje u njoj da je vraćanje bilo dva puta, opširna je, a pojašnjava je druga vjerodostojna predaja u kojoj se navodi broj vraćanja kao i to da je smanjivanje bilo po pet. Sve ostale predaje se zasnivaju na njoj, kao što je već ranije navedeno.

Allaha, Uzvišenog i Slavnog, čvrsto obećanje[54] te sam se vratio do Musaa, a.s., koji reče: - Vrati se! – Pošto sam uvidio da je to od Allaha čvrsto obećanje, nisam se više vraćao.

***

HADIS
Propisivanje pet namaza i njihovo čuvanje

Iz Sunena Ibn Madždže, 1.džuz, str.220

﴿١١٩﴾ عن أنس بن مالك— رضى الله عنه— قال: «قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم—:﴿»فَرَضَ اللهُ عَلَى أُمَّتِى خَمْسِينَ صَلاةً، فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى آتِىَ مُوسَى، فَقَالَ: «**مَاذَا افْتَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ؟**»، قُلْتُ: «**فَرَضَ عَلَىَّ خَمْسِينَ صَلاةً.**»، قال: «**فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ، فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقَ ذَلِكَ!**»، فَرَاجَعْتُ رَبِّى، فَوَضَعَ عَنِّى شَطْرَهَا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَأَخْبَرْتُهُ، فقال: «**ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقَ ذَلِكَ!**»، فَرَاجَعْتُ رَبِّى، فقال: «**هِىَ خَمْسٌ وَ هِىَ خَمْسُونَ، لا يُبَدَّلُ القَوْلُ لَدَىَّ!**»، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ: «**ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ!**»، فَقُلْتُ: «**قَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّى.**»﴾

[*119*] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Propisao je Allah mom umetu pedeset namaza. S tim propisom sam krenuo nazad, sve dok nisam stigao do Musaa. Kada smo se sreli, on me upita: - Šta je naredio tvoj Gospodar tvom umetu?
- Naredio mi je pedeset namaza.
- Vrati se do svog Gospodara, jer, zaista, tvoj umet neće

54 Dio izjave zaključio sam da je to Allahovo čvrsto obećanje znači da se radi o ranijoj čvrstoj odluci koja ne može biti derogirana niti promijenjena. A Allah najbolje zna! Završetak En-Nesaijevih predaja. A Allah najbolje zna!

biti u stanju podnijeti tu obavezu.
Ja sam se vratio do svog Gospodara i On me oslobodio jednog njihovog dijela. Poslije sam opet sreo Musaa i obavijestio ga o tome, a on reče:
- Vrati se do svog Gospodara. Zaista, tvoj umet to neće biti u stanju podnijeti!
Opet sam se vratio do svog Gospodara, koji reče:
- Njih (namaza) je pet, a njih (nagrada) je pedeset. Nema promjene govora kod Mene!
Nakon toga sam se vratio do Musaa, koji mi reče:
- Vrati se do svog Gospodara!
Odgovorio sam mu: Već sam se zastidio svog Gospodara!

***

﴿١٢٠﴾ عن أبي قتادة بن ربعى –رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قَالَ اللهُ –عز و جل– : «افْتَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ، وَ عَهِدْتُ عَنِّى عَهْدًا– أَنَّهُ مَنْ حَافَظَ عَلَيْهِنَّ لِوَقْتِهِنَّ أَدْخَلْتُهُ الجَنَّةَ، وَ مَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ فَلا عَهْدَ لَهُ عِنْدِى.»﴾

[*120*] Ovaj hadis navodi Ibn Madždže u svom Sunenu, u 1. džuzu na strani 221. U njemu stoji:
Prenosi se od Ebi Katade b. Rib'ijja, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Rekao je Allah, dž.š.: „Naredio sam tvome umetu pet namaza i obećao sam Sebi čvrsto da ću onoga ko ih bude čuvao i izvršavao u njihovom vremenu uvesti u Džennet, a onome ko ih ne bude čuvao nema kod Mene nikakva obećanja."

***

U Sunenu Ebu Davuda, u poglavlju Čuvanje namaskih vremena, 1.džuz, str.123, stoji:

﴿١٢١﴾ عن أبي قتادة– رضى الله عنه– قال: «قال رسولُ الله– صلى الله عليه و سلم–: ﴿«قال الله تعالى: «إنِّي فَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ، وَ عَهِدْتُ عِنْدِي عَهْدًا: أَنَّهُ مَنْ جَاءَ يُحَافِظُ عَلَيْهِنَّ لِوَقْتِهِنَّ أَدْخَلْتُهُ الجَنَّةَ، وَ مَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ فَلا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي.»﴾

[*121*] Prenosi se od Ebu Katade, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:
- Rekao je Uzvišeni Allah: „Zaista sam naredio tvome umetu pet namaza i dao čvrsto obećanje Sebi da ću onoga koji dođe, a čuvao ih je i brinuo se o njihovom pravom vremenu, uvesti u Džennet, a da onome koji ih ne bude čuvao nema kod Mene nikakva obećanja.

***

HADIS
Podijelio sam namaz između Sebe i Mog roba na dva dijela

Navodi ga imam Muslim u svom Sahihu, poglavlje Obaveza učenja El-Fatihe na svakom rekatu; 3.džuz, str.12, El-Kastalanijeva glosa

﴿١٢٢﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– عن النبى– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«مَنْ صَلَّى صَلاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ القُرْآنِ، فَهِىَ خِدَاجٌ.»، ثَلاثًا– غَيْرَ تَمَامٍ!»، –فقيل لأبى هريرة: «إنَّا نَكُونُ وَرَاءَ الإمَامِ؟»، فقال: «إقْرَأْ بِهَا فِى نَفْسِكَ، فَإنِّى سَمِعْتُ النَّبِىَّ– صلى الله عليه و سلم– يَقُولُ: ﴿«قَالَ اللهُ–عز و جل: «**قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى نِصْفَيْنِ، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ.**»، فَإذَا قَالَ العَبْدُ: («**الحَمْدُ للهِ رَبِّ العَالَمِينَ.**»)، قَالَ اللهُ–عز و جل–: «**حَمِدَنِى عَبْدِى!**»، وَ إذَا قَالَ: («**الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ.**»)، قَالَ اللهُ –عز و جل–: «**أَثْنَى عَلَىَّ عَبْدِى!**»، و إذَا قَالَ: («**مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ.**»)، قَالَ لله: «**مَجَّدَنِى عَبْدِى!**»–و قال مَرَّةً: «**فَوَّضَ إلَىَّ عَبْدِى!**»، و إذا قَالَ: («**إيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إيَّاكَ نَسْتَعِينَ.**»)، قَالَ: («**هَذَا بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ!**»)، فإذَا قَالَ: («**اهْدِنَا الصِّرَاطَ المُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.**»)–قال: «**هَذَا لِعَبْدِى، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ!**»﴾

[*122*] Pričao nam je Ishak b. Ibrahim el-Hanzali, obavijestio nas je Sufjan b. 'Ujejne koji je prenio od El-'Alaa b. 'Abdurahmana, a on od svog oca, da je Ebu Hurejre, r.a., prenio riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Ko klanja namaz u kojem ne prouči Ummul-Kur'an on je krnjav (ponovio je tri puta) i nije potpun. - Ebu Hurejre je bio upitan: - Je li i onda kada smo za imamom? - Odgovorio je: - Učite je u sebi, jer sam čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: - Rekao je Allah, dž.š.: - Podijelio sam namaz između Mene i Mog roba na dva dijela. Mom robu pripada ono što traži.
Kada rob kaže: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Allah,

dž.š., kaže: - Zahvaljuje Mi Moj rob!
Kada rob kaže: Svemilosnom, Milostivom, Allah, dž.š., odgovori: - Slavi Me Moj rob!
Kada rob kaže: Gospodaru Dana Sudnjeg, rekne Allah, dž.š.: - Uzdiže Me Moj rob! Nekada kaže: - Predaje Mi se Moj rob.
Kada rob kaže: Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo, On uzvrati: - Ovo je između Mene i Mog roba, a Mom robu pripada ono što traži.
A kada rob kaže: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si darovao Svoje blagodati a ne na put onih na koje si se Ti rasrdio, niti na put onih koji su zalutali, tada On kaže: - Ovo pripada Mom robu, a Mom robu pripada ono što on traži.

Komentar hadisa od En-Nevevija iz njegovog komentara Muslimove zbirke, 3. džuz, str.12, iz El-Kastalanijevog komentara koji se nalazi u margini

Rekao je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Kazali su El-Halil b. Ahmed, El-Asme'i, Ebu Hatem es-Sidžistani, El-Hervi i drugi da riječ خِداج znači „sa nedostatkom". Kaže se: *Hadidžetin-nakatu: pobacila je deva,* onda kada ona donese na svijet mladunče prije nego što se završi njena steonost, a ono bude potpuno formirano. Kada rodi abnormalno mladunče, kaže se:-اخدجت, onda kada donese na svijet mladuče s nedostatkom, a nakon isteka vremena steonosti. Navedeni kažu da riječ خداج označava *manjkavost, nepotpunost.* Grupa lingvista navodi i značenje *pobacila je, rodila je abnormalno mladunče* u oba slučaja kada ono bude doneseno na svijet s nekim nedostatkom.

Ummul-Kur'an je ime za suru El-Fatiha. Ime joj je i *otvaranje,* jer otvara Kur'an, kao što je Meka nazvana *Ummul-kura* أم القرى, jer je centar, osnov svih naselja. En-Nevevi kaže: - U pogledu propisa koje on sadrži, to je obaveza učenja El-Fatihe (u namazu), a ona je propisana i ne može je klanjač ničim nadomjestiti, osim onaj ko nije u stanju da je

prouči. - Zatim on navodi razilaženje učenjaka o tome, a ovaj komentar nije dovoljan da se ovdje iznesu[55].

Imperativ *uči je u sebi!* En-Nevevi upotrebljava kao dokaz obligatnosti njenog učenja (u namazu) za one koji klanjaju za imamom, potvrđujući to riječima Ebu Hurejre: *Uči je u sebi!*, tj. uči je tiho, onako kako ćeš čuti samo ti. Onda navodi razilaženje učenjaka i po ovom pitanju, kao i njihove dokaze o tome. Ko želi, može ih potražiti tamo. A Allah najbolje zna!

Za riječi *pa kada kaže rob: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova* u komentaru En-Nevevija, Allah mu se smilovao, stoji da su islamski učenjaci naveli da Njegove riječi: *Zahvaljuje Mi Moj rob; Slavi Me Moj rob; Uzdiže Me Moj rob* izgovara zbog toga što je *tahmid* zahvala na lijepim djelima, a *temdžid* predstavlja zahvalu i slavu Njegovih uzvišenih svojstava.

A kaže se: Zahvaljuj sa svima njima i hvali ga. Zbog čega dolazi odgovor: *Svemilosnom, Milostivom*, jer ove dvije riječi sadrže u sebi svojstva Allahovog Bića/Zata.

Riječi: *A možda je On rekao: - Predaje Mi se Moj rob!* - naveo je En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Smisao ovog govora je podudaran njegovom govoru: *Gospodaru Sudnjeg dana* –Allah Uzvišeni je jedini koji će tog dana imati vlast, i jedini koji će nagrađivati i kažnjavati robove i svoditi im njihove račune. U ovom priznanju je očito veličanje, slavljenje i prepuštanje Allahu."

Riječi: *Ovo pripada Mome robu, a Mome robu pripada ono što on traži* znače: ovo obraćanje, a, osim Muslima, preneseno je: *Ove pripadaju Mome robu*. Smisao je: ono što sadrže ove riječi, ili ovi ajeti.

Za riječi: *Podijelio sam namaz* kažu islamski učenjaci da se pod riječju *salat* الصلاة ovdje misli na suru El-Fatiha الفاتحة, koja je tako nazvana, jer namaz nije ispravan ako ona ne bude proučena u njemu, u smislu riječi

---

55 Ovdje je iznesen stav šafi'ijskog mezheba po pitanju učenja sure El-Fatiha na kijamu (stajanje u namazu) od strane muktedije kada klanja neki od propisanih namaza za imamom u džema'atu, a imajući u vidi da je kod muslimana na našim područjima najvećim dijelom zastupljen hanefijski mezheb ovdje je potrebno istaći njegov stav. Naime, u svim namazima (izuzimajući dženazu namaz) kada se klanjaju u džema'atu, po hanefijskom mezhebu muktedija (onaj koji klanja za imamom) u svim namaskim zikrovima (učenjima) slijedi imama izuzev na kijamu tih namaza kada ne uči ništa od kira'eta (niti El-Fatihu, niti odlomak iz Kur'ana), nego sluša i prati imama koji ga predvodi u džema'atu. Kao dokaz se iznosi Kur'anski ajet koji glasi: „A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani." (sura El-E'araf, 204) (vidi šire u Hanefijski fikh, Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, Knjiga 1, Izdavač Haris Grabus, Sarajevo 2002, str.335-336) (op.prev.)

Poslanika, s.a.v.s.: *Hadž je Arefat.* Smisao njenog dijeljenja je u njenom značenju, jer njena prva polovina predstavlja zahvalu, uzdizanje, slavljenje i pokornost Allahu Uzvišenom, dok drugi dio predstavlja molbu, traženje, iskazivanje potrebe i poniznosti prema Njemu (iz En-Nevevijevog komentara).

HADIS
Podijelio sam namaz između Sebe i Svog roba na dva dijela

Iz Muveta'a imama Malika, neka je Allah zadovoljan s njim, poglavlje Učenje za imamom bez podizanja glasa u učenju, 1. džuz, str. 43, El-Kastalanijeva glosa

﴿١٢٣﴾ عن أبي هريرة —رضى الله عنه— يقول: «سمعت رسول الله —صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿»مَنْ صَلَّى صَلاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ القُرْآنِ، فَهِيَ خِدَاجٌ. هِيَ خِدَاجٌ. هِيَ خِدَاجٌ. غير تمام!»، قال: فَقُلْتُ: «يا أبَا هريرة، إنِّي أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الإمَامِ؟»، قال: «فَغَمَزَ ذِرَاعِي، ثُمَّ قال: «اقْرَأْ بِهَا فِي نَفْسِكَ، يا فارسيُّ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رسولَ الله— صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿»قال الله تبارك و تعالى: « **قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، فنصفها لى و نصفها لعبدى، و لعبدى ما سأل.»**﴾، قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم: ﴿»اقرءوا، يقول العَبْدُ: ((«**الحَمْدُ لله رَبِّ العَالَمِينَ.**»))، يقول اللهُ—تبارك و تعالى—: «**حَمِدَنِي عَبْدِي!**»، وَ يَقُولُ العبدُ: ((«**الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ.**»))، يقول اللهُ —تبارك و تعالى—: «**أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي!**»، و يقول العبدُ: ((«**مَالِك يَوْمِ الدِّين.**»))، يقول لله: «**مَجَّدَنِي عَبْدِي!**»، و يقول العبدُ: ((«**إيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إيَّاكَ نَسْتَعِينَ.**»))، «**فهذه الآية بينى و بين عبدى، و لعبدى ما سأل!**»، يقول العبدُ: ((«**اهْدِنَا الصِّرَاطَ المُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.**»))—قال: «**فهؤلاء لِعَبْدِي، و لِعَبْدِي ما سَأَلَ!**»﴾

[*123*] Pričao mi je Jahja, koji prenosi od Malika, on od El-'Alaa b. 'Abdurahmana b. Ja'kuba da je on čuo Ebu es-Saiba, štićenika Hišam b. Zuhra, da je rekao da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da govori: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže:
- Namaz osobe koja u njemu ne prouči Ummul-Kur'an je manjkav, on je manjkav, on je manjkav; nije potpun.

Ebu es-Saib je upitao: - Ebu Hurejre, je li i onda kada klanjam iza imama?
On stisnu moju ruku i reče: - Uči je u sebi, Perzijanče! Jer, zaista sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Rekao je Allah, dž.š.: Podijelio sam namaz između Sebe i Svog roba na dva dijela: jedan njegov dio pripada Meni, a drugi pripada Mom robu. Mom robu pripada ono što traži. Učite, jer, kada se rob zahvali Allahu, Gospodaru svjetova, tada Allah, dž.š., kaže: Hvali Me Moj rob. Kada rob doda: Svemilosnom, Milostivom, Allah kaže: Veliča Me Moj rob. Kada rob kaže: Gospodaru Sudnjeg dana, tada Allah kaže: Slavi Me Moj rob. Kada rob kaže: Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo, tada Allah kaže: Ovaj ajet je između Mene i Mog roba, a Mome robu pripada ono što traži. A kada rob kaže: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si Ti Svoju blagodat darovao, a ne na put onih na koje si se Ti rasrdio i koji su zalutali, Allah kaže: Ovi pripadaju Mome robu, a Mome robu pripada ono što traži.

***

Iz Et-Tirmizijevog Sahiha, poglavlje Sura El-Fatiha, iz poglavlja o tumačenju Kur'ana, 2. džuz, str. 157

﴿١٢٤﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— أن رسول الله— صلى الله عليه و سلم— قال:﴿» مَنْ صَلَّى صَلاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ القُرْآن، فَهِىَ خِدَاجٌ. هِىَ خِدَاجٌ. غير تمام!»، قال: «قلت: « يا أَبَا هريرةَ، إِنِّى أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الإِمَامِ؟»»، قال: «يا ابْنَ الفارسىِّ، فإِنِّى سَمِعْتُ راولَ اللهِ— صلى الله عليه و سلم— يقولُ: ﴾»قال الله تعالى: «قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِى وَ نِصْفُهَا لِعَبْدِى، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ.»﴾ يقرأ العَبْدُ: («الحَمْدُ لِلهِ رَبِّ العَالَمِينَ.»)، فيقول اللهُ: «حَمِدَنِى عَبْدِى!»، فَيَقُولُ: («الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ.»)، فيقول اللهُ: «أَثْنَى عَلَىَّ عَبْدِى!»، فيقول: («مَالِكِ يَوْمِ الدِّين.»)، فيقول لله: «مَجَّدَنِى عَبْدِى!»،— «و هَذَا لِعَبْدِى، وَ بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى: («إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينَ.»)، و

آخرُ السُّورَةِ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ، يقول: ((«اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرَ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.»))»﴾

[*124*] Prenosi se od El-'Alaa b. 'Abdurahmana, koji prenosi od svog oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Onome ko klanja namaz u kojem ne prouči Ummul-Kur'an, on je manjkav, on je manjkav, nije potpun. Prenosilac je upitao: - Ebu Hurejre, je li i onda kada budem iza imama? - On odgovori: - Perzijanče, uči je u sebi, jer sam zaista čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da prenosi riječi Uzvišenoga Allaha: - Podijelio sam namaz između Sebe i Svog roba na dva dijela. Jedan njegov dio pripada Meni, a drugi Mome robu. Mome robu pripada ono što traži. Kada prouči rob: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Allah kaže: - Hvali Me Moj rob. A kada rob prouči: Svemilosnom, Milostivom, Allah kaže: - Veliča Me Moj rob. Kada rob kaže: Gospodaru Sudnjeg dana, Allah kaže: - Slavi Me Moj rob. A ovo pripada Mome robu i između Mene i Moga roba je: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo. I kraj sure pripada Mome robu u onome što traži, kada kaže: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si dao Svoje blagodati, a ne na put onih na koje si se Ti rasrdio i koji su zalutali.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: *Hadis je hasen.*

***

HADIS
Podijelio sam namaz

Iz Ebu Davudovog Sunena, iz poglavlja Ko izostavi učenje u namazu, 1. džuz, str.228

﴿١٢٥﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه يقول: «قال رسول الله —صلى الله عليه

و سلم: ﴿«مَنْ صَلَّى صَلاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ القُرْآنِ، فَهِيَ خِدَاجٌ. فَهِيَ خِدَاجٌ. فَهِيَ خِدَاجٌ. غَيْرُ تَمَامٍ!»، قال: فَقُلْتُ: «يا أَبَا هريرة، إِنِّي أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الإِمَامِ؟»، قال: «فَغَمَزَ ذِرَاعِي، وقال: «اقْرَأْ بِهَا فِي يا فارسيُّ نَفْسِكَ، ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– يقول: ﴿«قال الله تعالى: « قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِي وَ نِصْفُهَا لِعَبْدِي، وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»﴾، قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿«اقْرَأُوا، يقول العَبْدُ: ((«الحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ العَالَمِينَ.»))، يقول الله–عز و جل–: «حَمِدَنِي عَبْدِي!»، وَ يَقُولُ: ((«الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ.»))، يقول اللهُ –عز و جل–: «أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي!»،–يقول العبدُ: ((«مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ.»))، يقول لله–عز و جلُ: «مَجَّدَنِي عَبْدِي!»، و يقول العبدُ: ((«إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينَ.»))، يقول الله: «و هَذِهِ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي، وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»، يقولُ العبدُ: ((«اهْدِنَا الصِّرَاطَ المُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.»))، يقول الله: «فَهَؤُلاءِ لِعَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»﴾

[*125*] Pričao nam je El-Ka'nebi, koji prenosi od Malika, a on od El-'Alaa b. Abdurahmana da je čuo Ebu es-Saiba, štićenika Hišam b. Zuhre, kako kaže: - Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., da kaže: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Ko klanja namaz, a u njemu ne prouči Ummul-Kur'an, namaz mu je manjkav, namaz mu je manjkav, namaz mu je manjkav, nije potpun. Prenosilac je upitao: - Ebu Hurejre, ja nekada budem iza imama. Hoću li je i tada učiti? – On me uze za ruku i odgovori: - Uči je, Perzijanče, u sebi, jer zaista sam čuo Allahovog Poslanika kako kaže: - Rekao je Uzvišeni Allah: - Podijelio sam namaz između Sebe i Svog roba na dva dijela, te jedan njegov dio pripada Meni, a drugi pripada Mome robu. Mome robu pripada ono što traži. Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Učite! Čovjek kada kaže: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Allah kaže: - Zahvaljuje Mi Moj rob. A kada rob kaže: Milostivom Samilosnom, Allah, dž.š., kaže: - Slavi Me Moj rob. A kada

rob kaže: Gospodaru dana, Allah kaže: - Veliča Me Moj rob. A kada rob kaže: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo, kaže Allah: - Ovo je između Mene i Mog roba, a Mome robu pripada ono što traži. A kada kaže rob: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si Ti Svoje blagodati dao, a ne na put onih na koje si se Ti rasrdio i koji su zalutali, Allah kaže: - Ovi pripadaju Mome robu, a Mome robu pripada ono što on traži.

***

Iz Sunena Ibn Madždže, poglavlje Blagodati Kur'ana, 2. džuz, str. 217.

﴿١٢٦﴾ عن أبى هريرة— رضى الله عنه— قال: «سمعت رسول الله—صلى الله عليه و سلم— يقول:﴿» قال الله تعالى: « قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى شَطْرَيْن، فَنِصْفُهَا لِى وَ نِصْفُهَا لِعَبْدِى، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ.»﴾، قال: «فقال رسول الله— صَلى الله عليه و سلم: ﴿»اقْرَأُوا، يقول العَبْدُ: ((«الحَمْدُ لله رَبِّ العَالَمِينَ.»))، فيقول الله—عز و جل—: «حَمِدَنِى عَبْدِى، و لِعَبْدِى مَا سَأَلَ!»، فَيَقُولُ: ((«الرَّحْمن الرَّحِيم.»))، فيقول: «أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِى، و لِعَبْدِى مَا سَأَلَ!»، يقول: ((«مَالك يَوْمَ الدِّين.»))، فيقول لله: «مَجَّدَنِى عَبْدِى، فَهَذَا لِى!»،— «و هَذه الآيَةُ بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى نِصْفَيْن.» يقول العبدُ: ((«إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِين.»))، يعنى:— «فهَذه بَيْنِى وَ بَيْنَ عَبْدِى، وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ. و آخِرُ السُّورَةَ لِعَبْدِى.»، يقول العبدُ: ((«اهْدِنَا الصِّرَاطَ المُسْتَقِيمَ، صرَاطَ الَّذينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرَ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.»))، «فَهَؤُلاءِ لِعَبْدِى وَ لِعَبْدِى مَا سَأَلَ.»﴾

[*126*] Pričao nam je Ebu Mervan Muhammed b. Osman el-Usmani, kao i 'Abdul'aziz b. Ebi Hazim, koji prenosi od El-Ala'a b. 'Abdurahmana, a on od svog oca, koji prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je on rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Rekao je Allah: - Podijelio sam namaz između Sebe i Svog roba na dva dijela: jedan njegov dio pripada Meni, a drugi pripada Mome robu, a to je ono što traži. - Rekao je on: - Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: - Učite! Čovjek izgovori: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, a Allah, dž.š., kaže: - Hvali Me Moj rob, i Mome robu pripada ono što traži. A kada čovjek

rekne: Svemilosnom, Milostivom, tada On kaže: - Slavi Me Moj rob, i Mome robu pripada ono što traži. Kada čovjek kaže: Gospodaru Sudnjeg dana, Allah izgovori: - Veliča Me Moj rob, a to pripada Meni i ovaj ajet sam podijelio između Mene i Moga roba na dva dijela. Kada kaže rob: Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo, to znači: Ovo je između Mene i Moga roba i Mome robu pripada ono što traži. A ostatak sure pripada Mome robu. Kada kaže rob: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si Svoju blagodat dao, a ne na put onih na koje si se rasrdio i koji su zalutali, Allah potvrdi: - Ovo pripada Mome robu, a Mome robu pripada ono što traži.

***

Iz En-Nesaijevog Sunena, iz poglavlja Ko izostavi učenje Bismile u učenju El-Fatihe, 2. džuz, str. 135-136.

﴿١٢٧﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– يقول: «قال عسول الله– صلى الله عليه و سلم:﴿»مَنْ صَلَّى صَلاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ القُرْآنِ، فَهِيَ خِدَاجٌ. هِيَ خِدَاجٌ. هِيَ خِدَاجٌ. غير تمام!»، فَقُلْتُ: «يا أبَا هريرة، إِنِّي أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الإِمَامِ؟»، قال: «فَغَمَزَ ذِرَاعِي، وقال: «اقْرَأْ بِهَا فِي يا فارسيُّ نَفْسِكَ، ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– يقول: ﴿»قال الله تعالى: « قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِي وَ نِصْفُهَا لِعَبْدِي، وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»﴾، قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿»يقول العَبْدُ: («الحَمْدُ لله رَبِّ العَالَمِينَ.»)، يقول الله–عز و جل–: «حَمِدَنِي عَبْدِي!»، وَ يَقُولُ العبد: («الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ.»)، يقول اللهُ: «أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي!»، يقول العبدُ: («مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ.»)، يقول لله– عز و جلُ: «مَجَّدَنِي عَبْدِي!»، يقول العبدُ: («إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينَ.»)، «فَهَذِهِ الآيَة بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي، –وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»، يقولُ العبدُ: («اهْدِنَا الصِّرَاطَ المُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لا الضَّالِّينَ.»)–: «فَهَؤُلاءِ لِعَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.»﴾

[*127*] Prenosi se od Es-Saiba, štićenika Hišam b. Zuhre, da je rekao: - Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., kako kaže: „Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Onome ko klanja namaz bez učenja Ummul-Kur'ana u njemu, on je manjkav, on je manjkav, on je manjkav i nije potpun. Upitao sam: O Ebu Hurejre, hoću li učiti i onda kada budem iza imama? On me uze za ruku i reče: - Uči je, Perzijanče, u sebi, jer sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Kazao je Allah, dž.š.: - Podijelio sam namaz između Sebe i Svoga roba na dva dijela: jedan njegov dio pripada Meni, a drugi pripada Mome robu, a to je ono što traži. - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Učite! Čovjek kaže: Hvala Allahu Gospodaru svjetova, a Allah, dž.š., uzvrati: - Hvali Me Moj rob. Kada kaže rob: Svemilosnom, Milostivom, tada kaže Allah: - Slavi Me Moj rob. A kada kaže rob: Gospodaru Sudnjeg dana, tada kaže Allah, dž.š.: - Veliča Me Moj rob. A kada kaže rob: Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo, kaže Allah, dž.š.: - Ovaj ajet je između Mene i Moga roba, a Mome robu pripada ono što on traži. A kada kaže rob: Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si dao Svoje blagodati, a ne na put onih na koje si se rasrdio i koji su zalutali, Allah potvrdi: - Ovi pripadaju Mome robu, a Mome robu pripada ono što traži.

***

Navodi ga En-Nesai, također, u poglavlju Tumačenje Allahovih, dž.š., riječi: A dali smo ti sedam ajeta i Kur'an časni, 2. džuz, str. 139.

﴿١٢٨﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— عن أبيّ بن كعب— رضى الله عنه— قال: «قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم:﴿»مَا أَنْزَلَ اللهُ—عز و جل— فِي التَّوْرَاةِ و لا فِي الإنْجِيلِ مِثْلَ أُمِّ القُرْآنِ، وَ هِيَ السَّبْعُ المَثَانِي، —»**وَ هِيَ مَقْسُومَةٌ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ**.»﴾

[128] Prenosi Ebu Hurejre, r.a., od Ubejja b. Ka'ba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Nije objavio Allah, dž.š., ni u Tevratu, ni u Indžilu, ništa slično Ummul-Kur'anu. To je sedam ajeta, koji se ponavljaju i oni su podijeljeni između Mene i Moga roba, a Mome robu pripada ono što traži. „A dali smo ti sedam ajeta i Kur'an časni" (sura El-Hidžr, 87)

Komentar hadisa
O sedam ajeta

Za riječi: *Nije Allah, dž.š., objavio ni u Tevratu, a ni u Indžilu* El-Kurtubi u tumačenju sure El-Fatiha kaže: - Et-Tirmizi bilježi od Ubejja b. K'aba da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nije Allah, dž.š., objavio ni u Tevratu ni u 'Indžilu ništa slično Ummul-Kur'anu, a to je sedam ajeta koji se ponavljaju, koje sam podijelio izmedu Sebe i Svog roba, a Mome robu pripada ono što traži.* Zatim kaže El-Kurtubi: - U hadisu, kojeg navodi El-Buhari, prenosi se da je Ebu Se'id b. el-Me'alli rekao: - Klanjao sam u mesdžidu, pa me dozvao Allahov Poslanik, s.a.v.s., a ja se nisam odazvao. Nakon što sam klanjao rekao sam mu: Allahov Poslaniče, bio sam na namazu. A on reče: - Zar Allah ne kaže: *Odazovite se Allahu i Poslaniku kada vas pozove da biste bili spašeni.* Potom je rekao: - Podučit ću te suri koja je najuzvišenija u Kur'anu, a prije nego što izađeš iz mesdžida! - Zatim me je uzeo za ruku, a ja sam ga, prije nego što je mogao izaći, upitao: Zar nisi rekao da ćeš me podučiti suri koja je najuzvišenija u Kur'anu? On odgovori: *Hvala Allahu Gospodaru svjetova* je sedam ajeta koji se ponavljaju i Kur'an časni koji mi je dan (od El-Kurtubija).

Završetak predaja hadisa Podijelio sam namaz
A Allah najbolje zna!

HADIS
Meleki koji se međusobno smjenjuju među vama

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o namazu, poglavlje Koristi ikindije namaza, a navodi ga i u Knjizi o početku stvaranja, poglavlje Spominjanje meleka, 4. džuz, str.113, a njegov tekst je:

﴿١٢٩﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال النبي– صلى الله عليه و سلم:﴿»المَلائِكَةُ يَتَعَاقَبُونَ: مَلائِكَةٌ بِاللَّيْلِ و مَلائِكَةٌ بِالنَّهَارِ، و يَجْتَمِعُونَ فِى صَلاةِ الفَجْرِ، وَ صَلاةِ العَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمْ– وَهُوَ أَعْلَمُ– فَيَقُولُ: «كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِى؟»، فَيَقُولُونَ: «تَرَكْنَاهُمْ وَ هُمْ يُصَلُّونَ وَ أَتَيْنَاهُمْ وَ هُمْ يُصَلُّونَ.»﴾

[*129*] Pričao nam je Ebu el-Jeman, obavijestio nas je Šu'ajb, pričao nam je Ebu ez-Zinad, koji prenosi od El-E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Meleki koji se međusobno smjenjuju su: meleki noći i meleki dana. Oni se okupljaju u vrijeme sabah-namaza i ikindije-namaza. Tada se oni koji su bili među vama uzdižu i Allah će ih upitati, a On najbolje zna: - Kako ste ostavili Moje robove? Oni će odgovoriti: - Ostavili smo ih, a oni su klanjali, i došli smo im, a oni su klanjali.

***

Navodi ga El-Buhari, također, u Knjizi tevhida, poglavlje Razgovor Gospodara s Džibrilom i dova meleka, 10. džuz, str.431, a njegov tekst je:

﴿١٣٠﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال:﴿»يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ: مَلائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَ مَلائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَ يَجْتَمِعُونَ فِى صَلاةِ العَصْرِ وَ صَلاةِ الفَجْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ– و هو أَعْلَمُ

بِكُمْ– فيقول: «كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِى؟»، فيقولون: «تَرَكْنَاهُمْ وَ هُمْ يُصَلُّونَ وَ أَتَيْنَاهُمْ وَ هُمْ يُصَلُّونَ.»﴾

[*130*] Pričao nam je Isma'il; pričao mi je Malik, koji prenosi od Ibn ez-Zinada, a on od El-E'aredža da je Ebu Hurejre, r.a., prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Međusobno se nad vama smjenjuju melcki noći i meleki dana. Oni se okupljaju u vrijeme ikindije-namaza i sabah-namaza, a zatim se oni koji su proveli noć među vama penju. Njih će upitati Allah, a On vas najbolje zna: - Kako ste ostavili Moje robove? - Oni će odgovoriti: - Ostavili smo ih, a oni su klanjali i došli smo im, a oni su klanjali.

Skraćeni komentar hadisa od El-Kastalanija iz Knjige o namazu

Riječ التعاقب znači: *da dođe grupa koja zamjenjuje prvu, a zatim da se vrati prva zamjenjujući drugu.* Riječ ملائكة je upotrijebljena u neodređenom obliku, tj. bez određenog člana, na dva mjesta, kako bi se kazalo da postoji druga grupa mimo prve, kao što stoji u riječima Uzvišenog: *Zaista, s mukom je i slast*! (sura El-Inširah, 6). To predstavlja obnavljanje koje je Uzvišeni obećao time što će navedeno olakšanje biti popraćeno drugim/dodatnim, shodno riječima Poslanika, s.a.v.s.: *Neće teškoća savladati dva olakšanja.* Zato je riječ *teškoća* upotrijebljena s određenim članom i ne umnožava se, svejedno o kakvoj se vrsti teškoće radilo, dok je, s druge strane, riječ *olakšanje* neodređena, tj. bez određenog člana, te stoga postoji i druga vrsta olakšanja mimo prvog. Meleki, spomenuti u hadisu, jesu meleki čuvari, prema stavu većine učenjaka, a odmah slijedi i to da nije preneseno da čuvari napuštaju roba, niti da su noćni čuvari različiti od dnevnih čuvara. Rekao je El-Kastalani u Početku stvaranja o melekima koji se međusobno smjenjuju: - Većina navodi da se radi o čuvarima knjige. Stoga su oni čuvari knjige u koju zapisuju čovjekova djela.

U riječima *zatim se penju oni koji su bili među vama* navode se oni koji su ostali mimo onih koji su stalno među vama, ograničavajući se

na navođenje samo jedne grupe, bez navođenja druge, u smislu izjave: *Odjeća vas štiti od vrućine* tj. i od hladnoće. Zbog čega bi se početak i kraj dana razlikovali od početka i kraja noći? Zbog toga upotreba glagola *ostati, proboraviti, provesti* ima preneseno značenje: *biti prisutan među.* Ovdje nije posrijedi to da se time da prednost noći u odnosu na dan. To potvrđuje predaja kod En-Nesaija od Musaa b. 'Ukbe, koji prenosi od Ebu ez-Zinada: *Zatim uzlijeću oni koji su bili među vama.* Naprotiv, u merfu' hadisu, kojeg prenosi El-E'ameš od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, koji se nalazi kod Ebu Huzejme, a koji oslobađa od mnogih pretpostavki i nagađanja, stoji: *Sastaju se meleki noći i meleki dana u vrijeme sabah-namaza i u vrijeme ikindije-namaza, pa se oni okupe u vrijeme sabah-namaza, te se meleki noći uzdignu, a ostanu meleki dana. Opet se okupe u vrijeme ikindije-namaza i tada se meleki dana uzdignu, a ostanu meleki noći, pa ih Allah upita, a On zna bolje od njih.* Pitanje upućeno od Allaha, dž.š., pokazuje prednost potomaka Ademovih nad melekima, jer oni odgovaraju hvaleći potomke Ademove, te će to svjedočenje od strane meleka biti u korist potomaka Ademovih. A to je počast koja im je data.

Allaha Uzvišenog molimo, Njegovim Zatom i Njegovom plemenitošću, da nas učini od onih u čiju korist meleki svjedoče da čine dobra i korisna djela, i da nas učini od onih koji vjeruju, a za koje meleki traže oprosta, govoreći o njima: *Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem. Zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u vatri! Gospodaru naš, uvedi ih u edenske vrtove, koje si im obećao, i pretke njihove i žene njihove i potomstvo njihovo, one koji su bili dobri; Ti si, uistinu, silan i mudar. I poštedi ih kazne zbog ružnih djela, jer koga Ti toga dana poštediš kazne zbog ružnih djela Ti si mu se smilovao, a to će, zaista, veliki uspjeh biti!* (sura El-Mu'min, 7-9)

Navodi ga En-Nesai u poglavlju Koristi klanjanja u džema'atu, 1.džuz, str.240

﴿١٣١﴾ ﴿«وَ هُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ.»﴾

[*131*] Njegov tekst je isti kao kod drugog hadisa, navedenog kod El-Buharije, osim što u se u njemu kaže: A On ih najbolje zna; i što se sabah-namaz spominje prije ikindije-namaza.

***

﴿١٣٢﴾ ﴿«وَ هُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ.»﴾ و قال: ﴿«يَجْتَمِعُونَ فِي صَلاةِ العَصْرِ وَ صَلاةِ المَغْرِبِ.»﴾

[*132*] Isto tako, navodi ga i imam Malik, Allah mu se smilovao, u Muvetta'u, u poglavlju Namasko okupljanje, sa sljedećim tekstom: A On ih najbolje zna i kaže: Koji se okupljaju u vrijeme ikindije-namaza i akšam-namaza.

Poglavlje XIV

Koristi duha namaza

HADIS
Koristi duha namaza

Navodi ga imam Et-Tirmizi u poglavlju Duha namaz, 1. džuz, str. 95.

﴿١٣٣﴾ عن أبي الدرداء، عن أبي ذر– رضى الله عنهما– عن رسول الله–صلى الله عليه و سلم– عن الله عز و جل–قال:﴿»**يَا ابْنَ آدَمَ، ارْكَعْ لِي مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ– أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ. أَكْفِكَ آخِرَهُ!**.»﴾

[*133*] Prenosi se od Ebu ed-Derdaa i Ebu Zerra, neka je Allah zadovoljan njima dvojicom, koji prenose od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi od Allaha, dž.š., da je rekao: - Potomče Ademov, klanjaj Mi početkom dana četiri rekata, sačuvat ću te od njegovog ostatka!

Navodi Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-sahih."

***

Navodi ga Ebu Davud u svom Sunenu, u poglavlju Duha namaz, 1. džuz, str. 357 i kaže:

﴿١٣٤﴾ عن نعيم بن همار– رضى الله عنه– قال: «سمعت رسول الله– صلى الله عليه وسلم– يقول: ﴿«يقول الله–عز و جل– :»يا ابْنَ آدَمَ، لا تُعْجِزْنِي مِن أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فِي أَوَّلِ نَهَارِكَ، أَكْفِكَ آخِرَهُ.»﴾

[*134*] Pričao nam je Davud b. Rešid, pričao nam je El-Velid, koji prenosi od Se'ida b. 'Abdul'aziza, on od Mekhula, on od Kesira b. Murre, a on od Ne'ima b. Hemmaza, r.a., da je on rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori riječi Allaha, dž.š.: - Potomče Ademov, ne propusti da Mi klanjaš četiri rekata na početku dana, sačuvat ću te od njegovog ostatka!

Komentar hadisa
O duha namazu

Riječi: *Ne propusti da Mi klanjaš četiri rekata* znače: Nemoj ostaviti četiri rekata na početku dana, odvraćajući se od iskazivanja pokornosti Meni i neka ti ne promakne namaz od četiri rekata na početku dana, sačuvat ću te od zla tokom ostatka dana. Navodi se u *El-Kamusu:* - Promaknulo mu je nešto, sa značenjem: mimoišlo ga je فاته tj. ne dopusti sam sebi da te mimoiđe korist od ova četiri rekata.

A ova dva hadisa ističu korist i pohvalnost duha namaza, koji predstavlja potvrđen sunnet (مؤكدة). Kod Eš-Šafi'ija je on najmanje od dva rekata, a najbolje je klanjati osam, ali je dozvoljeno da se klanja i dvanaest rekata, dok je klanjanje osam rekata najbolje. Njegovo vrijeme klanjanja je od izdizanja sunca iznad horizonta pa dok dođe do polovine neba, a njegovo obavljanje je najbolje u prvoj četvrtini dana, kako bi, na taj način, u svakoj četvrtini dana bio klanjan namaz. A Allah najbolje zna!

Riječi: *sačuvat ću te od njegovog ostatka* znače da će Allah Uzvišeni sačuvati klanjača od zla tokom ostatka dana: i od osjetilnih, kao što su laži, i od apstraktnih zala, tako što će ga sačuvati od zla neposlušnosti. A Allah najbolje zna!

HADIS
Prvo za što će rob polagati račun na Sudnjem danu je njegov namaz

Navodi ga En-Nesai u svom Sunenu, poglavlje Polaganje računa za namaz, 1. džuz, str. 232:

﴿١٣٥﴾ عن حريث بن قبيصة، قال: «قدمت المدينة.»، قال: «قلت: «اللّهُمَّ يَسِّرْ لِى جَلِيسًا صَالِحًا!، فَجَلَسْتُ إِلَى أَبِى هُرَيْرَةَ– رضى الله عنه.»، قال: «فَقُلْتُ: «إِنِّى دَعَوْتُ اللهَ–عز و جل– أَنْ يُيَسِّرَ لِى جَلِيسًا صَالِحًا، فَحَدِّثْنِى بِحَدِيثٍ سَمِعْتَهُ مِنْ رسولِ اللهِ– صلى الله عليه و سلم–لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَنْفَعَنِى بِهِ.»، قال: «سَمِعْتُ رسولَ اللهِ– صلى الله عليه و سلم– يَقُولُ: ﴿«إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ العَبْدُ بِصَلاتِهِ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَ أَنْجَحَ، وَ إِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَ خَسِرَ.»– قال هَمَّامٌ: «لا أَدْرِى هَذَا مِنْ كَلامِ قَتَادَةَ أَوْ مِنَ الرِّوَايَةِ: «فَإِنِ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ»، قال: «انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِى مِنْ تَطَوُّعٍ!؟»، فَيُكَمِّلُ مَا نَقَصَ مِنَ الفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرَ عَمَلِهِ عَلَى نَحْوَ ذَلِكَ.»﴾

[*135*] Prenosi se od Hammama, on od Katadeta, on od El-Hasana da je Hurejs b. Kabisa rekao: - Došao sam u Medinu jednom prilikom i odmah uputio dovu: Gospodaru moj, podari mi korisnog sagovornika. Sjeo sam kod Ebu Hurejre, r.a., i rekao mu: Zaista sam učinio dovu Allahu, dž.š., da mi podari korisnog sugovornika, pa mi ispričaj neki hadis kojeg si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako bi mi Allah dao da se njime okoristim. On reče: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Uistinu, prvo čime će rob započeti svoje polaganje računa na Sudnjem danu jesu njegovi namazi. Ako oni budu ispravni, on će biti spašen i uspjet će, a ako oni budu manjkavi, on će propasti i bit će izgubljen. - Rekao je Hemmam: - Ne znam da li je ovo govor Katade ili je tekst iz predaje. - Ako njegovim farzovima bude što nedostajalo, On će reći: Pogledajte da li Moj rob ima dobrovoljnih namaza? – Njima će upotpuniti

ono što nedostaje od farzova, a zatim će, na isti način, pristupiti polaganju računa za ostala svoja djela.

Tumačenje prvog hadisa

U izjavi: *Uistinu prvo čime će rob započeti svoje polaganje računa jeste njegov namaz* riječi بصلاته- zamjenjuju riječ koja zahtijeva genitiv الجار- u riječ koja stoji u genitivu: المجرور, a to je riječ: به , te stoga kao da je rekao: Uistinu, prvo za šta će rob polagati račun jeste njegov namaz. Prva djela za koja će rob polagati račun, kao i u kojem će se zahtijevati preciznost prilikom polaganja računa, jeste njegov namaz. Doslovno značenje je: Pod spoljašnjim djelima misli se na djela koja su ruknovi/stubovi islama, jer je iman prvo za što će rob polagati račun, te će stoga on prvo polagati račun za iman, a to je djelo srca. Ako kod roba bude ispravan iman, kojeg prati potvrda izgovaranjem šehadeta (الشهادة) on će preći, poslije toga, na polaganje računa za ostale ruknove/stubove islama. Tada će započeti polaganje računa za namaz, jer je on stub vjere, tako da onaj ko ga uspostavi uspostavio je stub vjere, a ko ga obori oborio je stub vjere. Namaz se ponavlja u svakom danu života pet puta, svaku noć i dan, za razliku od ostalih ruknova islama. Zekat nije obavezan za veliki dio ljudi, a to su siromašni. Isto tako, post je obavezan samo jedan mjesec u godini i hadž je obaveza koja se mora ispuniti samo jednom u životu, ali se odnosi samo na onoga ko je to u stanju učiniti.

Krajnji cilj hadisa je pojašnjenje Allahove blagodati, time što će On upotpuniti manjkavost farzova dobrovoljnim djelima, govoreći melekima, a On bolje zna od njih: *Pogledajte da li Moj rob ima dobrovoljnih namaza!* Ako se kod čovjeka nađe dobrovoljnih djela, upotpunit će njima manjkavosti kod njegovih namaza, svejedno da li se ta njihova manjkavost sastoji u manjkavosti načina obavljanja farzova, u nedostaku skrušenosti prilikom obavljanja, u prestizanju imama prilikom klanjanja u džema'atu, u tome da li je obavljen zajednički, u džema'atu ili nije i sl. Nakon toga će biti nastavljeno s polaganjem računa za ostala djela: za zekat, za post i za hadž, na isti način, tj. ako farzovi ovih djela budu upotpunjeni onda su i ta djela upotpunjena, a ako kod njih bude što nedostajalo, upotpunit će se dobrovoljnim djelima. Hadis navodi obavezu čuvanja farzova, kako ne bi došlo do njihova zapuštanja prilikom polaganja računa, kao i što pohvaljuje mnogo dobrovoljnih

djela u namazu, zekatu, postu ili hadžu, kako bi ta dobrovoljna djela upotpunila farzove. A Allah najbolje zna!

***

﴿١٣٦﴾ عن أبي هريرة أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ العَبْدُ يَوْمَ القِيَامَةِ صَلاتُهُ، فَإِنْ وُجِدَتْ تَامَّةً كُتِبَتْ تَامَّةً، وَ إِنْ كَانَ انْتَقَصَ مِنْهَا شَيْءٌ قَالَ: «**انْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ مِنْ تَطَوُّعٍ!؟**»، **يُكَمَّلُ لَهُ مَا ضَيَّعَ مِنْ فَرِيضَةٍ مِنْ تَطَوُّعِهِ**، ثُمَّ سَائِرُ الأَعْمَالِ تَجْرِى عَلَى حَسْبِ ذَلِكَ.»﴾

[*136*] Također, navodi on od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Prvo za što će rob polagati račun na Sudnjem danu je njegov namaz. Ako mu namazi budu upotpunjeni, bit će upisani kao takvi, a ako što od njih bude nedostajalo, On će reći: - Pogledajte da li ima kod njega što od dobrovoljnih namaza! Tada će upotpuniti ono što nedostaje od farzova njegovim dobrovoljnim djelima, a zatim će, na isti način, uslijediti polaganje računa za ostala djela.

***

﴿١٣٧﴾ عن أبي هريرة–رضى الله عنه– عن رسول الله–صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ العَبْدُ صَلاتُهُ فَإِنْ كَانَ أَكْمَلَهَا، وَ إِلاَّ قَالَ اللهُ–عز و جل–: «**انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِى مِنْ تَطَوُّعٍ!**»، فَإِنْ وُجِدَ لَهُ تَطَوُّعٌ، قَالَ: «**أَكْمِلُوا بِهِ الفَرِيضَةَ**.»﴾

[*137*] Također ga on navodi od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: - Prvo za što će rob polagati račun na Sudnjem danu jeste njegov namaz. Ako namaze bude upotpunio, a ako ne, tada će Allah, dž.š., reći: - Pogledajte da li Moj rob ima dobrovoljnih namaza! - Ako se nađe da on ima dobrovoljnih djela, On će reći: - Upotpunite njima farzove!

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, u poglavlju Prvo za šta će rob polagati račun je namaz.

﴿١٣٨﴾ عن تميم الدارى– رضى الله عنه– عن النبى– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ العَبْدُ يَوْمَ القِيَامَةِ صَلاتُهُ، فَإِنْ أَكْمَلَهَا كُتِبَتْ لَهُ نَافِلَة فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَكْمَلَهَا، قَالَ اللهُ سُبْحَانَهُ لِمَلائِكَتِهِ: «**انْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ لِعَبْدِى مِنْ تَطَوُّعٍ، فَأَكْمِلُوا بِهَا مَا ضَيَّعَ مِنْ فَرِيضَتِهِ!**»، ثُمَّ تُؤْخَذُ الأَعْمَالُ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ.»﴾

[*138*] Prenosi se od Temima ed-Darija, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Prvo za što će rob polagati račun na Sudnjem danu je njegov namaz. Ako bude upotpunio namaze, bit će mu upisane i nafile, a ako ih ne bude upotpunio, tada će Allah reći Svojim melekima: - Pogledajte da li ćete naći kod Moga roba šta od dobrovoljnih djela! Upotpunite njima ono što nedostaje od njegovih farzova!- Zatim će se, na isti način, nastaviti s ostalim djelima.

***

Navodi ga Ebu Davud u svom Sunenu, u dvije predaje: prva je od Ebu Hurejre, a druga od Temima ed-Darija, a obje se nalaze u poglavlju Svaki namaz kojeg nije upotpunio njegov klanjač bit će upotpunjen njegovim dobrovoljnim djelima.

U predaji od Ebu Hurejre se kaže:

﴿١٣٩﴾ عن أنس بن حكيم الضَّبِّيِّ–خَافَ مِنْ زياد أو ابن زياد– فَأَتَى المَدِينَةَ، فَلَقِىَ أَبَا هريرةَ، قال: «فَنَسَبَنِى فَانْتَسَبْتُ لَهُ، فَقَالَ: «يَا فَتَى، ألا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا؟»»، قُلْتُ: «بَلَى، رَحِمَكَ اللهُ!»، قال يونسُ: «أَحْسَبُهُ ذَكَرَهُ عَنِ النَّبِيِّ– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ النَّاسُ بِهِ يَوْمَ القِيَامَةِ مِنْ أَعْمَالِهِمْ الصَّلاةُ.»، قال:

«يَقُولُ رَبُّنَا–عز و جل– لِمَلائِكَتِهِ– و هو أعلم–: «انْظُرُوا فِى صَلاةِ عَبْدِى: أَتَمَّهَا أَمْ نَقَصَهَا؟»، فَإِنْ كَانَتْ تَامَّةً، كُتِبَتْ لَهُ تَامَّةً، و إِنْ كَانَ انْتَقَصَ مِنْهَا شَيْئًا، قال: «انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِى مِنْ تَطَوُّعٍ!؟»، فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطَوُّعٌ، قَالَ: «أَتِمُّوا لِعَبْدِى فَرِيضَتَهُ مِنْ تَطَوُّعِهِ!»، ثُمَّ تُؤْخَذُ الأَعْمَالُ عَلَى ذَاكُمْ.»﴾

[*139*] Pričao mi je Ja'kub b. Ibrahim, pričao nam je Isma'il, pričao nam je Junus, koji prenosi od El-Hasana, a on od Enesa b. Hakima ed-Dabbija, koji je, bojeći se Zijada ili njegova sina, došao u Medinu i susreo se s Ebu Hurejrom. On kaže: - Pitao me je za porijeklo i nakon što sam mu ga obznanio, on reče: - Mladiću! Hoćeš li da ti ispričam hadis? – Odgovorio sam: Svakako, Allah ti se smilovao. - Naveo je Junus: - Mislim da je on spomenuo da ga navodi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: - Prvo za što će ljudi polagati račun na Sudnjem danu, od njihovih djela, njihov je namaz. Reći će naš Gospodar, dž.š., Svojim melekima, a On zna najbolje: Pogledajte u namaz Moga roba, je li ga upotpunio ili je manjkav? - Ako bude potpun, bit će mu upisan kao takav, a ako mu bude nešto nedostajalo, tada će reći: - Pogledajte da li Moj rob ima dobrovoljnih djela! - Ako bude imao dobrovoljnih djela, tada će On reći: - Upotpunite Mome robu njegove farzove njegovim dobrovoljnim djelima. - Zatim će se, na isti način, nastaviti sa ostalim djelima.

***

U predaji od Temima ed-Darija stoji:

﴿١٤٠﴾ عن تميم الدارى– رضى الله عنه– عن النبى– صلى الله عليه و سلم– بهذا المعنى، و زاد فيه: ﴿«ثُمَّ الزَّكَاةُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ تُؤْخَذُ الأَعْمَالُ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ.»﴾

[*140*] Pričao nam je Musa b. Isma'il, pričao nam je Hammad, koji prenosi od Davuda b. Ebi Hinda, a on od

Zurareta b. Ebi Evfaa, a on od Temima ed-Darija, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., s istim značenjem kao i predthodni hadis, osim što je dodao: Zatim, na isti način, zekat, zatim će se, na isti način, nastaviti s ostalim djelima.

***

HADIS
Došao mi je moj Gospodar u najljepšem obličju

Navodi ga Et-Tirmizi u svom Džami'u, poglavlje Sura Sad, 2. džuz, str.214-215.

﴿١٤١﴾ عن ابن عباس– رضى الله عنهما– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿«أَتَانِى رَبِّى فِى أَحْسَنِ صُورَةٍ.»–قَالَ: «أَحْسَبُهُ–فِى الْمَنَامِ،–قَالَ: «كَذَا فِى الْحَدِيثِ، فَقَالَ: «**يَا مُحَمَّدُ، هَلْ تَدْرِى فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى؟**»»، قَالَ: «**قُلْتُ**: «**لا.**»، قَالَ: «فَوَضَعَ يَدَهُ بَيْنَ كَتِفَىَّ، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَىَّ»– أَوْ قَالَ: «فِى نَحْرِى فَعَلِمْتُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَ مَا فِى الأَرْضِ.»، قَالَ: «**يَا مُحَمَّدُ، هَلْ تَدْرِى فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلأُ الأَعْلَى؟**»، **قُلْتُ**: «**نَعَمْ.**»–قَالَ: «فِى الْكَفَارَاتِ، وَ الْكَفَارَاتُ: الْمُكْثُ فِى الْمَسَاجِدِ بَعْدَ الصَّلَوَاتِ، وَالْمَشْىُ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ، وَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَ مَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ عَاشَ بِخَيْرٍ، وَ مَاتَ بِخَيْرٍ وَكَانَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ وَ قَالَ: «**يَا مُحَمَّدُ، إِذَا صَلَّيْتَ فَقُلْ**: «**اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَ تَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ، وَ حُبَّ الْمَسَاكِينِ، وَ إِذَا أَرَدْتَ بِعِبَادِكَ فِتْنَةً فَاقْبِضْنِى إِلَيْكَ غَيْرَ مَفْتُونٍ.**»–قَالَ: «وَ لِلدَّرَجَاتِ إِفْشَاءُ السَّلامِ، وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ، وَ الصَّلاةِ بِاللَّيْلِ وَ النَّاسُ نِيَامٌ.»﴾

[*141*] Prenose se od Ibn 'Abbasa, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Došao mi je moj Gospodar u najljepšem obliku. (Rekao je: Mislim da je rekao u snu.) Ibni 'Abbas je rekao da tako stoji u hadisu. - Onda me je pitao: - Muhammede, znaš li oko čega se međusobno spori najuzvišenija grupa (الملا الأعلى)? - Odgovorio sam da ne znam. Zatim je On stavio Svoju ruku među moja pleća, sve dok nisam osjetio u svojim grudima njen dodir (ili je rekao: u svom grlu), te sam spoznao i ono što se nalazi na nebesima i ono na zemlji. Upita me On tada: - Muhammede, da li znaš oko čega se međusobno spori najuzvišenija grupa? - Odgovorio sam da znam. On je rekao: - O iskupima, a to

je: boravak u mesdžidu poslije namaza, koračanje nogama prema džematu i propisno uzimanje abdesta kada je to teško. Ko to čini živi sretno i sretno će umrijeti, tako da od njegovih loših djela neće ostati ništa, kao na dan kada ga je majka rodila.
Zatim reče: - Muhammede, kada klanjaš reci: Gospodaru moj, molim Te da dobra djela činim, a da ostavim činjenje loših i da volim siromahe. Kada Ti naumiš da nekom od Svojih robova pričiniš štetu, Ti mi od Sebe smrt pošalji, kako kušnjom ne bih bio zaveden.
Reče On: - Stepeni se postižu širenjem selama, hranjenjem gladnog i noćnim namazom, kada drugi svijet spava.

Navodi Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: Oni su, u ovom hadisu, spomenuli, između Ebu Kilaba i Ibn 'Abbasa, nekog čovjeka, a Ebu Kilabe je ravija u lancu prenosilaca koji je spomenut prije Ibn 'Abbasa, r.a.

***

﴿١٤٢﴾ عن ابن عباس— رضى الله عنهما— عن النبى— صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿»أَتَانِى رَبِّى فِى أَحْسَنِ صُورَةٍ، فقال: «يا مُحَمَّدُ!»، قُلْتُ: «لَبَّيْكَ رَبِّى وَ سَعْدَيْكَ!»، قَالَ: « فِيمَ يَخْتَصِمُ المَلأُ الأَعْلَى؟»، قُلْتُ: «رَبِّى، لا أَدْرِى.»، فَوَضَعَ يَدَهُ بَيْنَ كَتِفَىَّ فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَىَّ، فَعَلِمْتُ مَا بَيْنَ المَشْرِقِ وَ المَغْرِب، قَالَ: «يَا مُحَمَّدُ!»، فَقُلْتُ: «لَبَّيْكَ رَبِّى وَ سَعْدَيْكَ!»، قَالَ: « فِيمَ يَخْتَصِمُ المَلأُ الأَعْلَى؟»، قُلْتُ: «فِى الدَّرَجَاتِ وَ الكَفَّارَاتِ، وَ فِى نَقْلِ الأَقْدَام إِلَى الجَمَاعَاتِ، وَ إِسْبَاغِ الوُضُوءِ فِى المَكْرُوهَاتِ، وَ انْتِظَارِ الصَّلاة، وَ مَنْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ عَاشَ بِخَيْرٍ وَ مَاتَ بِخَيْرٍ، وَ كَانَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.»﴾

[*142*] U drugoj predaji stoji: Prenosi se od Ibn 'Abbasa, r.a., riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Došao mi je moj Gospodar u najljepšem obliku, te mi se obratio: - Muhammede! – Odgovorio sam: Odazivam Ti se, Gospodaru, moja

sreća je kod Tebe! On me upita: - O čemu međusobno raspravlja najuzvišenija grupa? Odgovorio sam: Ne znam, moj Gospodaru! Tada je On stavio Svoju ruku među moja pleća i osjetio sam u svojim prsima Njen dodir i spoznao ono što se nalazi između istoka i zapada. Tada me je pozvao: - Muhammede! – Odgovorio sam: Odazivam Ti se, moj Gospodaru, moja sreća je kod Tebe! On upita: - O čemu raspravlja najuzvišenija grupa? Odgovorio sam: O stepenima, o iskupima, o koračanju prema džematima, o upotpunjavanju abdesta kada je to teško, o iščekivanju namaza poslije namaza. Ko to sačuva, živjet će sretno i umrijet će sretno, a od njegovih grijeha će ostati kao na dan kada ga je majka rodila.

Naveo je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: Hadis je hasen-garib.

Napomena

Drugi hadis, koji se prenosi od Ibn 'Abbasa, r.a., ima sljedeći sened: prenosi se od Ebu Kilaba koji prenosi od Halida b. el-Ledžladža, a ovaj od Ibn 'Abbasa.

A Halid b. el-Ledžladž je onaj o kome Et-Tirmizi u prvom hadisu kaže: „On nije spomenut, a to je općepoznato."

***

Navodi ga Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, putem druge predaje od Mu'aza b. Džebela, r.a.

﴿١٤٣﴾ عن معاذ ابن جبل –رضى الله عنه– قال: «احْتَبَسَ عَنَّا رسولُ الله– صلى الله عليه و سلم– ذَاتَ غَدَاة عَنْ صَلاةِ الصُّبْحِ، حَتَّى كِدْنَا نَتَرَايَا عَيْنَ الشَّمْسِ، فَخَرَجَ سَرِيعًا، فَثَوَّبَ بالصَّلاةِ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ– صلى الله عليه و سلم– و تَجَوَّزَ فى صَلاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ دَعَا بِصَوْتِهِ، قال لَنَا: ﴿«عَلَى مَصَافِّكُمْ كَمَا أَنْتُمْ.»﴾، ثُمَّ انْفَتَلَ إِلَيْنَا، ثُمَّ قَالَ: ﴿«أَمَّا إِنِّى سَأُحَدِّثُكُمْ مَا حَبَسَنِي عَنْكُمُ الغَدَاةَ،

إِنِّي قُمْتُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَوَضَّأْتُ، و صَلَّيْتُ مَا قُدِّرَ لِي، فَنَعَسْتُ فِي صَلاتِي حَتَّى اسْتَثْقَلْتُ، فإذَا أنَا بِرَبِّي–تَبَارَكَ و تَعَالَى– فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ، فَقَالَ: «**يَا مُحَمَّدُ!**»، قُلْتُ: «**لَبَّيْكَ رَبِّ!**»، قَالَ: «**فِيمَ يَخْتَصِمُ المَلأُ الأَعْلَى؟**»، قُلْتُ: «**لا أَدْرِي.**» قالها ثلاثا، قال: «فَرَأَيْتُ وَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ أَنَامِله بَيْنَ ثَدْيَيَّ، فَتَجَلَّى لِي كُلُّ شَيْءٍ وَ عَرَفْتُ، فقال: «**يَا مُحَمَّدُ!**»، قُلْتُ: «**لَبَّيْكَ رَبِّ.**»، قَالَ: «**فِيمَ يَخْتَصِمُ الملأُ الأَعْلَى؟**»، قُلْتُ: «**فِي الكَفَّارَاتِ.**»، قال: «**مَا هُنَّ؟**»، قال: «**مَشْيُ الأَقْدَامِ إِلَى الحَسَنَاتِ، و الجُلُوسُ فِي المَسَاجِدِ بَعْدَ الصَّلَوَاتِ، وَ إِسْبَاغِ الوُضُوءِ حِينَ الكَرِيهَاتِ.**»، قال: «**فِيمَ؟**»، قُلْتُ: «**إِطْعَامِ الطَّعَامِ، وَ لِينِ الكَلامِ، وَ الصَّلاةِ بِاللَّيْلِ وَ النَّاسُ نِيَامٌ.**»، قال: «**سَلْ!**»، قُلْتُ: «**اللَّهُمَّ، أَسْأَلُكَ فِعْلَ الخَيْرَاتِ، وَ تَرْكَ المُنْكَرَاتِ، و حُبَّ المَسَاكِينِ و أَنْ تَغْفِرَ لِي وَ تَرْحَمَنِي، وَ إِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةَ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَمَفْتُونٍ، أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَ حُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَ حُبَّ عَمَلٍ إِلَى حُبِّكَ.**»، قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: «إِنَّهَا حَقٌّ، فَادْرُسُوهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوهَا!»﴾

[*143*] On kaže: - Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog jutra zakasnio je na sabah-namaz toliko da smo gotovo ugledali sunce. Izašao je užurbano, pozvao na namaz, klanjao i požurio sa svojim namazom. Nakon predavanja selama, pozva nas i reče: - Poredajte se! - Potom nam se približio i rekao: - Obavijestit ću vas zbog čega sam zakasnio jutros. Bio sam ustao noćas, uzeo abdest i klanjao koliko sam bio u stanju. Zadrijemao sam na namazu toliko da mi je postalo teško. Baš u tom trenu sam se našao da stojim pred svojim Gospodarom, dž.š., Koji je bio u najljepšem obliku. On me pozva: - Muhammede! Odgovorio sam: Odazivam Ti se, moj Gospodaru! On me upita: - O čemu raspravlja najuzvišenija grupa? - Odgovorio sam da ne znam. Ponovio je to tri puta. Onda sam vidio kako stavlja Svoju ruku na moja prsa, sve dok nisam osjetio hladnoću njenih jagodica u svojim grudima. Tada mi se ukazala svaka stvar i spoznao sam je svaku. On me pozva: - Muhammede! Odgovorio

sam: Odazivam Ti se, moj Gospodaru. On upita: - O čemu raspravlja najuzvišenija grupa? – Odgovorio sam: O iskupima. On upita: - Što je to? - Koračanje ka dobrim djelima, sjedenje u mesdžidu poslije namaza i ispravno uzimanje abdesta, kada je neprijatno. On upita opet: - O čemu? – Odgovorio sam: Hranjenje gladnog, blag govor, noćni namaz, kada drugi spavaju. On reče: - Traži! – Odgovorio sam: Gospodaru moj, tražim od Tebe da činim dobra djela, a ostavim ružna, i da volim siromahe, i da mi oprostiš i da mi se smiluješ, i da kada naumiš da naškodiš nekom narodu Ti me usmrtiš kako kušnjom ne bih bio zaveden, i tražim od Tebe Tvoju ljubav, i ljubav onoga ko Tebe voli, i ljubav prema djelu koje približava Tvojoj ljubavi.

Na kraju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: - Ovo je istina, pa je naučite i druge njoj podučavajte.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-sahih."

Komentar hadisa
Došao mi je moj Gospodar u najljepšem obliku

Prva obaveza vjernika je čvrsto vjerovanje u čistoću Allaha Uzvišenog od sličnosti sa Njegovim stvorenjima. On je rekao: *Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi!* (sura Eš-Šura, 11) Kazao je i: *Reci: "On je Allah - Jedan. Allah je Svemupotrebni. Nije rodio i roden nije. I niko Mu ravan nije!"* (sura El-Ihlas). Ubjeđenje u suprotno od ovoga postulata znači poremećaj imana. Svi islamski učenjaci se slažu da ono što je preneseno u Knjizi i sunetu, a čije vanjsko značenje navodi na pomisao poređenja Allaha Uzvišenog s nekim od Njegovih stvorenja, iziskuje obavezu vjerovanja da vanjsko značenje nije i ono željeno, kao i da nije ispravno opisivati Allaha Uzvišenog onim čime se On označava od tog vanjskog značenja, općenito. Uz to, oni nazivaju ono što je tome slično alegorijom.

Među islamskim učenjacima postoje dva pravca: selefa i halefa. Selef čvrsto vjeruje da se vanjskim značenjem ne želi istaći stvarno značenje i oni znanje o tome ostavljaju Allahu, uz vjerovanje da je Allah Uzvišeni čist od poređenja s bilo čime od Svojih stvorenja i oni ne određuju specifično značenje zbog poređenja. Naprotiv, njihovo vjerovanje je da je znanje o svemu tome kod Allaha Uzvišenog, uzimajući kao dokaz Njegove riječi: *A tumačenje njihovo zna samo Allah* (sura Ali Imran, 7). Zatim, oni nastavljaju učenje Njegovim riječima: *Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: "Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg". - A samo razumom obdareni shvataju* (sura Ali Imran, 7).

Halef, također, vjerujući u Allahovu čistoću od bilo kakvog oblika poređenja s nekim od Njegovih stvorenja, interpretiraju vanjsko značenje onoga čime se poredi značenjem koje nije nemoguće vezati uz Allaha Uzvišenog. Naprimjer, oni navode poređenje iskazano u riječima Poslanika, s.a.v.s.: *Došao mi je moj Gospodar u najljepšem obliku* i u njegovim riječima: *Kad u jednom trenu ja stojim pred svojim Gospodarom Uzvišenim i Slavnim koji je bio u naljepšem oblkju.* Potom kažu: Namjera ovog poređenja jeste da se njime opišu svojstva veličanstvenosti i savršenosti, koja su od svojstava Uzvišenog, koja Mu priliče, putem kojih se On obznanio Poslaniku, s.a.v.s. Oni, također, navode: U stavljanju ruke na pleća Muhammeda, s.a.v.s., nalazi se aluzija na ono što je njegov Gospodar povjerio Poslanikovom, s.a.v.s., srcu, a to su znanje i spoznaja, jer se srce nalazi nasuprot ostalim dijelovima tijela, kada je to dvoje u pitanju, navodeći kao dokaz riječi Poslanika, s.a.v.s.: *Sve dok nisam osjetio Njihovu hladnoću medu svojim prsima.* Namjera je da se kaže kako je to punjenje Poslanikovog, s.a.v.s., srca znanjem izazvalo da se ono smirilo, te je čvrsto znanje prouzrokovalo hladnoću u prsima i smirilo ga, kao što kaže Ibrahim Halil, a.s.: *Ali bih da mi se srce smiri* (sura El-Bekare, 260). To potvrđuju i riječi Poslanika, s.a.v.s., koje slijede poslije toga: *Spoznao sam ono što je na nebesima i ono što je na zemlji*, dok u drugoj predaji stoji: *te sam spoznao ono što se nalazi izmedu istoka i zapada* a u trećoj predaji stoji: *te mi je bila predočena svaka stvar i ja sam je spoznao.* Razlog punjenja Poslaniko-

vog, s.a.v.s., srca znanjem i spoznajom je da bi on mogao odgovoriti na pitanje Allaha Uzvišenog: *O čemu raspravlja najuzvišenija grupa.* A Allah najbolje zna!

Najuzvišenija grupa su plemeniti meleki, koji nastanjuju nebesa iznad kojih se nalazi Kurs i Arš[56], i koji kruže oko Arša. O njihovom raspravljanju postoje dva mišljenja. Po jednome, oni raspravljaju oko međusobnog natjecanja u zapisivanju nagrade za ove stvari, ili oko načina razumijevanja nagrade koja je za njih predviđena, te jedni od njih povećavaju nagradu u svom ocjenjivanju u odnosu na druge.

Članovi druge grupe smatraju vjerovatnim da oni (meleki) žele da postanu stanovnici Zemlje, kako bi se međusobno mogli natjecati u ovim djelima, jer su čvrsto uvjereni u obilnost nagrade za ta djela i u sretni ishod onih koji ih čine. Uz to, pojedine od predaja sadrže kratko izlaganje koje biva pojašnjeno onim što je preneseno u ostalim predajama. Stoga ono što se može zaključiti iz ove tri predaje jeste da najuzvišenija grupa međusobno raspravlja o dva pitanja: o iskupima i o stepenima, tj. o djelima koja će biti razlogom iskupa za grijehe i greške i djelima koja će biti razlogom podizanja stepena. Zatim se pojašnjava da se iskupi postižu koračanjem ka činjenju dobrih djela, kao što su namaz u džematu, sticanje znanja, posjete bolesnicima i dr. Zatim sjedenju u mesdžidu iščekujući namaze i upotpunjavanju abdesta kada je to teško. A dosezanje stepena se postiže hranjenjem gladnog, blagim i lijepim govorom i noćnim namazom, kada ostali spavaju. A Allah najbolje zna!

Upotpunjavanje abdesta onda kada je teško podrazumijeva uzimanje abdesta po hladnom vremenu i u sličnim situacijama, ne ispuštajući tom prilikom nijedan od dijelova čišćenja. A Allah njabolje zna!

55 Arš u jeziku ima značenje prijestolja na kojem sjedi vladar. Arš je najveće Allahovo, dž.š., stvorenje. Ibn Kesir navodi da je Ibn 'Abbas, r.a., rekao: "Allah je stvorio Arš na vodi i ništa nije stvoreno prije te vode." Ebu Davud navodi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uistinu Arš je iznad nebesa ovako i pokazao je prstima nešto poput kubbeta." Buhari navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, rekao: "Kada molite Allaha, molite ga za Firdevs, jer je on središte Dženneta i najviši dio Dženneta, i iznad njega je 'Arš." Kursijj se nalazi iznad sedmog neba i ispod vode i jedno je od najvećih Allahovih, dž.š., stvorenja. Ne spominje se vrijeme stvaranja Kursijja, ali se pretpostavlja da je stvaranje Kursijja bilo nakon stvaranja 'Arša i prije stvaranja ostalih stvorenja. Allah, dž.š., je rekao: "Njegov Kursijj je prostraniji od nebesa i Zemlje i Njemu nije teško održavati ih!" (sura El-Bekare, 255.) Kursijj obuhvata nebesa i Zemlju i nalazi se pred Aršom. Dužni smo da vjerujemo u postojanje ovih stvorenja, ali se treba sustezati od ulaženja u raspravu oko njihove suštine. (op.prev.)

HADIS
Govor Allaha Uzvišenog: „Pogledajte Moje robove, samo što su završili s jednim, a čekaju drugi farz“

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, poglavlje Zadržavanje u džamiji i iščekivanje namaza, 1. džuz, str. 138.

﴿١٤٤﴾ عن عبد الله بن عمرو، أى ابن العاص –رضى الله عنه– قال: «صَلَّيْنَا مَعَ رسولِ اللهِ – صلى الله عليه و سلم – المَغْرِبَ، فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ، وَ عَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ، فَجَاءَ رسولُ اللهِ – صلى الله عليه و سلم – مُسْرِعًا، قَدْ حَفَزَهُ النَّفَسُ، وَ قَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ: ﴿«أَبْشِرُوا هَذَا رَبُّكُمْ قَدْ فَتَحَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ يُبَاهِى بِكُمْ المَلَائِكَةَ يَقُولُ: «**انْظُرُوا إِلَى عِبَادِى قَدْ قَضَوْا فَرِيضَةً وَ هُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى!**»﴾

[*144*] Prenosi se od ‘Abdullaha b. ‘Amra, tj. Ibn el-’Asa, r.a., da je rekao: - Klanjali smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., akšam-namaz, pa se neko vratio kuće, a neko ostao poslije namaza. Potom je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., žureći, zadihan, a već je otkrio svoja koljenja, te je uzviknuo: - Radujte se! Vaš Gospodar je otvorio jedna vrata nebesa i vama se hvali Svojim melekima. On govori: - Pogledajte Moje robove; završili su farz, a iščekuju sljedeći!

Komentar hadisa o govoru Allaha Uzvišenog: Pogledajte Moje robove...

Značenje jezičkih izraza preuzeto je iz djela: Muhtarus-sihah.

Riječi عقب من عقب i riječ عقّب znače: *zaključiti* (posao) *sjedenjem poslije*, a u *Muhtarus-sihahu* stoji: sjedenje poslije namazu znači: *sjedenje nakon što ga završi radi dove i traženja*, dok u hadisu stoji: *Ko sjedi poslije namaza, on je na namazu* - skraćeno. Za riječ: *zdihan*

u *Muhtarus-sihahu* stoji حفزه (*ubrzalo mu je disanje)* ima značenje: *savladalo ga je ono što je bilo iza njega*, a *vidio sam ga zadihanog*, tj. uzrujanog. A riječ النفس ima značenje: *disanje*, tj. njegova užurbanost je proizvela kod njega ubrzano disanje i izmorila ga.

Dio izjave *a već je bio otkrio svoja koljena* znači da je on, zbog užurbanosti, držao za krajeve svoje odjeće, pa su mu se otkrila koljena.

Dio izjave *otvorio je jedna vrata nebesa* znači jedna vrata Svoje milosti, kako bi se vjernicima hvalio melekima časnim, kao i to da iščekivanje drugog namaza nakon obavljanja prethodnog predstavlja jedna od vrata dobra i milosti.

Hadis ukazuje na odličnost boravka u mesdžidu radi iščekivanja namaza koji predstoji, jer su mesdžidi najbolja mjesta u kojima se boravi, a da bi se isključivo posvetilo Allahu. Uslov je da se vodi računa o svetosti mesdžida, pa se u njima neće odati besposličarenju niti ružnom govoru. A Allah najbolje zna!

Poglavlje XV

Hadisi o udjeljivanju i njegovoj koristi

HADIS
Udjeljuj, o potomče Ademov! Udjeljivat ću i Ja tebi!

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o milostinji i koristi milostinje, 7. džuz, str. 72.

﴿١٤٥﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– أنَّ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«قَالَ اللهُ: «أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ أُنْفِقْ عَلَيْكَ!»﴾

[*145*] Pričao nam je Isma'il da je njemu pričao Malik, koji prenosi od Ebu ez-Zinada, on od El-E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenio poziv Allaha, dž.š.: - Potomče Ademov, udjeljuj; udjeljivat ću ti.

***

Navodi ga El-Buhari u Knjizi tefsiira u tumačenju sure Hud, poglavlje: Riječi Allaha Uzvišenog: A Njegov Arš je bio na vodi, *s tekstom duljim od ovdje spomenutog, 7. džuz, str.169 (El-Kastalani)*

﴿١٤٦﴾ عن أَبِى هريرة— رضى الله عنه— أنَّ رسولَ الله— صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿«قال الله—عز و جل—: «أَنْفِقْ أُنفِقْ عَلَيْكَ!»، و قال: «يَدُ الله مَلأى، لا يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ.»، و قال:»أَ رَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاءِ وَ الأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِى يَدِهِ وَ كَانَ عَرْشُهُ عَلَى المَاءِ و بِيَدِهِ المِيزَانُ.»﴾

[*146*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenio riječi Allaha, dž.š.: - Udjeljuj! I Ja ću tebi udjeljivati!
Također je rekao: - Allahova ruka je puna! Ne umanjuje je stalno udjeljivanje. Najdarežljivija je i danju i noću.
I rekao je: - Zar ne vidite što je sve On udijelio otkako je stvorio nebesa i zemlju, a da to ništa nije umanjilo od onog što ima. Njegov prijesto je bio na vodi, a u Njegovoj ruci je mizan (vaga).

***

Navodi ga El-Buhari, također, u Knjizi tevhida, poglavlje A Njegov prijesto je bio na vodi *osim što u njemu nije spomenuto:* Udjeljuj! Pa ću Ja tebi udjeljivati! *10. džuz, str. 372, El- Kastalani, a njegov tekst je sljedeći:*

﴿١٤٧﴾ حدثنا أبو هريرة— رضى الله عنه— عن النبى— صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿«إنَّ يَمِينَ الله مَلأى، لا يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، أ رَأَيْتُمْ مَا أَنفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَ الأَرْضَ، فَإِنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مَا فِى يَمِينِهِ و عَرْشُهُ عَلَى المَاءِ، وَ بِيَدِهِ الأُخْرَى الفَيْضُ، أَوِ القَبْضُ، يَرْفَعُ وَ يَخْفِضُ.»﴾

[*147*] Pričao nam je Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Zaista je Allahova desnica puna i ne prazni je udjeljivanje/davanje. Zar ne vidite što je sve On udijelio, otkako je stvorio nebesa i zemlju? To nije ništa umanjilo od onog što Mu je u desnici. Njegov prijesto je na vodi, dok je u Njegovoj drugoj ruci smrt (ili srdžba). Podiže je On i spušta.

Ovaj hadis se ne ubraja u hadisi kudsije, ali sam ga naveo, kako bi se korist upotpunila.

***

Ovaj hadis navodi imam Muslim u svom Sahihu, poglavlje Podstrek za dijeljenje milostinje i radosna vijest za onoga koji udjeljuje onim što ga čeka iz Knjige o zekatu, 4. džuz, str. 359 i dalje (El-Kastalani), a njegov tekst, nakon navođenja lanca prenosilaca, glasi:

﴿١٤٨﴾ عن أبِي هريرة— رضى الله عنه— يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ— صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿»قَالَ الله—تبارك و تعالى—: «يَا ابْنَ آدَمَ، أَنْفِقْ أُنْفِقْ عَلَيْكَ!»، قال: «يَمِينُ اللهِ مَلأَى سَحَّاءُ، لا يَغِيضُهَا شَيْءٌ اللَّيْلَ و النَّهَارَ.»﴾

[*148*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Rekao je Allah, Uzvišeni i Slavni: - Potomče Ademov, udjeljuj! I Ja ću tebi udjeljivati.
I rekao je: - Allahova desnica je uvijek puna i darežljiva, ne prazni je ništa tokom noći i dana.

***

U drugoj predaji kod Muslima stoji:

﴿١٤٩﴾ حدثنا أبو هريرة– رضى الله عنه– عن رَسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«إنَّ اللهَ– تبارك و تعالى– قال لى: «أَنْفِقْ أُنْفِقْ عَلَيْكَ!»، و قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: «يَمِينُ اللهِ مَلأى، لا يَغِيضُها شَيْءٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ و النَّهَارَ، أَ رَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ و الأَرْضَ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِى يَمِينِهِ.»، قال: «وَ عَرْشُهُ عَلَى المَاءِ، وَ بِيَدِهِ الأُخْرَى القَبْضُ، يَرْفَعُ وَ يَخْفِضُ.»﴾

[*149*] Pričao nam je Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a zatim navodi hadise, od kojih je: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Zaista mi je Allah, Uzvišeni i Slavni, rekao: - Udjeljuj! I Ja ću tebi udjeljivati. - Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Desnica Allahova je puna i ništa je ne prazni. Darežljiva je tokom noći i dana. Zar ne vidite sve ono što je On udijelio, otkako je stvorio nebesa i zemlju?! Ništa od toga nije umanjilo od onoga što ima. - Rekao je još: - Njegov prijesto je na vodi, a u Njegovoj drugoj ruci je srdžba. Podiže je On i spušta.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 8. džuz, str. 220

Pričao nam je Isma'il b. Ebi Uvejs *koji je rekao: - Pričao mi je* imam *Malik, koji prenosi od Ebu ez-Zinada* 'Abdullaha b. Zekvana, *on od El-E'aredža* 'Abdurrahmana b. Hurmuza, *on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Kazao je Allah* Uzvišeni: *Udjeljuj, potomče Ademov!* Riječ أَنفِق- je imperativ od glagola نفق (udjeljivati). *I Ja ću tebi udjeljivati! Rekao je on u djelu Šerhul-muškat:* Glagol أَنفِق- (istrošiti se, potrošiti se na) predstavlja formu prilagođavanja, jer udjeljivanje od strane Allaha Uzvišenog ne umanjuje ništa iz Njegovih riznica, kao što Poslanik, s.a.v.s., kaže: *Allahova desnica je puna i ne*

smanjuje je udjeljivanje. Na to upućuju i riječi Uzvišenog: *Ono što je u vas – prolazno je, a ono što je u Allaha – vječno je*! (sura En-Nahl, 96) Stoga, Allahove riznice nikada ne mogu biti iscrpljene.

Dio izjave *Allahova desnica je puna* aludira na Njegove riznice, koje se ne prazne davanjem iz njih. *Ne prazne je,* tj. ne smanjuje se ona; *darežljiva je i danju i noću.* Riječi *noć* i *dan* su u akuzativu, zbog toga što prestavljaju priloško označavanje vremena, *darežljiva* tj. neprekidno, neprestano davanje, a opis riječju الامتلاء (puna) jeste zbog želje da se istakne mnogobrojnost davanja, pa je ona kao izvor koji ne presušuje, bez obzira na to što se neprestano uzima voda iz njega.

Rekao je on: „Pa zar ne vidite“, tj. hoćete li mi reći? Tim riječima se traži od njih da potvrde ono što dolazi poslije njih: *ono što je On udijelio,* tj. Onaj Koji je to udijelio *otkako je stvorio nebesa i zemlju i to nije* tj. nije se umanjilo *ono što je u Njegovoj desnici. A Njegov prijesto je bio na vodi, a u Njegovoj ruci je mizan/vaga:* to predstavlja aluziju na Njegovo dijeljenje pravde među stvorenjima. *Podiže je On i spušta,* tj. podiže je s onoga s koga hoće i spušta je na onoga na koga hoće, kao i što razastire Svoju opskrbu onome kome hoće, a uskraćuje je kome hoće (El-Kastalani).

Komentar En-Nevevija, iz njegovog komentara Muslimove zbirke, neka se Allah obojici smiluje

U izjavi *Allahova desnica je puna stalno, darežljiva, ne prazni je danonoćno dijeljenje* oni vokaliziraju riječi سحًا (koja obilno i žestoko lije) tenvinom (ـً), a riječ سحَّاء (obiman) dugim „a“, koja bliže pojašnjava način izvršenja radnje. Riječ السح- znači: *neprestano izlijevanje. I ne prazni je* znači da je ne smanjuje. Naveo je El-Mazuri: -Ovo iziskuje potrebu da bude pojašnjeno, jer ove riječi sadržavaju postojanje i ljevice, što povlači za sobom ograničenost i otjelovljenje, a od svega toga je Allah čist. Allah im se obraća onim što je karakteristično za davanje, imajući namjeru da kaže kako On neće umanjiti Svoje davanje nafake iz straha od neimaštine, te je on poistovjetio naprekidno davanje blagodati s naprestanim izlijevanjem vode iz izvora, jer darovatelj, među nama, to čini desnicom.

Riječi *a u Njegovoj drugoj ruci je srdžba* znače: iako je jedna sila, On čini djela koja su u osnovi suprotna jedna drugom. Pošto na to ukazujemo pojmom upravljanja jednom ili drugom rukom, izražava se tako kako bi se bolje razumjelo. A Allah najbolje zna!

HADIS
Nakon što je Allah stvorio Zemlju ona se počela tresti

Navodi ga Et-Tirmizi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, na kraju svoga Džami'a, 2. džuz, str. 241-242

﴿١٥٠﴾ عن أنس بن مالك— رضى الله عنه— عن النبى—صلى الله عليه و سلم— قال: ﴿«لَمَّا خَلَقَ اللهُ الأَرْضَ جَعَلَتْ تَمِيدُ، فَخَلَقَ الجِبَالَ، فَعَادَ بِهَا عَلَيْهَا فَاسْتَقَرَّتْ، فَعَجِبَتِ الملائِكَةُ مِنْ شِدَّةِ الجِبَالِ، قَالُوا: «يَا رَبِّ، هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ الجِبَالِ؟!»، قال: «نَعَمْ، الحَدِيدُ.»، قالوا: «يَا رَبِّ، فَهَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ الحَدِيدِ؟!»، قال: «نَعَمْ، النَّارُ.»، قالوا: «يَا رَبِّ، فَهَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ النَّارِ؟!»، قال: «نَعَمْ، المَاءُ.»، قالوا: «يَا رَبِّ، فَهَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ المَاءِ؟!»، قال: «نَعَمْ، الرِّيحُ.»، قالوا: «يا رب، فَهَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ الرِّيحِ؟!»، قال: «نَعَمْ، ابْنُ آدَمَ، تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ بِيَمِينِهِ يُخْفِيهَا مِنْ شِمَالِهِ.»﴾

[*150*] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Nakon što je Allah stvorio Zemlju ona se počela tresti, te On stvori planine i postavi ih na nju. Nakon toga se ona smiri, te se meleki začudiše snazi planina i zapitaše:

- Gopodaru naš, ima li nešto od Tvojih stvorenja što je snažnije od planina?
- Svakako, to je željezo! – odgovori On.
- Gopodaru naš, ima li nešto od Tvojih stvorenja snažnije od željeza?
- Svakako, to je vatra!
- Gospodaru naš, ima li nešto od Tvojih stvorenja snažnije od vatre?
- Svakako, to je voda!
- Gospodaru naš, ima li nešto od Tvojih stvorenja snažnije

od vode?
- Svakako, to je vjetar!
- Gospodaru naš, ima li nešto od Tvojih stvorenja snažnije od vjetra?
- Svakako, to je potomak Ademov, koji sadaku udjeljuje svojom desnicom, skrivajući to od svoje ljevice!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah Uzvišeni mu se Smilovao: "Lanac prenosilaca je hasen-garib."

***

HADIS
Zemlja hidžre

Navodi ga Et-Tirmizi u poglavlju Značaj Medine, na kraju knjige, 2.džuz, str.327

﴿١٥١﴾ عن جرير بن عبد الله–رضى الله عنه– عن النبى– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿إنَّ الله أَوْحَى إِلَيَّ: «أيَّ هَؤلاءِ الثَّلاثَةِ نَزَلْتَ فَهِيَ دَارُ هِجْرَتِكَ: المَدِينَةِ، أو البَحْرَيْنِ أو قِنِّسْرِينَ؟!»﴾

[151] Prenosi se od Džerira b. 'Abdullaha, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Allah mi je objavio: u koji od ova tri ćeš odseliti, pa da postane zemljom tvoje hidžre: Medinu, Bahrejn ili Kinnisrin?

Naveo je Et-Tirmizi: "Ovaj hadis je garib. Nije nam poznat osim preko Fadla b. Musaa (jedan od prenosilaca)".

***

HADIS
Strašna kazna za nepravdu i potkuplivanje (mito)

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, 2. džuz, str.26.

﴿١٥٢﴾ عن عبد الله بن مسعود– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿«مَا مِنْ حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إلا جَاءَ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَ مَلَكٌ آخِذٌ بِقَفَاهُ ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَإِنْ قَالَ: «أَلْقِهِ!»، أَلْقَاهُ فِي مَهْوَاةٍ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا.»﴾

[152] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Mes’uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Svaki sudija koji je dijelio pravdu među ljudima će doći na Sudnji dan, a za njegov potiljak će ga ščepati melek. Zatim će on podići njegovu glavu u nebo i, kada se kaže: Baci ga!, on će ga baciti u bezdan, u koji će padati četrdeset godina.

***

HADIS
Zabrana škrtosti i rasipništva prilikom smrti

Navodi ga En-Nesai:

﴿١٥٣﴾ عَنْ بُسْرِ بْنِ جَحَّاشٍ – رضى الله عنه – قال: «بَزَقَ النَّبِيُّ – صلى الله عليه و سلم – فِي كَفِّهِ ثُمَّ وَضَعَ أُصْبُعَهُ السَّبَّابَةَ، و قال: ﴿«يَقُولُ اللهُ – عز و جل –: «أَنَّى يُعْجِزُنِي ابْنُ آدَمَ، وَ قَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ مِثْلِ هَذِهِ، فَإِذَا بَلَغَتْ نَفْسُكَ هَذِهِ» – وَ أَشَارَ إِلَى حَلْقِهِ – «قُلْتَ: «أَتَصَدَّقُ!»، وَ أَنَّى أَوَانُ الصَّدَقَةِ!؟»﴾

[*153*] Prenosi se od Busra b. Džehhaša, r.a., da je rekao: - Pljunuo je Vjerovjesnik, s.a.v.s., na svoj dlan, a zatim uzeo kažiprst i rekao: - Govori Allah, Uzvišeni i Slavni: „Zar Me, potomče Ademov, smatraš slabim, a Ja sam te stvorio od onog što je slično ovome? Kada ti duša dođe dovdje (Poslanik, s.a.v.s., pokazao je na svoj grkljan), ti kažeš: ‘Udjeljivat ću!’ Zar je tada vrijeme milostinji?!“

***

HADIS
Oporučivanje trećine

Navodi ga En-Nesai u poglavlju Oporuka.

﴿١٥٤﴾ عن ابن عمر —رضى الله عنهما— قال: «قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم—: ﴿»يَا ابْنَ آدَمَ، اثْنَتَانِ لَمْ تَكُنْ لَكَ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا: «جَعَلْتُ لَكَ نَصِيبًا مِنْ مَالِكَ حِينَ أَخَذْتُ بِكَظَمِكَ لأُطَهِّرَكَ بِهِ وَ أُزَكِّيَكَ و صَلاةَ عِبَادِى عَلَيْكَ بَعْدَ انْقِضَاءِ أَجَلِكَ.»﴾

[*154*] Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Čovječe, dato ti je dvoje, od kojih ni u jednom nemaš udjela. Učinio sam da ti pripada dio od tvog imetka, sve dok te Ja ne ščepam za grkljan, da bih te time oprao i očistio, i namaz Mojih robova za tebe, nakon tvoje smrti.

Poglavlje XVI

Post i njegove blagodati

HADIS
Post pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi

Iz El-Buharijinog Sahiha, iz Knjige o postu, 3. džuz, str. 24, poglavlje Blagodati posta

﴿١٥٥﴾ عن أبى هريرة— رضى الله عنه— أن رسول الله— صلى الله عليه و سلم—قال: ﴿«الصِّيَامُ جُنَّةٌ، فلا يَرْفُثْ و لا يَجْهَلْ، وَ إِنْ امْرُؤٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ، فَلْيَقُلْ: «إِنِّى صَائِمٌ!»، مَرَّتَيْنِ. وَالَّذى نَفْسِى بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ الله مِنْ رِيحِ المِسْكِ،— «يَتْرُكُ طَعَامَهُ و شَرَابَهُ و شَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِى. الصِّيَامُ لِى، وَ أَنَا أَجْزِى بِهِ وَ الحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا.»﴾

[*155*] Pričao nam je ‘Abdullah b. Mesleme, koji prenosi od Malika, on od Ebu ez-Zinada, on od El-E’aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Post je štit. Onaj koji posti, neka se kloni bestidnog govora i ružnog postupanja. Ako se neko bude svađao s njim ili ga bude vrijeđao, neka on kaže: „Zaista, ja postim!“ dva puta. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz

usta postača je draži Allahu od mirisa miska. On ostavlja svoju hranu, piće i udovoljavanje strastima zbog Mene. Post Meni pripada i Ja ću za njega nagraditi. A za svako dobro djelo slijedi deseterostruka nagrada.

***

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o odijevanju, poglavlje Šta se navodi o mirisu, 7. džuz, str. 164

﴿١٥٦﴾ عن أبي هريرة—رضى الله عنه— عن النبي— صلى الله عليه و سلم—قال:
﴿«**كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إلا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي، وَ أَنَا أَجْزِى بِهِ!**»، و لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*156*] Pričao mi je ‘Abdullah b. Muhammed, nama je pričao Hišam, obavijestio nas je Me’amer, koji prenosi od Ez-Zuhrija, on od Ibn el-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Svako djelo čovjeka pripada njemu, osim posta. On pripada Meni i Ja ću ga za njega nagraditi. - Zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska.

***

Navodi ga El-Buhari, također, u Knjizi tevhida, 9. džuz, str. 143

﴿١٥٧﴾ عن أبي هريرة—رضى الله عنه— عن النبي— صلى الله عليه و سلم—قال:
﴿يَقُولُ اللهُ—عز و جل—: «**الصَّوْمُ لِي، و أَنَا أَجْزِى بِهِ، يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَ أَكْلَهُ وَ شُرْبَهُ مِنْ أَجْلِي!**»، وَ الصَّوْمُ جُنَّةٌ وَ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ حِينَ يُفْطِرُ وَ فَرْحَةٌ حِينَ يَلْقَى رَبَّهُ وَ لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*157*] Pričali su nam Ebu Nu’ajm, pričao nam je El-E’ameš, koji prenosi od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da

je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Govori Allah, Uzvišeni i Slavni: Post Meni pripada i Ja ću za njega nagraditi postača. On ostavlja udovoljavanje svojim strastima, svoju hranu i piće Mene radi. - Post je štit, a postač ima dvije radosti: radost kada se iftari i radost kada sretne svog Gospodara. Zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska.

***

Navodi ga imam Malik, Allah mu se smilovao, u svom Muvetta'u, poglavlje Sveobuhvatnost posta, str. 124.

﴿١٥٨﴾ عن أبي هريرة–رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم–
قال: ﴿«وَ الَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*158*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska!

***

﴿١٥٩﴾ و فى رواية: ﴿«يَقُولُ اللهُ–عز و جل–: «إِنَّمَا يَذَرُ شَهْوَتَهُ و طَعَامَهُ
و شَرَابَهُ مِنْ أَجْلِى، فَالصِّيَامُ لِى، و أنَا أَجْزِى بِهِ، كُلُّ حَسَنَةٍ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، إِلَى
سَبْعَمِائَةِ ضِعْفٍ إلا الصَّوْمِ فَهُوَ لِى و أنَا أَجْزِى بِهِ.»﴾

[*159*] U drugoj predaji stoji: - Govori Allah, Uzvišeni i Slavni: - Zaista, on napušta udovoljavanje svojim strastima, svojoj hrani i piću Mene radi. Stoga post Meni pripada i Ja ću za njega nagraditi. Za svako dobro djelo slijedi deseterostruka nagrada do sedam stotina takvih, osim za post, on Meni pripada i Ja ću za njega nagraditi.

***

Navodi ga Muslim u svom Sahihu, u Knjizi o postu, poglavlje Blagodati posta, 5. džuz, str. 132 i dalje iz El-Kastalanijevog komentara u marginama.

﴿١٦٠﴾ عن أبي هريرة–رضى الله عنه– أنه قال: «سمعْتُ رسولَ اللهِ– صلى الله عليه و سلم– يَقُولُ: ﴿«قَالَ اللهُ–عز و جل–: «كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إلا الصِّيَامَ، هُوَ لِى وَ أنَا أجْزِى بِهِ!»، فَوَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَخُلْفَةُ فَمِّ الصَّائِمِ أطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*160*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori riječi Allaha, dž.š.: - Svako ljudsko djelo čovjeku pripada, osim posta. On pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi. - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz usta postača draži je Allahu od mirisa miska.

***

U drugoj predaji kod Muslima stoji:

﴿١٦١﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال رسولُ اللهِ– صلى الله عليه و سلم: ﴿«قَالَ اللهُ–عز و جل–: «كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ، إلا الصِّيَامَ، فَإنَّهُ لِى، وَ أنَا أجْزِى بِهِ!»، وَ الصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أحَدِكُمْ فلا يَرْفُثْ يَوْمَئِذٍ و لا يَسْخَبْ، فَإنْ سَابَّهُ أحَدٌ أوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: «إنِّى صَائِمٌ، وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أطْيَبُ عِنْدَ اللهِ يَوْمَ القِيَامَةِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ، و لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: إذَا أفْطَرَ فَرِحَ بِفِطْرِهِ و إذَا لَقِىَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ.»﴾

[*161*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Rekao je Allah, dž.š.: - Svako čovječije djelo njemu pripada, osim posta, jer on zasigurno Meni pripada i Ja ću za njega nagraditi. - Post je štit. Pa kada neko od vas bude postio neka tada ne priča bestidan

govor i neka ne podiže svoj glas. Ako ga neko bude vrijeđao ili se prepirao s njime, neka kaže: „Ja postim!" - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz usta postača je draži Allahu na Sudnjem danu od mirisa miska. Postač ima dvije radosti kojima se raduje: kada se iftari, raduje se svom iftaru i kada susretne svog Gospodara, raduje se zbog svog posta.

***

﴿١٦٢﴾ و فى رواية: ﴿»قال: «إِذَا لَقِيَ اللهَ فَجَزَاهُ فَرِحَ.»﴾

[*162*] U drugoj predaji stoji: - I kada susretne svog Gospodara, Koji ga je nagradio, on se obraduje.

***

Navodi ga Et-Tirmizi u poglavlju Blagodati posta, 1. džuz, str. 147.

﴿١٦٣﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— قال: «سَمِعْتُ رسولَ اللهِ—صلى الله عليه و سلم— يقول: ﴿»إِنَّ رَبَّكُمْ يَقُولُ: «**كُلُّ حَسَنَةٍ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعَمِائَةِ ضِعْفٍ، و الصَّوْمُ لِي وَ أَنَا أَجْزِي بِهِ!**»، الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ، و لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ، و إِنْ جَهِلَ عَلَى أَحَدِكُمْ جَاهِلٌ وَ هُوَ صَائِمٌ فَلْيَقُلْ: «إِنِّي صَائِمٌ.»﴾

[*163*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Zaista vaš Gospodar govori: - Za svako djelo slijedi deseterostruka nagrada do sedam stotina puta toliko. A post pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi. - Post je štit od vatre. Zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska. Ako nekome od vas dođe glupak da ga uznemiruje dok on posti neka mu tada on kaže: 'Ja postim!'"

Utvrdio je Et-Tirmizi: "Hadis je hasen-garib."

***

﴿١٦٤﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— قال: «قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم—: ﴿«قال الله—عز و جل—: «أَحَبُّ عِبَادِى إِلَيَّ أَعْجَلُهُمْ فِطْرًا.»﴾

[*164*] Navodi Et-Tirmizi, također, od Ebu Hurejre, r.a., da je prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Rekao je Allah, dž.š.: - Meni su, od Mojih robova, najdraži oni koji žure s iftarom.

Naveo je Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: "Hadis je hasen-garib."

***

Navodi ga Ibn Madždže u poglavlju Blagodati posta, 1. džuz, str. 258.

﴿١٦٥﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— قال: «قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم: ﴿«كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ: الحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، إِلَى سَبْعَمِائَةِ ضِعْفٍ، إِلَى مَا شَاءَ اللهُ، يَقُولُ اللهُ: «**إِلا الصَّوْمُ، فَإِنَّهُ لِي، وَ أَنَا أَجْزِى بِهِ يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَ طَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي.**»، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ و فَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، لَخُلُوفُ فَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*165*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Svako čovjekovo djelo se uvećava: za dobro djelo slijedi od deset istih do sedam stotina, koliko Allah htjedne. Allah kaže da se to odnosi na sve osim na post, jer, „zaista, on pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi, jer čovjek ostavlja udovoljavanje svojim strastima i hranu zbog Mene". - Postač ima dvije radosti: radost kada se iftari i radost kada bude susreo svog Gospodara. A zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska.

***

﴿١٦٦﴾ و رواه ابن ماجة مختصرا دون ذكر قوله: ﴿«يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَ طَعَامَهُ... الخ.»﴾

[*166*] Navodi ga Ibn Madždže skraćenog, bez navođenja Njegovih riječi: Ostavlja udovoljavanje svojim strastima i hranu... u poglavlju Blagodati djela, 2. džuz, str.223.

***

Navodi ga En-Nesai putem brojnih predaja, poglavlje Blagodati posta, 4. džuz, str. 159 i dalje.

Prva

﴿١٦٧﴾ عن على بن أبى طالب—رضى الله عنه— عن رسول الله— صلى الله عليه و سلم — قال: ﴿«إنَّ الله تبارك و تعالى يَقُولُ: «الصَّوْمُ لِى وَ أنَا أجْزى به!»، وَ للصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: حِينَ يُفْطِرُ وَ حِينَ يَلْقَى رَبَّهُ، وَالَّذى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*167*] Prenosi se od ‘Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista, Uzvišeni i Slavni Allah govori: - Post pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi. - A postač ima dvije radosti: kada iftari i kada bude susreo svog Gospodara. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz usta postača draži je Allahu od mirisa miska.

Druga

﴿١٦٨﴾ عن أبى سعيد الخدرى— رضى الله عنه— قال: «قال النبى— صلى الله عليه و سلم: ﴿«إنَّ اللهَ—تبارك و تعالى—يقول: «الصَّوْمُ لِى، وَ أنَا أجْزى به!»، وَ للصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: إذَا أَفْطَرَ فَرِحَ، و إذَا لَقِىَ رَبَّهُ فَجَزَاهُ فَرِحَ، وَ الَّذى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*168*] Prenosi se od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Zaista, Allah, Uzvišeni i Slavni, govori: - Post pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi postača. - Postač ima dvije radosti: kada se iftari, on se raduje i kada susretne svog Gospodara i On ga nagradi, on će se radovati. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska.

Treća

﴿١٦٩﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه
و سلم: ﴿«قالَ اللهُ–عز و جل–: «**كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ إلا الصِّيَامَ، هُوَ لِى و أنَا
أجْزِى به!**»، الصِّيَامُ جُنَّةٌ، فإذَا كانَ يَوْمُ صَوْمِ أحَدِكُمْ فلا يَرْفُثْ و لا يَصْخَبْ، فَإنْ
شَاتَمَهُ أحَدٌ أو قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: «إنِّى امْرُؤٌ صَائِمٌ!»، و الَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ
فَمِ الصَّائِمِ أطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ المِسْكِ.»﴾

[*169*] Prenose se od Ebu Hurejre, r.a., riječi Allahovog poslanika, s.a.v.s.: - Rekao je Allah, dž.š.: - Svako djelo potomka Ademovog pripada njemu, osim posta. On pripada Meni i Ja ću ga za njega nagraditi. - Post je štit, pa, kada neko od vas posti, neka ne govori bestidne riječi i neka ne podiže glasa. Ako ga neko vrijeđa ili se s njim svađa, neka kaže: „Ja sam postač!" - Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, zadah iz usta postača je draži Allahu od mirisa miska.

Ostale predaje kod En-Nesaija su jako slične ovdje navedenim, tako da ih nema potrebe navoditi, a onaj ko to želi može ih naći u njegovoj zbirci.

Komentar hadisa Post pripada Meni

Prvo El-Buharijini hadisi, Allah mu se smilovao:

U izjavi *Post je štit* riječ جُنَّة (štit) ima značenje: *zaštita i zastor*, tj. zaštita od griješenja, jer post slama strasti i slabi ih. Rečeno je da je to zastor od vatre, kako je već preneseno u pojedinim predajama kod Et-Tirmizija. U njima stoji: *Post je štit od vatre,* a vatra ima značenje okruženosti strastima. Tako stoji kod Se'ida b. Mensura i Ahmeda u hadisu od Ebu 'Ubejde b. El-Džerraha: *Post je štit, ukoliko ga postač ne pocijepa,* a Ed-Darimi je dodao: *ukoliko ga ne pokvari ogovarenjem.* El-Kastalani kaže da su u njemu dva pojma međusobno povezana, jer kada postač sačuva svoju dušu od griješenja na dunjaluku, to će mu biti zastor od vatre na Ahiretu.

U izjavi: *Neka se on kloni bestidnog govora i ružnog postupanja,* riječ لا يرفث je u značenju savjeta da postač ne bude nepristojan u svom govoru, a riječ لا يجهل podrazumijeva klonjenje od ružnog postupanja; tj. neka postač ne čini djelo koje je svojstveno glupaku, kao što je pjevanje i ismijavanje, ili neka ne potcjenjuje drugog. U predaji kod Se'ida b. Mensura stoji: *Neka se kloni bestidnog govora i neka se ne svađa,* što je općenita zabrana i odnosi se i na vrijeme dok postač posti, a i u drugim situacijama, kada to ne čini. To se posebno veže za post, u odnosu na druge situacije, zbog toga što se čovjek svojim postom pokorava isključivo Allahu, te mu, stoga, ne dolikuje da griješi.

'Ijad kaže da riječ قاتله u izjavi: *A ako se neko bude svađao s njim ili ga bude vrijeđao,* ima značenje: *suprostavljanje drugome prepirući se s njim.* U predaji kod Se'ida b. Mensura, koju prenosi preko Suhejla, stoji: *A ako neko nabasa na njega i počne se s njim raspravljati.* Ova izjava ima značenje: svađao se s njim. Njen smisao je u preporuci: ako postaču dođe neko da se svađa s njim ili da ga vrijeđa, ne bi trebalo da mu on uzvraća na isti način.

Neka tada kaže: „Ja postim" dvaput jeste poziv da se ta izjava kaže javno, što smatra En-Nevevi u djelu *El-Ezkar*, ili srcem, kako tvrdi El-Mutevelli, a što prenosi Er-Rafi'i od drugih učenjaka. Poziv na opetovanje te izjave *(dvaput)* jeste zbog mogućnosti da bi, kada je postač izrekne, mogao biti odbijen od svađalice ili osobe koja ga vrijeđa, pa bi trebalo odvraćati postupno. U djelu *El-Mesabih* se navodi: „Očito je da je ovaj govor povod za formiranje zabrane. Stoga, postačeva izjava: 'Ja postim!' upozoravajuća je i opominjujuća prijetnja, usmjerena onome

ko oskrnavi svetost postača i njegovo vrijeđanje se uzima kao sredstvo umanjenja nagrade: onaj koji vrijeđa sam će se opametiti strogošću zabrane, uzrokovane postom, jer je post štit svom postaču koji ga čuva od ezijeta drugih, ali istovremeno štiti i druge od njegovog ezijeta." U hadisu: *Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, zadah iz usta postača,* riječ الخلوف znači: *promjena zadaha iz usta postača zbog nedostatka hrane u njegovom želucu.* Ovaj hadis se nastavlja riječima: *draži je Allahu od mirisa miska,* a tekst predaje kod Muslima i En-Nesaija glasi: *bit će draži Allahu na Sudnjem danu.* Ibn es-Salah i Ibn 'Abdusselam se razilaze oko toga da li se ovdje misli na zadah na dunjaluku ili na Ahiretu. Ibn 'Abdusselam iznosi stav da se misli na zadah na Ahiretu, a kao dokaz uzima predaju od Muslima i En-Nesaija. Prenosi Ebu eš-Šejh, sa slabim lancem prenosilaca, od Enesa merfu' hadis, u kojem stoji: *Izaći će postači iz svojih kabura i bit će prepoznavani po mirisu iz svojih usta. A njihova usta su draža Allahu od mirisa miska.* Ibn es-Salah iznosi stav da se time misli na zadah na dunjaluku, uzimajući kao dokaz za to merfu' hadis koji se prenosi od Džabira, a u kojem stoji: *A zadah iz njihovih usta, kada se oni sustežu od jela, draži je Allahu od mirisa miska* Ovo je problematično, s obzirom na to da je Allah Uzvišeni čist od svojstava koja imaju stvorenja, kao što je čulo mirisa i dr. Stoga je neophodno to uzeti u prenesenom smislu, kako bi se ukazalo na blizinu Allahu Uzvišenom.

Rečeno je: „Zaista će ga On nagraditi za post na Ahiretu, kada će zadah njegovih usta biti bolji od mirisa miska, ili kada će pobrati nagrade za post, koje su bolje od mirisa miska kod nas."

Zatim navodi El-Kastalani: „Možeš pitati: Zašto je zadah postača bolji od mirisa miska, kada je miris krvi šehida miris miska, a u tome je i stavljanje života na kocku?"

Odgovorit ću da je trag posta bolji od traga džihada, jer je post jedan od ruknova (stubova) islama, na koje ukazuju Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *Islam je izgrađen na pet stubova.* Džihad je fardi-kifaje, a post fardi-'ajn. A fardi-'ajn je bolji od fardi-kifajeta, kako to iznosi imam Eš-Šafi', Allah Uzvišeni mu se smilovao. A prenio je imam Ahmed, Allah mu se smilovao, u svom Musnedu da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dinar kojeg potrošiš za svoju porodicu je bolji od dinara kojeg potrošiš na Allahovom putu.* Smisao ovog dokaza je da je trošenje na svoju porodicu, a što je fardi-'ajn, bolje od trošenja na Allahovom putu, što jeste džihad, koji spada u fardi-kifaje. Nije u suprotnosti s time hadis kojeg prenosi Ebu Davud et-Tajalisi od Ebu Katade koji kaže: *Jednom je govorio Vjerovjesnik, s.a.v.s. Spomenuo je džihad i istakao da je on bolji od svih*

ostalih djela, izuzev od pet dnevnih namaza. Ta nesuprotstavljenost je zbog toga što je ovaj hadis izgovoren prije propisivanja posta i njegove obaveznosti. Osim toga, jednom je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio čovjeku koji ga je pitao o djelu najboljem od svih, riječima: *Drži se posta, nema ništa što je njemu slično.*

Riječi: *Ostavlja svoju hranu, piće i udovoljavanje svojim strastima Mene radi!* govori Allah Uzvišeni, kako stoji u većini predaja. A riječ شهوته (svoje strasti) je povezana veznikom s onim što je ispred nje, spajajući opće s posebnim, čime se možda hoće zasebno obuhvatiti seksualni nagoni.

Post pripada Meni znači da nema postač u njemu udjela, kao što je pretvaranje i sl, ili zato što je iskren prema Njemu, jer se postom ne pokorava nikom drugom do Njemu, ili je to tajna između Njega i Njegova roba, koji je izvršava samo radi Njega.

I Ja ću za njega nagraditi znači da će nagraditi postača za njega. Poznato je da, kada Plemeniti preuzme na Sebe davanje, to postaje znakom obilnosti toga davanja i njegova pojačavanja, kao i bezbrojnog povećavanja nagrade, bez svođenja računa. *Za dobro djelo slijedi deseterostruka nagrada.* U nekim od predaja se dodaje: *do sedam stotina puta toliko.* Oni su jedinstveni u stavu da je namjera da se postačem ovdje smatra onaj ko je sačuvao svoj post od griješenja.

Zbog toga on kaže: *Postač ima dvije radosti: radost kada se iftari*, a to je radost njegove hajvanske duše, *i radost kada susretne svog Gospodara,* a ta radost pripada njegovoj duši koja je obdarena rububijjetom. Tada će mu biti predočen post prilikom susreta s njegovim Gospodarom, i to je osvjedočenje (El-Kastalani).

Komentar Muslimovih predaja od En-Nevevija, Allah mu se smilovao

En-Nevevi je kazao da ovaj hadis sadrži zabranu postaču da bestidno govori, što predstavlja isprazan i sraman govor. Riječ الجهل (glupost) je veoma slična, po svom značenju, riječi الرفث (bestidan govor), a to je ono što je suprotno razboritosti, što je suprotno prikladnom govoru i ponašanju.

Riječi: *A ako ga neko bude vrijeđao* znače: ako mu dođe neko s namjerom da ga vrijeđa, a riječ قاتله (svađao se s njim) ima značenje:

prepirao se s njim i suprostavljao mu se. U izjavi: *Neka tada kaže: „Ja postim! Ja postim!“* navodi se upravo dva puta, što znači da to postač treba da javno izgovori, kako bi ga čuo onaj ko je došao da ga vrijeđa i da se prepire s njim, te time bude uspješno ukoren. Navodi se i preporuka da to postač ne izgovori naglas, nego u sebi, tiho, kako bi time spriječio svađu i vrijeđanje sa svoje strane, kao i uzvratio na isti način i tako sačuvao svoj post od neugodosti. Najbolje je, ipak, da se obje preporuke ostvare zajedno. Znaj da zabrana vrijeđanja i psovanja postača, svađanja i prepirke s njim nije isključivo vezana samo za njega. Naprotiv, to je zabranjeno činiti bilo kome, ali se ta zabrana posebno apostrofira kao pravo postača.

Za riječi: *Svako djelo potomka Ademovog njemu pripada, osim posta. On pripada Meni i Ja ću za njega nagraditi* En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, kaže da se učenjaci razilaze oko značenja hadisa, mada svaki ibadet pripada Allahu Uzvišenom. Jedni misle da je razlog vezivanja posta za Allaha u tome što vjernik postom ne robuje nikom drugom do Allahu, dok nevjernici nisu nikada uzdizali svoja božastva (idole) postom, a činili su to klanjajući im se, dijeleći sadaku u ime njih, spominjući ih i sl.

Kao drugi razlog, navodi se da je post daleko od dvoličnjaštva, zbog njegove tajnosti, za razliku od namaza, hadža, borbe, sadake i drugih vidljivih ibadeta.

Treći misle da je to zbog toga što ni postač ni njegova duša nemaju nikakava udjela u postu, za razliku od ostalih ibadeta.

Ima i mišljenje da je to zbog postačeve relativne neovisnosti o hrani i piću, što je svojstvo i Allaha Uzvišenog. Tako se postač približava Allahu onim što je povezano s Njegovim svojstvima, iako svojstva Allaha Uzvišenog ne sliče ni jednoj stvari.

Jedni zastupaju stav da je značenje izjave: *Post pripada Meni* u tome da Jedini Allah zna kolika je vrijednost nagrade za post, ili koliko je povećanja dobrih djela, dok za druga djela pokornosti Allah Uzvišeni Svojim stvorenjima otkriva veličinu njihove nagrade.

Jedno od tumačenja je i da je postač vezan za Allaha vezom počasti, kao što On kaže: *Allahova kamila* (sura Eš-Šems, 13), s tim što cijeli univerzum pripada Allahu Uzvišenom, a ovaj hadis pojašnjava svetost posta i sabura u njemu, budi želju za njim i podstiče na njega.

Riječi: *I Ja ću za njega obilno nagraditi* pojašnjavaju veličinu blagodati posta i obilnost Njegove nagrade, a poznato je da, kada Plemeniti preuzima na Sebe davanje, to ukazuje na veličanstvenost nagrade i obilnost tog davanja.

U sintagmi *zadah iz usta postača* u drugoj predaji je riječ خلفة- zamijenjena riječju خلوف, a obje riječi su s damom (ـُ) na ha'u (خ) i obje znače: promjena mirisa usta. Ovdje je upotreba damme (ـُ) na ha'u (خ) ispravna i to je rašireno u književnim djelima, dok istočnjaci izgovaraju i s dammom (ـُ) i s fethom (ـَ), ali je s damom (ـُ) ispravno. U pogledu značenja hadisa El-Mazuri je naveo: „Ovo predstavlja metaforu i alegoriju, jer je osjećanje prijatnog mirisa osobina živog stvorenja, čija čula ga usmjeravaju nečemu, pa on to smatra lijepim ili ga udalje od nečega, pa on to smatra ružnim. A Allah Uzvišeni je čist od svega toga. Međutim, kod nas vlada običaj da nam je bliže ono što ima prijatan miris, te se u prenesenom smislu to veže za post, kao nešto što približava Allahu Uzvišenom. El-Kadi kaže: 'Rečeno je da će postača nagraditi Allah Uzvišeni za njega na Ahiretu, te će njegov zadah postati prijatniji od mirisa miska, kao što je miris krvi šehida miris miska.'

Rečeno je da je će postač postići nagrade koje su brojnije od onoga što će postići vlasnik miska na nekom sijelu.

Po drugome mišljenju, njegov miris je draži Allahovim melekima od mirisa miska.

Zatim navodi En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Ispravno je da će zadah imati veće nagrade od miska, uzimajući u obzir da se podstiče na mirisanje za džumu i bajrame, sijela u kojima nema griješenja i za zikr, kao i za sva ostala dobra djela."

U zapovijedi: *Neka on ne priča bestidno i neka ne podiže glas*, riječi ولا يسخب- stoje sa sinom i sadom (لا يصخب), što znači *pjevanje*, dok je značenje preneseno u drugoj predaji: *neka ne bude nerazuman*. Et-Taberi bilježi i verziju: *Neka ne ismijava druge* (ولايسخر) s ra'om (ر), a značenje je ispravno, zbog toga što ismijavanje može biti učinjeno i riječju i djelom, a sve to predstavlja nerazumna djela.

En-Nevevi je utvrdio da je ova predaja pogrešno napisana, iako je njeno značenje ispravno.

Ovaj autor, Allah mu se smilovao, za riječi: *Postač ima dvije radosti* iznio je mišljenje islamskih učenjaka: Kada je u pitanju postačeva radost prilikom susreta s Gospodarom, njen uzrok leži u tome što će vidjeti svoju nagradu, sjetiti se Allahove blagodati prema njemu i svog sretnog ishoda zbog toga. Uzrok, pak, radosti prilikom iftara leži u tome što je postač upotpunio svoj ibadet i uspio ga sačuvati od grijeha, kao i u tome što će ga obradovati velika nagrada za taj ibadet.

Dodat ću: Ta radost u sebi uključuje i radost ljudske duše, koja se u tome trenutku naslađuje onim od čega se sustezala tokom posta, a što bude u vrijeme iftara. A Allah najbolje zna!

Poglavlje XVII

Dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s, za ummet na dan Arefata i govor u danu prinošenja žrtve

HADIS
Dova Vjerovjesnika, s.a.v.s., za svoj ummet u noći Arefata

Navodi ga Ibn Madždže, Allah mu se smilovao, u poglavlju Dova na Arefatu 2. džuz, str. 123.

﴿١٧٠﴾ عن عبد الله بن كنانة بن عباس بن مرداس السلمى أن أباه أخبره عن
أبيه أن النبى— صلى الله عليه و سلم دعا لأمته عشية عرفة فأجيب: ﴿«**إِنِّى قَدْ
غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَلا الظَّالِمَ، فَإِنِّى آخُذُ لِلْمَظْلُوم مِنْهُ!**»، **قال**: «**أَىْ رَبِّ، إِنْ
شِئْتَ أَعْطَيْتَ المَظْلُومَ مِنَ الجَنَّةِ وَ غَفَرْتَ لِلظَّالِمِ.**»﴾، فَلَمْ يُجِبْ عَشِيَّةً، فَلَمَّا

أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ أَعَادَ الدُّعَاءَ فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ، قَالَ: «فَضَحِكَ رسولُ اللهِ– صلى الله عليه و سلم.»، أو قال: «تَبَسَّمَ.»، فقال لَهُ أبو بكر و عُمَرُ: «بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي! إِنَّ هَذَا لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا، فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ؟! أَضْحَكَ اللهُ سَنَّكَ!»،– قال: ﴿«**إِنَّ عَدُوَّ اللهِ إِبْلِيسَ لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللهَ**–عز و جل– **قَدْ اسْتَجَابَ دُعَائِي و غَفَرَ لِأُمَّتِي، أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ وَ يَدْعُو بِالْوَيْلِ و الثُّبُورِ، فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ.**»﴾

[*170*] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Kinaneta b. ‘Abbasa b. Mirdasa es-Sulemijja da je njegov otac čuo svog oca da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio dovu za svoj ummet u noći Arefata, pa mu je bilo odgovoreno: - Zaista sam oprostio njima, osim nepravedniku (zalimu), od koga ću uzeti ono čime se ogriješio prema mazlumu. – Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: - Moj Gospodaru, da si Ti htio, dao bi mazlumu Džennet, a oprostio bi zalimu. – Na to mu nije odgovoreno te večeri. Kada se našao na Muzdelifi, ponovo je učinio dovu i bilo je udovoljeno onome što je tražio. Potom se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao (ili je rekao da se nasmiješio), na što su ga upitali Ebu Bekr i Omer: - Ti si nam draži od oca i majke. Zaista je ovo vrijeme u kojem se nisi smijao. Što te je sada nasmijalo, učinio te Allah vazda nasmijanim?! - On odgovori: - Zaista je neprijatelj Allahov Iblis, nakon što je saznao da je Allah, dž.š., već udovoljio mojoj dovi i oprostio mome ummetu, uzeo zemlju i prosuo je sebi po glavi, dozivajući proklestvo i propast, pa me nasmijala ta njegova uznemirenost.

Komentar hadisa

Vjerovjesnik, s.a.v.s., učinio je dovu za svoj ummet (kojeg čine svi koji potvrđuju istinitost onoga s čime je on došao) da mu Allah Uzvišeni oprosti grijehe. To je učinio u noći Arefata, tj. u posljednjem dijelu dana Arefata, u vrijeme od ikindije pa nadalje. Allah Uzvišeni je na njegovu

dovu odgovorio riječima: *Zaista sam Ja oprostio svima njima, osim zalimima, koji čine zulum prema robovima Allaha Uzvišenog.* Allah će uzeti od zalima i dati mazlumu, zbog toga što je odmazda (kisas) obavezna (vadžib), a Allah je Djelitelj pravde. Nakon toga je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Gospodaru moj, da si Ti htio, nagradio bi mazluma Svojim Džennetom, koji predstavlja Tvoju nagradu i Tvoju Milost, a oprostio bi zalimu, kao izraz Svog dobročinstva prema njemu. Ti si Plemeniti i Onaj Koji puno prašta i Dobročinitelj Uzvišeni! - To se desilo na Arefatu. Na Muzdelifi, na izmaku noći, ponovo je uputio dovu i molbu, pa mu je Allah Uzvišeni udovoljio u onome što je tražio i oprostio svima, te se time obistinio njegov san o oprostu zalimu i odšteti mazlumu, darujući mu Džennet. Zbog toga se Vjerovjesnik, s.a.v.s., zasmijao ili nasmješio osmijehom sličnim smijehu. U ovoj rečenici to ima značenje: nasmješio se, jer je jedna od osobina Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je njegov smijeh bio osmjehivanje. *Rekli su mu Ebu Bekr i Omer, r.a.: - Zaista je ovo vrijeme u kojem se nisi smijao* (a to je na izmaku noći i to je vrijeme skrušenosti i dove). *Šta te je nasmijalo, učinio te Allah vazda nasmijanim?* Ova rečenica njih dvojice predstavlja dovu za Vjerovjesnika, s.a.v.s.: da mu Allah Uzvišeni da radost koja će ga stalno činiti nasmijanim. On je odgovorio: *Zaista je Allahov neprijatelj Iblis* (neka je Allahovo prokletstvo na njega), *nakon što je saznao da je Allah, dž.š., udovoljio mojoj dovi i da je oprostio mome ummetu, uzeo zemlju i posuo je po svojoj glavi, zabrinut i žalostan* zbog toga što ga je mimoišla velika blagodat koju je Allah dao ummetu Muhammeda, s.a.v.s.. *On je uzeo zazivati proklestvo i nesreću,* tj. propast na one koji su ga zadesili. Rekao je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Nasmijalo me je to što sam ga vidio uznemirenog* i zbog njegove žalosti što nije postigao nikakva dobra kojeg su postigli pripadnici ummeta Muhammeda, s.a.v.s.

Navodi En-Nesai hadis o danu Arefata:

﴿١٧١﴾ عن عائشة —رضى الله عنها— أن رسول الله —صلى الله عليه و سلم—
قال: ﴿«مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يَعْتِقَ اللهُ—عز و جل— فِيهِ عَبْدًا أَوْ أُمَّةً مِنَ النَّارِ
مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ وَ إِنَّهُ لَيَدْنُو يُبَاهِي بِهِمْ الملائِكَةَ وَ يَقُولُ: «مَا أَرَادَ هَؤُلاءِ؟!»﴾

[*171*] Prenosi se od ‘Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Nema dana u kojem Allah oslobodi od vatre više robova ili robinja nego što je to na Dan Arefata, kada se On primakne i hvali se njima melekima, pitajući: - Šta žele ovi?!

Komentar hadisa

Dio izjave: *Nema dana u kojem Allah oslobodi od vatre više robova ili robinja nego što je to na Dan Arefata* znači da Allah Uzvišeni spasi od vatre toga dana veliki broj muškaraca i žena, zbog čega ovaj Dan ne sliči nijednom drugom, kada je u pitanju oslobađanje iz džehenemskih okova. U njemu je oslabađanje robova od džehenemske vatre brojnije u odnosu na ostale dane, što predstavlja njegovo isticanje u odnosu na ostale dane. To se odnosi i na nagrade koje Allah rasipa na Svoje robove. On ih obilno obasipa Svojom milošću. *On se primakne i hvali se njima Svojim melekima* znači da se primakne Svojom milošću i hvali se njima Svojim melekima, govoreći: *Šta žele ovi?!* Ovdje nije namjera da se izrazi pitanje, nego pohvala za Njegove robove, koji su napustili svoje porodice i mjesta življenja, kako bi došli u Meku, izmoreni i prašnjavi, da obave farzove hadža i zamole Allaha Uzvišenog da im oprosti i primi njihova pokajanja. Oni Njemu teže, tražeći Njegovu milost i strahujući od Njegove kazne. A On je Milostiv i Plemenit. Oprostio im je i smilovao im se.

Hadis Govor u danu kurbana (Jevmun-nahr), kojeg navodi Ibn Madždže u poglavlju Govor u danu kurbana, 2. džuz, str. 129

﴿١٧٢﴾ عن عبد الله بن مسعود– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى
الله عليه و سلم– و هُوَ عَلَى نَاقَتِهِ المُخَضْرَمَةِ بِعَرَفَات، فقال: ﴿«أَ تَدْرُونَ أَىُّ يَوْمٍ
هَذَا؟ وَأَىُّ شَهْرٍ هَذَا؟ وَ أَىُّ بَلَدٍ هَذَا؟»، قالو: «هَذَا بَلَدٌ حَرَامٌ، وَ شَهْرٌ حَرَامٌ، وَ
يَوْمٌ حَرَامٌ.»، قال: «أَلا وَ إِنَّ أَمْوَالَكُمْ، وَ دِمَاءَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا
فِى بَلَدِكُمْ هَذَا فِى يَوْمِكُمْ هَذَا. أَلا وَ إِنِّى فَرَطُكُمْ عَلَى الحَوْضِ وَ أُكَاثِرُ بِكُمُ الأُمَمَ،
فلا تُسَوِّدُوا وَجْهِى. أَلا وَ إِنِّى مُسْتَنْقِذٌ أُنَاسًا وَ مُسْتَنْقَذٌ مِنِّى أُنَاسٌ، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ،
أُصَيْحَابِى!»، فَيَقُولُ: «**إِنَّكَ لا تَدْرِى مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ**.»﴾

[*172*] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Mes’uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao, dok je bio na svojoj ostarjeloj devi na Arefatu: - Znate li koji je ovo dan? I koji je ovo mjesec? I koji je ovo grad? - Oni odgovoriše: - Ovo je sveti mjesec, sveti dan i sveti grad. - On reče: - Zaista su vam imeci vaši i životi vaši zabranjeni i sveti kao što je svet ovaj vaš mjesec i ovaj vaš grad i ovaj vaš dan. Zaista ću vas predvoditi do izvora Havd i ponosit ću se vašom brojnošću nad ostalim narodima. Stoga me nemojte osramotiti! Zaista sam izbavitelj ljudima, koji će od mene tražiti da ih izbavim, pa ću reći: Gospodaru moj, ashabi moji! On će reći: - Tebi nije poznato ono šta su oni radili poslije tebe!

Komentar hadisa

Rekao je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dok je bio na svojoj ostarjeloj devi (a to je Kasva) *na Arefatu,* držeći govor ljudima tog dana: - *Znate li koji je ovo dan? I koji je ovo mjesec? I koji je ovo grad*? Ovim pitanjem on ih inicira na razmišljanje o svetosti dana, mjeseca i grada, kako bi im učvrstio uvjerenje u svetost imetaka i života, koji su svetinje kao ovaj mjesec

i ovaj grad. Zatim im kaže: *Zaista ću vas ja predvoditi do izvora Havd*, tj: ići ću ispred vas, kako bih vas sklonio kod izvora Havd sa kojeg ćete piti i ponosit ću se vašom brojnošću u odnosu na ostale narode i biti zadovoljan vama. Stoga me nemojte osramotiti vašim grijesima, da vam ne bi bio uskraćen Havd! Zaista ću spašavati ljude svojim šefa'atom, osim onih za koje se neću moći zauzeti, zbog mnogobrojnosti onoga što su izmislili poslije mene. Ako bude tako, vi slijedite moj put i ne vraćajte se nevjerovanju (kufru) i otpadništvu odmah poslije mene: *bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani*! (sura Ali Imran, 102)

A Allah najbolje zna!

Poglavlje XVIII

Borba na Allahovom putu i značaj šehida i iskrenosti u džihadu

HADIS
Blagodati borbe na Allahovom putu

Iz El-Buharijinog Sahiha, a navodi ga u poglavlju Džihad je od imana, 1. džuz, str. 16.

﴿١٧٣﴾ عن أبي هريرة—رضى الله عنه— عن النبي— صلى الله عليه و سلم— قال:
﴿«انْتَدَبَ اللهُ لِمَنْ خَرَجَ فِى سَبِيلِه: «**لا يُخرِجُهُ إلا إيمَانٌ بِى وَ تَصْدِيقٌ بِرُسُلِى، أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ، أَوْ غَنِيمَة، أو أُدْخلَهُ الجَنَّةَ.**»، وَلَوْ لا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِى مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ، وَلَوَدِدْتُ أَنّى أُقْتَلُ فِى سَبِيلِ اللهِ، ثُمَّ أُحْيَا، ثُمَّ أُقْتَلُ، ثُمَّ أُحْيَا، ثُمَّ أُقْتَلُ.»﴾

[*173*] Pričali su nam Haremi b. Hafs, 'Abdulvahid, 'Umare i Ebu Zur'a b. 'Amr, koji je rekao da je čuo Ebu Hurejru,

r.a., da prenosi riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Obaveže se Allah onome ko je krenuo da se bori na Njegovom putu: U to ga nije izvelo ništa drugo do vjera u Mene i iskrenost prema Mome poslaniku, pa ću ga, stoga, vratiti s nagradom koju je postigao, ili s plijenom, ili ću ga uvesti u Džennet! - Kada ne bih opteretio svoj ummet, ne bih izostao iza vojske u pohodu i tako bih želio da budem ubijen na Allahovom putu, zatim oživljen, a zatim ubijen, pa opet oživljen pa ubijen.

Komentar hadisa od Kastillanija

Haremijj b. Hafs je El-'Ateki, tj. ime mu je izvedeno od El-'Atik b. el-Esed, *'Abdulvahid* Ibn Zijad el-'Abdi, odnosno ime izvedeno od 'Abdulkajs el-Basri *'Umare* b. el-Ka'ka'a b. Šubrime el-Kufi *Ebu Zurate* (njegovo ime je Heremi) ili 'Abdurrahman, ili 'Abdullah b. 'Amr b. Džerir el-Bedželi), tj. ime je izvedeno od Bedžiletun Bintu Sa'ab. *Odaziva se Allah* انْتَدَب- znači: Obećao je Allah; kao što to navodi autor u posljednjim predajama o džihadu, ili: Žuri On sa Svojom nagradom. Korijen riječi je od ندبت فلانا إلى كذا požurio je neko nečemu, فانتدب pa mu se odazvao, tj. odgovorio mu. A u *El-Kamusu* stoji: ندبه إلى الامر pozvao ga nekoj stvari, tj. zvao ga i podsticao. *Nije ga izvelo ništa drugo do vjera u Mene*... tj. on mora biti u potpunosti iskren prema Allahu Uzvišenom prilikom svog odlaska u džihad i da jedini njegov povod za taj odlazak bude njegovo vjerovanje u Allahovo obećanje i potčinjenost Allahovom emru. U dijelu izjave da će *ga vratiti* riječ أن se odnosi na svoju glagolsku imenicu, tako da izvorno glasi: بان ارجعه tj. vratit ću ga u *njegovo* mjesto *s nagradom koju je postigao* tj. s onim što ga je zadesilo od dobitka, a to je plijen, zapravo samo s nagradom ako oni ne budu imali plijena *ili nagradom zajedno s plijenom,* ako oni budu postigli plijen, ili riječ أو- „ili" ima značenje veznika: و- „i". Tako stoji u predaji kod Ebu Davuda *s nagradom i plijenom,* gdje je riječ أو- „ili" zamjenjena veznikom و- „i", pojašnjavajući ono što je navedeno ranije u Njegovim riječima *koju je on postigao,* a potvrđujući obećanje Uzvišenog *ili ću ga uvesti u Džennet* prilikom njegovog ulaska zajedno s miljenicima, bez polaganja računa i bez obzira na grijehe, jer ih je džihad poništio, ili prilikom njegove smrti, shodno riječima Allaha Uzvišenog: *oni su živi i u obilju su kod*

Gospodara svoga (sura Ali Imran, 169). *A kada ne bih učinio teškim svome ummetu,* tj. da ne bude teško mome ummetu *ja ne bih izostao...* Riječ *iza* (خلف) upotrijebljena je u akuzativu kao zamjenica, u značenju riječi بعد (poslije) *izvidnice.* On bi sam išao u džihad, zbog veličine njegove nagrade, pa je značenje: Sustegao se od pohoda, sustegao se od izlaska s vojnom jedinicom zbog postojanja teškoće[57]. Uzrok teškoći je to što bi ashabima bilo teško da izostanu iza Poslanika, s.a.v.s., a nisu svi bili u stanju da ga prate u njegovom pohodu, zbog ličnih slabosti. To je spomenuto Poslaniku, s.a.v.s., kao teškoća kojom bi opteretio svoj ummet, da ga Allah nagradi najboljom nagradom od nas! Njegove riječi *tako bih želio* se vezuju s riječima ما قعدت (ne bih izostao), a lam (ل) dolazi kao pojačanje, ili je konstrukcija zakletve ispuštena (tako mi Allaha!), želio bih, tj. volio bih. (iz komentara el-Kastalanija, Allah mu se smilovao)

Možda je upotreba vava (و) ovdje preča zbog obnavljanja radnje, a ne kao veznika, zbog toga što je njegova ljubav prema ummetu postojana i trajna, a nije vezana za strah od opterećenja ummeta.

U dijelu izjave *da budem ubijen na Allahovom putu, zatim oživljen zatim ubijen, zatim oživljen zatim ubijen* upotrijebljena je damma (ـُ) na svakom hemzetu (أ) u riječima -اقتل i -احيا. One su upotrijebljena u tom obliku pet puta, dok u predaji od El-Usajlija stoji: *da uistinu budem ubijen* -أنّي اقتل, mijenjajući riječ -ان اقتل, a kod Ibn Zerra stoji: *pa budem ubijen, zatim oživljen pa ubijen, zatim oživljen pa ubijen.* Tako stoji u Juninijskoj nushi, a završava se njegovim riječima: *zatim budem ubijen,* jer je namjera šehadet (mučeništvo), pa se stanje na tome završava, a život kao nagrada je općepoznata stvar, te nema potrebe isticati ljubav prema njemu, jer je on neizbježna činjenica. Riječcu ثم (zatim) je bolje iskoristiti u ovom slučaju za slijed stepena, nego za slijed radnji u vremenu, zato što šehid želi da dostiže stepen poslije stepena, sve dok ne stigne do Firdevsa uzvišenog: -الفردوس الأعلى. A Allah najbolje zna.

---

57 Kada Poslanik s.a.v.s. izgovori ovakve riječi, to je da ne bi određeni postupak, u kojem su izrečene, postao ozakonjen i obavezan svima, bez izuzetka, što ne bi mogli podnijeti svi pojedinci ummeta i svi bi bili griješni. (op.prev.)

Navodi ga El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o džihadu i pohodu iz poglavlja Najodabraniji od ljudi je vjernik koji se bori na Allahovom putu svojim životom i svojim imetkom, 5. džuz, str. 35-36, komentar od El-Kastalanija. On veli:

﴿١٧٤﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– قال: «سَمِعْتُ رسول الله– صلى الله عليه و سلم– يقول: ﴿«مَثَلُ المُجَاهِد فِى سَبِيلِ الله–و اللهُ يَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِى سَبِيلِه– كَمَثَلِ الصَّائِم القَائِم، وَ تَوَكَّلَ اللهُ لِلمُجَاهِدِ فِى سَبِيلِهِ بِأَنْ يَتَوَفَّاهُ أَنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، أَوْ يَرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ.»﴾

[*174*] Pričali su nam Ebu el-Jeman, pričao nam je Šu'ajb, koji prenosi od Ez-Zuhrija da ga je obavijestio Se'id b. el-Musejjeb da je Ebu Hurejre, r.a., čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Primjer borca na Allahovom putu, a Allah najbolje zna ko je borac na Njegovom putu, jeste kao primjer postača koji stalno posti. Allah je čvrsto obećao borcu na Njegovom putu da će ga, kada mu uzme život, uvesti u Džennet, ili će ga vratiti zdravog s nagradom, ili s plijenom.

***

Navodi ga El-Buhari, također, u Knjizi o džihadu i pohodu, u poglavlju Govor Vjerovjesnika, s.a.v.s.: „Dozvoljen vam je plijen", 4. džuz, str.8586-.

﴿١٧٥﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«تَكَفَّلَ اللهُ لِمَنْ جَاهَدَ فِى سَبِيلِهِ، لا يُخْرِجُهُ إلا الجِهَادُ فِى سَبِيلِهِ وَ تَصْدِيقُ كَلِمَاتِهِ بِأَنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، أَوْ يُرجِعَهُ إِلَى مَسْكَنِهِ الَّذِى خَرَجَ مِنْهُ مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ.»﴾

[*175*] Pričao nam je Isma'il da mu je pričao Malik, koji prenosi od Ebu ez-Zinada, on od El-E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- Obećao je Allah onome ko se bude borio na Njegovom putu, a nije ga izvelo ništa drugo do borba na Njegovu putu i osvjedočenje u Njegove riječi, da će ga uvesti u Džennet, ili da će ga vratiti u njegovo mjesto iz kojeg je izašao, s nagradom, ili s plijenom."

***

A navodi ovaj hadis u poglavlju Blagodati džihada En-Nesai, 1. džuz, str. 16

﴿١٧٨﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– قال: «سمعت رسول الله– صلى الله عليه و سلم– يقول: ﴿«انْتَدَبَ الله لِمَنْ يَخْرُجُ فى سَبيله: «لا يُخرِجُهُ إلا الإيمَانُ بى، وَالجهَادُ فِى سَبيلي، أنَّهُ ضَامِنٌ حَتَّى أُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، بِأيِّهِمَا كَانَ: إمَّا بِقَتْلٍ أوْ وَفاةٍ أوْ أرُدَّهُ إلى مَسْكَنِهِ الَّذى خَرَجَ مِنْهُ نَالَ مَا نَالَ: مِنْ أجْرٍ أوْ غَنِيمَةٍ.»﴾

[*176*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Obavezuje se Allah osobi koja pođe da se bori na Njegovom putu: - Nije ga izvelo ništa drugo do vjerovanje u Mene i borba na Mome putu, pa jamčim da ću ga uvesti u Džennet, bez obzira na to kako bilo: pogibijom ili smrću. A možda ću ga vratiti u njegovo mjesto iz kojeg je krenuo, zajedno s onim što je stekao: nagradom ili plijenom.

***

﴿١٧٧﴾ عن أبى هريرة– رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: ﴿«تَكَفَّلَ اللهُ–عز و جل– لِمَنْ جَاهَدَ فِى سَبيلِه لا يُخرِجُهُ إلا جهَادُ فِى سَبيلِه وَ تَصْدِيقُ كَلِمَتِه بِأنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ أو يَرُدَّهُ إلَى مَسْكَنِهِ الَّذى خَرَجَ مِنْهُ مَعَ مَا نَالَ مِنْ أجْرٍ أوْ غَنِيمَةٍ.»﴾

[*177*] U predaji od Ebu Hurejre, r.a., stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Obećao je Allah, dž.š., onome ko se bude borio na Njegovom putu, a nije ga pokrenulo ništa drugo do borba na Njegovom putu i potvrda Njegove Riječi, da će ga uvesti u Džennet, ili da će ga vratiti njegovoj kući iz koje je izašao, s onim što je stekao od nagrade ili od plijena.

***

U drugoj predaji, koju on navodi u poglavlju Žamor vojske u pohodu, stoji:

﴿١٧٨﴾ عن ابن عُمَرَ— رضى الله عنه— عن النبى— صلى الله عليه و سلم— فِيمَا يَحْكِيه عَنْ رَبِّه: ﴿«ضَمِنْتُ لَهُ أَنْ أَرْجِعَهُ إِنْ أَرْجَعْتُهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ، وَ إِنْ قَبَضْتُهُ غَفَرْتُ لَهُ، وَ رَحِمْتُهُ.»﴾

[*178*] Prenosi se od Ibn Omera, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika s.a.v.s. ono što on pripovijeda od svog Gospodara: - Ja mu jamčim da, ako ga budem vratio, vratit ću ga s onim što mu je dospjelo od nagrade ili plijena. A ako mu uzmem dušu, oprostit ću mu i smilovat ću mu se.

Komentar hadisa

Nije ga izvelo ništa drugo do vjerovanje u Mene znači da nema drugog motiva za svoj polazak u borbu osim vjerovanja u obećanje Allaha Uzvišenog i pokoravanja Allahom emru, kao i prihvatanja onoga što su Allahovi poslanici dostavili od Njega a to je Njegovo obećanje da će podariti Džennet šehidima. Drugi motiv je težnja da Allahova Riječ bude gornja, kako bi učinio iskrenim svoj odlazak u borbu na Njegovom putu.

Jamčim da ću... znači da je Allah rekao: Ja sam garant da borcu na Mome putu pripada nagrada i Ja mu za to dajem iskreno obećanje! To obećanje pojašnjava riječima: *... da ću ga uvesti u Džennet, bez obzira*

na to kako bilo. To znači: neću prestati biti garant njegovoj nagradi sve dok ga ne uvedem u Džennet, u bilo kojem stanju koje ga zadesi: pogibija ili smrt bez ubijanja na putu u borbu, a možda ću ga vratiti i njegovoj kući, iz koje je izašao, zajedno s mnogobrojnim koristima koje je stekao i koje su mu dospjele. Potom, ukazujući na ono što se stiče, On kaže: *od nagrade ili od plijena,* tj. ili će biti vraćen s ogromnom nagradom koja se opisati ne može; ili će biti vraćen s plijenom, ako mu dospije. Svojim vanjskim značenjem hadis ukazuje na to da, kada se borac vrati s plijenom, ne stiče i nagradu, iako je nesumnjivo da iskrenom borcu na Allahovom putu pripada obećana nagrada, svejedno da li se vratio s plijenom ili ne. Zbog toga je neophodno uzeti jedan od sljedeća dva odgovora:

Prvi od njih je da veznik أو- „ili" ne predstavlja zapreku. On ne stvara zapreku u spajanju riječi između kojih dolazi, pa će biti da je značenje: ili da se vrati samo s nagradom, ako ne bude osvojio plijen, ili da se vrati i s nagradom i s plijenom zajedno, ako bude osvojio plijen. Stoga, u oba slučaja borcu pripada nagrada bezuvjetno.

Drugi odgovor je da je nagrada koju postigne borac na Allahovom putu, kada ne osvoji plijen, potpuna, a Allah Uzvišeni ju je obećao mudžahidima. U pogledu onih koji su osvojili plijen, njihova nagrada je umanjena u odnosu na borce koji nisu osvojili plijen, za što kao dokaz navode Muslimov hadis, koji se prenosi od 'Abdullaha b. 'Amra b. 'Asa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema ratne jedinice koja se bori na Allahovom putu i koja osvoji plijen, a da time ne ubrza dvije trećine svoje nagrade, a ostane joj jedna trećina. Ako ne osvoji plijen, nagrada će joj biti upotpunjena.*

Stoga je očito da ovo ostavljanje dijela nagrade biva zbog osvajanja plijena. Shodno tome, plijen je samo dio nagrade, smatra El-Kastalani. On, Allah mu se smilovao, dalje tvrdi: „U izrazu *dvije trećine nagrade* se nalazi prefinjena mudrost: Allah Uzvišeni je obećao borcima na Svome putu tri počasti: dvije dunjalučke i jednu ahiretsku. Dunjalučke su zdravlje i plijen, a ahiretska je ulazak u Džennet, zajedno sa šehidima, ako pogine u borbi ili na drugi način. Stoga, ako se borac vrati zdrav i s plijenom, onda je zadobio dvije trećine nagrade, koje je Allah Uzvišeni obećao borcima na Svome putu, a ostala mu je kod Allaha jedna trećina. Ako se vrati bez plijena, Allah Uzvišeni mu u zamjenu za to daje potpunu nagradu, shodno onome što ga je mimoišlo."

El-Kastalani smatra da nije smisao vanjskog značenja hadisa u tome da borac, kada osvoji plijen, ne dobije nagradu. On kaže da neki smatraju da rastavni veznik أو „ili" ima značenje veznika و „i", što bi

značilo: i nagradu i plijen. Borcu, nesumnjivo, pripada nagrada, a kao dokaz za to ti učenjaci uzimaju neke od Muslimovih predaja u kojima stoji *nagradom i plijenom*, a u kojima je upotrijebljen veznik و (i), zbog čega rastavni veznik أو (ili) dovode u vezu sa značenjem veznika و (i). Oni ovim problematiziraju, a i rješavaju nejasnost prvog odgovora, ali stvaraju zamršenost: ako se značenje rastavnog veznika أو zamijeni značenjem veznika و, kao što stoji u Muslimovoj predaji, to iziskuje da se svaki mudžahid vraća s plijenom, što je neprihvatljivo, jer je Allahovo obećanje istina koja se ne mijenja. Stoga je ispravno da se predaja koja se prenosi veznikom و svede na značenje predaje koja se prenosi rastavnim veznikom أو. Neophodno je stoga uzeti jedan od dva ranije navedena odgovora: ili da rastavni veznik أو ne stvara zapreku, nego dozvoljava spajanje nagrade s plijenom, ili da je namjera postizanje nagrade, uz odbijanje potpune nagrade koju je Allah obećao borcima na Svom putu, koji će je steći ako ne osvoje plijen, a ako ga osvoje, ona će biti smanjena zbog njihovog radovanja plijenu kojeg su osvojili. A Allah najbolje zna!

Riječi *kada ne bih opteretio svoj ummet* znače: kada ne bi postojala teškoća kod moga ummeta zbog odlaska u džihad sa svakom izvidnicom, a to je mala grupa ratnika, ne bih izostao iz bitke nakon odlaska izvidnice. Naprotiv, išao bih sa svakom izvidnicom, zbog veličine nagrade za džihad, kao i veličine nagrade za onoga ko pođe zajedno s njom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije išao sa svakom izvidnicom, iz obzira prema ummetu, jer to ne bi svaki pojedinac mogao učiniti i bilo bi im teško izostati, a njega pustiti.

To je jasno preneseno u Muslimovoj predaji, u kojoj stoji: *Kada ne bi bilo teško muslimanima, ja ne bih nikada izostao od izvidnice koja se bori na Allahovom putu. Međutim ja ne nalazim jahalice za borbu, koje bi oni jahali, niti oni nalaze jahalice, a teško im je da izostanu iza mene.*

Tako bih volio da poginem na Allahovom putu.... navodi se pet izraza koji se završavaju njegovim riječima: *zatim budem ubijen.* Njihovo značenje je: da Vjerovjesnik, s.a.v.s., želi da mu se pogibija na Allahovom putu ponavlja tri puta, kako bi svaki put ubrao nagradu za šehadet. Ujedno, u tome je i dokaz vrijednosti šehadeta i da je pohvalno svakome priželjkivati[58] pogibiju na Allahovom putu, kako bi se ostvarila šehidska nagrada. A Allah najbolje zna!

---

58 U tom kontekstu je i hadis kojeg bilježi Muslim u svome Sahihu u Poglavlju o džihadu a koji se prenosi od Ebu Hurejre r.a. da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: „Ko umre, a ne bude se borio na Allahovom putu, niti razmilšljao o tome, umrijet će s dozom licemjerstva.“ (op.prev.)

HADIS
Značaj borbe na Allahovom putu

Iz Muslimovog Sahiha

﴿١٧٩﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿» **تَكَفَّلَ اللهُ**–عز و جل– **لِمَنْ جَاهَدَ فِى سَبِيلِهِ لا يُخْرِجُهُ مِنْ بَيْتِهِ إلا جِهَادُ فِى سَبِيلِهِ وَ تَصْدِيقٌ بِكَلِمَتِهِ بِأَنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ أو يَرْجِعَهُ إلَى مَسْكَنِهِ مَعَ مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ و غَنِيمَةٍ.»﴾

[*179*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zagarantirao je Allah borcu na Njegovom putu, a kojeg nije ponukalo da u tu borbu ide iz svoje kuće ništa drugo do borba na Njegovom putu i vjerovanje u Njegovu Riječ, da će ga uvesti u Džennet, ili ga vratiti kući s onim što je stekao od nagrade i plijena.

***

﴿١٨٠﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– قال: «قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم: ﴿»تَضَمَّنَ اللهُ لِمَنْ خَرَجَ فِى سَبِيلِهِ: «**لا يُخْرِجُهُ إلا جِهَادًا فِى سَبِيلِى، وَ إِيمَانًا بِى، وَ تَصْدِيقًا بِرُسُلِى، فَهُوَ عَلَىَّ ضَامِنٌ أَنْ أُدْخِلَهُ الجَنَّةَ أَوْ أَرْجِعَهُ إِلَى مَسْكَنِهِ الَّذِى خَرَجَ مِنْهُ، نَائِلا مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ.**»، وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا مِنْ كَلْمٍ يُكْلَمُ فِى سَبِيلِ الله تعالى، إلا جَاءَ يَوْمَ القِيَامَةِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ كُلِمَ، لَوْنُهُ لَوْنُ دَمٍ، وَ رِيحُهُ مِسْكٌ. وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ لا أَنْ يَشُقَّ عَلَى المُسْلِمِينَ مَا قَعَدْتُ خِلافَ سَرِيَّةٍ تَغْزُوا أَبَدًا، وَ لَكِنْ لا أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلَهُمْ و لا يَجِدُونَ سَعَةً، فَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّى. وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ أَنْ أَغْزُوَ فِى سَبِيلِ اللهِ، فَأُقْتَلَ ثُمَّ أَغْزُو فَأُقْتَلَ.»﴾

[*180*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Zajamčio je Allah onome ko krene da se bori na Njegovom putu: ako ga nije izvelo ništa drugo do borba na Mome putu, vjerovanje u Mene i potvrđivanje Mojih poslanika, Ja sam mu garant da ću ga uvesti u Džennet, ili da ću ga vratiti njegovoj kući iz koje je izašao s onim što je stekao od nagrade ili plijena. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, neće biti rane zadobivene na Allahovom putu, a da neće na Sudnjrm danu biti u obliku u kojem su bile, kada su zadobivene. Njena boja bit će boja krvi, a njen miris bit će miris miska. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, kada ne bi bilo teško muslimanima, ne bih nikada izostao iza izvidnice koja se bori. Međutim, ja nemam sredstava da ih opremim za borbu niti oni imaju, a bilo bi im teško da izostanu iza mene. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, volio bih da se borim na Allahovom putu pa da poginem, zatim da se borim pa da poginem.

Komentar hadisa

U dijelu izjave *nije ga izvelo ništa do borba...* riječ جهادا (borba) upotrijebljena je u akuzativu, u smislu: لجهاد (zbog borbe), tj. isticanja uzroka radnje. Znači: nije ga izvela nijedna druga potreba do borba na Mome putu. A značenje riječi تضمن (zajamčio je) jeste: zagarantirao je, kao što stoji u drugoj predaji (En-Nevevi).

U dijelu izjave *nijedna rana zadobivena...* riječ كَلْم ima značenje: ozljeda, a riječ يكلم biti ozlijeđen. Stoga je značenje: ne postoji nijedna ozljeda kojom je ozlijeđen borac na Allahovom putu a da ona neće doći s njenim vlasnikom na Sudnjem danu u onom obliku u kojem je bila na dan kada je zadobivena. Zatim je pojašnjava riječima: *njena boja bit će boja krvi,* a miris će biti miris miska, kao počast koja će se dati na Sudnjem danu. A Allah najbolje zna!

HADIS
Govor Vjerovjesnika, s.a.v.s., o učesnicima Bedra „Radite što želite; Ja sam vam oprostio!“

Navodi ga El-Buhari u poglavlju Pobjedonosna bitka, 5. džuz, str. 145. To je hadis o pobjedonosnoj bici, a u vezi s obaviješću Hatiba b. Ebi Belte'a stanovnicima Meke o pohodu Vjerovjesnika, s.a.v.s., protiv njih radi osvajanja Meke. U njemu stoji:

﴿١٨١﴾ فقال رسول الله— صلى الله عليه و سلم: ﴿«يَا حَاطِبُ، مَا هَذَا؟!»،
قَالَ: «يَا رَسُولَ اللهِ، لا تَعْجَلْ عَلَيَّ، إِنِّى كُنْتُ امْرَأً مُلْصَقًا فِى قُرَيْشٍ— يقول:
«كُنْتُ حَلِيفًا وَ لَمْ أَكُنْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ— و كَانَ مَنْ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مَنْ لَهُمْ
قَرَابَاتٌ يَحْمُونَ أَهْلِيهِمْ وَ أَمْوَالَهُمْ فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِى ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ أَنْ
أَتَّخِذَ عِنْدَهُمْ يَدًا، يَحْمُونَ قَرَابَتِى وَ لَمْ أَفْعَلْهُ ارْتِدَادًا عَنْ دِينِى، و لا رِضًا بِالْكُفْرِ
بَعْدَ الإِسْلامِ.»، فَقَالَ رسولُ اللهِ— صلى الله عليه و سلم: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكُمْ.»،
فَقَالَ عُمَرُ—رضى الله عنه: «يَا رَسُولَ اللهِ، دَعْنِى أَضْرِبُ عُنُقَ هَذَا المُنَافِقِ؟!»،
فقال رسول الله— صلى الله عليه و سلم: «وَ مَا تَدْرِيكَ لَعَلَّ اللهَ اطَّلَعَ عَلَى مَنْ
شَهِدَ بَدْرًا، فَقَالَ: «اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ.»﴾ إلى آخر الحديث.

[*181*] Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Hatibe, šta je ovo? - On odgovori: - Allahov Poslaniče, ne žuri da me kazniš! Zaista sam bio uljez među Kurejšijama. Bio sam im saveznik, a nisam bio od njih, a oni koji su s tobom od muhadžira i koji su u srodstvu s njima, oni im štite porodice i imetke. Stoga sam želio, s obzirom na to da nisam bio u srodstvu s njima, da im učinim uslugu, kako bi oni, zarad nje, zaštitili moju rodbinu. A nisam to uradio kako bih napustio svoju vjeru, niti da se radujem kufru poslije islama. - Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: - On vam je rekao istinu. - Zatim Omer reče: - Allahov Poslaniče, dopusti mi da odrubim glavu ovom munafiku! – Poslanik, s.a.v.s., reče: - A šta znaš? Allah je već obznanio učesnicima Bedra: „Činite šta želite, već sam vam oprostio.“ (Do kraja hadisa)

Komentar hadisa

Prvo, spomenut je hadis iz El-Buharijine zbirke, iz poglavlja Pobjedonosna bitka i obavijest Hatiba b. Ebi Belte'a stanovnicima Meke o pohodu Vjerovjesnika, s.a.v.s., protiv njih, zajedno s nekoliko dodataka iz El-Kastalanijevog komentara (6.džuz, str.387.) iz poglavlja Pobjedonosna bitka, kao i iz njegovog komentara iz Knjige o džihadu, poglavlje O špijunaži/uhođenju (5.džuz, str.141.).

Rekao je El-Buhari, Allah mu se smilovao: - Pričali su nam Kutejbe b. Se'id i Sufjan b. 'Ujejne, koji prenosi od 'Amra b. Dinara, da je rekao: - Obavijestio me je Hasan b. Muhammed b. 'Ali b. Ebi Talib, čiji je otac poznat pod imenom Ibn El-Hanefi da je čuo 'Ubejdullaha b. Ebi Rafi'a, amidžića Allahovog Poslanika, s.a.v.s., čije je ime Esleme, da je rekao: - Čuo sam 'Alija, r.a., kako govori: *Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., meni, Ez-Zubejru b. el-'Avvamu i El-Mikdadu b. el-Esvedu: - Idite dok ne stignete do bašče Haha* (خاخ, mjesto između Meke i Medine, oko 12 milja udaljeno od Medine) *u kojoj se nalazi žena u nosiljci,* čije je ime Sara (سارة), kao što stoji kod Ibn Ishaka, ili Kenuda كنود, kao što stoji kod El-Vakidija. Kod njega stoji da je Hatib njoj za uslugu dao deset dinara, a ona je štićenica Amra b. Hišama b. 'Abdul-Mutalliba *i ona ima pismo, te ga uzmite od nje! Rekao je: - Mi smo se zaputili, iscrpljujući konje sve dok nismo stigli do bašče, u kojoj smo našli ženu u nosiljci i kojoj smo rekli: Daj nam pismo! Ona reče: - Nemam kod sebe nikakvo pismo! - Na to smo rekli: Ili ćeš ga predati nama ili ćemo skinuti odjeću* s tebe! *Zatim ga je ona izvadila iz svoje pletenice, te smo ga donijeli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. U njemu je pisalo: "Od Hatiba b. Ebi Belte'a mušricima* Safvanu b. Umejje, Suhejlu b. 'Amru i 'Ikrimi b. Ebi Džehlu *u Meki, obavještavajući ih o nekim radnjama Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Tada ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: „O Hatibe, šta je ovo?!" On odgovori: "Allahov Poslaniče, ne žuri da me kazniš! Zaista sam bio uljez među Kurejševićima. Bio sam im saveznik, a nisam bio jedan od njih. Oni koji su s tobom od muhadžira i koji su u srodstvu s njima, štite im porodice i imetke, pa sam ja želio, s obzirom na to da nisam bio u srodstvu s njima, da im učinim uslugu, kako bi oni, zarad nje, zaštitili moju rodbinu."* U predaji kod Ibn Ishaka stoji: *„A među njima žive moj sin i moja porodica, te sam ih nastojao podmititi. Nisam to uradio da bih postao nevjernik, niti da bih izašao iz svoje vjere, želeći kufr poslije islama." Allahov Poslanik, s.a.v.s., potvrdio je: "Rekao vam je istinu."* U poglavlju Značaj onih koji su bili učesnici Bedra dodano je: *Ne govorite ništa ružno! Omer, r.a., rekao je: - Allahov Poslaniče,*

dopusti mi da odrubim glavu ovome munafiku! On smatra nejasnim ovo traženje Omera, u kojem je istaknuto postojanje dvoličnjaštva, nakon što je Poslanik, s.a.v.s., potvrdio da to nije uradio da bi postao nevjernikom, niti da bi napustio svoju vjeru, radujući se kufru poslije islama. To svjedočenje negira munafikluk. Stoga je neophodno smatrati da je on to rekao nakon što je kod njega došla do izražaja jačina vjere i što su bili prisutni neki od munafika, te je on smatrao da ovaj njegov postupak zahtijeva da bude ubijen. Međutim, on nije bio potpuno siguran u to, te je zatražio dopuštenje da ga ubije, vezujući za njega dvoličnjaštvo kao neslaganje vanjskog postupka s unutrašnjim osjećajem. Njemu je Allahov Poslanik oprostio zbog toga što je to već pojasnio, a i zbog toga što time nije pričinio nikakvu štetu, posebno što tekst pisma upozorava stanovnike Meke da čine dobro i da slijede Vjerovjesnika, s.a.v.s., što je put njihovog izbavljenja.

Pismo, kako stoji u tefsiru Jahje b. Selama, glasi: - *Kurejšije, zaista vam dolazi Allahov Poslanik, s.a.v.s., s vojskom koja je kao mrkla noć i koja navire kao bujica. Tako mi Allaha, kada bi on došao sam, Allah bi mu podario pobjedu i ispunio Svoje obećanje dato mu. Stoga, brinite se za sebe! Selam.* Zbog toga Poslanik, s.a.v.s., kaže Omeru, ukazujući mu na razlog zbog kojeg ne može biti ubijen: *Zaista je on bio učesnik Bedra! Šta znaš, Allah je već obznanio učesnicima Bedra* (onima koji su učestovali u bici na Bedru) *i rekao,* obraćajući se govorom počasti i pohvale: *Radite šta želite* (ubuduće), *već sam vam oprostio.* Ovdje je glagol upotrijebljen u prošlom vremenu, što će se u potpunosti potvrditi ubuduće. Rekao je El-Kurtubi, Allah mu se smilovao: - Ovim govorom je potvrdio da su postigli stepen zarad kojeg su im oprošteni njihovi prošli grijesi i oni će biti dostojni da im budu oprošteni budući grijesi. A zar ima ljepši govor o njima:

Kada zaljubljeni dođe samo s jednim grijehom
Dođu mu u susret njegove lijepe osobine, kao hiljadu zagovornika!

El-Kastalani dalje kaže da je objelodanio Allah Svome Poslaniku istinu u svemu onome o čemu ga je obavijestio, a tako i kada su u pitanju učesnici Bedra, Allah s njima bio zadovoljan, da oni neće prestati činiti dobra djela koja vode u Džennet, sve dok ne napuste dunjaluk, pa makar neko od njih i pogriješio, jer će požuruti s pokajanjem i ustrajati na uzornom putu, kao što je poznato. Smisao je oprost njihovih grijeha na Ahiretu, jer, u protivnom, prema nekima od njih bi vrijedio poseban propis. Trebalo bi da bude potpuno poštivanje tih propisa od svakog njih bez sumnje, izvršavajući Allahove propise. A Allah najbolje zna!

Kaže on, u poglavlju Značaj učesnika Bedra: *On je rekao: "Radite što želite, Džennet sam vam staništem učinio*, ili: *Već sam vam oprostio.* Na to su zasuzile oči Omerove, te on reče: - Allah i Njegov Poslanik znaju najbolje! (El-Kastalani) Omerove oči su zasuzile zbog sažalijevanja samog sebe, jer je rekao: *Dopusti mi da odrubim glavu ovome munafiku.* Moguće je i da je njegov plač bio plač sreće, nakon što je upoznat s velikom privilegijom, kojom je Allah Uzvišeni počastio borce Bedra, posebno ako se ima u vidu da je i on bio jedan od njih. Suze su nastupile i nakon što je čuo izjavu Allahovog Poslanika, koji je prenio obavijest Allaha Uzvišenog da su borci Bedra bliži oprostu grijeha od drugih. A Allah zna najbolje!

Nema sumnje da su oni koji su učestovali u bici na Bedru bili prvi koji su svoje živote prodali Allahu i koji su se borili na Njegovom putu, iskreno, protiv daleko brojnijih mušrika, i u opremi i u ljudstvu, dok su muslimani bili malobrojniji i slabije opremljeni. S njima je pobijedio islam i obznanjena je njegova poruka na cijelom Arapskom poluostrvu, pa su svi stanovnici toga poluostrva gledali muslimane s poštovanjem i divljenjem. Oni koji su imali zle misli protiv muslimana morali su duboko razmisliti o tome da li da ih napadnu. Svojim očima su vidjeli što se dogodilo mušricima, koji su bili zaslijepljeni svojom ohološću i koji su slijedili šejtana i radovali mu se kada im je govorio: „Ja sam vam zaista pomagač!" S druge strane, učesnici Bedra su uveli lijepu praksu ostalim muslimanima, pokazujući im sabur, ustrajnost i postojanost i nepostojanje straha od mušrika. Moć Allahu pripada i Njegovom Poslaniku i vjernicima: *On je poslao poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom, da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima* (sura Et-Tevba, 33). A Allah najbolje zna!

HADIS
Razgovor Allaha s 'Abdullahom, ocem Džabirovim, nakon što je poginuo kao šehid

Navodi ga Et-Tirmizi u poglavlju Sura Ali Imran. Nakon navođenja lanca prenosilaca kaže:

﴿١٨٢﴾ عن جابر بن عبدالله— رضى الله عنهما— قال: «لَقِيَنِي رَسُولُ اللهِ— صلى الله عليه و سلم— فقال: ﴿«يَا جَابِرُ، مَالِي أَرَاكَ مُنْكَسِرًا؟!»، فَقُلْتُ: «يَا رَسُولَ اللهِ، اسْتُشْهِدَ أَبِي، قُتِلَ يَوْمَ أُحُد وَ تَرَكَ عِيَالا وَ دَيْنًا.»، قَالَ: «أَفَلا أُبَشِّرُكَ بِمَا لَقِيَ اللهُ بِهِ أَبَاكَ؟»، قُلْتُ: «بَلَى، يَا رَسُولَ اللهِ.»، قَالَ: «مَا كَلَّمَ اللهُ أَحَدًا قَطُّ، إلا مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ، وَ أَحْيَا أَبَاكَ فَكَلَّمَهُ كِفَاحًا، فَقَالَ: «يَا عَبْدِى تَمَنَّ عَلَيَّ أُعْطِكَ!»، قال: «يَا رَبِّ، تُحْيِينِي فَأُقْتَلُ فِيكَ ثَانِيَةً.»، قَالَ الرَّبُّ—عز و جل—: «إِنَّهُ قَدْ سَبَقَ مِنِّى أَنَّهُمْ لا يَرْجِعُونَ.»، قال: «وَ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ: («و لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتًا...») .»﴾

[*182*] Prenosi se od Džabira b. 'Abdullaha, r.a., da je rekao: - Susreo me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., i upitao me: - Džabire, zašto te vidim potištenog? - Odgovorio sam: Allahov Poslaniče, moj otac je poginuo kao šehid. Ubijen je na Uhudu, a ostavio je iza sebe dječicu i dug. On reče: - Hoćeš li da te obradujem s tim kako je Allah dočekao tvog oca? – Odgovorio sam: Svakako, Allahov Poslaniče! On reče: - Nije Allah ni s kim razgovarao do iza zastora, a oživio je tvog oca i s njim razgovarao licem u lice. Zatim mu je rekao: - Moj robe, zatraži od Mene da ti dam! - On je odgovorio: - Oživi me da drugi put budem ubijen zbog Tebe! - Na to je rekao Gospodar, dž.š.: - Zaista je unaprijed određeno kod Mene da oni neće biti vraćeni. – Tada je objavljen ajet: Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga! (sura Ali Imran, 169)

Rekao je Et-Tirmzi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Hadis je hasen garib.“

***

Navodi ga Ibn Madždže u svom Sunenu, poglavlje Ono što poriču džehmije[59]*, s tekstom približno istim ovoj Et-Tirmizijevoj predaji, a on glasi:* - Nakon što je poginuo ‘Abdullah b. ‘Amr b. Haram na Uhudu, susreo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s...

Ibn Madždže ga, također, navodi u svom Sunenu, u poglavlju Značaj šehidske smrti na Allahovom putu, a njegov tekst je:

﴿١٨٣﴾ عن جابر بن عبدالله— رضى الله عنهما— يقول: «لما قتل عبدالله بن
عمرو بن حرام يوم أحد، قال رسول الله— صلى الله عليه و سلم: ﴿»يا جابر، ألا
أخبرك ما قال الله—عز و جل— لأبيك؟»، قلت: «بلى.»، قال: « قَالَ: «مَا كَلَّمَ
اللهُ أَحَدًا إلا مِنْ وَرَاءِ حِجَاب، وَ كَلَّمَ أَبَاكَ كِفَاحًا، فَقَالَ: «يَا عَبْدِى تَمَنَّ عَلَيَّ
أُعْطِكَ!»، قال: «تُحْيِينِى فَأُقْتَلُ فِيكَ ثَانِيَةً.»، قَالَ: «إِنَّهُ سَبَقَ مِنِّى أَنَّهُمْ إليها
لا يَرْجِعُونَ.»، قال:»يَا رَبِّ، فَأَبْلِغْ مَنْ وَرَائِى.»، فَأَنْزَلَ اللهُ—عز و جل— هَذِهِ
الآيَةَ: («و لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتًا...الآية كلها») .»﴾

[*183*] Prenosi se od Džabira b. ‘Abdullaha, r.a., da kaže: - Nakon što je ubijen ‘Abdullah b. ‘Amr b. Haram na Uhudu, rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Džabire, hoćeš li da te obavijestim o tome šta je rekao Allah, dž.š., tvome ocu? – Odgovorio sam: Svakako! On reče: - Nije Allah ni s kim razgovarao osim iza zastora, a razgovarao je s tvojim

59 Džehmije su sekta koja za razliku od Ehlus-sunneta drži da se iman sastoji samo od spoznaje Uzvišenog Allaha, i da za postojanje imana nije potrebna potvrda jezikom i rad po tome udovima i ostalim dijelovima tijela. Oni su smatrali da čovjek, koji svojim srcem spozna istinu, a potom je porekne svojim jezikom – takvim postupkom ne postaje nevjernik, i po njima se iman ne može dijeliti i parčati, kao i da su po njima svi vjernici isti. Također, oni ističu da se iman i kufr mogu naći samo u srcu, a nikako na ostalim dijelovima tijela. (op.prev.)

ocem licem u lice. Rekao mu je: - Moj robe, zatraži od Mene; Ja ću ti dati! – Otac mu je rekao: - Oživi me da mogu biti drugi put ubijen zbog Tebe! Tada je On rekao: - Zaista je kod Mene već ranije određeno da oni neće biti vraćeni. – Otac reče: - Gospodaru, obavijesti o tome one koji su ostali iza mene. - Tada je Allah Uzvišeni objavio ajet: Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga! (sura Ali Imran, 169 - do kraja ajeta)

Komentar hadisa

U *El-Kamusu* stoji: -الكافحة-:-الكفاح- (stajati licem u lice, razgovarati bez posrednika).

Riječi *razgovarao je s tvojim ocem licem u licem* znače da je razgovarao bez posrednika, usmeno. Ovo nalikovanje neka bude čisto od vanjskog značenja, s čvrstim vjerovanjem da je Allah Uzvišeni čist od bilo kakve sličnosti stvorenjima. Stoga, ovu izjavu tumačimo kao razgovor Allaha s njim govorom koji je bez glasa i grafema, isto onako kako je razgovarao s Musaom, a.s. Zatim mu kaže: *Zatraži od Mene da ti dam,* što znači: zatraži nagradu i dobro koje hoćeš i Ja ću ti ih dati. No, ovaj nije imao druge želje osim da ga proživi i da se iznova bori na Allahovom putu, kao i da pogine po drugi put, kako bi ubrao plodove drugog šehadeta, mimo onih koje je dobio za prvi, kada je ubijen na Uhudu. On je to zaželio, jer je vidio svojim očima veličinu nagrade koja se daje šehidima, te je želio da opet pogine, kako bi tu nagradu udvostručio. Hadis sa svoje dvije predaje pojašnjava vrijednost šehida, navodeći kao dodatak da se njihove duše nalaze u nutrinama zelenih ptica, koje slobodno lete po Džennetu. Upravo zbog toga oni žele da se vrate na dunjaluk, kako bi se borili na Allahovom putu i poginuli, te ubrali plodove šehadeta. Hadis pojašnjava značenje ajeta, kao i to da šehidi žive istinskim životom u kojem su u potpunosti opskrbljeni, što potvrđuje ajet. Uz to, hadis iznosi činjenicu da se umrli ne vraća ponovo da živi na dunjaluku. Naprotiv, život poslije dunjaluka je na Ahiretu. To se veže za većinu stvorenja. Nije u suprotnosti s tim oživljavanje onoga koga je Allah usmrtio prije stotinu godina, pa ga nakon toga oživio. To je On uradio da bi potvrdio/pojasnio kako On Svojom voljom oživljava mrtve, zato kaže: *I kad njemu bi jasno, on povika: "Ja znam da Allah sve može* (sura El-Bekare, 259.)"

HADIS
Allahovo pitanje šehidima: „Da li što želite?!“

Bilježi ga imam Muslim u svome Sahihu, u knjizi Značaj džihada i ratnog pohoda, u poglavlju Pojašnjenje obitavanja duša šehida u Džennetu.... putem tri lanca prenosilaca:

﴿١٨٤﴾ عن عبد الله بن مرة، عن مسروق قال: سَأَلْنَا– أَوْ سَأَلْتُ عبدَ الله (أى ابن مَسْعُود) عَنْ هَذه الآيةَ:(**وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ**)– قال: أَمَّا إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: «أَرْوَاحُهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضْرٍ، لَهَا قَنَادِيلُ مُعَلَّقَةٌ بِالعَرْشِ، تَسْرَحُ مِنَ الجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ، ثُمَّ تَأْوِى إِلَى تِلْكَ القَنَادِيلِ، فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ اطِّلاَعَةً فَقَالَ: «**هَلْ تَشْتَهُونَ شَيْئًا؟**»»، قَالُوا: «**أَىَّ شَيْءٍ نَشْتَهِي وَ نَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الجَنَّةِ حَيْثُ شِئنَا؟**»، فَفَعَلَ ذَلِكَ بِهِمْ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوا مِنْ أَنْ يَسْأَلُوا، قَالُوا: «**يَا رَبِّ، نُرِيدُ أَنْ تَرُدَّ أَرْوَاحَنَا فِي أَجْسَادِنَا حَتَّى نُقْتَلَ فِي سَبِيلِكَ مَرَّةً أُخْرَى.**»، فَلَمَّا رَأَى أَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوا.»

[*184*] Prvi: Prenosi se od ‘Abdullaha b. Murre, koji prenosi od Mesruka, da je rekao: - Pitali smo (ili pitao sam ‘Abdullaha, tj. b. Mes’uda) o značenju ovog ajeta: Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga! (sura Ali Imran, 169) On je odgovorio: - Pitali smo o tome i Poslanika, s.a.v.s., koji je odgovorio: - Njihove duše su u utrobama zelenih ptica. One imaju kandilje, okačene o Arš. Kreću se Džennetom kud god hoće, a potom se vraćaju u te kandilje. Njihov Gospodar im se ukazao i upitao: - Da li nešto želite? - Oni su odgovorili: - Šta je to što bismo mogli poželjeti kad se slobodno krećemo Džennetom, kud god poželimo? - On ih je isto pitao tri puta, te kada su uvidjeli da neće biti pošteđeni pitanja, odgovorili su: - Gospodaru naš, želimo da nam se vrate duše u tijela, kako bismo po

drugi put poginuli na Tvome putu. – On je tada uvidio da nemaju nikakve potrebe i ostavio ih je.

(Izostavio sam druge predaje, smatrajući da je ova sasvim dovoljna, a Allah najbolje zna!)

Komentar hadisa

Preuzet je od El-Kastalanija. Muslim prenosi ovaj hadis u svome Sahihu na tri načina preko El-E'ameša. Tako on kaže u prvom: - Pričali su nam Jahja b. Jahja i Ebu Bekr b. Šejbete, a obojica prenose od Ebu Muavije. - Potom navodi drugi lanac prenosilaca i kaže: - Pričao nam je Ishak b. Ibrahim, obavijestili su nas Džerir i 'Isa b. Junus, a svi prenose od El-E'ameša. - Onda navodi treći lanac prenosilaca i kaže: - Pričao nam je Muhammed b. 'Abdullah b. Numejr, kome se pripisuje tekst; pričao nam je Esbati i Ebu Mu'avija, obojica od El-E'ameša, koji prenosi od 'Abdullaha b. Murre, a on od Mesruka, da je rekao: - Pitali smo (u jednoj verziji stoji: - Pitao sam 'Abdullaha – većina smatra da se radi o 'Abdullahu b. Mes'udu i potvrđuje se govorom komentatora od El-Kadija da se on nalazi u Muslimovoj zbirci: 'Abdulaha b. Mes'uda, dok ima i onih koji kažu: To je 'Abdullah b. Omer tj. sin Omerov). Njegove riječi: o *ovome ajetu* znače: o njegovom značenju i o tome što je njegov smisao.

Riječi: *Mi smo već pitali o tome* znače: pitali smo Vjerovjesnika, s.a.v.s., o pojašnjenju ovog ajeta, zbog čega je ovaj hadis merfu'. Na to ukazuje njegov kontekst. Naime, očito je da je pitanje ashaba bilo upućeno Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., posebno kada se ima u vidu pojašnjenje ajeta kao što je ovaj, s obzirom na to da se ono što on sadrži veže za poznavanje gajba. Njegove riječi: *Vraćaju se u te kandilje* znače da se spuštaju u njih i vraćaju se u njih: - Mjesto obitavanja je mjesto boravka živog bića u kojem svako ono boravi, tj. ti kandilji su mjesta u kojima oni borave, te im se vraćaju i konače u njima. A Allah najbolje zna!

Riječi: *Pa im se On ukazao* ne upućuju na mogućnost da se On obznanio ljudima Svojim Bićem/Zatom, nego u sebi obuhvataju značenje po kojem je On njih pogledao. Tekst hadisa pojašanjava stanje šehida i njihovu blizinu Allahu Uzvišenom, Koji im je pružio utočište kod Sebe i Koji udovoljava svemu što požele i čini im dostupnim sve ono što im se prohtije od džennetskih naslada.

Pa je On to ponovio njima tri puta znači: ponovio je Svoje pitanje tri puta. Oni su odgovorili isto kao i prvi put: zaista nemaju nikakave potrebe, osim one da im vrati njihove živote kako bi mogli poginuti po drugi put i tako steći nagradu za još jedan šehadet. Nakon toga ih je On ostavio i nije više pitao. U Džabirovoj verziji hadisa stoji, prije toga: *Rekao je Gospodar: „Već ranije je određeno kod Mene da oni neće biti vraćeni.*" A Allah najbolje zna!

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, navodi ovaj hadis u svom Sahihu, poglavlje Sura Ali Imran.

﴿١٨٥﴾ عن ابن مسعود –رضى الله عنه– أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ)– فَقَالَ: أَمَّا إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ فَأُخْبِرْنَا أَنَّ أَرْوَاحَهُمْ فِي طَيْرٍ خُضْرٍ تَسْرَحُ فِي الجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ وَ تَأْوِي إِلَى قَنَادِيلَ مُعَلَّقَةٍ بِالعَرْشِ، فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّكَ اطِّلاَعَةً، فَقَالَ: «هَلْ تَسْتَزِيدُونَ شَيْئًا فَأَزِيدَكُمْ؟»، قَالُوا: «رَبَّنَا وَ مَا نَسْتَزِيدُ وَ نَحْنُ نَسْرَحُ فِي الجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا؟»، ثُمَّ اطَّلَعَ إِلَيْهِمُ الثَّانِيَةَ، فَقَالَ: «هَلْ تَسْتَزِيدُونَ شَيْئًا فَأَزِيدَكُمْ؟»، فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَمْ يُتْرَكُوا قَالُوا: «تُعِيدُ أَرْوَاحَنَا حَتَّى نَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَنُقْتَلَ فِي سَبِيلِكَ مَرَّةً أُخْرَى.»

[*185*] Prenosi se od Ibn Mes'uda, r.a., da je bio pitan o riječima Uzvišenog: Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga! (sura Ali Imran, 169). On je rekao: Mi smo pitali Poslanika, s.a.v.s., o tome, pa nas je obavijestio da se njihove duše nalaze u zelenim pticama koje putuju po Džennetu kuda god požele i vraćaju se u kandilje okačene o Arš. Jednom im se ukazao njihov Gospodar i upitao: Da li vam što nedostaje; da vam to dam? - Oni su odgovorili: Gospodaru naš, kako da nam nešto nadostaje, a mi letimo Džennetom kudgod poželimo? On im se ukazao drugi put i upitao ih: Da li vam nešto nedostaje da vam to dam? - Kada su uvidjeli da neće biti pošteđeni, rekli su: Neka se vrate naše duše kako bismo se vratili na dunjaluk te se borili na Tvome putu po drugi put.

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih."

***

Ibn Madždže navodi ovaj hadis u svom Sunenu od Ibn Mes'uda, također, u poglavlju Značaj šehadeta na Allahovom putu, s tekstom približno istom kao kod Et-Tirmizija, osim što se u njemu navodi:

﴿١٨٦﴾ «سَلُونِى مَا شِئْتُمْ»، مَرَّةً وَاحِدَةً، وَ قَالَ فيه: «وَ مَاذَا نَسْأَلُكَ وَ نَحْنُ نَسْرَحُ فِى الجَنَّةِ، فِى أَيِّهَا شِئْنَا؟»، وَ زَادَ فيه: «فَلَمَّا رَأَى أَنَّهُمْ لَمْ يَسْأَلُوا إِلاَّ ذَلِكَ تُرِكُوا.»

[*186*] Tražite od Mene što god hoćete! To se navodi samo jednom, a zatim dalje stoji: Što da tražimo, kada slobodno letimo po Džennetu, kudgod poželimo? A zatim: Nakon što je vidio da ne žele ništa drugo osim toga, bili su ostavljeni.

***

Navodi ga En-Nesai u poglavlju Što traže stanovnici Dženneta. On je rekao:

﴿١٨٧﴾ عن أنس بن مالك –رضى الله عنه– قال: قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم–: «يُؤْتَى بِالرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ فَيَقُولُ اللهُ– عز و جل–: «يَا ابْنَ آدَمَ كَيْفَ وَجَدْتَ مَنْزِلَكَ؟»، فيقول: «أَىْ رَبِّ، خَيْرَ مَنْزِلٍ.»، فيقول: «سَلْ وَ تَمَنَّ!»، فيقول: «أُسَائِلُ أَنْ تَرُدَّنِى إِلَى الدُّنْيَا فَأُقْتَلَ فِى سَبِيلِكَ عَشْرَ مَرَّاتٍ لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ!»

[*187*] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Bit će doveden jedan džennetlija kojem će Allah, dž.š., reći: - Potomče Ademov, kakvim si našao svoje konačište? - On će odgovoriti: - Gospodaru moj, najboljim konačištem! – Gospodar će mu dalje kazati: -Traži što god želiš! – A on će odgovoriti: - Tražim da me vratiš na dunjaluk i da poginem na Tvome putu deset puta. – To je kazao zbog onoga što je vidio kao nagradu za šehadet!

***

HADIS
Međusobno se prepiru šehidi i oni koje je Allah usmrtio u njihovim posteljama

Navodi ovaj hadis En-Nesai u svom Sunenu, u poglavlju Želja za šehadetom, 1. džuz, str. 37

﴿١٨٨﴾ عن العرباض بن سارية—رضى الله عنه— أَنَّ رَسُولَ اللهِ— صلى الله عليه و سلم—قَالَ: «يَخْتَصِمُ الشُّهَدَاءُ وَ الْمُتَوَفَّوْنَ عَلَى فُرُوشِهِمْ إِلَى رَبِّنَا، فِى الذين يَتَوَفَّوْنَ مِنَ الطَّاعُونِ، فَيَقُولُ الشُّهَدَاءُ: «**إِخْوَانُنَا قُتِلُوا كَمَا قُتِلْنَا.**»،وَ يَقُولُ الْمُتَوَفَّوْنَ عَلَى فُرُوشِهِمْ: «**إِخْوَانُنَا مَاتُوا كَمَا مِتْنَا.**»، فَيَقُولُ رَبُّنَا: «**انْظُرُوا إِلَى جِرَاحِهِمْ، فَإِنْ أَشْبَهَ جِرَاحُهُمْ جِرَاحَ الْمَقْتُولِينَ فَإِنَّهُمْ مِنْهُمْ وَ مَعَهُمْ.**»، فَإِذَا جِرَاحُهُمْ قَدْ أَشْبَهَتْ جِرَاحَهُمْ.

[*188*] Prenosi se od El-'Irbada b. Sarijeta, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Porječkali su se šehidi i oni koje je Allah usmrtio u njihovim posteljama pred našim Gospodarom o ljudima koji su umrli od kuge. Šehidi su rekli: Naša braća su ubijena kao što smo mi ubijeni! – Umrli u posteljama su odgovorili: Naša braća su umrla kao što smo mi umrli! – Tada će naš Gospodar reći: Pogledajte u njihove rane i, ako one budu iste kao kod ubijenih, onda su oni od njih i bit će s njima! - Njihove rane su nalik ranama ubijenih.

Komentar hadisa

Smisao hadisa je u nadi šehida, poginulih na Allahovom putu, da su i ljudi umrli od kuge u njihovu rangu u pogledu sticanja ogromne nagrade, koju je Allah obećao njima. Stoga govore: - Gospodaru naš, ova naša braća su ubijeni na Tvom putu, zbog toga što su strpljivo podnijeli

Tvoje određenje, kada su umrli od kuge, koja im je poslana od Tebe Uzvišenog, isto onako kako su bili strpljivi šehidi u borbi. - Zbog toga oni žele da im pripadne nagrada šehadeta. Umrli u bolesničkim posteljama, opet, govore: - Naša braća su umrli isto onako kako smo mi umrli, tj. u svojim posteljama. Kako onda da oni koji su umrli od kuge budu nagrađeni kao šehidi koji su svoje živote prodali zarad Allaha i koji su poginuli na Njegovom putu?! - Stoga, obraćajući se svima njima, Allah Uzvišeni kaže: - Pogledajte u njihove rane koje su zadobili od kuge! Ako one budu iste kao rane šehida (što znači da bi trebalo da krvare), a njihova boja bude boja krvi, a miris bude miris miska, onda su šehidi i zajedno će biti sa šehidima! – Potom su pogledali njihove rane, a one su bile kao rane šehida. Oni će se nazivati šehidima samo na Ahiretu. Stoga se na njih ne odnose propisi vezani za šehide u borbi, kupanje i klanjanje dženaze[60] kod pojedinih imama, što se odnosi samo na šehida koji je pao na bojnom polju. A Allah zna najbolje!

60 Šehid je punoljetna osoba, pripadnik islama, koja bude ubijena nepravedno. Takve osobe se ne gasule, nego se zajedno sa krvlju i odjećom u kojoj su ubijene zamotavaju, klanja im se dženaza namaz i ukopavaju se. S njih se skida samo ono što nije prilično da bude kefin (odjeća umrlog) kao što je pancir, oružje i čizme. Ako određeni dio odjeće u kojoj je šehid poginuo nedostaje te na taj način bude otkriven njegov avret (dio tijela koji mora biti pokriven) u tom slučaju se taj dio prekriva sa platnom. (vidi šire u Hanefijski fikh, Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, Izdavač Haris Grabus, Sarajevo 2002, str.430-431; ili u Fikhul-ibadat, Muhamed Seid Serdarević, 85-86) (op.prev.)

HADIS
Ko iznevjeri borca na Allahovom putu u njegovoj porodici

En-Nesai navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Ko iznevjeri porodicu borca na Allahovom putu.

﴿١٨٩﴾ عن سليمان بن بريدة، عن أبيه، أَنَّ رَسُولَ اللهِ— صلى الله عليه و سلم— قال: «حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ، وَ إِذَا خَلَفَهُ فِى أَهْلِهِ فَخَانَهُ قِيلَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «هَذَا خَانَكَ فِي أَهْلِكَ، فَخُذْ مِنْ حَسَنَاتِهِ مَا شِئْتَ!»، فَمَا ظَنُّكُمْ؟»

[*189*] Prenosi se od Sulejmana b. Burejda, koji prenosi od svog oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Žene mudžahida su onima koji su ostali kod svojih kuća zabranjene kao što su im zabranjene majke njihove. Kada se neko bude brinuo o porodici šehida i u tome ga iznevjerio, bit će mu rečeno na Sudnjem danu: Ovaj te iznevjerio u tvojoj porodici, pa uzmi od njegovih dobrih djela što hoćeš! - Što vi mislite?!

Komentar hadisa

Izjava: *Ko iznevjeri borca na Allahovom putu u njegovoj porodici* predstavlja pojašnjenje kazne koju je odredio Allah Uzvišeni na Ahiretu, zbog čega je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u uvodu rekao: *Žene mudžahida su zabranjen onima koji su ostali kod svojih kuća, kao što su im zabranjene njihove majke!* On je tako uspostavio obavezu čuvanja žena mudžahida, njihove čestitosti i sprečavanje fizičkog kontakta s njima, i to toliko kao da vodi računa o sebi. To je naročito istakao, upoređujući ih s majkama, jer je zabrana žena mudžahida onima koji su ostali kod svojih kuća ravna svetosti njihovih majki. Stoga, ko iznevjeri porodicu mudžahida on je počinio veliki grijeh, te će mu na Sudnjem danu Allah otkriti

tu njegovu sramotu i prepustit će da mu presudi mudžahid, kome će On reći: *Ovaj te je iznevjerio u tvojoj porodici. Stoga, uzmi od njegovih dobrih djela što hoćeš.* Nakon toga citiranja, Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao je ashabe: *Što vi mislite?* To predstavlja uvećavanje gnusnosti toga djela, zbog preziranja takve izdaje mudžahida i zbog veličine kazne za nju i to je kao da je rekao: Šta vi mislite da će uraditi mudžahid, kada bude htio zadovoljiti svoju srdžbu prema onome ko ga je prevario? Hoće li njemu ostati dobrih djela? Zatim: Šta vi mislite o tom čovjeku, koji će tada biti ponižen onim što ga je snašlo, a, uz sve to, bit će mu oduzeta i njegova dobra djela, sve dok ne bude u potpunosti njih lišen, te će biti bačen u vatru, kao odmazda za počinjeni grijeh? Allahu se utječemo od takve izdaje i molimo Ga da nam prikrije sramote naše i na dunjaluku i na Ahiretu. Amin!

HADIS
Doći će čovjek vodeći za ruku drugoga i reći: „Gospodaru moj, ovaj me je ubio!“

Navodi ovaj hadis En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Svetost krvi.

﴿١٩٠﴾ عن عبد الله بن مسعود– رضى الله عنه– عن النبى –صلى الله عليه و سلم– قال: «يَجِيءُ الرَّجُلُ آخذًا بِيَدِ الرَّجُلِ، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، هَذَا قَتَلَنِى.»، فَيَقُولُ اللهُ لَهُ: «لِمَ قَتَلْتَهُ؟»، فَيَقُولُ:«قَتَلْتُهُ لِتَكُونَ العِزَّةُ لَكَ.»، فَيَقُولُ: «فَإِنَّهَا لِى.»، وَ يَجِىءُ الرَّجُلُ آخذاً بِيَدِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: «إِنَّ هَذَا قَتَلَنِى.»، فَيَقُولُ اللهُ لَهُ: «لِمَ قَتَلْتَهُ؟»، فَيَقُولُ: «لِتَكُونَ العِزَّةُ لِفُلاَنٍ.»، فَيَقُولُ: «إِنَّهَا لَيْسَتْ لِفُلاَنٍ.»، فَيَبُوءُ بِإِثْمِهِ.»

[*190*] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Mes’uda, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Doći će čovjek vodeći za ruku drugoga i reći: - Gospodaru moj, ovaj me je ubio! Allah Uzvišeni će pitati onoga drugog: Zašto si ga ubio? On će odgovoriti: Ubio sam ga kako bih učinio da vlast samo Tebi pripadne! Allah će reći: Pa, zaista, ona Meni pripada! A doći će drugi čovjek vodeći za ruku drugoga i reći: Gospodaru moj, ovaj me je ubio! Allah Uzvišeni će pitati ubicu: Zašto si ga ubio? On će odgovoriti: Zbog toga da bi vlast pripala čovjeku. Allah će reći: Zaista, ona ne pripada čovjeku! Taj ubica će odgovorati za svoj grijeh.

Komentar hadisa

Smisao ovog hadisa je u tome da su radnje borca na Allaovom putu, koji se trudi da Allahova riječ bude gornja i da uzdigne Allahovu vjeru, hvale vrijedne, zbog toga što stvar postavlja na pravo mjesto. On

je ubio kako bi branio Allahovu čast i dostojanstvo, a ona ne pripada nikome drugom do Allahu. Time nije odstupio od pravog puta, niti je prešao granicu pravednosti. S druge strane, ubistvo motivirano namjerom da vlast pripadne vladaru ili nekom od poglavara, neosnovano je, čime je ubica skrenuo i odstupio s pravog puta, namjeravajući da vlast pripadne onome ko je nije dostojan, jer ona pripada samo Allahu Uzvišenom. Zbog toga će ga Allah žestoko kazniti za počinejni grijeh, dok će ubijenom podići deredže.

HADIS
Zadivljen je naš Gospodar čovjekom koji se borio na Allahovom putu

Navodi ovaj hadis Ebu Davud u svome Sunenu, u poglavlju Čovjek koji je prodao svoju dušu, 2.džuz, str.312.

﴿١٩١﴾ عن عبد الله بن مسعود– رضى الله عنه– قال: قال رسول الله– صلى الله عليه و سلم–: «عَجَبَ رَبُّنَا مِنْ رَجُلٍ غَزَا فِي سَبِيلِ اللهِ فَانْهَزَمَ، فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فَرَجَعَ حَتَّى أُهْرِيقَ دَمُهُ، فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى لِمَلائِكَتِهِ: «**انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي رَجَعَ رَغْبَةً فِيمَا عِنْدِي، وَ شَفَقَةً مِمَّا عِنْدِي، حَتَّى أُهْرِيقَ دَمُهُ**.»

[*191*] Prenosi se od ‘Abdullaha b. Mes’uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Zadivljen je naš Gospodara čovjekom koji se borio na Allahovom putu, bio nadvladan, te, nakon što je shvatio šta mu je obaveza, vratio se dok mu se nije prolila krv. Tada je Allah Uzvišeni rekao Svojim melekima: Pogledajte Moga roba, vratio se, radujući se onome što ga čeka kod Mene i strahujući od onoga što ga čeka kod Mene, sve dok nije potekla njegova krv.

Komentar hadisa

Osnov divljenja je u prekrasnom djelu, koje nije uobičajno i koje u sebi uključuje i zadovoljstvo i radost zbog njega. Vezivanje divljenja za Allaha Uzvišenog je nemoguće, jer se divljenje javlja samo kod onoga na koga ljepota ostavlja utisak, pa je neophodno da njegov smisao bude u Allahovom zadovoljstvu ovim djelom i da se pod tim misli na davanje velike nagrade za ovo djelo. Zatim, čovjeku koji se bori na putu Allaha Uzvišenog i bude nadvladan, pa se povuče pred neprijateljem, kako ne bi poginuo, pa se nakon toga vrati, prepuštajući svoj život Allahu Uzvišenom, želeći Njegovo zadovoljstvo i pobjedu svojoj vjeri, a zatim se bori i bude ubijen, neće Allah poništiti njegovo djelo. Naprotiv, On će

biti zadovoljan njime i učinit će ga šehidom. A za šehide Uzvišeni Allah kaže: *Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati* (sura Et-Tevbe, 111) Stoga, ovaj čovjek je želio steći nagradu kod Allaha, u isto vrijeme strahujući od prijetnje i kazne koju je Allah izrekao onima koji pobjegnu iz bitke: *Onaj ko im tada leđa okrene – osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi – vratit će se natovaren Allahovm srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište.* (sura El-Enfal, 16) Zato se čovjek vratio, založio svoj život i borio se sve dok nije bio ubijen. Neka je Allah zadovoljan njim i neka mu podari ono što želi! A Allah najbolje zna!

HADIS
Zadivljen je naš Gospodar ljudima koji će u okovima ulaziti u Džennet

Navodi ovaj hadis Ebu Davud u svom Sunenu, u poglavlju Zarobljenika se veže, 2. džuz, str. 349.

﴿١٩٢﴾ عن أبي هريرة – رضى الله عنه – يقول: «سَمِعْتُ رسولَ الله – صلى الله عليه و سلم – يقول: «عَجَبَ رَبُّنَا – عز و جل – مِنْ قَوْمٍ يُقَادُونَ إِلَى الجَنَّةِ فِي السَّلَاسِلِ».

[*192*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: Zadivljen je naš Gospodar narodom čiji će pripadnici u okovima ulaziti u Džennet.

Komentar hadisa

Već ranije je spomenuto da je divljenje neophodno shvatiti kao Allahovo zadovoljstvo i davanje ogromne nagrade. Možda se pod ovim narodom misli na ratne zarobljenike, koje su zarobili mudžahidi u ratu i koji idu u okovima, a koje je Allah Uzvišeni poslije toga uputio u islam, pa su ušli u Džennet. Stoga je razlog njihovog ulaska u Džennet njihovo kretanje u okovima nakon kojeg su postali vjernici. Da nisu bili zarobljeni, bili bi ubijeni i umrli kao nevjernici. A Allah Uzvišeni najbolje zna!

Poglavlje XIX

Povećanje nagrade za djela koja uradi ummet Muhammeda, s.a.v.s.

HADIS
Poređenje jevreja, kršćana i muslimana

Navodi ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o najmu, poglavlje Najam do ikindije, 3.džuz, str. 90.

﴿١٩٣﴾ حدثنا إسماعيل بن أبي أويس قال: حدثني مالك عن عبد الله بن دينار— مولى عبد الله بن عمر— عن عبد الله بن عمر بن الخطاب— رضى الله عنهما— أنَّ رسولَ الله— صلى الله عليه و سلم—قَالَ: «إنَّما مَثَلُكُمْ وَ اليَهُودِ وَ النَّصَارَى كَرَجُلٍ اسْتَعْمَلَ عُمَّالاً، فَقَالَ: «**مَنْ يَعْمَلُ لِي إلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِيرَاطٍ؟**»، فَعَمِلَتِ اليَهُودُ عَلَى قِيرَاطٍ، ثُمَّ عَمِلَتِ النَّصَارَى عَلَى قِيرَاطٍ قيراط ثُمَّ أَنْتُمُ الذينَ تَعْمَلُونَ مِنْ صَلاَةِ العَصْرِ إلَى مَغَارِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ، فَغَضِبَتِ اليَهُودُ و النَّصَارَى وَ قَالُوا: «**نَحْنُ أَكْثَرُ عَمَلاً وَ أَقَلُّ عَطَاءً!؟**»، قَالَ: «**هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئاً؟**»، قَالُوا: «**لاَ.**»، قَالَ: «**فَذَلِكَ فَضْلِي، أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءُ.**»

[*193*] Pričao nam je Isma'il b. Ebi Uvejs, koji je rekao da mu je pričao Malik, koji prenosi od 'Abdullaha b. Dinara (rođaka 'Abdullaha b. Omera), a ovaj od 'Abdullaha b. Omera b. el-Hattaba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Zaista je primjer vas, i jevreja, i kršćana kao primjer čovjeka koji unajmi radnika pa kaže: Ko će od vas raditi za mene pola dana za jedan kirat? Jevreji su radili za jedan kirat. Nakon njih su radili kršćani za jedan kirat, a zatim ćete doći vi i raditi od ikindije do zalaska sunca za dva kirata. Tada će se rasrditi jevreji i kršćani, govoreći: Mi smo više radili a manje dobili! Allah će ih tada pitati: Jeste li vi oštećeni u nekom od svojih prava? Oni će odgovoriti: Nismo. On će kazati: To je Moja blagodat; dajem je onome kome Ja hoću!

***

Navodi ga El-Buhari u poglavlju Najam od ikindije do noći, 3. džuz, str.90, dok se njegov komentar nalazi u 4. džuzu na str.133.

﴿١٩٤﴾ حدثنا محمد بن العلاء، حدثنا أبو أسامة عن بريد، عن أبى بردة، عن أبى موسى الأشعرى– رضى الله عنه– عن النبى– صلى الله عليه و سلم– قال: «مَثَلُ المُسْلمِينَ وَ اليَهُودِ و النَّصَارَى كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَأْجَرَ قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلاً يوْمًا إلَى اللَّيْلِ عَلَى أَجْرٍ مَعْلُومٍ فَعَملوُا لَهُ إلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالوُا: «**لاَ حَاجَةَ لَنَا إلى أَجْرِكَ الَّذى شَرَطْتَ لَنَا وَ مَا عَمِلْنَا بَاطِلٌ.**»، فَقَالَ لَهُمْ: «**لاَ تَفعَلوُا، أَكْمِلوُا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمْ وَ خُذُوا أَجْرَكُمْ كَامِلاً!**»، فَأَبَوْا وَ تَرَكوُا، وَ اسْتَأْجَرَ آخَرِينَ بَعْدَهُمْ، فَقَالَ: «**أَكْمِلوُا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ هَذَا! وَ لَكُمْ شَرَطْتُ لَهُمْ مِنَ الأَجْرِ.**»، فَعَمِلوُا حَتَّى إذَا كَانَ حِينَ العَصْرِ، قَالوُ: «**لَكَ مَا عَمِلْنَا بَاطِلٌ وَ لَكَ الأَجْرُ الَّذي جَعَلْتَ لَنَا فِيهِ.**»، فَقَالَ لَهُمْ: «**أَكْمِلوُا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمْ فَإنَّ مَا بَقِىَ مِنَ النَّهَارِ شَىْءٌ يَسِيرٌ.**»، وَ اسْتَأْجَرَ قَوْمًا أَنْ يَعْمَلوُا لَهُ بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ فَعَملوُا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ وَ اسْتَكْمَلوُا أَجْرَ الفَرِيقَيْنِ كِلَيْهِمَا، فَذَلِكَ مَثَلُهُمْ وَ مَثَلُ مَا قَبِلوُا مِنْ هَذَا النُّورِ.»

[*194*] Pričali su nam Muhammed b. El-'Alai i Ebu Usame, koji prenosi od Burejda, a on od Ebu Burdeta, koji prenosi od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Primjer muslimana, jevreja i kršćana je kao primjer čovjeka koji unajmi ljude da mu urade određeni posao za jedan dan do noći za utvrđenu naknadu. Oni su radili do podne, kada su rekli: Ne treba nam nagrada koju si odredio, a ono što smo uradili je beskorisno. On im je odgovorio: Ne radite to, upotpunite ono što je ostalo od vašeg posla i uzmite za to potpunu nagradu. No, oni su odbili i ostavili. Zatim je on unajmio poslije njih druge i rekao: Upotpunite ono što je ostalo od ovog vašeg dana. Odredio sam vam njihovu nagradu. Oni radili, sve dok nije nastupilo vrijeme ikindije, kada su rekli: Dajemo ti ono što smo beskorisno uradili i eto ti nagrada koju si nam odredio za taj posao! On je odgovorio: Upotpunite ono što je ostalo od vašeg posla! Zaista je lahko ono što je preostalo od dana! Potom je unajmio druge ljude da mu rade do kraja dana. Oni su radili ostatak dana, sve dok sunce nije zašlo, kada su dobili naknadu za obje ove grupe. To je primjer njih i primjer onih koji su prihvatili ovo Svjetlo.

Komentar hadisa od El-Kastalanija

Prvi hadis je naveo imam El-Buhari, također, u Knjizi o namazu, u poglavlju Ko obavi ikindiju prije zalaska sunca, kao i u Knjizi o najmu, u poglavlju Najam do pola dana. Naveo ga je i u Knjizi tevhida, u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: *Donesite vi Tevrat, pa ga čitajete!* i u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: *Reci: O Gospodaru naš, Ti si Vladar nad vladarima i Ti daješ vlast onome kome hoćeš.* Najveći dio ovih predaja sadrži dodatak: *Zatim su oni odustali od posla, ne završivši ga,* i jevreji i kršćani. Poslije toga se u njima navode njegove riječi: *Zatim će vama biti donesen (ili dat) Kur'an, pa ćete raditi po njemu sve do zalaska sunca i bit će vam data dva kirata.* Ovaj hadis ima mnogo predaja, a one sadrže pojašnjenje stanja i jevreja i kršćana, koji su svi radili po svojim knjigama i umrli tako, prije nego što je njihova knjiga

bila derogirana. Tako su jevreji radili po svojoj knjizi Tevratu, prije nego što je poslat 'Isa, a.s.. Isto tako su radili i kršćani po Indžilu i umrli su prije nego je poslat naš vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s. Svakom od njih je data njegova nagrada za djelo koje je radio po svojoj knjizi – jedan kirat, a onom ko je vjerovao u Muhammeda, s.a.v.s., nakon što je poslat, njegova nagrada je dva kirata. Rekao je Uzvišeni: *Oni će dobiti dvostruku nagradu zato što trpe* (sura El-Kasas, 54) poslije Svojih riječi: *Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana, vjeruju u njega* (sura El-Kasas, 52).

Spomenuo je jednom Allahov Poslanik, s.a.v.s., trojicu, čija će nagrada biti udvostručena. Jedan od njih je *čovjek od sljedbenika knjige, koji je vjerovao u svog poslanika, zatim u mene.* Stoga je ovo pojašnjenje prvog hadisa i on se odnosi na one koji su umrli prije nego je njihova Knjiga bila poništena.

Drugi hadis opisuje stanje sljedbenika knjige, koji su živjeli u vrijeme kada je njihova knjiga poništena vjerozakonom vjerovjesnika, koji je došao s drugom knjigom, pa su ga porekli, kao i knjigu koju je donio. To je primjer jevreja koji su živjeli u vrijeme našeg prvaka 'Isaa, a.s., koji im je dostavio Indžil, kako je Allah rekao u Kur'anu: *i da vam dopustim ono što vam je bilo zabranjeno* (sura Ali Imran, 50). Oni su porekli 'Isaa, a.s., i smatrali lažnim Indžil, te su time indirektno poručili svome Gospodaru: Nemamo mi nikakve potrebe za nagradom koju si nam uslovio! Isto tako, svi jevreji i kršćani, koji su živjeli u vrijeme slanja našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., a koji su porekli da je on poslanik i da je Kur'an, dostavljen od Gospodara, Allahova objava, kao da su rekli: Ono što smo radili džaba Ti i nije nam potrebna naknada koju si nam uslovio. Također, prenio je ovaj drugi hadis El-Buhari, Allah mu se smilovao, koji ukazuje na nevjerovanje kitabija u Poslanika, s.a.v.s., koji je poslan s Vjerozakonom koji derogira vjerozakon prije njega i u poglavlju Knjiga o namazu i u poglavlju Ko izostavi klanjanje ikindije. El-Kastalani je, nakon navođenja ovog hadisa, rekao: - To je primjer muslimana koji su prihvatili Allahovu uputu i ono sa čim je došao Njegov poslanik, s.a.v.s., i primjer jevreja i kršćana, koji su napustili ono što im je Allah naredio. – Zatim je naveo o hadisu Ibn 'Amra: *Zaista je on unajmio jevreje od jutra do podne, a kršćane od podne do ikindije* te je pojasnio oprečnost ova dva hadisa. Njih treba razumjeti tako da se kod prvog misli na osobu koja ne upotpuni svoj iman prilikom smrti prije nego što je objelodanjena druga vjera. Drugi hadis se odnosi na osobu koja je živjela u vrijeme islama, a nije povjerovala u njega. U pogledu vanjskog značenja ova dva hadisa postoje dvije tvrdnje. Neki

ističu da hadis Ibn 'Amra predstavlja navođenje primjera za narod kojem će biti uvažena isprika zbog njegovih riječi: *Pa nisu mogli,* a hadis Ebu Musaa kao navođenje primjera za onoga ko je propustio iman bez isprike, na što ukazuju njegove riječi: *Nije nam potrebnaa Tvoja nagrada.* A Allah najbolje zna!

Poglavlje XX

Opis Vjerovjesnika, s.a.v.s., u Tevratu

HADIS
Opis Vjerovjesnika, s.a.v.s., u Tevratu

El-Buhari, Allah mu se smilovao, navodi ovaj hadis u Knjizi tefsira, poglavlje Sura El-Feth, riječi Allaha Uzvišenog: Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje (sura El-Ahzab, 45) *6.džuz, str.136.*

﴿١٩٥﴾ حدثنا عبد العزيز بن أبى سلمة عن بن هلال عن عطاء بن يسار عن عبد الله بن عمرو بن العاص— رضى الله عنهما— إنَّ هَذَا الآيَةَ الَّتِى فِى القُرْآنِ: «**يَا أَيُّهَا النَّبِىُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا.**»، قَالَ فِى التَّوْرَاة: «**يَا أَيُّهَا النَّبِىُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا، وَ حِرْزًا لِلأُمِّيِّينَ، أَنْتَ عَبْدِى وَ رَسُولِى، سَمَّيْتُكَ المُتَوَكِّلَ، لَيْسَ بِفَظٍّ وَ لاَ غَلِيظٍ، وَ لاَ سَخَّابٍ بِالأَسْوَاقِ، وَ لاَ يَدْفَعُ السَّيِّئَةَ بِالسَّيِّئَةِ، وَ لَكِنْ يَعْفُو وَ يَصْفَحُ.**»، وَ لَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ المِلَّةَ العَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا: «**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ!**»، فَيَفْتَحُ بِهَا أَعْيُنًا عُمْيًا، وَ آذَانًا صُمًّا، وَ قُلُوبًا غُلْفًا.»

[*195*] Pričao nam je 'Abdulaziz b. Ebi Seleme, koji prenosi od Ibn Hilala, on od 'Ata'a b. Jesara, a on od 'Abdullaha b. 'Amra b. 'Asa, r.a.: Zaista se ovaj ajet spominje u Kur'anu: O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje! Rekao je On u Tevratu: O Vjerovjesniče, uistinu smo te Mi poslali kao svjedoka, i donositelja radosne vijesti, i opominjača, i kao zaštitnika neukih. Ti si Moj rob i Moj si poslanik, nazvao sam te mutevekkilom koji nije surov i okrutan, niti galamdžija koji viče po trgovima i koji neće zlo zlim uzvratiti, nego dolazi tražeći da se čini dobročinstvo i koji oprašta. I neće mu Allah uzeti dušu sve dok ga ne bude slijedio narod zalutali, kako bi taj narod rekao: Nema božanstva osim Allaha! i njima otvorio oči slijepcu, uši nijemom i srce okorjelo!

***

Naveo ga je El-Buhari, također, u Prvoj knjizi o kupoprodaji:

﴿١٩٦﴾ بسنده إلى عطاء بن يسار قال: «لقيت عبد الله بن عمرو ابن العاص— رضى الله عنهما— قلت له: «أَخْبِرْنِى عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللهِ —صلى الله عليه و سلم— فى التَّوْرَاةِ، قَالَ: «أَجَلْ، وَاللهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِى التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِى الْقُرْآنِ: «**يَا أَيُّهَا النَّبِىُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا**....»، إلى آخر الحديث.

[*196*] S lancem prenosilaca do 'Ata'a b. Jesara se prenosi da je rekao: - Susreo sam 'Abdullaha b. 'Amra b. 'Asa, r.a., i zatražio od njega: Obavijesti me o opisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u Tevratu! On je odgovorio: Svakako! Tako mi Allaha, doista je on opisan u Tevratu s nekoliko osobina kojima je opisan i u Kur'anu: Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje! (do kraja hadisa).

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 4.džuz, str. 51-52

U riječima *upitao sam ga* misli se na 'Abdullaha b. 'Amra b. 'Asa. Molba *obavijesti me o opisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u Tevratu* upućena je zbog toga što je ovaj ashab već čitao Tevrat i bilo mu je poznato ono što se u njemu nalazi. *Odgovorio je 'Abdullah: Svakako* (أجل-), što je riječ za potvrdan odgovor, slično kao i نعم (da). Takav odgovor predstavlja potvrdu onoga koji je pitan i obavijest onome ko pita i obećanje slušaocu. Rečeno je da ta riječ predstavlja odliku predikata.- to su naveli Ez-Zamahšeri i Ibn Malik, dok je El-Maliki uslovio predikat potvrdom, a traženje bez nijekanja. Navodi se u *El-Kamusu*: Njime se obrazuje odgovor, kao kod upotrebe riječce نعم (da), s tim što je njegova upotreba ispravnija, kada se želi naročito istaći potvrda, dok je upotreba priloga „da" ispravnija kada se želi istaći odgovor na upit. Ovo je rakao El-Ahfeš, kao što stoji u djelu *El-Mugni*. Rekao je Et-Tibi: „U hadisu dolazi odgovor na traženje, a kao rezultat njegovog govora: - Ti si čitao Tevrat. Jesi li našao u njemu nešto čime je opisan Allahov Poslanik, s.a.v.s.? Stoga me obavijesti! - On je odgovorio: - Svakako! *Tako mi Allaha, on je opisan u Tevratu s nekoliko osobina kojima je opisan i u Kur'anu.* - On je svoj govor potvrdio zakletvom na Allaha, imenskom rečenicom u kojoj je uporijebio česticu za pojačanje spojenu sa subjektom i lamom (ل) za pojačanje uz predikat. *Uistinu smo te Mi poslali kao svjedoka* u korist pripadnika tvog ummeta, vjernika zbog njihove iskrenosti, a protiv nevjernika zbog njihovog poricanja *i donosioca radosne vijesti* vjernicima o Džennetu *i kao opomenitelja* nevjernicima vatrom *i kao zaštitnika,* tj. kao utvrdu *neukih* tj. Arapima, jer većina njih nisu znali ni čitati ni pisati *Ti si Moj rob i Moj si Poslanik. Nazvao sam te mutevekkilom,* tj. onim koji se oslanja na Allaha Uzvišenog, zato što si zadovoljan s malo opskrbe i što se pouzdavaš u Allaha Uzvišenog i u Njegovu potporu, i što si strpljiv u iščekivanju olakšanja, i što si se okitio prefinjenim ahlakom, i što čvrsto vjeruješ u obećanje Allaha Uzvišenog. Zbog toga što se oslanja na Allaha On ga je prozvao mutevekkilom, *koji nije surov,* tj. nije on zle i pokvarene naravi *i okrutan* tj. nije osornog srca. Ovo je slično riječima Allaha Uzvišenog: *Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine* (sura Ali Imran, 159). To je u odnosu na vjernike. A kada su u pitanju nevjernici i munafici, Allah mu naređuje da prema njima bude žestok, Svojim riječima: *O Vjerovjesniče, bori se protiv ne-*

vjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozno je on boravište! (sura Et-Tevbe, 73)

U riječima *koji nije surov...* misli se na lišenost govora povezanog s ogovaranjem. U nastavku izjave *niti galamdžija* riječ سَخَّاب je s tešdidom (ـّ) na ha'u (خ). To je riječ صخاب, koju su, kao takvu, utvrdili El-Fera i drugi. Riječ صخاب ima rašireniju upotrebu, a predstavlja osobu koja podiže svoj glas na ljude zbog svoje pokvarene naravi. On je onaj koji se neće nadvikivati s njima po trgovima, nego će blago postupati i biti ljubazan prema njima, bez galame. Hadis u sebi sadrži prijekor prema onima koji se nalaze na trgovima, a koji su se okitili pokuđenim svojstvima, kakva su vika i galama, te koji pretjerano hvale ono što prodaju i lažno se zaklinju. Zbog toga je rekao Muhammed, s.a.v.s.: *Najgora mjesta su trgovi i pijace!*, jer kod osoba koje tamo često borave prevladavaju ova pokuđena svojstva. *I koji neće zlo zlim uzvratiti!* jeste kao govor Uzvišenog: *Na zlo dobrim uzvrati!* (sura El-Mu'minun, 96). Dio izjave *nego dolazi tražeći da se čini dobročinstvo i koji oprašta* predstavlja nešto što ne narušava zabrane Allaha Uzvišenog. *I neće mu Allah uzeti dušu* znači da ga neće Allah usmrtiti *sve dok ne popravi zabludjeli narod* (narod Ibrahima, a.s.). Taj narod je bio zalutao u vrijeme između dva vjerovjesnika. To njihovo stanje se povećavalo i pogoršavalo, sve dok nisu zalutali i skrenuli s pravog puta. I to je trajalo sve dok se nije pojavio Poslanik, s.a.v.s., koji im je postao predvodnik, prekidajući dotadašnju praksu mnogoboštva kod Arapa i utemeljujući tevhid, kako bi oni kazali: *Nema božanstva osim Allaha!* kako bi *on s njima* tj. riječima tevhida *otvorio oči slijepcu.* To znači da će Allah, posredstvom Poslanika, s.a.v.s., popraviti narod zalutali, kako bi rekli: *Nema božanstva osim Allaha!* On će posredstvom ovih riječi otvoriti slijepcu oči prema istini, *uši nijemom i srce okorjelo!* Od riječi صما (nijem), množina je صماء (nijemi), što je osobina čula sluha. A riječ غلف (okorjelo), ima množinu اغلف- okorjeli, što je osobina srca. Riječ اغلف- (stavljen u omot) znači da svaka stvar može biti u omotu. Tako se kaže da je sablja u omotu, kada je u koricama. Spomenuo je tu riječ El-Buhari te rekao: „Luk je u koricama غلفاء-, kada se nalazi u omotu, kao što je tobolac isl.. Isto tako, čovjek je اغلف- kada nije obrezan." Rekao je Ebu 'Abdullah El-Buhari: „To je govor Ebu 'Ubejdeta u djelu *El-Medžaz.*"

Rekao je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Ne postoji proturječje između hadisa i riječi Allaha Uzvišenog: *Niti možeš slijepe od zablude njihove odvratiti*; (sura En-Neml, 81.), jer se od Poslanika, s.a.v.s., niječe samostalnost u tome. Stoga je on razlog uputi, a što čvrsto dokazuje časni Kur'an: *Ti, zaista, upućuješ na pravi put* (sura Eš-Šura, 52) U kratkim crtama! A Allah najbolje zna!

Poglavlje XXI

Nagrada za strpljivost u nevolji

HADIS
Nagrada za strpljivost zbog gubitka očiju

El-Buhari navodi ovaj hadis u Knjizi o medicini, u poglavlju Značaj onog kome je oduzet vid, 7. džuz, str. 116.

﴿١٩٧﴾ حدثنا عبد الله بن يوسف، حدثنا الليث قال: حدثنى ابن الهاد، عن عمرو مولى المطلب، عن أنس بن مالك– رضى الله عنه– قال: سَمِعْتُ رسولَ الله– صلى الله عليه و سلم– يقول: «إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَالَ: **إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِى بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الجَنَّةَ.**»، يريد عينيه.

[*197*] Pričali su nam ‘Abdullah b. Jusuf, pričao nam je El-Lejs koji je rekao: Pričao mi je Ibn el-Had koji prenosi od ‘Amra, štićenika El-Muttalibovog, a on od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao: Zaista je Allah Uzvišeni rekao: Kada stavim na kušnju Svoga roba s njegove dvije voljene, pa se on strpi, Ja mu u naknadu za njih dvije dam Dženet (misli se na dva oka).

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 8.džuz, str.386

Abdullah b. Jusuf je Ebu Muhammed ed-Dimiški et-Tuncjsi el-Kela'i el-Hafiz *pričao nam je Lejs* b. Se'ad Imam; *pričao mi je Ibn el-Hadi* Jezid b. 'Abdullah b. Usame el-Lejsi *od 'Amra štićenika El-Muttalibovog* b. 'Abdullah b. Hantab *od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže da je, zaista, Allah, dž.š., rekao: - Kada sam stavio na kušnju Svoga roba* vjernika *sa njegove dvije voljene...* Riječ حبيبتيه je u dvojini, što znači: dva njegova oka, jer su čovjeku najdraža. Čovjeka obuzme velika tuga kada ih izgubi, što ima za posljedicu gubitak vida, pa nije u stanju da vidi ljepote i da im se raduje, ili da vidi zlo pa da ga izbjegne. Čovjek *se strpi* zbog toga što je svjestan šta je Allah obećao kao nagradu strpljivima. Et-Tirmizi je dodao *računajući na nagradu. Ja mu u naknadu za njih dva dajem Džennet,* što je najveličanstvenija naknada, jer naslada s vidom se prekida smrću dok je naslađivanje u Džennetu vječno i bez prestanka. U hadisu Ebu Umameta, kojeg navodi El-Buhari u Knjizi o odgoju, stoji: *Kada sam Ja oduzeo tvoja dva oka, ti si se strpio kod prvog udarca, računajući na nagradu,* rekao je u *El-Fethu.* Dodao je da je korisni sabur onaj koji se ispolji prilikom prvog udarca sudbine. Međutim, da je on pokazao nezadovoljstvo u prvom momentu, a onda se razočaran pomirio sa sudbinom, tada ne bi pokazao ono što se traži od njega. A Allah najbolje zna!

U sahih hadisu stoji: *Neće muslimana zadesiti bolest, ni patnja, ni žalost, čak i trn koji ga ogrebe, a da mu Allah time neće potrati nešto od njegovih grijeha.* Nagrada za tegobu zavisi od iskazane strpljivosti, od zadovoljstva Allahovim određenjem i od prepuštanja Allahovoj odluci, kao i od odsustva žalosti zbog belaja. A u pogledu onoga koji nedaću ne prihvati sa zadovoljstvom i ne bude predan određenju, taj nema ni koristi ni nagrade. Naprotiv, njegova žalost je grijeh zbog kojeg će biti kažnjen. Ispravano vjerovanje je: da vjeruješ u Allaha, u Njegove meleke, u Njegove knjige, u Njegove poslanike, u Sudnji dan, i da sve, bilo dobro ili loše, slatko ili gorko, biva Njegovim određenjem. Gospodaru naš, podari nam potpun iman i budi blag prema nama u Svom određenju i Svojoj odluci i otkloni od nas zlu sudbinu, ono što je vidljivo i ono što je skriveno! Amin!

Naveo ga je Et-Tirmizi u svome Sahihu, u poglavlju Nagrada za gubitak vida, 2.džuz, str. 64, a njegov tekst je sljedeći:

﴿١٩٨﴾ عن أنس بن مالك — رضى الله عنه — قال: «قال رسول الله — صلى الله عليه و سلم —: «إنَّ الله يَقُولُ: «إذَا أَخَذْتُ كَرِيمَتَيْ عَبْدِى فِى الدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ جَزَاءٌ عِنْدِى إلاَّ الجَنَّةَ.»

[*198*] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Zaista Allah Uzvišeni kaže: Kada sam uzeo Svome robu oba oka na dunjaluku, nije mu ostala nijedna druga nagrada osim Dženneta.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: *Hadis je hasen-garib. Garib je zbog toga što se u lancu nekih njegovih varijanti nalazi samo jedan prenosilac, iako je veliki broj takvih situacija. Neobičnost koja se odnosi na lanac prenosilaca hadisa ne čini sam hadis slabim, jer ona može biti od strane vjerodostojnog ili pouzdanog prenosioca.*

***

Navodi ga Et-Tirmizi, prenoseći od Ebu Hurejre, r.a., koji je vezan za Vjerovjesnika, s.a.v.s.

﴿١٩٩﴾ قال: «يقول الله — عز و جل: «مَنْ أَذْهَبْتُ حَبِيبَتَيْهِ وَ صَبَرَ وَ احْتَسَبَ لَمْ أَرْضَ لَهُ ثَوَابًا إلاَّ الجَنَّةَ.»

[*199*] Rekao je on da govori Allah Uzvišeni: Kome sam oduzeo oba oka, a on se strpio, računajući na nagradu, jedina naknada kojom sam zadovoljan za to je Džennet.

Rekao je Et-Tirmizi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: *Hadis je hasen-sahih.*

***

HADIS
Nagrada za gubitak djeteta

Navodi ga El-Buhari, Allah mu se smilovao, u Knjizi o samilosti, u poglavlju Djelo kojim se traži Allahova bliskost, 8. džuz, str. 90.

﴿٢٠٠﴾ حدثنا يعقوب بن عبد الرحمن، عن عمرو– هو ابن أبي عمرو مولى
المطلب– عن سعيد المقبري عن أبي هريرة– رضي الله عنه– أن رسول الله– صلى
الله عليه و سلم– قال: «يَقُولُ اللهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا
قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةَ».

[*200*] Pričao nam je Ja'kub b. 'Abdurrahman, koji prenosi od 'Amra (Ibn Ebi 'Amr, štićenik El-Muttalibov), on od Se'ida el-Makburija, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Govori Allah Uzvišeni: Nema druge nagrade kod Mene za Moga roba vjernika, kada mu usmrtim dijete, a on za to očekuje nagradu od Mene, osim Dženneta.

Naveo je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Ovaj hadis navodi samo El-Buhari", što znači da ga nije naveo Muslim u svom Sahihu.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 9. džuz, str.243

Pričao nam je Ja'kub b. 'Abdurrahman el-Farisi el-Medeni, žitelj Aleksandrije, *koji prenosi od 'Amra* b. Ebi 'Amr, štićenik El-Muttalibov.

U izjavi: *Nema Moj rob nagrade* (koristi) *kada mu usmrtim dijete,* riječ صَفِيَّه znači: voljeni dječačić, kao što je vlastito dijete ili brat, kao i svako onaj koga čovjek voli. *Od stanovnika dunjaluka* znači ako se radi

o nekome ko živi na dunjaluku, *a on računa na nagradu za to,* tj. strpio se, nadajući se nagradi od Allaha Uzvišenog, *osim Dženneta;* njima se ističe zamjena za riječ جزاء (nagrada), tj. nema on druge nagrade osim Dženneta, kao nagrade od Allaha Uzvišenog zbog toga što je bio strpljiv prilikom gubitka svog djeteta i što za to očekuje nagradu od Allaha. A Allah najbolje zan!

Naveo je ovaj hadis En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Onaj kome umre troje djece.

﴿٢٠١﴾ عن أبي هريرة– رضى الله عنه– عن النبي– صلى الله عليه و سلم–قال: «مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَمُوتُ بَيْنَهُمَا ثَلاَثَةُ أَوْلاَدٍ لَمْ يَبْلُغُوا الحِنْثَ، إلاَّ أَدْخَلَهُمَا اللهُ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمُ الجَنَّةَ.»، قَالَ: «يُقَالُ لَهُمْ: «**ادْخُلوُا الجَنَّةَ!**»، فَيَقُولُونَ: «**حَتَّى يَدْخُلَ آبَاؤُنَا.**»، فَيَقُولُ: «**ادْخُلوُا أَنْتُمْ وَ آبَاؤُكُمْ!**»

[*201*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: Nema dvoje muslimana kojima umre troje djece koja nisu postala punoljetna a da ih neće Allah uvesti, iz razloga Svoje milosti prema njima (djeci), u Džennet. Potom je dodao: Njima će biti rečeno: Uđite u Džennet!, a oni će odgovoriti: Kada naši roditelji uđu! Tada će biti rečeno: Uđite u Džennet zajedno, sa svojim roditeljima!

***

Naveo je Ibn Madždže u svome Sunenu dva hadisa u poglavlju Šta slijedi onome ko se strpi u nedaćama. Jedan od njih se odnosi općenito na sve nedaće, a drugi govori o nagradi za nedaću, za gubitak nedonoščeta. Ta nedaća je preča da bude nagrađena. Tako je on naveo u 1. džuzu, na str. 249:

﴿٢٠٢﴾ عن أبي أمامة– رضى الله عنه– عن النبي– صلى الله عليه و سلم– قال: «يَقُولُ اللهُ سُبْحَانَهُ: «**ابْنَ آدَمَ، إِنْ صَبَرْتَ وَ احْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الأُولَى، لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا إلاَّ الجَنَّةَ.**»

[*202*] Prenosi se od Ebu Umameta, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Govori Allah Slavni: Potomče Ademov, ako se strpiš i računaš na nagradu, prilikom prvog udarca, jedino što ti želim od nagrade je Džennet!

U *El-Zevaidu* stoji da je lanac prenosilaca od Ebu Umameta vjerodostojan, a da su prenosioci pouzdani.

***

On ga je naveo u poglavlju Šta slijedi onome ko izgubi nedonošče:

﴿٢٠٣﴾ عن علي – رضى الله عنه – قال: «قال رسول الله صلى الله عليه و سلم: «إنَّ السَّقط لَيُرَاغِمُ (أي، يُغَاضِبُ و يُجَادِلُ) رَبَّهُ إِذَا أَدْخَلَ أَبَوَيْهِ النَّارَ، فَيُقَالُ: «**أَيُّهَا السَّقْطُ المُرَاغِمُ** (أي المُغَاضِبُ المُجَادِلُ) **رَبَّهُ، أَدْخِلْ أَبَوَيْكَ الجَنَّةَ**!»، **فَيَجُرُّهُمَا** بِسَرَرِهِ حَتَّى يُدْخِلَهُمَا الجَنَّةَ.»

[*203*] Prenosi se od Alije, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Zaista će se nedonošče zalagati kod Gospodara (tj. biti nezadovoljno i prepirati se) kada On bude uveo njegove roditelje u vatru. Tada će biti rečeno: - Nedonošče koje se srdiš (tj. rasrdilo i prepireš) na Gospodara, uvedi u Dženet svoje roditelje! Ono će vući njih dvoje svojom pupčanicom, sve dok ih oboje ne uvede u Džennet.

U sintagmi *svojom pupčanicom* riječ بسَرَرِه je s dvije fethe: to je ono što odsijeca babica. Isto to značenje ima i riječ السُّر- (pupčanica), dok riječi السرة označava ono što ostane nakon odsijecanja pupčane vrpce, odnosno pupak.

***

HADIS
Nagrada za onoga ko izgubi dijete

Navodi ovaj hadis Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, u Poglavlju o dženazama, 1. džuz, str. 190.

﴿٢٠٤﴾ عن أبي موسى الأشعري– رضى الله عنه– أن رسول الله– صلى الله عليه و سلم– قال: «إذا مات ولد العبد، قال الله لملائكته: «قبضتم ولد عبدي؟»، فيقولون: «نعم.»، فيقول: «قبضتم ثمرة فؤاده؟»، فيقولون: «نعم.»، فيقول: «ماذا قال عبدي؟»، فيقولون: «حمدك، و استرجع.»، فيقول الله: «ابنوا لعبدي بيتا في الجنة، و سموه بيت الحمد!»

[*204*] Prenosi se od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: Kada umre dijete roba, Allah upita Svoje meleke: Uzeli ste život djetetu Moga roba? Oni će odgovoriti: Da. On će upitati: Uzeli ste plod srca njegovog? Oni će odgovoriti: Da. On će ponovo upitati: Što je rekao Moj rob? Oni će odgovoriti: Hvalio Te i govorio: „Svi smo mi Allahovi i Allahu se vraćamo!“[61]

---

61 Islamski je običaj da se osobi koju je pogodila neka nesreća (smrt bližnjeg, bolest, nimaština itd.) kažemo: "Inne-Allahe me'as-sabirin" - "Allah je uz strpljive!", čime ga podstičemo da se strpi jer je svaka nedaća koja podgodi vjernika za njega iskup za njegove grijehe, dok je nevjerniku ona kazna još na dunjaluku. Onaj kojeg je zadesila neka nesreća trebao bi reći: „Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un" -"Svi smo mi Allahovi i svi se Allahu vraćamo!" – što impliciraju riječi Allaha Uzvišenog u suri El-Bekare koje glase: „Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote i ljetine. A ti obraduj strpljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!" Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost; oni su na Pravome putu! (sura El-Bekare, 155-157)". Upravo ovakvo postupanje ima za cilj Allahov oprost i Njegovu milost, kao i što je to znak da je osoba na Pravom putu, što je opet cilj vjernikova života na dunjaluku. A i sam tekst gore navedenog hadisi kudsija upućuje na to. Za razliku od ovog islamskog običaja kod nas, nažalost, još uvijek, zbog neznanja, stida ili trenda, preovladava običaj da se osobi koju zadesi neka nesreća izražava saučešće riječima: „Primi moje saučešće!", ili se, što je još gore od toga, ni-

Tada će Allah reći: Podignite kuću Mome robu u Džennetu i nazovite je kuća zahvale!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-garib." To je hadis kojeg u pojedinim verzijama prenosi samo jedan prenosilac a to ne čini sam hadis slabim, jer je taj prenosilac pouzdan. Zbog toga ga je Et-Tirmizi odredio kao hadis hasen.

Komentar hadisa

Govor Uzvišenog: *Uzeli ste dušu djetetu moga roba?Uzeli ste plod njegovog srca?* govor je upitnog oblika, čiji cilj nije da se njime pita, nego da se istakne ono što slijedi: potvrda nagrade i njeno pokazivanje časnim melekima. To je zato što su meleki, u vezi sa stvaranjem Adema, a.s., prvo rekli: *Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv prolijevati?* (sura El-Bekare, 30)

Sintagma *kuća zahvale* je genitivna veza, kojom se, najprije, izražava uzrok, tj. kuću u Džennetu uzrokuje zahvala, iskazana kod gubitka djeteta u riječima: *Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!* (sura El-Bekare, 156). Drugo, to je genitivna veza kojom se formira pojam uz upotrebu imenice: بيت (kuća), a ona se zove zahvala. Treće, njome se ističe počast, kao što je: بيت الله (Bejtullah/Allahova kuća) naziv za časnu Kabu. Od Allaha oprosta tražimo i molimo Ga da Mu se ponizno obraćamo i da budemo zadovoljni Njegovim određenjem. Amin!

šta ne kaže, a Poslanik, s.a.v.s., nas uči plemenitoj ćudi, a jedna od tih plemenitosti jeste i gore navedeno ponašanje. (po.prev.)

HADIS
Odličnost bolesnika koji zahvaljuje svome Gospodaru

Navodi ovaj hadis imam Malik u Muvetta'u, u poglavlju O odličnosti bolesnika, 2. džuz, 206.

﴿٢٠٥﴾ عن عطاء بن يسار—قال: «إِذَا مَرِضَ العَبْدُ بَعَثَ اللهُ تَعَالَى إِلَيْهِ مَلَكَيْنِ فَقَالَ: «**انْظُرَا مَاذَا يَقُولُ لِعُوَّادِهِ؟**»، فَإِنْ هُوَ إِذَا جَاءُوهُ حَمِدَ اللهَ وَ أَثْنَى عَلَيْهِ رَفَعَا ذَلِكَ إِلَى اللهِ— عز و جل— وَ هُوَ أَعْلَمُ— فَيَقُولُ: «**لِعَبْدِى عَلَيَّ إِنْ تَوَفَّيْتُهُ أَنْ أُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، وَ إِنْ أَنَا شَفَيْتُهُ أَنْ أُبَدِّلَ لَهُ لَحْمًا خَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ وَ دَمًا خَيْرًا مِنْ دَمِهِ وَ أَنْ أُكَفِّرَ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ.**»

[*205*] Prenosi se od 'Ata'a b. Jesara da je rekao: Kada se razboli rob, Allah Uzvišeni mu pošalje dva meleka, kojima kaže: Poslušajte što govori onima koji ga posjećuju! Ako bude zahvaljivao i veličao Allaha, meleki će se podići s tim Allahu, dž.š. (a On najbolje zna), pa će On reći: Moj rob ima pravo tražiti od Mene, ako ga usmrtim, da ga uvedem u Džennet, a ako ga izliječim, da mu dam tkivo bolje od njegovog tkiva i krv bolju od njegove krvi i da ga očistim od ružnih djela.

Komentar

Prije samoga komentiranja ćemo reći da se u ovom hadisu ne navode svi prenosioci do Allahovog Poslanika. Stoga se uzima kao vjerovatno da je to hadis mevkuf[62] koji se pripisuje 'Atau b. Jesaru, koji nije ashab, pa je moguće da je to njegov govor. Međutim, sadržaj ovog hadisa ne može

62 Mevkuf hadis je vijest koja se pripisuje nekom od Poslanikovih, s.a.v.s., drugova, ashaba. (op.prev.)

biti plod nečijeg stava, jer se veže za govor Allaha Uzvišenog, što govornik ne može znati ako nije čuo. Poznato je da, kada ashab govori nešto o čemu je mogao saznati isključivo preko Poslanika, s.a.v.s., ili Objave, da se te riječi pripisuju Poslaniku, s.a.v.s. Izuzetak od toga pravila je kada se zna da je nešto pročitao u nekoj od objavljenih knjiga. Zbog toga, moguće je da je 'Ata b. Jesar čuo ovaj hadis od ashaba, pa ga je povezao s Poslanikom, s.a.v.s., a moguće je i da je vezan za njega i tada je s prekinutim lancem prenosilaca (maktu'[63]).

Bez obzira na to, o odličnosti bolesnika i bolesti, kao iskupa, postoji veliki broj hadisa u dva sahiha, kao i u drugim zbirkama. Tako, kod El-Buharije stoji: *Prenosi se od h. 'A'iše, r.a., žene Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je citirala Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Ne postoji teškoća koja pogodi muslimana, a da mu Allah neće zbog nje oprostiti grijehe, čak i za trn koji ga ogrebe.* - Prenosi se od 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: *Posjetio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je bio bolestan i jako iznmoren. Rekao sam mu: Allahov Poslaniče, ti si zaista jako iznmoren! Vjerovatno ćeš imati i duplu nagradu! On mi je odgovorio: - Svakako! Nema muslimana kojeg zadesi nedaća, a da ga Allah neće očistiti njegovih grijeha kao što se drveće oslobađa lišća.* - A Allah najbolje zna!

63 Maktu' hadis je vijest koja se pripisuje nekom od ljudi iz generacije koja je dočekala ashabe Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i od njih slušala hadis (tabi'in). (op. prev.)

HADIS
Vrućica je Moja vatra koju dajem vjerniku na dunjaluku

Ibn Madždže navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u Poglavlju o vrućici, 2. džuz, str. 182.

﴿٢٠٦﴾ عن أبي هريرة— رضى الله عنه— عن النبى— صلى الله عليه و سلم— أَنَّهُ عَادَ مَرِيضًا وَ مَعَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ مِنْ وَعَك كَانَ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ: «أَبْشِرْ، فَإِنَّ اللهَ يَقُولُ: «**هِيَ نَارِى أُسَلِّطُهَا عَلَى عَبْدِى الْمُؤْمِنِ فِى الدُّنْيَا لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ فِى الآخِرَةِ.**»

[*206*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., s njime u društvu, obišao bolesnika, koji je bio jako izmučen temperaturom. Allahov Poslanik mu je rekao: Raduj se! Zaista Allah Uzvišeni kaže: Ona je Moja vatra kojom pritisnem Svog roba na dunjaluku, kako bi mu bila zamjena za onu na Ahiretu.

***

HADIS
Uči i uspinji se

Ibn Madždže navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Blagodati Kur'ana, 2. džuz, str. 217.

﴿٢٠٧﴾ عن أبي هريرة – رضى الله عنه– قال: قال رسول الله – صلى الله عليه و سلم–: «يُقَالُ لِصَاحِبِ القُرْآنِ إِذَا دَخَلَ الجَنَّةَ: «اقْرَأْ وَ اصْعَدْ!»، فَيَقْرَأُ وَ يَصْعَدُ بِكُلِّ آيَةٍ دَرَجَةً حَتَّى يَقْرَأَ آخِرَ شَيْءٍ مَعَهُ»

[*207*] Prenosi se od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Bit će rečeno onome ko se družio s Kur'anom kada bude ulazio u Džennet: Uči i napreduj! On će tada učiti i napredovati za svaki ajet po jedan stepen sve dok ne prouči posljednje što zna napamet.

***

HADIS
Zaista će čovjekove deredže u Džennetu biti podignute zbog traženja oprosta za njega od njegovog djeteta

Ibn Madždže navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Dobročinstvo djece, 2. džuz, str. 203.

﴿٢٠٨﴾ عن أبي هريرة– رضي الله عنه– عن النبي– صلى الله عليه و سلم– القِنْطَارُ اثْنَا عَشَرَ أَلْفَ أُوقِيَّةٍ، كُلُّ أُوقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّموَاتِ وَ الأَرْضِ– وَ قَالَ رَسُولُ اللهِ– صلى الله عليه و سلم: «إِنَّ الرَّجُلَ لَتُرْفَعُ دَرَجَتُهُ فِي الجَنَّةِ فَيَقُولُ: «أَنَّى هَذَا؟»، فَيُقَالُ: «**بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ**.»

[*208*] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Kintar iznosi dvanaest hiljada oka, a svaka oka je bolja od onog što se nalazi između nebesa i zemlje. Dalje je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Zaista će čovjekove deredže u Džennetu biti podignute, pa će on upitati: Odakle je ovo? Tada će mu biti kazano: Od traženja oprosta tvoga djeteta za tebe.

Index pojmova

ABDEST: malo vjersko čišćenje, obavezno prije klanjanja namaza i/ili učenja Kur'ana; vudu.

ADEM, A.S.: prvi čovjek na zemlji i prvi Allahov poslanik.

AHIRET: vječni svijet; čovjekovo prebivalište poslije ovozemaljske smrti a nakon proživljenja.

AHLAK: lijepo ponašanje utemeljeno na principima islama; islamska etika; nauka o islamskom ponašanju.

AHMED IBN HANBEL: poznati alim, šerijatski pravnik i prenosilac Poslanikove tradicije na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana posebna pravna skola u islamu - hanbelijski mezheb.

AIŠA, R.A.: supruga Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; majka pravovjernih.

AJET: znak; rečenica, stavak u Kur'anu.

akaid: islamsko vjerovanje koje počiva na principima vjerovanja u Boga, meleke, objavljene Knjige, Allahove poslanike, Sudnji dan i odredbu Allahovu u odnosu na sve što se desilo, što se dešava i što će se desiti; nauka o islamskom vjerovanju.

AKIKA: klanje kurbana u povodu rođenja djeteta 7, 14. ili 21. dan nakon rođenja, ili bilo koji drugi dan poslije toga; svečano nadijevanje imena djetetu.

AKREBA: rodbina, krvni srodnik.

AKŠAM: trenutak zalaska sunca, suton; vidi: akšam-namaz.

AKŠAM-NAMAZ (AR. SALATU-L-MAGRIB): večernji namaz koji se klanja neposredno nakon zalaska sunca.

ALEJHIS-SELAM (ALEJHI-S-SELAM): "mir (Allahov) neka je s njim"; izgovara se ili piše nakon izgovorenog ili napisanog imena bilo kojeg Allahovog poslanika; skr. a.s.

ALEJKUMUS-SELAM (ALEJKUMU-S-SELAM): "i vama mir (Allahov)"; odgovor na islamski pozdrav.

ALI IBN EBU-TALIB: amidžić poslanika Muhammeda, a.s., i, iako još dječak, jedan od prvih koji su povjerovali u njegovo poslanstvo; četvrti halifa.

alim: vjerski učenjak (množina: ulema).

ALLAH: Božije ime objavljeno u Kur'anu.

ALLAH MUBAREK (OLSUN)!: "Allah te blagoslovio!"; izraz kojim muslimani jedni drugima čestitaju sretne događaje.

ALLAH RAZIOLA! (ALLAH RAZI OLSUN!): "Allah bio zadovoljan tobom!"; odgovor na bilo koju čestitku bez obzira na povod.

ALLAHIMANET: "Bogu na amanet"; jedan od načina islamskog pozdravljanja na rastanku.

AMANET: povjerenje; povjerena stvar; emanet.

AMIN: Uslišaj, Bože!

AMINA: vidi: Emina.

AMINATI: podignutih ruku s dlanovima okrenutim prema gore, prateći učenje dove poluglasno izgovarati "amin".

AREFAT: visoravan istočno od Meke na putu za Taif na kojoj su hadžije, kao jedan od glavnih obreda hadža, obavezni proboraviti određeno vrijeme 9. zul-hidžeta.

ARŠ: Božije prijestolje.

A.S.: vidi: alejhis-selam.

ASHAB: savremenik i lični poznavalac Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

AŠERE: ulomak iz Kur'ana proučen glasno (obično napamet) na javnom mjestu.

AŠIK: zaljubljenik u Boga.

AŠK: ljubav prema Bogu.

ASURA (AR. JEWMU-L-'ASURA): deseti dan mjeseca muharema; dan dobrovoljnog posta; dan pogibije Huseina, Poslanikovog unuka, u mjestu Kerbeli; naziv posebnog jela, kompota, sačinjenog od više različitih prehrambenih artikala, koji se spravlja i služi na Dan asure.

AZRAIL: melek smrti; melek čiji je zadatak da u određenom času odvoji dušu od tijela čovjeka.

BAJRAK: zastava; bajrak Islamske zajednice zelene je boje s bijelim polumjesecom i bijelom petokrakom zvijezdom u sredini otvorenog dijela polumjeseca okrenutog suprotno od koplja.

BALIG: punoljetna osoba; osoba koja je spolno zrela.

Bajram: muslimanski blagdan; vidi: Ramazanski bajram, Kurban-bajram.

BAJRAM (ŠERIF) MUBAREK (OLSUN)!: "blagoslovljen ti Bajram!"; izraz kojim muslimani jedni drugima cestitaju Bajram; odgovor na ovu čestitku je: Allah raziola!

BEDEL: formalno-pravni zamjenik u izvršavanju islamske obaveze hadža; osoba koja obavlja hadž po opunomoćenju i u ime neke druge osobe koja iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti sama obaviti hadž.

BEDR: brdo i izvor jugozapadno od Medine gdje su sedamnaesti dan mjeseca ramazana 624. god., ili druge godine po Hidžri,

muslimani s poslanikom Muhammedom, a.s., na čelu izvojevali historijsku pobjedu nad mekanskim idolopoklonicima.

BEJTULLAH: "Allahov hram"; vidi: Kaba.

BEJTUL-MAL (BEJTU-L-MAL): državna blagajna u vrijeme Muhammeda, a.s., i kasnije za vrijeme brojnih halifa i sultana.

BIDAT: novotarija u vjeri, odstupanje od vjerodostojne islamske tradicije; hereza.

BISMILLA: arapska sintagma Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim, koja se obično prevodi: "Sa imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog"; izricaj kojim musliman i muslimanka počinju svaki dobar posao.

ALLAHOV POSLANIK (AR. RESULULLAH; PERZ. PEJGAMBER): čovjek kojeg je Allah odabrao da preko njega pošalje Poruku nekom narodu ili čovječanstvu u cjelini; u svakodnevnoj upotrebi kod muslimana Allahov Poslanik označava poslanika Muhammeda, a.s.

ČALMA: komad platna ili šal omotan oko kape; turban; saruk; simbolizira vjersko znanje.

ĆURS: mjesto u džamiji malo podignuto od poda i naslonjeno na zid, obično s lijeve strane mihraba, s kojeg se, sjedeći, govori vazu-nasihat, govornica.

DAN POBJEDE NA BEDRU: muslimanski mubarek dan; obilježava se kao jedan od značajnijih datuma u muslimanskoj historiji; vidi: Bedr.

DAVA (AR. DA'WA): vidi: davet.

DAVET: poziv u islam, propagiranje vjere; u širem smislu: socijalno staranje i misionarske aktivnosti.

DAVUD, A.S.: Allahov poslanik i dostavljač Božije objave Zebura ljudima; David.

DEDŽAL: pojava (po nekima biće) koja ce navijestiti Sudnji dan.

DERS: naučno predavanje, govor; lekcija.

DERT: bol, briga, patnja; unutarnja duševna bol za nečim.

DERVIŠ: sufija, mistik; skroman i pobožan čovjek koji žudi za spoznajom Istine; osoba koja je pristupila jednom od derviških redova radi duhovnog uzdizanja.

DIN: vjera koja podrazumijeva obavezu, uputu, pokoravanje i nagrađivanje.

DOVA: molitva; molba upućena Bogu.

DUNJA: vidi: dunjaluk, dunjalučki: ovosvjetski.

DUNJALUK: svijet, ovaj svijet.

DUŠMAN(IN): neprijatelj vjere i vjernika.

DŽAHIL: neznalica, neobaviješten; neupućen u propise vjere.

DŽAHILIJET: stanje vjerske neobaviještenosti i neznanja; historijski označava vrijeme prije islama; vrijeme neznaboštva.

DŽAIZ: dopušten, dopušteno.

DŽAMIJA: osnovna vjerska i odgojno-obrazovna institucija muslimana; centralni objekt s munarom gdje se muslimam okupljaju radi obavljanja zajedničkog namaza, pouke u vjeri i drugih Bogu dragih djelatnosti.

DŽEHENNEM: mjesto na budućem svijetu u kome će grešnici izdržavati kazne sukladno težini grijeha koje su činili ili prouzrokovali na ovom svijetu.

DŽELALUDDIN RUMI (MEVLANA) (1207-1273): najveći mistički pjesnik na perzijskom jeziku koji je utemeljio mevlevijski derviški red.

DŽEMAT: skupina; osnovna organizaciona jedinica Islamske zajednice koju u pravilu sačinjava skupina od najmanje 100 muslimanskih domaćinstava međusobno povezanih u izvršavanju zajedničkih islamskih dužnosti; skupina vjernika u zajedničkom namazu u džamiji ili na nekom drugom mjestu.

DŽENAZA: obred ukopavanja muslimana ili muslimanke; vidi: dženaza-namaz.

DŽENAZA-NAMAZ (AR. SALATU-L-DŽENAZEH): namaz koji klanjaju muškarci povodom posljednjeg ispraćaja umrlog muslimana ili muslimanke neposredno pred njihovo spuštanje u mezar.

DŽENNET: mjesto na budućem svijetu u kome ce iskreni vjernici i oni koji su činili dobra djela uživati plodove ispravnosti svoga življenja i dobročinstva na ovom svijetu.

DŽIBRIL: melek dostavljač Božije objave poslanicima; Gabrijel; prvak među melekima.

DŽIHAD: težnja, napor, borba; duhovni, intelektualni ili fizički napor u promicanju dobra, borbi protiv zla i odbrani prava svakog čovjeka da slobodno i neometano prakticira islam; kolokvijalno: borba na Božijem putu.

DŽIN: nevidljivo biće stvoreno od pare ili plamena koje posjeduje inteligenciju i slobodnu volju i koje ima sposobnost pojavljivanja u različitim oblicima i obavljanja teških poslova (množina: džini).

DŽUBA (DŽUBE): dugi ogrtač, obično crne ili plave boje; dio svečane odjeće imama.

DŽUMADEL-UHRA (DZUMADE-L-UHRA): šesti mjesec hidžretskog kalendara.

DŽUMADEL-ULA (DŽUMADE-L-ULA): peti mjesec hidžretskog kalendara.

DŽUMA-NAMAZ (AR. SALATU-L-DŽUMU'AH): obavezni zajednički sedmični namaz koji se klanja u džamiji petkom u podne.

DŽUNUB: nečist; osoba nečista za obavljanje vjerskih dužnosti.

DŽUZ: jedan od trideset po broju stranica jednakih dijelova Mushafa; općenito: dio cjeline.

EBU-BEKR ES-SIDDIK: jedan od prvih sljedbenika Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., i njegov nerazdvojni pratilac, pomagač i prijatelj; prvi halifa.

EBU-HANIFA: istaknuti islamski pravnik i teolog iz VIII st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana najraširenija pravna škola u islamu: hanefijski mezheb.

EDEB: odgoj.

EDŽEL: (od Boga određen) smrtni čas; sudbina; usud.

EHLI-SUNNET: pripadnici, sljedbenici sunneta; većinska grupacija muslimana u svijetu.

EMANET: vidi: amanet

EMINA: majka Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

EMER (AR. EMR): Božija odredba.

EMIR: vladar.

EMIRUL-MUMININ (EMIRU-L-MU'MININ): vladar pravovjernih; vidi: Ebu-Bekr es-Siddik.

ESMAUL-HUSNA (AR. EL-ESMAUL-HUSNA): Lijepa Allahova imena; zajedničko ime za 99 Allahovh imena (svojstava) od kojih su većina spomenuta u Kur'anu.

EVLIJA: Allahov prijatelj; dobri čovjek; osoba počašćena nadahnućem i odabrana među običnim vjernicima po svojoj duhovnoj snazi.

EZAN: poziv ljudskim glasom vjernicima na zajednički namaz.

FAKIH: pravni ekspert; stručnjak za islamsko pravo.

FARZ: islamski propis čije je izvršenje obavezno za svakog punoljetnog muslimana i muslimanku; obavezni ibadet.

FASIK: grešnik; kršitelj Allahovh propisa.

FATIHA (AR. EL-FATIHA): otvaranje; prvo poglavlje Kur'ana koje se sastoji od sedam ajeta.

FESAD: smutnja; djelo koje kvari abdest.

FETVA: zvanično pravno mišljenje ili odluka uleme o pitanjima islamskog zakona; odluka o nekom šerijatsko-pravnom pitanju.

FIKH: na vjeri utemeljena pravna znanost koja obuhvata obredne i vjerske dužnosti, porodično, nasljedno, građansko, krivično i ustavno pravo, kao i propise o vođenju rata (ratno pravo).

FURKAN: "Rastavljač istine od neistine"; jedan od kur'anskih naziva za Kur'an i Tevrat.

GUSUL: veliko čišćenje; strogo obavezno kupanje nakon seksualnog odnosa (ili izlučivanja spolnog sjemena), nakon porođaja i završetka mjesečnog pranja kod žene; obavezno kupanje umrlih osoba prije klanjanja dženaza-namaza.

HADES: stanje nečistoće; tvari i radnje koje čovjeka čine nečistim za izvršavanje vjerskih dužnosti.

HADIS: ono što je Allahov poslanik Muhammed, a.s., izrekao kao i ono što su o njemu i njegovim postupcima rekli njegovi ashabi; Hadis - drugi izvor šerijatskog prava; naučna disciplina u sklopu islamskih nauka.

HADISI-KUDSI: izrazom Poslanikov, a.s., a smislom i značenjem Allahov govor.

HADŽ (HADŽDŽ): godišnje pohođenje Meke uz obavljanje propisanih obreda koje je obaveza svakom muslimanu i muslimanki, ako su u mogućnosti, bar jednom u životu; obavlja se u mjesecu zulhidžetu; peti stup islama.

HADŽERUL-ESVED (HADŽERU-L-ESVED): "Crni kamen"; poveći kamen jajolikog oblika, crne boje (za koji se vjeruje da je meteorskog porijekla) koji je prilikom renoviranja Kabe sam Muhammed, a.s., (tada još nije bio Poslanik) uzidao u ugao Kabe lijevo od njenih vrata.

HADŽIJA: počasni naziv za svakog muslimana i muslimanku koji su pohodili Meku i obavili obrede hadža.

HADŽIJSKI BAJRAM: vidi: Kurban-bajram.

HAJZ: mjesečnica; mjesečno pranje kod punoljetnih ženskih osoba; menstruacija.

HALAL: po islamskim propisima, od Boga dopuštene stvari i postupci; suprotno je tome haram.

HALIFA: nasljednik, namjesnik; nasljednik Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., u svim poslovima izuzev poslaničke misije; vladar svih muslimana koji u sebi objedinjuje duhovno i svjetovno vođstvo i autoritet.

HANBELIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ahmeda ibn Hanbela.

HANEFIJSKI MEZHEB: pravna skola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ebu-Hanife.

HARAM: po islamskim propisima, od Boga zabranjene stvari i postupci; suprotno je tome halal.

HAREM: džamijsko dvorište; nekada dio kuće rezerviran samo za žensku čeljad; vidi: Haremi-šerif.

HAREMI-ŠERIF: dvorište Kabe.

HARF: slovo; pisani znak arapskog pisma.

HARUN, A.S.: Allahov poslanik, brat Musaa, a.s.

HATIDŽA: prva supruga Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

HAZRETI: cijenjeni(a), poštovani(a), blaženi(a); često se stavlja ispred imena Allahovh poslanika, članova njihovih časnih porodica i prve četverice halifa.

HEDIJA: dar, poklon.

HIDAJET: upućenost na Pravi put.

HIDŽAB: pristojna, islamom propisana kao obavezna ženska odjeća koja podrazumijeva pokrivanje cijelog tijela izuzev lica, šaka i stopala.

HIDŽRA: Poslanikovo, a.s., preseljenje iz Meke u Medinu 622. g.; označava početak muslimanskog kalendara; obilježava se kao jedan od značajnijih datuma u povijesti islama.

HIDŽRETSKA NOVA GODINA: vidi: muslimanska nova godina.

HIKAJA: kratka poučna priča; anegdota; hićaja.

HIKMET: mudrost; znanje o skrivenom.

HUDA: uputa.

HURIJA: stanovnica Dženneta; dženetska djevica.

HUTBA: javni govor ovlaštene osobe u džamiji na džuma-namazu i bajram-namazima.

IBADET: svaki vanjski i unutarnji, javni i tajni, obavezni i neobavezni, formalni i neformalni oblik pobožnosti.

IBRAHIM, A.S.: poslanik Allahov; Abraham.

ibret:čuđenje; pouka.

IDRIZ: ime jednog Allahovog poslanika.

IDŽMA: konsenzus islamskih pravnika o nekom pravnom pi-

tanju koje nije eksplicitno riješeno ni Kur'anom ni sunnetom; treći izvor islamskog prava.

IDŽTIHAD: lična težnja i napor stručno osposobljenog pojedinca, muslimana ili muslimanke, da dođe do rješenja otvorenih pravnih pitanja.

IFTITAHI-TEKBIR: "početni tekbir"; tekbir kojim se počinje ili stupa u namaz.

IHRAM: posebna nešivena dvodijelna odjeća koju obavezno nose muškarci u vrijeme izvršavanja dužnosti hadža i umre, nijet ili odluka da se pristupi obavljanju obreda hadža ili umre.

IKAMET: poziv ih najava (u formalnom smislu vrlo sličan ezanu) početka klanjanja svakog farz-namaza; kao i ezan uobičajeno je da ga glasno prouči mujezin.

IKINDIJA-NAMAZ (AR. SALATU-L-'ASR): poslijepodnevni namaz.

ILHAM: inspiracija.

ILM: znanje.

IMAM: duhovni vođa, predvodnik u vjeri; duhovni i politički vođa kod šiija.

IMAN: uvjerenje u postojanje Boga; vjerovanje.

INDŽIL: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Isaa, a.s.

INSAN: čovjek, osoba.

INŠALLAH: "ako Bog da".

ISA, A.S.: sin Merjemin; Allahov poslanik kome je Uzvišeni Bog objavio Indžil; Isus.

ISLAM: potpuna pokornost Bogu; svjetonazor koji obuhvata sve oblasti ljudskog života objavljivan u Allahovm knjigama Zeburu, Tevratu, Indžilu, a konačno uobličen u Kur'anu; Božija vjera.

ISRA: noćno putovanje Muhammeda, a.s., iz Meke u Jerusalem; vidi: Lejletul-miradž.

ISTIBRA: propis o čišćenju poslije obavljanja male nužde.

ISTIGFAR: traženje oprosta od Boga.

ISTIHADA: neredovno curenje kod punoljetnih ženskih osoba; bijelo pranje ili bijeli cvijet.

ISTINDŽA: propis o čišćenju poslije obavljanja velike nužde.

ITIKAF: osamljivanje jedne osobe, a u ime cijelog džemata, po uzoru na poslanika Muhammeda, a.s., posljednjih deset dana mjeseca ramazana radi intenzivnog ibadeta. Ovo osamljivanje vrsi se u džamiji ili posebnoj prostoriji izgrađenoj u krugu džamije ili neposredno uz nju.

IZUN: dopuštenje.

JACIJA-NAMAZ (AI. SALATU-L-'ISA): večernji namaz koji se klanja kada zavlada potpuni mrak.

JEVMUL-AREFA (JEWMU-L-'AREFA): "Dan Arefata"; deveti dan mjeseca zul-hidžeta, kada hadžije borave na visoravni Arefat, vidi: Arefat.

"DAN JEVMUL-ASURA (JEWMU-L-'ASURA): asure"; vidi: asura.

KABA: neprikosnoveni centar islama; smještena je u Časnome hramu u Meki; prvi vjerski objekt koji je sagradio jos Ibrahim, a.s.; mjesto prema kome se okreću muslimani u namazu; vidi: kibla.

KABUR: vidi: mezar.

KADER (AR. EL-KADR): Allahov emer, odredba; sudbina; konačna odluka.

KADIJA: sudija šerijatskog suda.

KAFIR: nevjernik; onaj koji prikriva Istinu nakon što je do nje došao; koji niječe Boga; ćafir.

KEFARET: obavezna nadoknada u vidu materijalnog davanja siromašnima za određene greške ili propuste načinjene, naprimjer, u toku ramazanskog posta.

KELIMEI-ŠEHADET: (Ešhedu en la ilahe illal-lah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu - Svjedočim da nema Boga osim Allaha, i svjedočim da je Muhammed, a.s., Allahov rob i Allahov poslanik); kredo islamskog vjerovanja; izjava kojom se, u formalnom smislu, ako je izgovorena svjesno i dobrovoljno, postaje musliman; prvi stup islama.

KEVSER: mnogo dobro, od Boga čovjeku dato; naziv 108. poglavlja Kur'ana; Poslanikovo, a.s., vrelo u Dzennetu.

KIBLA: smjer kamo se upravljaju muslimani u namazu; vidi: Kaba.

KIJAM: stajanje; obavezni dio namaza koji se obavlja stojeći.

kijamet: smak svijeta; dramatičan prestanak postojanja ovog, prolaznog svijeta i početak drugog, vječnog svijeta; Kijametski dan, Sudnji dan.

KIJAMETSKI DAN: Sudnji dan; vidi: kijamet.

KIJAS: analogija; četvrti izvor islamskog prava.

KIRAET: učenje (melodično čitanje) Kur'ana; obavezni dio svakog namaza; naučna disciplina koja se bavi pravilima i načinima učenja (melodičnog čitanja) Kur'ana.

KISMET: sudbina.

KITAB: knjiga; Božija objava ljudima u obliku knjige; vidi: Kur'an, Indžil, Tevrat, Zebur,

KLANJANJE: obavljanje namaza.

KUBA (KUBE): kupola; najčešći oblik centralnog dijela krovne konstrukcije džamije.

KUDRET: svemoć; jedno od Allahovh svojstava.

KUFR: nevjerovanje; prikrivanje istine o Bogu; nijekanje Božije opstojnosti.

KUR'AN: posljednja Božija objava u obliku knjige dostavljena cijelom čovječanstvu preko posljednjeg Allahovog poslanika Muhatnmeda, a.s.

KURBAN: žrtva koja se, u vidu bravčeta, govečeta ili deve, prinosi jednog od prva tri dana

Kurban-bajrama, ili prilikom zavjeta, ili nadivanja imena djetetu idr.

KURBAN-BAJRAM (AR. LDU-L-'ADHA): dan žrtve; uz Ramazanski bajram najvažniji muslimanski blagdan koji muslimani proslavljaju 10., 11., 12. i 13. zul-hidžeta po idžretskom kalendaru; označava završetak hadža; Hadžijski bajram.

LEJLEI-BERAT (AR. LEJLETU-L-BERAT): "Noć sudbinskih odredbi i oprosta grijeha"; petnaesta noć mjeseca šabana; mubarek noć.

LEJLEI-KADR (AR. LEJLETU-L-KADR): "Noć odluke"; dvadeset sedma noć mjeseca ramazana u kojoj je, vjeruje se, devete godine prije Hidžre počelo objavljivanje Kur'ana; mubarek noć.

LEJLEI-MIRADŽ (AR. LEJLETU-L-MI'RADŽ): "Noć Uspeća"; dvadeset sedma noć mjeseca redžeba u kojoj je poslanik Muhammed, a.s., voljom Božijom, prešao iz Meke u Jerusalem (Isra), a iz Jerusalema u blizinu Božiju (Miradž) i natrag; mubarek noć.

LEJLEI-REGAIB (AR. LEJLETU-R-REGAIB): "Noć želja"; noć uoči prvog petka u mjesecu redžebu u kojoj vjernici upućuju dove Uzvišenom Allahu i mole za ispunjenje svojih želja; mubarek noć.

LEVHI-MAHFUZ: Ploča pomno čuvana, je tijelo koje se nalazi iznad sedmog neba u kojem je napisano sve što će biti do Sudnjeg dana.

LEVHA: kraći kur'anski tekst napisan kaligrafskim pismom na nekom materijalu ili podlozi za pisanje; koristi se za ukrašavanje unutrašnjih zidova džamija ili privatnih stanova i kuća; vrhunski izraz u islamskoj umjetnosti.

MAHREM: muški srodnik s kojim žena ne može stupiti u brak zbog trajne, neotklonjive smetnje; muški pratilac žene koja obavlja hadž.

MALIK IBN ENES: poznati pravnik i alim iz VIII st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana posebna pravna škola u islamu: malikijski mezheb.

MALIKIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Malika ibn Enesa.

MEDINA: grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji u kojem je Muhammed, a.s., našao utočište nakon progona iz Meke, grad u kojem je umro i ukopan Muhammed, a.s.; grad u kojem se nalazi Poslanikova džamija; "Grad Allahovog Poslanika".

MEJIT (MERHUM): umrla osoba.

MEKA: grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji u kojem je rođen Muhammed, a.s., u kojem je počela objava Kur'ana, u kojem se nalazi Kaba, i u kojem se svake godine muslimani iz svih krajeva svijeta okupljaju da bi obavili hadž.

MEKRUH: ono što je ružno i pokuđeno činiti.

MELEK: nevidljivo duhovno biće, stvoreno od svjetlosti, apsolutno potčinjeno i pokorno Bogu; ne posjeduje slobodnu volju.

MENDUB: ono što je lijepo i pohvalno činiti.

MERHAMET: milost, samilost, blagost, sažaljivost; briga za druge.

MERJEMA: majka Allahovog poslanika Isaa, a.s.; Marija.

MESDŽID: mjesto na kojem se čini sedžda; prostorija za obavljanje namaza koja ne mora biti u sklopu džamije; dzamija bez munare.

MESELA (MES'ELA): pitanje, tema, problem; naučna teorija, stav.

MEZAR: kabur; mjesto u krugu mezarja, označeno nišanom ili bez njega, na kome je ukopana umrla osoba.

MEZARLUK (MEZARJE): mezaristan, mezarluk, greblje; ograđeni prostor gdje se ukopavaju umrli.

MEZHEB: pravac; pravna škola u islamu.

MIHRAB: udubljenje ili niša s unutrašnje strane u sredini prednjeg zida džamije u kojem stoji imam dok predvodi džemat u zajedničkom obavljanju namaza.

MINBER(A): postolje od najmanje tri stepenice u desnom prednjem uglu džamije s kojeg se hatib obraća prisutnima petkom na džumi i na bajram-namazima.

MIRADŽ: Uspeće; vidi: Lejlei-Miradž.

MIZAN-TEREZIJA: apsolutno tačna i nepogrešiva božanska vaga; način, metod, instrument kojim će biti ocijenjena i izmjerena ljudska djela na Sudnjem danu.

MUALIM (MUALLIM): učitelj koji poučava islamu.

MUBAREK: blagoslovljen; odabran.

MUBAREK DAN: blagoslovljeni dan; odabram dan; blagdan.

MUBAREK NOĆ: blagoslovljena noć; odabrana noć.

MUDŽAHID: osoba koja ulaze duhovni, intelektualni ili fizički napor u promicanju dobra, borbi protiv zla i odbrani prava svakog čovjeka da slobodno i neometano prakticira islam; kolokvijalno: borac na Božijem putu.

MUDŽIZA: čudo; moć činjenja nadnaravnih djela kojom su bili obdareni neki Allahov poslanici.

MUDŽTEHID: stručno osposobljena osoba, musliman ili muslimanka, koja ulaže lični napor da dođe do rješenja otvorenih pravnih pitanja; islamski učenjak najvišeg ranga i autoriteta.

mufsid: smutljivac.

MUHAMMED, A.S.: posljednji Allahov poslanik preko kojeg je Uzvišeni Bog čovječanstvu objavio Kur'an.

MUHAREM (MUHARREM): prvi mjesec hidžretskog kalendara.

MUJEZIN: osoba koja učeći (melodično izgovarajući) ezan poziva vjernike na zajedničko klanjanje namaza.

MUMIN (AR. MU'MIN): vjernik; suprotno od kafir.

MUNAFIK: licemjer; dvoličnjak u vjeri; osoba koja se pretvara da vjeruje, a ustvari je nevjernik.

MURID: osoba koja bespogovorno služi tarikatu i svome šejhu; pripadnik tankata sa zakletvom koji je jos u fazi učenja.

MURTED: otpadnik od vjere; osoba koja je izabrala nevjerovanje nakon što je bila vjernik; izdajnik; kolokvijalno: murtat.

MUSA, A.S.: Allahov poslanik preko kojeg je Uzvišeni Bog objavio Tevrat, Mojsije.

MUSALA (AR. MUSALLA): javno mjesto na otvorenom prostoru, u naselju ili pored njega, na kome se klanjaju zajednički namazi (posebno oni kojima prisustvuje veći broj vjernika

kao što su džume i bajram-namazi).

MUSHAF: svi kur'anski tekstovi sakupljeni u jednu zbirku, a koji su u rano doba islama bili ispisani na različitim materijalima, odvojeni jedni od drugih.

MUSLIMAN: osoba pokorna Bogu, koja izvršava Božije naredbe i kloni se Njegovih zabrana; kolokvijalno: sljedbenik islama.

MUSLIMANSKA NOVA GODINA (HIDŽRETSKA NOVA GODINA): 1. muharem; prvi dan prvog mjeseca hidžretske godine; dan kada muslimani obilježavaju Muhammedovo, a.s., preseljenje iz Meke u Medinu.

MUSTEHAB: ono što je Muhammed, a.s., preporučio da se čini; određene radnje koje ukrašavaju namaz ali i bez kojih će namaz biti potpuno ispravan.

MUŠRIK: mnogobožac; idolopoklonik.

MUZDELIFA: mjesto na putu između Arefata i Mine, nadomak Meke, u kojem su se hadžije, u sklopu obaveza hadža, dužne zaustaviti.

NAFILA: neobavezni, dobrovoljni ibadet, svaki obavljeni namaz ili post koji ne spada u strogu obavezu (farz), a nije u nivou sunneta.

NAMASKO VRIJEME (NAMASKI VAKAT): vremenski period u toku dana u kojem se treba klanjati pojedini namaz. Dan (24 sata) je podijeljen na pet takvih vremenskih perioda.

NAMAZ (AR. SALAT): islamski oblik čovjekovog neposrednog obraćanja svome Stvoritelju; drugi stup islama.

NEDŽASET: nečist, nečistoća; tvari koje čovjekovo tijelo, odjeću i prostor oko njega čine nečistim za obavljanje vjerskih dužnosti.

NEFS: u širem smislu: duša; u užem smislu: ego.

NIFAS: postporođajni poremećaji (nekontrolirano krvarenje) kod žene koji mogu trajati i do četrdeset dana; za vrijeme nifasa žena nije dužna klanjati, ne može učiti Kur'an gledajući, i ne može seksualno općiti.

NIJET (NIJJET): namjera, odluka o izvršenju ili namjeni; izricaj koji je uvjet za izvršavanje mnogih islamskih vjerskih obreda kao što su namaz, post, zekat i dr.

NIKAH: šerijatsko vjenčanje.

NIŠAN: kameno ili drveno obilježje na mezaru.

OMER IBN HATTAB: ashab, saradnik i prijatelj Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; drugi halifa.

OSMAN IBN AFFAN: ashab, zet, saradnik i prijatelj Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; treći halifa.

PEJGAMBER: vidi: Allahov poslanik.

PERDA: zastor.

PIR: šejh; starješina; duhovni vođa i osnivač jednog derviškog reda.

PODNE-NAMAZ (AR. SALATU-Z-ZUHR): podnevni namaz koji se klanja u sredini dana.

PRESELITI NA AHIRET: umrijeti.

RADIALLAHU ANHU (ANHA): "Bog bio zadovoljan njime (njome)"; izgovara se ili piše nakon izgovorenog ili napisanog imena nekog od poznatih ashaba ili članova porodice Allahovog Poslanika, a.s.; skr. r.a.

RAHMET: milost (Božija).

RESUL: poslanik.

RAHMETLI: koji je u milosti Božijoj; dodatak ispred imena osobe koja je umrla.

RAHMETLIJA: osoba koja je umrla.

RAMAZAN (AR. RAMADAN): mjesec islamskog posta; deveti mjesec hidžretskog kalendara.

RAMAZANSKI BAJRAM (AR. 'IDU - L - FITR): uz Kurban-bajram najvažniji muslimanski blagdan koji se proslavlja 1., 2. i 3. ševala po hidžretskom kalendaru; označava kraj ramazanskog posta.

RAMAZANSKI POST: post u mjesecu ramazanu; obavezni post, treći stup islama.

REBIUL-AHIR: četvrti mjesec hidžretskog kalendara.

REBIUL-EVEL: treći mjesec hidžretskog kalendara.

REDŽEB: sedmi mjesec hidžretskog kalendara.

RESULULLAH: Allahov Poslanik s.a.v.s..

RUH: duh, duša.

RUKU: pregibanje; dio namaza koji se obavlja u stojećem položaju s kičmom povijenom naprijed za, otprilike, devedeset stepeni i dlanovima oslonjenim na koljena.

SABAH-NAMAZ (AR. SALATU-L-FEDŽR): jutarnji namaz koji se klanja prije izlaska sunca.

SABUR: strpljenje; ljudska osobina koju potencira sam Kur'an u brojnim ajetima.

SADAKA: neobavezna ali pohvalna i preporučljiva materijalna pomoć siromašnima.

SAF: red; red vjernika koji su stali da zajednički obave namaz.

SELAM: mir; skraćena verzija islamskog pozdrava; vidi; selamun alejkum!

SAFER (SAFFER): drugi mjesec hidžretskog kalendara.

SAHIBI-UZUR: osoba koja ima neki trajni ili privremeni zdravstveni problem koji kvari abdest. Takva će osoba, sve dok traje spomenuti problem, za svaki namaz uzimati novi abdest.

SAIM: postač; osoba koja posti u momentu kada se o njoj govori.

SAVM (ar. sawm): islamski post .

SEBEB: povod.

SEBEBI-NUZUL: ovosvjetski povod objavljivanju pojedinih kur'anskih ajeta ili poglavlja.

SEDŽDA: padanje ničice, spuštanje čela i nosa na tlo pred uzvišenošću i veličinom Božijom; obavezni dio namaza.

SEHUR: predsabahski obrok koji uzimaju postači u mjesecu ramazanu ili prilikom dobrovoljnog posta, prije zore, tj. prije zapaštanja; sehur nije stroga obaveza, a post će i bez njega biti ispravan.

SELAMUN ALEJKUM! (AR. ES-SELAMU 'ALEJKUM!): "mir (Allahov) vama!" (produženi oblik selama: es-selamu 'alejkum ve rah-metullahi ve berekatuhu: Neka je sa vama mir (Allahov), i milost Božija i blagodat Njegova); islamski pozdrav.

SEVAP (SEVAB): Bogu drag čin; dobročinstva za koja je Bog direktno ili indirektno obećao nagradu; nagrada za dobročinstvo.

SUDNJI DAN: Kijametski dan;

SUFARA: početnica za kur'ansko (arapsko) pismo.

SUFIJA: onaj čije je srce čisto od spletki i smutnje; pripadnik tesavufskog učenja; vidi: derviš.

SUNIJE (SUNNIJE): oni koji se u tumačenju i prakticiranju islama, pored Kur'ana, oslanjaju i na sunnet Allahovog Poslanika; glavnina svjetske muslimanske populacije.

SUNNET: praksa Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., koja podrazumijeva ono što je Poslanik radio, govorio ili prešutno odobrio; ibadet koji je Poslanik, a.s., neizostavno činio (sunneti-muekkede), i onaj koji je povremeno izostavljao (sunneti-gajrimuekke-de).

SURA: poglavlje Kur'ana.

ŠABAN (ŠA'BAN): osmi mjesec hidžretskog kalendara.

ŠAFIJA, EBU-ABDULLAH MUHAMMED: istaknuti islamski pravnik i alim iz VIII i IX st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana pravna škola u islamu: šafijski mezheb.

ŠAFIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ebu-Abdullaha Muhammeda Šafije.

ŠAHID: svjedok.

ŠEHADET: svjedočenje; vidi: kelimei-šehadet.

ŠEHID: osoba koja je u neposrednoj borbi za islamske vrijednosti i prava čovjeka, svjesno i u ime Boga, žrtvovala svoj život; osoba koja se zbog izuzetnosti svoga djela na ovom svijetu pridružuje Allahovm poslanicima u Džennetu.

ŠEJH: vjerski znalac; starac; starješina; vjerski učitelj koji se bavi obrazovanjem i poučavanjem propisima i tesavufskom učenju u tekiji ili na nekom drugom mjestu; osoba koja vodi zikr, prima i uvodi u tarikat, starješina jednog derviškog reda; vidi: pir.

ŠEJTAN: nevidljivo duhovno biće koje pokušava navesti čovjeka na grijeh i učiniti ga neposlušnim Bogu.

ŠERIJAT: islamski zakon.

ŠEVAL (ŠEVVAL): deseti mjesec hidžretskog kalendara.

ŠIIJE: sljedbenici posebnog mezheba u islamskom pravu i zagovornici ideje da je Alija, r.a., trebao biti prvi halifa poslije smrti Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

ŠIRK: pokornost i obožavanje bilo koga ili bilo čega osim Boga; politeizam.

ŠURA: dogovor, dogovaranje; islamska institucija donošenja bitnih odluka i rješavanja važnih problema.

TABUT: ravna drvena nosiljka na kojoj se umrli musliman ili muslimanka nosi do mezara i, u slučaju žena, spušta u sam mezar.

TARIKAT: idejno-praktična metodologija tesavufa.

TEDŽVID: pravila učenja Kur'ana.

TEFSIR: tumačenje; egzegeza Kur'ana; naučna disciplina koja se bavi proučavanjem vrsta i metoda tumačenja Kur'ana.

TEJEMUM: simbolično islamsko čišćenje zemljom ili predmetom od zemlje koje u nedostatku čiste vode zamjenjuje gusul i abdest.

TEKBIR: (Allahu ekber! - Allah je najveći!); uzvisivanje ili veličanje Boga; rečenica sa kojom se počinje svaki namaz i međusobno odvajaju njegovi sastavni dijelovi;

TEKIJA: osnovna institucija tarikata za njegovanje i širenje prosvjete, nauke i kulture protkane pobožnošću; duhovno odgajaliste, bogomolja, a po potrebi i konačište.

TERAVIH-NAMAZ, TERAVIJA (AR. SALATU-T-TERAVIH): noćni namaz koji se klanja samo u noćima mjeseca ramazana iza jacija-namaza; teravija.

TESAVUF (TESAVVUF, SIFIZAM): razvijanje spoznaje i jačanje uvjerenja da postoji Stvoritelj i da to svjedoči i potvrđuje sva priroda; gledanje na vjeru i život kroz ljubav prema Bogu.

TESLIM: predanost Bogu; poslušnost šejhu u tarikatu.

tevhid: jednoća Božija; kolokvijalno: dobrovoljni vjerski obred u kojem se veliča ime Božije i naglašava Njegova jednoća.

TEVRAT: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Musaa, a.s.

KIRAET: učenje Kur'ana: melodično čitanje ili izgovaranje Kur'ana po posebno utvrđenim pravilima.

UHUD: brdo nedaleko od Meke u podnožju kojeg je, u bici s idolopoklonicima, život izgubio amidža Muhammedov, a.s., hazreti Hamza zajedno sa još nekolicinom poznatih ashaba.

ULEMA: vidi: alim.

UMMET: svjetska zajednica muslimana.

USULI-FIKH: izvori fikha; nauka koja se bavi izučavanjem izvora fikha i metoda kojima se iz njih izvode fikhski propisi.

VADŽIB: islamski propis koji ima drugostepenu obaveznost za svakog punoljetnog muslimana i muslimanku; one islamske obaveze koje, iako ne spadaju u stroge obaveze (farz), Muhammed, a.s., nije izostavljao.

VAHDANIJET: Božija jednoća; vidi: tevhid.

VAHJ: otkrovenje; Božija objava; objavljivanje Božije riječi poslanicima vjerovjesnicima.

VAKAT: vrijeme; namaski vakat.

VASIJET: oporuka.

VAZ: govor.

VITR-NAMAZ: obavezan (vadžib) noćni namaz od tri rekata koji se klanja poslije jacija namaza.

ZEBUR: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Davuda, a.s., Psalmi.

ZEKAT: obavezno godišnje izdvajanje određenog postotka određenih vrsta imovine, u Kur'anom određene svrhe; četvrti stup islama.

Sadržaj